

Aserikoksia koskevan sääntelyn muuttaminen

Työryhmämietintö

Aserikoksia koskevan sääntelyn muuttaminen

Työryhmämietintö

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Oikeusministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-400-815-0

ISSN pdf: 2490-1172

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Aserikoksia koskevan sääntelyn muuttaminen Työryhmämietintö

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:12		Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
Julkaisija	Oikeusministeriö		
Tekijä/t	Janne Kanerva (työryhmän sihteeri)		
Yhteisötekijä	Oikeusministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	175

Tiivistelmä

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti arvioinut aserikoksia koskevan rikoslain 41 luvun ja valmistellut tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joilla toteutetaan myös hallitusohjelman aserikoksia koskevat toimenpidekirjaukset ja joiden myötä nykyinen luku korvattaisiin uudella.

Uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten, josta tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Ampuma-aseen lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittäminen katsottaisiin jatkossa sellaiseksi rikokseksi. Uuden rikoksen selvittämisessä voitaisiin käyttää myös telekuuntelua.

Ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ehdotetaan lisättäväksi törkeän ampuma-aserikoksen tekotavaksi. Mainitun rikoksen vähimmäisrangaistus korotettaisiin kahdeksi vuodeksi vankeutta. Nämä muutokset liittyisivät hallitusohjelmakirjauksiin.

Hallitusohjelmakirjauksiin liittyvinä muutoksina vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistus korotettaisiin kahdeksi vuodeksi vankeutta ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidon enimmäisrangaistus korotettaisiin yhdeksi vuodeksi vankeutta.

Eräitä lähinnä hallinnollisten veloitteiden rikkomisiksi luonnehdittavia tekotapoja siirrettäisiin ampuma-aserikoksen puolelta lievän ampuma-aserikoksen puolelle. Samalla viimeksi mainittuun rikokseen liitettäisiin vankeusuhka, teosta voitaisiin jatkossa tuomita sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Asiasanat aserikokset, ampuma-aseet, rikoslaki, rikosoikeus, telekuuntelu

ISBN PDF	978-952-400-815-0	ISSN PDF	2490-1172
Asianumero	VN/34181/2022	Hankenumero	OM077:00/2022

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-815-0>

Ändring av bestämmelserna om vapenbrott Arbetsgruppsbetänkande

Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2024:12		Tema	Betänkanden och utlåtanden
Utgivare	Justitieministeriet		
Författare	Janne Kanerva (arbetsgruppens sekreterare)		
Utarbetad av	Justitieministeriet		
Språk	finska	Sidantal	175

Referat

Arbetsgruppen har i enlighet med sitt uppdrag bedömt 41 kap. i strafflagen om vapenbrott och berett behövliga ändringar i lagstiftningen genom vilka också de åtgärder i regeringsprogrammet som gäller vapenbrott genomförs och genom vilka det gällande kapitlet ersätts med ett nytt.

Enligt förslaget ska det föreskrivas om hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet som ett nytt brott för vilket straffet är fängelse i högst fyra år. Utlåning eller överlåtelse av ett skjutvapen till en organiserad kriminell sammanslutning eller försök därtill anses i fortsättningen som ett sådant brott. Vid utredning av det nya brottet får också teleavlyssning användas.

Det föreslås att medförande av ett skjutvapen på allmän plats eller i ett trafikmedel fogas till gärningar som innebär grovt skjutvapenbrott. Enligt förslaget ska minimistraffet för detta brott höjas till fängelse i två år. Dessa ändringar hänför sig till föresatser i regeringsprogrammet.

Ändringar som hänför sig till föresatser i regeringsprogrammet är också ett förslag om att maximistraffen för innehav av farligt föremål ska höjas till fängelse i två år och innehav av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan ska höjas till fängelse i ett år.

Vissa gärningsformer som närmast kan karakteriseras som överträdelse av administrativa skyldigheter överförs från kategorin skjutvapenbrott till lindrigt skjutvapenbrott. Det föreslås också att hot om fängelse fogas till det sistnämnda brottet, så att det för den gärningen i fortsättningen kan dömas ut böter eller fängelse i högst sex månader.

Nyckelord vapenbrott, skjutvapen, strafflagen, straffrätt, teleavlyssning

ISBN PDF 978-952-400-815-0

Ärendenummer VN/34181/2022

ISSN PDF 2490-1172

Projektnummer OM077:00/2022

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-815-0>

Sisältö

Oikeusministeriölle.....	8
1 Työryhmän asettamisen tausta.....	11
2 Nykytila ja sen arviointi.....	13
2.1 Aserikoksia koskevat rikoslain säännökset.....	13
2.1.1 Yleistä.....	13
2.1.2 Ampuma-aserikoksia koskevat rangaistussäännökset.....	14
2.1.3 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet.....	20
2.2 Muita merkityksellisiä rikoslain säännöksiä.....	22
2.2.1 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen.....	22
2.2.2 Järjestäytyntä rikollisryhmää koskeva koventamisperuste.....	25
2.2.3 Eräät valmistelurikokset.....	26
2.2.4 Eräät terrorismirikokset.....	27
2.2.5 Aseisiin liittyvät muut rangaistussäännökset.....	28
2.2.6 Avunanto.....	28
2.2.7 Rikoksen yritys.....	29
2.3 Pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun sääntely.....	29
2.4 Käytäntöön liittyvät tiedot.....	31
2.4.1 Poliisiin tietoon tulleet rikokset ja summaarisessa menettelyssä käsiteltävät asiat.....	31
2.4.2 Tiedot tuomituista rangaistuksista.....	32
2.4.2.1 Käräjäoikeudet.....	32
2.4.2.2 Eräitä hovioikeusratkaisuja.....	36
2.4.2.3 Korkein oikeus.....	42
2.4.3 Aserikollisuuden yleiskuva ja kehitysnäkymät.....	44
2.4.3.1 Ampuma-aseet.....	44
2.4.3.2 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet.....	47
2.5 Nykytilan arviointi.....	48
2.5.1 Arvioinnissa huomioon otettavia yleisiä seikkoja.....	48
2.5.1.1 Rikoslainsäädännön käytön yleiset edellytykset ja kriminalisointiperiaatteet.....	48
2.5.1.2 Rangaistusasteikot.....	52
2.5.1.3 Kansainvälinen vertailu.....	53
2.5.2 Ampuma-aserikos.....	55
2.5.2.1 Rangaistaviksi säädetyt teot ja niiden suhde toisiinsa.....	55
2.5.2.2 Sääntelyn tarkkarajaisuus.....	57
2.5.2.3 Rikokseksi katsomatta jäävä ampuma-aselain vastainen hallussapito.....	58
2.5.3 Vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot.....	58
2.5.3.1 Hallitusohjelmakirjauksen toteuttaminen.....	59
2.5.3.2 Muut vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot.....	60

2.5.4	Lievä ampuma-aserikos	64
2.5.5	Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet	64
2.5.5.1	Yleistä	64
2.5.5.2	Säätelyn tarkkarajaisuus	65
2.5.5.3	Säätelyn kattavuus ja muutostarpeet	66
2.5.6	Ampumaratarikos	70
3	Tavoitteet	71
4	Ehdotukset ja niiden vaikutukset	72
4.1	Keskeiset ehdotukset	72
4.1.1	Rikoslaki.....	72
4.1.1.1	Ampuma-aserikos.....	72
4.1.1.2	Ampuma-aseen mukana pitämiseen liittyvän hallitusohjelmakirjauksen toteuttaminen	74
4.1.1.3	Muut vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot.....	77
4.1.1.4	Vakaviin ampuma-aserikoksiin liittyvien tekojen rangaistusasteikot	84
4.1.1.5	Lievä ampuma-aserikos	87
4.1.1.6	Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet	89
4.1.1.7	Määritelmäsäännös.....	93
4.1.1.8	Rikoslain 41 luvun korvaaminen uudella luvulla	93
4.1.2	Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot	93
4.2	Pääasialliset vaikutukset	97
4.2.1	Yhteiskunnalliset vaikutukset	97
4.2.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	99
4.2.3	Taloudelliset vaikutukset	99
4.2.3.1	Yleistä laskelmien taustatietojen lähteistä.....	99
4.2.3.2	Ampuma-aseita koskevat muutokset	100
4.2.3.3	Vaarallisen esineen hallussapito.....	107
4.2.3.4	Toiseen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito ...	109
4.2.3.5	Pakkokeinot ja tietojärjestelmämuutokset	112
4.2.3.6	Rangaistusjouaston taloudellisia vaikutuksia alentava vaikutus	112
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot	114
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	114
5.2	Ulkomaiden lainsäädäntö.....	115
5.2.1	Ruotsi.....	115
5.2.2	Norja	117
5.2.3	Saksa.....	118
5.2.4	Viro.....	120
5.2.5	Yhdistynyt kuningaskunta	121
5.2.6	Ranska	123

6	Säännökohtaiset perustelut	127
6.1	Rikoslaki	127
	17 luku Rikoksista yleistä järjestystä vastaan	127
	41 luku Aserikoksista	127
6.2	Pakkokeinolaki	141
	10 luku Salaiset pakkokeinot	141
6.3	Laki rikesakkorikkomuksista	141
6.4	Ampuma-aselaki	142
6.5	Järjestyslaki	142
7	Voimaantulo	143
8	Suhde talousarvioesitykseen	144
9	Suhde perustuslakiin ja säätämijärjestys	146
9.1	Rikoslakia koskevat ehdotukset	146
9.2	Pakkokeinolakia koskeva ehdotus	149
10	Lakiehdotukset	152
11	Rinnakkaistekstit	158
	Lagförslag	170

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö asetti 31.10.2023 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida aserikoksia koskeva rikoslain (39/1889) 41 luku ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joissa toteutetaan hallituksen ohjelman toimenpidekirjaukset. Valmistelun tavoitteena oli yleisesti ottaen, että luvun rangaistussäännökset muodostavat ajantasaisen, riittävän kattavan, selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden, jossa otetaan asianmukaisesti huomioon tekojen vahingollisuus ja vaarallisuus. Työryhmän työn painopiste oli sellaisissa ampuma-aseita koskevissa rikoksissa, joilla on kytkentä järjestäytyneeseen tai muuten ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan.

Työryhmän asettamispäätöksen mukaan tarpeellisiksi ja perusteltaviksi katsottavista lainsäädäntömuutoksista ja ennen kaikkea niiden laajuudesta riippui, onko tuloksena kokonaan uusi rikoslain 41 luku vai ainoastaan luvun tiettyjen säännösten päivittäminen. Tarvittaessa työryhmän tavoitteiden saavuttamiseksi ja sen tehtävien toteuttamiseksi aserikoksia koskevia muutoksia voitiin valmistella myös muualle rikoslakiin kuin vain sen 41 lukuun. Työryhmän oli myös valmisteltava rikoslakiin ehdotettavista muutoksista aiheutuvat muut lainsäädäntömuutokset, jotka voivat koskea esimerkiksi rikosten estämisessä ja selvittämisessä sovellettavia poliisilain (872/2011) 5 luvun ja pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun säännöksiä.

Työryhmän oli riittävässä laajuudessa perehdyttävä muiden valtioiden ja erityisesti Suomen kannalta vertailuvaltioina merkityksellisten valtioiden aserikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin.

Työryhmämietintö oli lainsäädäntöehdotuksia koskevilta osin laadittava hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 1.11.2023–28.6.2024. Työryhmällä oli kahdeksan kokousta.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimitettiin yksikönpäällikkö, lainsäädäntöneuvos *Jussi Matikkala* oikeusministeriöstä ja jäseniksi lainsäädäntöneuvos *Janne Kanerva* oikeusministeriöstä, poliisitarkastaja *Seppo Sivula* sisäministeriöstä, ylitarastaja *Pauliina Martikainen* keskusrikospoliisista, poliisitarkastaja *Konsta Arvelin*

Poliisihallituksesta, erikoissyyttäjä *Yrjö Reenilä* Syyttäjälaitoksesta, hovioikeuden-neuvos *Kirsi Erkkilä* Rovaniemen hovioikeudesta, asianajaja *Anu Koivu* Suomen Asi-anajajaliitosta ja professori *Matti Tolvanen* Itä-Suomen yliopistosta. Kanerva myös toimi työryhmän sihteerinä.

Työryhmä on kuullut asiantuntijoina rikostarkastaja *Marko Forssia* (Helsingin poliisi-laitos), vanhempi konstaapeli *Ville Koivistoista* (Helsingin poliisilaitos), poliisitarkas-taja *Mika Koposta* (Poliisihallitus), turvallisuuspäällikkö *Henri Rikanderia* (Tampereen kaupunki), rikosylikomisario *Christer Ahlgrenia* (keskusrikospoliisi), rikosylikomisario *Antti Hyyryläistä* (keskusrikospoliisi), erikoistutkija *Petri Danielssonia* (keskusrikos-poliisi) ja erikoissyyttäjä *Perttu Könöstä* (Syyttäjälaitos).

Työryhmä on perehtynyt Ruotsin, Norjan, Saksan, Viron, Yhdistyneen kuningaskun-nan ja Ranskan aserikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin. Myös tässä tapauk-sessa kansainvälisen vertailun hyödynnettävyyttä vaikeuttavat monet seikat, minkä vuoksi siitä on vaikeata tehdä pitkälle meneviä kansallisen lainsäädännön kehittä-mistä tukevia johtopäätöksiä.

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti arvioinut aserikoksia koskevan rikoslain 41 luvun ja uuteen lukuun valmistellut tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joilla toteutetaan myös pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman 16.6.2023 aseri-koksia koskevat toimenpidekirjaukset.

Uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten, josta tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusran-gaistus. Ampuma-aseen lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollis-ryhmälle tai sen yrittäminen katsottaisiin jatkossa sellaiseksi rikokseksi. Nykyisin järjestäytynyttä rikollisryhmää koskeva teko katsotaan osallistumiseksi järjestäyty-neen rikollisryhmän toimintaan, josta tuomitaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta ja jonka rangaistavuus edellyttää, että vakava rikos tai sen rangaistava yritys tehdään ryhmän toiminnassa. Uuden rikoksen selvittämisessä voitaisiin käyt-tää myös telekuuntelua.

Ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ehdotetaan lisättäväksi törkeän ampuma-aserikoksen tekotavaksi. Mainitun rikoksen vähim-mäisrangaistus korotettaisiin kahdeksi vuodeksi vankeutta. Nämä muutokset liittyi-sivät hallitusohjelmakirjauksiin.

Hallitusohjelmakirjauksiin liittyy myös se, että vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistus korotettaisiin kahdeksi vuodeksi vankeutta ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidon enimmäisrangaistus korotettaisiin yhdeksi vuodeksi vankeutta.

Eräitä lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavia tekotapoja siirrettäisiin ampuma-aserikoksen puolelta lievän ampuma-aserikoksen puolelle. Samalla viimeksi mainittuun rikokseen liitettäisiin vankeusuhka, teosta voitaisiin jatkossa tuomita sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Saatuun työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa mietintönsä kunnioittavasti oikeusministeriölle.

Helsingissä 24 päivänä huhtikuuta 2024

Jussi Matikkala

Janne Kanerva

Seppo Sivula

Pauliina Martikainen

Konsta Arvelin

Yrjö Reenilä

Kirsi Erkkilä

Anu Koivu

Matti Tolvanen

1 Työryhmän asettamisen tausta

Aserikoksia koskevat rangaistussäännökset eivät ole pitkään aikaan olleet kokonaistarkastelun kohteena. Ampuma-aserikoksia koskevia rangaistussäännöksiä uudistettiin vuonna 1997 ampuma-aselain (1/1998) säätämisen yhteydessä, sen jälkeen niihin säännöksiin tehdyt muutokset ovat olleet vähäisiä. Aserikoksia koskevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset siirrettiin rikoslain 41 lukuun vuonna 2007, jolloin mainittuun lukuun siirrettiin myös vaarallisia esineitä ja toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskevat rangaistussäännökset järjestyslaista (612/2003). Rangaistussäännöksiin ei tuolloin tehty sisällöllisiä muutoksia, myös rangaistusasteikot säilyivät entisellään.

Aserikollisuudesta ja erityisesti luvattomien ampuma-aseiden hallussapitorikoksista on viime aikoina käyty yhteiskunnallista keskustelua liittyen järjestäytyneisiin rikollisryhmiin ja teräaseita koskien myös ns. nuorten katujengeihin, joissa saattaa olla järjestäytyneiden rikollisryhmien piirteitä.

Rauenneessa lakialoitteessa LA 105/2020 vp (Pihla Keto-Huovinen/kok ym.) ehdotettiin törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteeksi sitä, että ampuma-aselain vastaisesti pidetään luvatonta ampuma-asetta hallussa yleisellä paikalla, yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa tai tilassa, johon yleisöllä on pääsy. Rauenneen lakialoitteen allekirjoitti 106 kansanedustajaa.

Oikeusministeriössä käynnistettiin joulukuussa 2022 aserikosten rangaistussäännöksiä koskeva kokonaistarkasteluhanke (VN/34181/2022, OM077:00/2022). Sen ensivaiheessa valmistui 28.2.2023 varsinaisen lainsäädäntötyön pohjaksi muistio aserikoksia koskevien rangaistussäännösten nykytilanteesta sekä siihen liittyen mahdollisesta jatkotoimenpiteiden tarpeesta ja toteuttamistavasta. Erityisesti tarkasteltavana olivat ampuma-aseiden hallussapidon kytkentää järjestäytyneeseen rikollisuuteen koskevat kysymykset. Tarkoituksena oli, että muistion pohjalta käynnistetään lainvalmistelutyö, kun hallitusohjelma on valmistunut ja saadaan uuden hallituksen linjaukset perustettavan työryhmän toimeksiannossa huomioon otettaviksi. Muistio löytyy seuraavasta linkistä: <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4750802/Muistio+aserikoksista.pdf/ca8ca778-27c4-6da8-a5a0-6c9c1c581172/Muistio+aserikoksista.pdf?t=1678780460571>

Muistion mukaan rikosoikeuden näkökulmasta aseisiin ja varsinkin ampuma-aseisiin liittyy varteen otettava henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten riski, erityisesti kun kysymys on luvattomista ja rikollisessa käytössä olevista tai sellaiseen käyttöön mahdollisesti päätyvistä aseista. Tämä koskee varsinkin aseiden käyttämistä järjestäytyneiden rikollisryhmien ja rikollisjengien toiminnassa. Merkittävä vaara ja vakavat seuraukset voivat kuitenkin aiheutua myös yksittäisten henkilöiden toiminnasta. Teräaseita ja muita rikoslain 41 luvussa säänneltyjä vaarallisia esineitä koskee muistion mukaan osittain samanlainen sääntelyn tarkastelutarve kuin ampuma-aseita.

Muistion johtopäätösten mukaan on aiheellista suorittaa aserikoksia koskevien säännösten kattava tarkastelu kuitenkin niin, että painotetaan aseiden mahdolliseen vahingolliseen ja vaaralliseen käyttöön liittyviä tilanteita sekä tilanteita, joissa on yhteys järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai muihin sen määritelmän täyttämättömiin rikollisryhmiin, ja samalla valmistella tarkastelun yhteydessä tarpeelliseksi katsottavat lainsäädäntömuutokset.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman 16.6.2023 mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotetaan neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Ohjelman mukaan törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä muutetaan siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena. Lisäksi korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta. Työryhmän asettamispäätöksessä mainittiin nimenomaisesti, että työryhmän valmisteltavissa lainsäädäntömuutoksissa toteutetaan hallituksen ohjelman toimenpidekirjaukset.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Aserikoksia koskevat rikoslain säännökset

2.1.1 Yleistä

Aserikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat rikoslain 41 luvussa. Luvun kolmessa ensimmäisessä pykälässä säädetään rangaistaviksi ampuma-aseita koskevat rikokset (ampuma-aserikos, törkeä ampuma-aserikos ja lievä ampuma-aserikos). Niiden rangaistavuudella on kiinteä yhteys ampuma-aselain säännöksiin, koska luvun 1 §:n mukaisen perustekomuotoisen ampuma-aserikoksen tekotapojen rangaistavuuden edellytyksenä sen pykälän 1 momentin mukaan on, että teko on tehty ampuma-aselain vastaisesti.

Rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä ovat vaarallisia esineitä ja toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskevat säännökset (vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen, vaarallisen esineen hallussapito, toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle). Niillä puolestaan on kiinteä yhteys järjestyslain säännöksiin, koska mainituissa pykälissä säädetään rangaistaviksi tiettyjen järjestyslain pykäliden vastainen menettely.

Rikoslain 41 luvun 7 a §:ssä säädetään lisäksi rangaistavaksi ampumaratarikos, joka liittyy ilman lupaa tai ilmoitusta tapahtuviin ampumaratalain (763/2015) tiettyjen säännösten vastaisiin tekoihin. Luvun 8 §:n mukaan rikesakosta ainoana rangaistuksena vähäisestä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa (986/2016).

Aserikokset ovat puhtaita tekoricoksia. Rangaistavaksi on säädetty esimerkiksi pelkkä aseiden hallussapito ilman siitä aiheutuvaa haitallista seurausta tai edes seurauksen syntymisen vaaraa. Aseita voidaan käyttää henkirikosten ja muiden väkivaltarikosten tekovälineinä. Rikoslain 41 luvun rangaistussäännösten suojelukohteina ovat näin ollen muiden ohessa ihmisten henki ja terveys. Myös henkilöiden vapautta voidaan loukata esimerkiksi aseella uhkaamalla. Väkivallan käyttöön soveltuvien välineiden hallussapito yleisellä paikalla on myös omiaan herättämään turvattomuuden tunnetta.

Ampuma-aserikoksia koskevia säännöksiä uudistettiin vuonna 1997 ampuma-aselain säätämisen yhteydessä. Säännökset sijoitettiin uuden lain 9 lukuun. Esi-merkiksi ampuma-aseen luvaton hallussapito oli rangaistavaa jo aikaisemman lain-säädännön perusteella. Tuolloin säädettiin uutena rikoksena rangaistavaksi törkeä ampuma-aserikos. Lievin ampuma-aseita koskeva rikos oli nimikkeeltään ampu-ma-aserikkomus. Kolmen ampuma-aseita koskevan rikoksen rangaistusasteikoiksi tulivat tuolloin samat asteikot kuin ovat nytkin rikoslain 41 luvussa.

Rikoslain uudistamiseen liittyvän keskittämisperiaatteen mukaisesti aserikoksia koskevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset siirrettiin rikoslain 41 lukuun vuonna 2007. Muita kuin ampuma-aserikoksia koskevat luvun säännökset siirrettiin jär-jestyslaista. Rangaistussäännöksiin ei tuolloin tehty sisällöllisiä muutoksia, myös säännösten rangaistusasteikot säilyivät entisellään. Lievän ampuma-aserikoksen säätäminen rangaistavaksi korvasi ampuma-aselain 103 §:n 1 momentin mukaisen ampuma-aserikkomuksen.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n ampuma-aserikosta koskevia säännöksiä on muutettu vuoden 2007 jälkeen lisäämällä 1 momenttiin eräitä ampuma-aselakisdonnaisia tekotapoja. Sen pykälän 2 momentissa on lisäksi säädetty rangaistaviksi eräisiin kan-sainvälisiin velvoitteisiin perustuvia tekotapoja. Törkeää ampuma-aserikosta koske-va rangaistussäännöstä on muutettu viimeisen 25 vuoden aikana ainoastaan siten, että sen soveltamisalaan on lisätty tehokkaat ilma-aseet. Lievää ampuma-aserikosta koskevaa säännöstä ei ole muutettu vuoden 2007 jälkeen. Sama koskee myös vaa-rallisia esineitä sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskevia rikoslain 41 luvun 4–7 §:n rangaistussäännöksiä.

2.1.2 Ampuma-aserikoksia koskevat rangaistussäännökset

Rikoslain 41 luvun 1 §:ssä säädetään rangaistavaksi ampuma-aserikos seuraavasti:

1 §

Ampuma-aserikos

Joka ampuma-aselain (1/1998) vastaisesti

- 1) siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,
- 2) kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osan,

3) lainaa ampuma-aseen, aseosen, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon,

4) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinonharjoittajalle ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisin asetietojärjestelmään ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen, kaasusumuttimen tai aseosen yksilöintitiedot, esineen luovuttajan ja luovutuksensaajan nimi sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainitussa 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa,

5) laiminlyö ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat,

6) laiminlyö ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseosa poliisilaitokselle,

7) laiminlyö ampuma-aselain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka

8) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron,

on tuomittava *ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ampuma-aserikoksesta on tuomittava myös se, joka kansainvälisen järjestyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012 4 tai 9 artiklan vastaisesti 2 artiklassa tarkoitetulla tavalla vie ampuma-aseen, sen osan tai olennaisen komponentin taikka ampumatarvikkeen.

Yritys on rangaistava.

Ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseosen, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun.

Ampuma-aselaissa ampuma-aseella tarkoitetaan sen lain 2 §:n 1 momentin mukaan välinettä, jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaanuttavia aineita. Ampuma-aseeksi katsotaan pykälän 2 momentin mukaan myös sellainen esine, joka on suunniteltu paukkupatruunoiden laukaisemista varten, jolle sen muuttamista 1 momentin mukaiseksi ole teknisesti estetty, ja myös muu esine, joka muistuttaa ampuma-asetta ja joka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa

puolesta on muutettavissa ampuma-aseeksi. Ampuma-aseina pidetään myös pykälän 3 momentissa mainittuja välineitä, jos ne ovat 1 momentin mukaisia tai ovat muunnettavissa sellaisiksi (esimerkiksi rakennustyössä käytettäviksi suunnitellut ja valmistetut naulaimet). Ampuma-aseen määritelmään vaikuttavaa sääntelyä on myös ampuma-aseasetuksen (145/1998) 2 §:ssä (deaktivoidut ampuma-aseet) ja teknisistä vaatimuksista ampuma-aseeksi muuttamisen estämiseksi sekä latauslaitteen kapasiteetin pysyvästä rajoittamisesta ja sen toiminnan pysyvästä estämisestä annetussa sisäministeriön asetuksessa (890/2019).

Myös viime aikoina esiin nousseet 3D-tulostetut aseet ovat ampuma-aselain 2 §:n ampuma-aseen määritelmän täyttäessään rikoslain 41 luvun ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten soveltamisalaan kuuluvia. Tämä ei koske pelkästään luvun 1 §:ää, vaan 3D-tulostettu ampuma-ase voi myös olla ampuma-aselain 9 §:ssä tarkoitettu erityisen vaarallinen ampuma-ase, jolloin sovellettaviksi voi tulla törkeätä ampuma-aserikosta koskeva rikoslain 41 luvun 2 §.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n perusteluiden mukaan 1 momentin 1 kohdassa säädetään rangaistavaksi toiminta, joka pääsääntöisesti ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan edellyttää viranomaisen antamaa lupaa (HE 183/1997 vp, s. 128/II). Pykälästä kokonaisuudessaan ilmenee, että pykälässä säädetään rangaistaviksi monenlaiset ampuma-aseisiin ja ampumatarvikkeisiin liittyvät teot.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan rangaistavaa on siis muun ohessa se, että tekijä ampuma-aselain vastaisesti pitää hallussaan ampuma-asetta. Sitä voidaan myös pitää ampuma-aserikoksen eräänlaisena perustekomuotona rikosprosessiin päätyvien ampuma-aserikosten perusteella. Lain esitöiden mukaan (HE 183/1997 vp, s. 129/I) ampuma-aseisiin liittyviä tekoja tulisi aina arvioida ensisijaisesti hallussapidon sallittavuuden kannalta. Jos rangaistavan teon tekemisen muotoa ei pystytä yksittäisessä tapauksessa selvästi määrittelemään, tekoa on joka tapauksessa pidettävä luvattomana hallussapidolla. Ampuma-aselain 13 §:n 4 kohdan mukaan siinä laissa ampuma-aseen hallussapidolla tarkoitetaan sen kantamista, kuljettamista tai säilyttämistä.

Käytännössä merkityksellinen tekotapa voi olla myös rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentissa tekotapana mainittu ampuma-aseen luovuttaminen. Ampuma-aselain 84 §:n 1 momentin mukaan ampuma-asetta ei saa luovuttaa toiselle, ellei siinä laissa toisin säädetä. Tästä tekotavasta hallituksen esityksen perusteluissa (HE 183/1997 vp, s. 129/II) todetun perusteella lain vastaiseen luovuttamiseen ja näin ollen ampuma-aserikokseen syyllistyy se, jolla itsellään olisi oikeus pitää luovutettavaa esinettä hallussa, kun taas luovutuksensaaja syyllistyy luvattomaan

hallussapitoon ja näin ollen myös ampuma-aserikokseen. Jos luovuttajallakaan ei ole oikeutta esineen hallussapitoon, on hänenkin tekoaan arvioitava luvattomana hallussapitona.

Rikoslain 41 luvun 2 §:ssä säädetään törkeä ampuma-aserikos rangaistavaksi seuraavasti:

2 §

Törkeä ampuma-aserikos

Jos ampuma-aserikoksessa

- 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia,
- 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka
- 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksen tekijä on tuomitava *törkeästä ampuma-aserikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ampuma-aselain 9 §:ssä olevan erityisen vaarallisten ampuma-aseiden määritelmän perusteella ampuma-aserikos voi olla rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella törkeä, kun tekijä pitää hallussaan ilman asianmukaista lupaa esimerkiksi sarjatuliasetta, tietynlaista kertatuliasettakin (mm. alun perin sarjatu- lilla toimimaan valmistetut) tai muuksi esineeksi kuin ampuma-aseeksi naamioitua ampuma-asetta. Lain esitöissä mainitaan esimerkkinä erityisen vaarallisista ampu- ma-aseista konekivääri (HE 183/1997 vp, s. 131/I). Saman esityökohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettua suurta määrää arvioitaessa kokonaisarvostelussa vaikut- taa esimerkiksi teon kohteena olevien ampuma-aseiden tyyppi. Suurena määränä ampuma-aseita ei yleensä voida esitöiden mukaan pitää alle kymmentä asetta.

Rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu erityinen suunnitelmal- lisuus ilmenee usein järjestäytyneisyytenä. Suunnitelmallinen toiminta on lain esi- töiden mukaan usein myös ainakin tietyllä tavalla jatkuvaksi aiottua ammattimaista toimintaa.

Korkein oikeus on todennut törkeiden varkauksien yrityksiä koskevassa asiassa ylei- sestä törkeiden rikosten yhteydessä tehtävän kokonaisarvostelun suorittamisesta seuraavan (KKO 2013:57, kohta 6):

”Niin kuin kuvattu oikeuskäytäntö osoittaa, rikoksen laji ja teko-olosuhteet voivat vaikuttaa siihen, millä tavoin rikoksen törkeys kokonaisuutena arvioidaan. Kokonaisarvostelusäännöksen sanamuodosta ilmenee, että pelkästään rikoksen törkeän tekemuodon jonkin ankaroittamisperusteen täyttyminen ei riitä rikoksen katsomiseen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Joissain tapauksissa rikoksen ankaroittamisperusteen ilmenemistapa saattaa kuitenkin olla niin vahingollinen tai vaarallinen, että se jo sellaisenaan antaa aiheen arvioida rikoksen myös kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. On myös mahdollista, että rikoksessa täyttyy useampi kuin yksi ankaroittamisperuste, mikä myös voi puoltaa rikoksen arvioimista kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Vaikka rikoksen törkeyden kokonaisarvostelussa usein on perusteltua arvioida sitä, liittykö tekoon yhden tai useamman ankaroittamisperusteen lisäksi muita erityistä moitittavuutta osoittavia seikkoja, rikoksen katsominen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi ei siis aina edellytä ankaroittamisperusteeseen liittymättömien teon törkeyttä osoittavien seikkojen toteamista. Näissä tapauksissa kokonaisarvostelu voi tapahtua arvioimalla rikoksen törkeyttä ankaroittamisperusteen tai -perusteiden ilmenemismuodon pohjalta.”

Korkeimman oikeuden muun kokonaisarvostelua koskevan ratkaisukäytännön mukaan teon törkeyden kokonaisarviointi tehdään viime kädessä punnitsemalla vastakkain lieventäviä ja ankaroittavia seikkoja kokonaisuudessaan sekä sen jälkeen harkitsemalla, ovatko tekojen moitittavuutta korostavat seikat lieventäviä seikkoja selvästi merkityksellisempiä (KKO 2013:57, kohta 13, KKO 2014:6, kohdat 11–13, KKO 2018:84, kohta 18 ja KKO 2022:73, kohta 6).

Oikeuskirjallisuudessa todetaan ampuma-aseita koskevan kokonaisarvostelun päätyvän törkeän rikoksen puolelle sitä todennäköisemmin, mitä useampi kolmesta törkeysperusteesta soveltuu tapaukseen. Törkeysperusteen ollessa käsillä tekoa on lähtökohtaisesti pidettävä törkeänä, ellei ole olemassa törkeysarvostelua vastaan puhuvia syitä. Lienee myös katsottava, että jos yksikin törkeysperuste on käsillä, tapaukseen tulee liittyä sellaisia tekoa lieventäviä seikkoja, joiden perusteella tekoa ei pidetäkään kokonaisuutena arvostellen törkeänä.¹

1 Matti Tolvanen ja Heikki Kallio teoksessa ”Keskeiset rikokset”, 5. uudistettu painos 2023, s. 1093.

Rikoslain 41 luvun 3 §:ssä säädetään lievä ampuma-aserikos rangaistavaksi seuraavasti:

3 §

Lievä ampuma-aserikos

Jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava *lievästä ampuma-aserikoksesta* sakkoon.

Varsinaisen ampuma-aseen osalta kysymys on aina ampuma-aserikoksesta (HE 183/1997 vp, s. 132/l), mikä tarkoittaa sitä, että teko katsotaan tapauksesta riippuen ampuma-aserikokseksi tai törkeäksi ampuma-aserikokseksi rikoslain 41 luvun 1 tai 2 §:n perusteella eikä luvun 3 §:n mukaiseksi lieväksi ampuma-aserikokseksi.

Ampuma-aselain 103 §:ssä säädetään rangaistavaksi ampuma-aserikkomus, josta voidaan määrätä sakkoa. Ampuma-aserikkomuksena ovat rangaistavia muut lieviksi katsottavat ampuma-aseita koskevat teot kuin ne, jotka on säädetty rangaistaviksi rikoslain 41 luvun 3 §:ssä lievinä ampuma-aserikoksina. Rangaistavia ampuma-aselain 103 §:n nojalla ovat esimerkiksi useat ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömiset. Kyseinen ampuma-aselain säännös kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

103 §

Ampuma-aserikkomus

Joka tämän lain vastaisesti tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

- 1) laiminlyö 22 §:n 1 momentissa, 24 §:n 2 momentissa, 89 §:ssä tai 111 §:n 1 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tai 59 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa säilytystiloja koskevista muutoksista,
- 2) laiminlyö 42 c §:n 3 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden,
- 3) laiminlyö 42 c §:n 1 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden, 42 d §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden esittää poliisille ampuma-ase tai aseosa tai ulkomailta hankittu tai yksityisesti valmistettu tai muunnettu ampuma-ase, tehokas ilma-ase tai aseosa taikka 42 d §:n 2 momentissa säädetyn velvollisuuden esittää poliisille pyynnöstä ampuma-ase, tehokas ilma-ase tai aseosa,
- 4) laiminlyö 42 d §:n 2 momentissa taikka 90 tai 112 §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää tai luovuttaa lupatodistus poliisille, 74 §:n 3 momentissa säädetyn velvollisuuden esittää tai luovuttaa Euroopan ampuma-asepassi poliisille taikka 96 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden luovuttaa lupatodistus, kortti sekä hyväksyntä tai suostumus poliisille,
- 5) laiminlyö 70 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä ilmoitus aseosaan, tehokkaan ilma-aseen tai deaktivoitun aseosaan hankkimisesta taikka esittää aseosa, tehokas ilma-ase tai deaktivoitu aseosa poliisille,
- 6) laiminlyö valvontavelvollisuutensa annettuaan ampuma-aseen 88 §:n nojalla toisen käytettäväksi,

7) säilyttää ampuma-asetta tai aseensa osaa taikka kantaa tai kuljettaa ampuma-asetta,

8) tekee ampuma-aseen pysyvästi ampumakelvottomaksi tai aseensa osan pysyvästi toimintakelvottomaksi taikka laiminlyö 108 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 112 §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseensa osa poliisille,

9) laiminlyö velvollisuuden tarkastuttaa ampuma-ase yksityiseen valmistamislupaan 110 §:n 2 momentin nojalla sisällytetyn ehdon mukaisesti taikka

10) laiminlyö 117 §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää lupatodistus tai Euroopan ampuma-asepassi taikka lupatodistuksen tai Euroopan ampuma-asepassiin merkittyjen lupien nojalla hallussa pidetyt ampuma-aseet, aseensa osat, patruunat tai erityisen vaaralliset ammuksot,

on tuomittava *ampuma-aserikkomuksesta* sakkoon.

2.1.3 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet

Rikoslain 41 luvun 4 ja 5 §:ssä säädetään vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen ja vaarallisen esineen hallussapito rangaistavaksi seuraavasti:

4 §

Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen

Joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan, on tuomittava *vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

5 §

Vaarallisen esineen hallussapito

Joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä, on tuomittava *vaarallisen esineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Järjestyslain 9 §:n 1 momentin mukaan vaarallisia esineitä ovat nyrkkiraudat, stiletit ja heittotähdet sekä muuksi esineeksi naamioidut teräaseet samoin kuin sähkölamauttimet ja -patukat, jousipatukat sekä tarkkuussingot ja -lingot. Teleskooppiatukan kauppaa ja hallussapitoa koskeva kielto on pykälän 2 momentissa. Järjestyslain 9 §:n 2 ja 3 momentissa ja 12 §:ssä pykälässä säädetään valmistus-, maahantuonti-, kaupanpito- ja hallussapitokieltoa koskevia rajoituksia, jotka liittyvät esimerkiksi yksityisiin turvallisuuspalveluihin (teleskooppiatukka), valtion omistamiin esineisiin ja vaarallisten esineiden keräilyyn.

Rikoslain 41 luvun 6 säädetään rangaistavaksi toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito:

6 §

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

Joka järjestyslain 10 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla hallussaan toisen vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava *toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Järjestyslain 10 §:n 1 momentista ilmenee, mitä ovat toisen vakavaan vahingoittamiseen tarkoitetut tai siihen soveltuvat esineet ja aineet:

- 1) teräaseet, rikutut lasiesineet ja muut näihin rinnastettavat viiltämiseen tai pistämiseen soveltuvat esineet,
- 2) patukat, ketjut, jouset, vaijerit, kaapelit, pesäpallomailat ja muut näihin rinnastettavat lyömiseen soveltuvat esineet,
- 3) tikat, kuulat ja muut näihin rinnastettavat heittämiseen soveltuvat esineet,
- 4) syövyttävät sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen taikka lamauttamiseen soveltuvat aineet,
- 5) ilma-aseet, jousitoimiset aseet, harppuunat, ritsat, puhallusputket ja muut näihin rinnastettavat ampumiseen soveltuvat esineet ja
- 6) terveydelle vaaralliset laserosoittimet.

Rikoslain 41 luvun 6 § koskee myös ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavan esineen hallussapitoa yleisellä paikalla, niiden sellainen hallussapito kielletään järjestyslain 10 §:n 2 momentissa. Oikeiden ampuma-aseiden hallussapidon rangaistavuus määräytyy hallussapitopaikasta riippumatta rikoslain 41 luvun 1 ja 2 §:n mukaan.

Toimivaa ampuma-asetta erehdyttävästi muistuttavia esineitä ovat esimerkiksi deaktivoidut ampuma-aseet tai asejäljitelmät. Räjähtävää esinettä muistuttavia esineitä ovat esimerkiksi pommijäljitelmät. Järjestyslain 10 §:n 2 momenttia tulee tulkita suppeasti siten, että kiellettyä on vain sellaisten esineiden hallussapito, joita muutaman metrin etäisyydeltäkin tarkasteltuna voidaan erehtyä pitämään toimivina ampuma-aseina tai räjähteinä. Siten aselelut jäävät pääsääntöisesti säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. (HE 20/2002 vp, s. 41/I).

Järjestyslain 10 §:n 3 momentin mukaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske esineitä tai aineita, joiden hallussapito on työtehtävän tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi tarpeen. Hyväksyttävä syy on arvioitava tapauskohtaisesti (HE 20/2002 vp, s. 41/II). Lain esitöiden perusteella arvioinnissa on erityistä merkitystä sillä, mistä pykälän 1 momentissa tarkoitettusta esineestä tai aineesta on kysymys.

Rikoslain 41 luvun 7 §:ssä säädetään rangaistavaksi toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle:

7 §

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle

Joka järjestyslain 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen aseiden tai harppuunan, on tuomittava *toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Järjestyslain 11 §:n mukaan ilma-aseiden, jousitoimisten aseiden ja harppuunoiden myyminen sekä muu pysyvä luovuttaminen alle 18-vuotiaalle on kielletty ilman hänen huoltajansa suostumusta.

2.2 Muita merkityksellisiä rikoslain säännöksiä

2.2.1 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa säädetään rangaistavaksi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen seuraavasti:

1 a §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Se, joka

- 1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä henkilöitä sitä varten,
- 2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytyneen rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,
- 3) järjestämällä, yrittämällä järjestää tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,
- 4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen rikollista toimintaa varten tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,
- 5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi,
- 6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai
- 7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan näihin verrattavalla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä osallistuu 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi lainkohdassa mainittu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava *järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmän osalta rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa siis viitataan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momenttiin. Viimeksi mainitun säännöksen mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Viitatuissa pykälissä säädetään rangaistaviksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin perusteluissa (HE 263/2014 vp, s. 31) selostetaan lähemmin järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää. Niistä ilmenee muun ohessa seuraavaa:

- Yksittäisen jäsenen jäsenyyden ei tarvitse olla jatkuvaa, ryhmän muodostavat vähintään kolme henkilöä voivat eri ajankohtina olla eri henkilöitä.
- Rakenteeltaan jäsentyneen yhteenliittymän ei tarvitse olla sellainen, että sen jäsenillä on muodollisesti määrätyt erityiset tehtävät.
- Rakenteen jäsentyneisyyden tulee olla sellainen, että se palvelee ryhmän perustarkoitusta eli yhteistuumin tapahtuvaa säännöksessä tarkoitettujen rikosten tekemistä.
- Ryhmän rakenteen tulee olla sellainen, että ryhmä kykenee esimerkiksi säännöksessä tarkoitettua rikollista toimintaansa koskevaan päätöksentekoon ja ryhtymään päätösten toteuttamiseen.
- Ryhmän ei tarvitse alun perin olla järjestäytynyt juuri säännöksessä mainittujen rikosten tekemistä varten.

Lakivaliokunnan mukaan tiettyjen rikosten tekemisen ei tarvitse olla järjestäytyneen rikollisryhmän ainoa tavoite. Sillä, toimiiko ryhmä muissakin tarkoituksissa ja onko sillä muutakin toimintaa, ei siten ole säännöksen soveltamisen kannalta olennaista merkitystä (LaVM 35/2014 vp, s. 4/I).

Rikoksen tekemiseen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa sisältyy se, että rikos on katsottava ryhmän hyväksymäksi, että se on tehty ryhmän puolesta, hyväksi tai nimissä ja että se on ryhmän toimintakokonaisuuden mukainen (HE 263/2014 vp, s. 29/I).

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan järjestäytyneen rikollisryhmän tarkoituksena voi olla sellaisten rikosten tekeminen, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi vakavimmat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset kuuluvat järjestäytyneen

rikollisryhmän määritelmän piiriin. Tämä koskee rangaistusasteikkojen perusteella rikoslain 21 luvussa rangaistaviksi säädettyjä tappoa (1 §), murhaa (2 §), surmaa (3 §) ja törkeää pahoinpitelyä (6 §) sekä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua (6 a §).

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisena on siis rangaistavaa rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan myös se, että tekijä varustaa tai yrittää varustaa järjestäytynttä rikollisryhmää esimerkiksi aseilla tai ampumatarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Kohdan perusteluissa todetaan seuraavaa (HE 263/2014 vp, s. 33):

”Kohdassa olisi kyse järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytynttä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Varustaminen voisi tarkoittaa aseiden tai muiden kohdassa tarkoitettujen esineiden tai aineiden hankkimista ja niiden joko vastikkeellisesti tai vastikkeetta tapahtuvaa luovuttamista ryhmän käyttöön. Olennaista olisi ensinnäkin, että kohdassa tarkoitettut aseet, esineet tai aineet tulisivat nimenomaan ryhmän käyttöön. Siten kohdassa tarkoitettua menettelyä ei olisi niiden luovuttaminen ryhmän jäsenelle ilman yhteyttä ryhmän toimintaan. Toiseksi säännöksessä edellytettäisiin useampia aseita tai muita tarvikkeita. Tästä edellytyksestä johtuen kysymys ei voisi olla yksittäisestä aseesta tai ampumatarvikkeesta, vaan aseita tai muita kohdassa tarkoitettuja esineitä tai aineita olisi oltava enemmän. Tähän viittaa myös kohdassa käytetty ilmaisu varustaa. Varustamiseen rinnastettaisiin varustamisen yritys, jota voisi olla esimerkiksi yritys hankkia ryhmän käyttöön suunniteltuja aseita.

Muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla tarkoitettaisiin mitä tahansa esinettä tai ainetta, josta voi olla yleistä vaaraa. Aine voi olla vaarallinen esimerkiksi myrkyllisyytensä, syövyttävyytensä tai muun sellaisen ominaisuutensa takia. Kohdassa ei erikseen mainittaisi teräaseita. Esimerkiksi muutaman teräaseen luovuttamista ryhmälle ei normaalisti voitaisi pitää kohdassa tarkoitettuna varustamisena. Jos teräaseet tai muut näihin vertautuvat esineet poikkeuksellisesti voisivat aiheuttaa yleistä vaaraa, niitä voitaisiin pitää vaarallisina esineinä.”

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiseen järjestäytyneen rikollisryhmän varustamiseen aseilla tai sen yrittämiseen liittyy käytännössä lisäksi erikseen rangaistava aserikos (esimerkiksi ampuma-aselain vastainen ampuma-aseen hallussapito).

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavuus edellyttää sitä, että järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnan tavoitteena oleva rikos tai sen rangaistava yritys tehdään. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisteon ja ryhmän toiminnan tavoitteena olevan rikoksen tai rikosten välillä on oltava yhteys, mutta kysymys ei ole kuitenkaan osallistumisesta rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna rikoksen täytäntöönpanoon, sillä se on rangaistavaa kyseistä rikosta koskevan tunnusmerkistön, osallisuutta rikokseen ja rikoksen yritystä koskevien säännösten mukaan.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskeva rikoslain 17 luvun 1 a § on jäänyt erittäin vähälle soveltamiselle oletettavasti sen vuoksi, että henkilö yleensä toiminnallaan syyllistyy ryhmän toiminnassa tehtyihin rikoksiin tekijänä tai vähintäänkin osallisena niin, että pykälässä tarkoitettua rikosten tekemisen edistämistä ei jää erikseen rangaistavaksi. Myös näyttövaikeudet voivat olla pykälän vähäisen soveltamisen syy. Tilastokeskuksen tiedoista löytyy vuosilta 2018–2022 vain kolme syyksi luettua järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista.

2.2.2 Järjestäytyntä rikollisryhmää koskeva koventamisperuste

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistuksen koventamisperuste on rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan koventamisperuste voi tulla kysymykseen kaikkien rikosten, siis myös järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan liittyvien aserikosten kohdalla. Koventamisperustetta ei kuitenkaan sovelleta tekoihin, jotka ovat rangaistavia rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisena (ryhmän varustaminen aseilla tai sen yrittäminen) ja joiden rangaistavuudessa jo on erikseen otettu huomioon teon liittyminen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

2.2.3 Eräät valmistelurikokset

Rikoslain 21 luvun 6 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta on tuomittava vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi se, joka sen luvun 1–3 tai 6 §:ssä tarkoitetun rikoksen tekemistä varten pitää hallussaan ampuma- tai teräasetta tai muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä taikka välinettä, joka soveltuu erityisesti käytettäväksi välineenä rikoksessa. Momentissa viitattujen pykälien perusteella kysymys on tapon, murhan, surman tai törkeän pahoinpitelyn valmistelusta.

Rikoslain 21 luvun 6 a §:n 1 momentin 1 kohdan perusteluissa (HE 141/2012 vp, s. 35/II ja 36) todetaan, että ampuma-ase ja niihin rinnastettava hengenvaarallinen väline on kvalifiointiperusteena törkeässä pahoinpitelyssä ja törkeässä ryöstössä, minkä vuoksi voidaan viitata niitä koskevaan sääntelyyn, perustelulausumiin ja oikeuskäytäntöön. Ampuma-aseeseen rinnastettavia hengenvaarallisia välineitä ovat esimerkiksi erilaiset pommit, myrkylliset ja tukahduttavat kaasupanokset ja räjähteet. Teräaseita ovat muun muassa tikarit, stiletit ja pistimet. Niihin rinnastettavia hengenvaarallisia välineitä ovat esimerkiksi jousipatukka ja nyrkkirauta sekä erilaiset ketjusta, kaapelista, metalliputkesta tai vaijerista valmistetut ja niihin rinnastettavat lyömäaseet. Pykälän perustelujen mukaan hallussapito kattaa myös 1 kohdassa mainittujen välineiden erilaiset käsittelytavat ja on yleensä fyysistä kuten aseiden pitäminen taskussa.

Rikoslain 25 luvun 4 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan panttivangin ottamisen valmistelusta tuomitaan vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi se, joka 4 §:ssä tarkoitetun rikoksen (panttivangin ottaminen) tekemistä varten pitää hallussaan asetta tai välinettä, jonka hallussapito on rangaistavaa törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun yhteydessä.

Vastaava hallussapidon rangaistavuuden sääntely koskee myös rikoslain 31 luvun 2 a §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla törkeän ryöstön valmistelua kuitenkin sillä erolla, että sen kohdan lopussa puhutaan välineestä, joka soveltuu erityisesti käytettäväksi apuvälineenä rikoksessa. Mainittu ero liittyy siihen, että törkeän ryöstön valmistelussa apuvälineenä tulevat kyseeseen myös sellaiset välineet, joita törkeän ryöstön toteuttamiseen käytetään, vaikkei niitä käytetä juuri törkeän ryöstön tunnusmerkistössä tarkoitetussa väkivallassa tai uhkaamisessa taikka anastamisessa tai käyttöön ottamisessa (esimerkiksi rikospaikalta välittömän pakenemisen mahdollistava väline; HE 141/2012 vp, s. 40/II).

Näiden valmistelurikosta koskevien säännösten esitöistä ilmenee (HE 141/2012 vp, s. 39/II ja LaVM 8/2013 vp, s. 4/I), että tällaisissa hallussapitotilanteissa rikoksentekijä tuomitaan rikosten yksiköintiä koskevien lähtökohtien mukaisesti myös muista valmistelun yhteydessä toteutuneista rikoksista, kuten ampuma-aserikoksesta.

2.2.4 Eräät terrorismirikokset

Rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä säädetään rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu. Pykälän mukaan rangaistavaa on muun ohessa se, että rikoksentekijä tehdäkseen sen luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa (terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset) tai 1 a §:ssä (terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos) tarkoitetun rikoksen valmistaa, pitää hallussaan, hankkii, kuljettaa, käyttää tai luovuttaa ampuma-aseen taikka vaarallisen esineen tai aineen. Tästä rikoksesta tuomitaan sakkoon tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen.

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan rangaistavaa terroristiryhmän toimintaan osallistumisena on se, että rikoksentekijä varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Rikoslain 34 a luvun 4 a §:n mukaan rangaistavaa koulutuksen antamista terrorismirikoksen tekemistä varten on muun ohessa se, että rikoksentekijä edistääkseen 1,1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä, toimeenpanee, yrittää toimeenpanna tai antaa koulutusta ampuma-aseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä. Koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Rikoslain 34 a luvun 4 b §:n mukaan rangaistaan kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemiseen muiden ohessa sitä, joka tehdäkseen 1 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 1 a tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen kouluttautuu ampuma-aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä. Tällainen kouluttautuminen voi tapahtua niin, että ampuma-ase tai todetunlainen aine on henkilön hallussa pykälässä mainitun terrorismirikosten tekemistä varten. Kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tuomitaan sakkoon tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen.

Oikeusministeriö on 9.11.2023 asettanut työryhmän terrorismirikoksia koskevan rangaistussääntelyn kokonaistarkastelua varten. Työryhmän tehtävänä on tarkastella terrorismirikoksia koskevan rikoslain 34 a luvun muutostarpeita ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Samalla valmistellaan niistä muutoksista aiheutuvat muutokset muuhun lainsäädäntöön. Työryhmän toimikausi on 15.11.2023–31.12.2024. Tämän lainsäädäntöhankkeen tuloksena saattaa tulla muutoksia myös edellä käsiteltyihin rikoslain 34 a luvun säännöksiin.

2.2.5 Aseisiin liittyvät muut rangaistussäännökset

Rikoslaisissa on säännöksiä, joissa rangaistaviksi säädettyjen tekojen tekotapoihin säännökohtaisesti vaihtelevalla tavalla kuuluu aseiden tai muun väkivaltaan soveltuvan välineen käyttäminen tai käsitteleminen taikka ainakin mukana pitäminen. Tällaisia pykäläitä ovat 24 luvun 2 § (törkeä kotirauhan rikkominen) ja 4 § (törkeä julkisrauhan rikkominen), 25 luvun 7 § (laiton uhkaus), 28 luvun 2 § (törkeä varkaus), 31 luvun 2 § (törkeä ryöstö) sekä edellä jo käsitellyt 34 a luvun 2, 4, 4 a ja 4 b § (terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu ja terroristiryhmän toimintaan osallistuminen sekä koulutuksen antaminen ja kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten). Näiden rikosten tekemisen yhteydessä sovellettavaksi voivat tulla myös aserikoksia koskevat säännökset. Sama pätee niihin muihinkin rikoslaisissa rangaistaviksi säädettyihin tekoihin, jotka liittyvät väkivallan käyttöön tai sen käytöllä uhkaamiseen ilman, että rangaistussäännöksessä nimenomaisesti mainitaan ase.

2.2.6 Avunanto

Rikoslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan avunannosta rikokseen tuomitaan se, joka ennen rikosta tai sen aikana neuvoin, toimin tai muilla tavoin tahallaan auttaa toista tahallisen rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisessä. Momentissa mainittuna toimena voi tulla kysymykseen esimerkiksi se, että avunantaja luovuttaa toiselle viimeksi mainitun rikoksen tekemisessä hyödyntämän aseiden.

Avunannon rangaistavuus rikoslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan edellyttää sitä, että avunannolla edistettävä rikos tai sen rangaistava yritys tehdään. Lainkohdan esitöistä (HE 44/2002 vp) myös ilmenee, että avunantajalla tulee olla tietoisuus tekijän teosta, omasta toiminnastaan ja oman toiminnan päätekoa edistävästä merkityksestä. Avunantaja myös vastaa vain tahallisuuteensa sisältyvästä päätekoajan teosta, ei pidemmälle menevästä tai muusta teosta.

2.2.7 Rikoksen yritys

Ampuma-aseiden, vaarallisten esineiden sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapitotilanteissa voi olla kysymys myös rikoksen yrityksestä.

Rikoslain 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan yrityksestä rangaistaan vain, jos yritys on tahallista rikosta koskevassa säännöksessä säädetty rangaistavaksi. Niin on tyypillisesti sellaisten rikosten kohdalla, joiden rangaistavaksi säätäminen liittyy henkilön hengen tai terveyden suojaamiseen (esimerkiksi tappo, murha, törkeä pahoinpitely ja törkeä ryöstö).

Rikoslain 5 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan teko on edennyt rikoksen yritykseksi, kun tekijä on aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä. Momentin toisen virkkeen mukaan rikoksen yritys on kysymyksessä silloinkin, kun sellaista vaara ei aiheudu, jos vaaran syntymättä jääminen on johtunut vain satunnaisista syistä. Lain esitöiden mukaan kysymys on momentissa tarkoitettua aloittamisesta, kun tekijä on ryhtynyt konkreettisiin toimiin rikoksen tunnusmerkistön toteuttamiseksi (HE 44/2002 vp, s. 136/I). Samassa yhteydessä todetaan, että vaara viittaa tässä yhteydessä konkreettiseen vaaraan (s. 137/I). Momentin jälkimmäisen virkkeen mukainen vaara on abstraktistyyppinen.

Jos teko on edennyt yritykseksi, henkilöä ei erikseen tuomita sitä edeltävästä rangaistavasta valmistelusta (HE 141/2012 vp, s. 34/II).

2.3 Pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun sääntely

Pakkokeinolain 10 luvussa säädetään salaisten pakkokeinojen käyttämisestä rikoksen selvittämiseksi. Poliisilain 5 luvussa puolestaan säädetään rikosten estämisessä ja paljastamisessa käytettävistä salaisista tiedonhankintakeinoista. Lukujen säännökset ovat mahdollisimman pitkälle yhteneväisiä niin käytettävissä olevien keinojen kuin niiden käytön perustana olevien rikosten suhteen. Käytettävissä olevia keinoja ovat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, peitetoiminta, valeosto, tietolähdetoiminta ja valvottu läpilasku.

Pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännökset rakentuvat niin, että keinojen käyttämisen perusteena on ensinnäkin se, että selvitettävänä, estettävänä tai paljastettavana on tietty rikos (niin sanottu perusterikos). Rikoksen estämisen ja selvittämisen osalta keinon käyttömahdollisuuksien piiriin kuuluvat rikokset

määräytyvät enimmäisrangaistuksensa perusteella tai sillä perusteella, että rikos erikseen nimikkeeltään mainitaan keinokohtaisessa säännöksessä. Lisäksi on säädetty erityisedellytyksiä keinojen käytölle (esimerkiksi erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi).

Poliisilain 5 luvun 3 §:n mukaan sen luvun mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää vain tiettyjen pykälässä mainittujen rikosten paljastamiseen (esimerkiksi maanpetos-, vakoilu- ja terrorismirikokset). Muuten siinä luvussa säännetyjä tiedonhankintakeinoja käytetään rikosten estämiseen, joiltakin osin myös vaaran torjumiseen.

Poliisilain 5 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään siitä, mitä estämisellä ja paljastamisella tarkoitetaan. Rikoksen estämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa. Rikoksen paljastamisella puolestaan tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko esitutkinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan olettaa, että rikos on tehty.

Törkeän ampuma-aserikoksen selvittämisessä voidaan jo nykyisin käyttää kaikkia pakkokeinolain 10 luvun mukaisia salaisia pakkokeinoja asuntokuuntelua lukuun ottamatta. Osittain tämä perustuu rikosnimikkeen mainitsemiseen pakkokeinoja koskevassa pykälässä, osittain rikoksesta säädettyyn neljän vuoden enimmäisrangaistukseen. Pakkokeinolain 10 luvun 17 §:n mukaan asuntokuuntelun käyttö on mahdollinen terrorismirikosten selvittämisessä sekä eräiden muiden erittäin vakavien rikosten selvittämisessä (esimerkiksi ihmisyyttä vastaan kohdistuvat rikokset, maanpetosrikokset, vakoilurikokset, törkeät seksuaalirikokset, henkirikokset, törkeä ihmiskauppa ja törkeä ryöstö).

Poliisilain 5 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan telekuuntelua ei voida käyttää törkeän ampuma-aserikoksen estämiseen, kyseisen salaisen tiedonhankintakeinon peruserikosten piiri on sama kuin rikosten paljastamista koskevassa luvun 3 §:ssä. Asuntokuuntelu ei ole poliisilain 5 luvun mukainen tiedonhankintakeino.

Muiden rikoslain 41 luvussa rangaistavaksi säädettyjen rikosten osalta niistä säädettyihin enimmäisrangaistuksiin ja suhteellisuusperiaatteeseen perustuen pakkokeinolain 10 luvun salaisten pakkokeinojen ja poliisilain 5 luvun salaisen tiedonhankintakeinojen käyttömahdollisuus on törkeää ampuma-aserikosta

rajoitetumpi. Ampuma-aserikoksen ja vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisen osalta näistä rikoksista säädetystä kahden vuoden enimmäisrangaistuksesta johtuen kysymykseen tulevat televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta tietoverkossa, tekninen katselu eräitä vapaudenmenetykseen liittyviä tilanteita lukuun ottamatta, tekninen seuranta henkilön teknistä seuranta lukuun ottamatta, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, peitetoiminta tietoverkossa ja valeosto. Näidenkin tiedonhankintakeinojen piiri on siis suhteellisen laaja.

Muiden rikoslain 41 luvussa rangaistaviksi säädettyjen rikosten kohdalla salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käyttömahdollisuus on huomattavasti rajatumpi niiden enimmäisrangaistuksiin (yksi vuosi vankeutta tai kuusi kuukautta vankeutta) perustuen. Rikoslain 41 luvussa rangaistaviksi säädettyjen rikosten selvittämisessä ovat kuitenkin salaisten pakkokeinojen lisäksi käytössä muut pakkokeinolain mukaiset pakkokeinot, joiden käyttö riippuu jossakin määrin rikoksesta säädetystä enimmäisrangaistuksesta ja muista keinokohtaisista säädettyistä käyttöedellytyksistä (esimerkiksi vangitseminen, matkustuskielto, takavarikko, kotietsintä, laite-etsintä ja henkilöntarkastus).

2.4 Käytäntöön liittyvät tiedot

2.4.1 Poliisin tietoon tulleet rikokset ja summaarisessa menettelyssä käsiteltävät asiat

Seuraavassa taulukossa ovat lukumäärätiedot viime vuosina poliisin tietoon tulleista eräistä rikoslain 41 luvun mukaisista rikoksista (lähde Poliisihallitus). Mukana eivät ole erittäin vähäiset rikoksen yrittäjiä koskevat lukumäärät.

	2020	2021	2022	2023
Ampuma-aserikos (RL 41:1)	2 235	1 912	1 838	1 824
Törkeä ampuma-aserikos (RL 41:2)	172	151	135	137
Lievä ampuma-aserikos (RL 41:3)	2 048	1 376	1 313	1 574
Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen (RL 41:4)	66	38	43	38
Vaarallisen esineen hallussapito (RL 41:5)	992	625	584	679
Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito (RL 41:6)	4 714	3 817	3 667	3 834

Mainittuina vuosina ei ollut yhtään poliisin tietoon tulleita rikoslain 41 luvun 7 a §:ssä rangaistavaksi säädettyjä ampumaratarikoksia. Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisia alaikäiselle (rikoslain 41 luvun 7 §) oli kaksi vuonna 2022.

Lievimpiä rikoslain 41 luvussa rangaistavaksi säädettyjä tekoja voidaan käsitellä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) mukaisessa summaarisessa menettelyssä (sakkomenettely). Poliisihallitukselta saatujen tietojen mukaan lieviä ampuma-aserikoksia koskevia sakkovaatimuksia oli vuosina 2020–2023 yhteensä 529, 393, 332 ja 439 sekä samoina vuosina toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevia sakkovaatimuksia 2 081, 1 657, 1 677 ja 1 651. Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamista alaikäiselle koskevia sakkovaatimuksia ei noina vuosina ollut yhtään. Tilastokeskuksen tietojen mukaan sakkomenettelyssä käsiteltiin vuosina 2018–2022 vuosittain keskimäärin noin 1 460 toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevaa asiaa.

2.4.2 Tiedot tuomituista rangaistuksista

2.4.2.1 Käräjäoikeudet

Tilastokeskuksen tiedot

Seuraavassa taulukossa ovat lukumäärätiedot syyksi luetuista rikoslain 41 luvussa rangaistavaksi säädetyistä rikoksista käräjäoikeuksissa vuosina 2018–2022 (Lähde: Tilastokeskuksen tietokantataulukko ”Rangaistukset käräjäoikeuksittain ja rikoksittain”). Mukana eivät ole vähäiset yrityksiä koskevat lukumäärätiedot.

	2018	2019	2020	2021	2022
Ampuma-aserikos (RL 41:1)	900	890	846	1 022	940
Törkeä ampuma-aserikos (RL 41:2)	43	53	50	59	67
Lievä ampuma-aserikos (RL 41:3)	686	733	745	843	678
Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen (RL 41:4)	102	92	47	50	23
Vaarallisen esineen hallussapito (RL 41:5)	738	832	708	553	429

	2018	2019	2020	2021	2022
Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito (RL 41:6)	1 329	1 372	1 253	1 504	1 346
Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle (RL 41:7)	-	-	-	-	-
Ampumaratarikos (RL 41:7 a)	-	-	-	-	-

Seuraavissa taulukoissa olevat tiedot perustuvat samaan Tilastokeskuksen tietokantataulukkoon. Lukumäärät koskevat tuomittuja rangaistuksia tuomioissa, joissa kysymyksessä oleva rikos on ollut ainoa rikos tai rikoskokonaisuuden vakavin rikos (päärikos). Yksinkertaistamisen vuoksi esimerkiksi ehdollisen vankeuden oheisraamukset on jätetty erittelemättä. Lisäksi näissäkään tiedoissa ei ole lukumäärältään vähäisiä yrityksistä määrättyjä seuraamuksia. Muiden kuin ampuma-aseiden osalta on keskitytty hallussapitorikoksiin.

Ampuma-aserikos (RL 41:1)

	Ehdoton vankeus	Valvontarangaistus	Yhdyskuntapalvelu	Ehdollinen vankeus	Sakko
2018	57	-	15	74	260
2019	62	2	9	62	250
2020	72	3	15	63	173
2021	63	1	11	103	220
2022	72	1	9	135	165

Näiden ampuma-aserikosta koskevien tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittainen keskipituus oli noiden viiden vuoden aikana lyhimmillään 2,2 kuukautta (2019) ja pisimmillään 3,0 kuukautta (2021 ja 2022) ja ehdollisten vankeusrangaistusten keskipituus oli lyhimmillään 2,4 kuukautta (2018) ja pisimmillään 3,2 kuukautta (2021 ja 2022). Tuomittujen päiväsakkojen vuosittainen keskimääräinen lukumäärä vaihteli välillä 40,5 (2018) ja 51,1 (2022).

Törkeä ampuma-aserikos (rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentti)

	Ehdoton vankeus	Valvontarangaistus	Yhdyskuntapalvelu	Ehdollinen vankeus
2018	9	-	3	17
2019	16	1	-	22
2020	18	-	1	13
2021	18	-	2	15
2022	21	-	4	15

Näiden törkeää ampuma-aserikosta koskevien tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittainen keskipituus oli niiden viiden vuoden aikana lyhimillään 9,4 kuukautta (2018) ja pisimmillään 12,3 kuukautta (2019) ja ehdollisten vankeusrangaistusten keskipituus oli lyhimillään 7,6 kuukautta (2020) ja pisimmillään 9,9 kuukautta (2022).

Vaarallisen esineen hallussapito (rikoslain 41 luvun 5 §)

	Ehdoton vankeus	Valvontarangaistus	Yhdyskuntapalvelu	Ehdollinen vankeus	Sakko
2018	20	-	3	2	411
2019	14	-	3	7	475
2020	23	1	4	7	324
2021	13	1	2	6	217
2022	6	-	1	5	192

Näiden vaarallisen esineen hallussapitoa koskevien tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittainen keskipituus oli niiden viiden vuoden aikana lyhimillään 1,9 kuukautta (2021) ja pisimmillään 2,2 kuukautta (2020) ja ehdollisten vankeusrangaistusten keskipituus oli lyhimillään 1,2 kuukautta (2018) ja pisimmillään 2,1 kuukautta (2021). Tuomittujen päiväsakkojen keskimääräinen lukumäärä vaihteli välillä 27,3 (2019) ja 34,1 (2021).

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta (rikoslain 41 luvun 6 §) on vuosina 2018–2022 tuomittu käräjäoikeuksissa vuosittain 190, 206, 214, 187 ja 201 sakkorangaistusta tapauksissa, joissa kyseinen rikos on ollut ainoa rikos tai rikoskokonaisuuden vakavin rikos. Ehdotonta vankeutta, valvontarangaistusta, yhdyskuntapalvelua tai ehdollista vankeutta ei ole tuomittu. Tuomittujen päivasakkojen vuosittainen keskimääräinen lukumäärä vaihteli välillä 22,7 (2019) ja 26,6 (2022).

Tilastokeskuksen tietoja täydentävät tiedot

Tilastokeskuksen tilastoista ei ole saatavissa tietoja tuomioista, joissa ampuma-aserikos tai törkeä ampuma-aserikos ei ole tuomion ainoa tai vakavin rikos. Tilastokeskuksen tiedoista ei myöskään ilmene esimerkiksi se, onko ampuma-aserikoksen tekotapana ollut nimenomaan ampuma-aseen hallussapito ja onko sellaisen aseiden hallussapito tapahtunut yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa.

Täydentävien tietojen saamiseksi ampuma-aserikoksista ja törkeistä ampuma-aserikoksista, esimerkiksi käräjäoikeustuomioihin sisältyvien rikosten teko- ja -paikoista, oikeusministeriössä on tehty selvitys, jossa on tarkasteltu kolmen käräjäoikeuden (Helsinki, Oulu ja Pohjois-Karjala) vuonna 2022 antamia tuomioita, joissa ainakin yhtenä syyksi luettuna rikoksena on ollut ampuma-aserikos tai törkeä ampuma-aserikos. Huomioon on otettu myös tiedot, joita on saatu sisäministeriöltä koskien vuosien 2020–2022 rikosilmoituksia, joita on käyty läpi keskusrikospoliisissa.

Täydentävistä tiedoista on pääteltävissä, että ampuma-aserikoksista noin 11 prosenttia koskee ampuma-aseen hallussapitoa yleisellä paikalla ja noin yhdeksän prosenttia ampuma-aseen hallussapitoa kulkuneuvossa ja näin ollen siis noin 20 prosenttia ampuma-aseen hallussapitoa yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa.

Oikeusministeriön selvityksen mukaan ampuma-aserikoksesta tuomituilla on samassa tuomiossa keskimäärin noin 1,1 ampuma-aserikosta (292/271). Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosina 2018–2022 käräjäoikeuksissa luettiin syyksi vuosittain keskimäärin noin 920 ampuma-aserikosta, joten kerrointa 1,1 käyttäen ampuma-aserikosta koskevien tuomioiden vuosittainen määrä on noin 835. Jos lähdetään siitä, että niistä tuomioista 20 prosenttia koskee ampuma-aseen hallussapitoa yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa, päädytään 167 tuomioon.

Oikeusministeriön selvityksen mukaan syyksi luetuista ampuma-aserikoksista 36 prosenttia (106/292) ovat tuomion päär rikoksia, muut ovat jonkin vakavamman rikoksen ns. liitännäisrikoksia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosina 2018–2022

on vuosittain annettu keskimäärin noin 400 sellaista tuomiota, joissa ampuma-aserikos on ollut päärikos. Mainittu määrä on noin 48 prosenttia edellä arvioidusta ampuma-aserikoksia koskevien tuomioiden vuosittaisesta kokonaismäärästä (835).

Oikeusministeriön selvityksessä törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomituilla oli samassa tuomioissa tasan yksi törkeä ampuma-aserikos (22/22). Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosina 2018–2022 käräjäoikeuksissa luettiin syyksi vuosittain keskimäärin noin 55 törkeää ampuma-aserikosta, mikä tarkoittaa yhden kerrointa käyttäen sitä rikosta koskien myös 55 tuomion vuosittaista määrää.

Oikeusministeriön selvityksen mukaan syyksi luetuista törkeistä ampuma-aserikoksista 50 prosentissa tuomioista (11/22) törkeä ampuma-aserikos oli tuomion päärikos ja toisessa puolessa tuomioista liitännäisrikos. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosina 2018–2022 on vuosittain annettu keskimäärin 35 sellaista tuomiota, joissa törkeä ampuma-aserikos on päärikos. Mainittu määrä on noin 64 prosenttia edellä arvioidusta törkeistä ampuma-aserikoksia koskevien tuomioiden vuosittaisesta kokonaismäärästä.

2.4.2.2 Eräitä hovioikeusratkaisuja

Seuraavassa on eräiden viimeisten vuosien hovioikeusratkaisuiden tiivistelmät, joista on saatavissa tietoa rangaistuksen määräämisestä ampuma-aseita koskevista ampuma-aserikoksista niiden hallussapitotilanteissa. Lähteenä on lakitietopalvelu Edilex. Selvyyden vuoksi kaikissa tapauksissa ei eritellä sitä, onko hovioikeus muuttanut käräjäoikeuden tuomiota vai vahvistanut sen ja miltä osin.

Vaasan hovioikeus 30.1.2019, tuomio nro 19/104234 (R 18/303)

Vastaaja oli ampuma-aselain vastaisesti pitänyt hallussaan konepistoolia, joka on sarjatuliominaisuutensa vuoksi erityisen vaarallinen ampuma-ase. Hän oli hankkinut konepistoolin vain muutama päivä ennen deaktivointisäännösten muuttumista ja muuntanut sen pian hankkimisen jälkeen toimintakuntoiseksi. Vastaaja oli lisäksi pitänyt hallussaan 1 000 konepistooliin sopivaa patruunaa. Sarjatuliasetta oli säilytetty ampuma-aselain vastaisesti autotallissa tai pannuhuoneessa eikä lukitussa kaapissa. Kyseisenlainen säilytystapa on sisältänyt merkittävän riskin siitä, että ase anastetaan ja sitä käytetään toisten ihmisten vahingoittamiseen. Tällaisessa käytössä sarjatuliaseen vahingollisuus on erityisen suuri. Vastaaja oli käyttänyt konepistoolia kaksi kertaa ampumaradalla, johon on vapaa pääsy, joten aseiden käyttämisestä olisi saattanut aiheutua

vaaraa myös muille. Vastaaja oli pitänyt konepistoolia hallussaan siihen saakka, kunnes poliisi on löytänyt aseensa tämän hallusta ampumaradan läheisyydestä. Vastaajan teko oli kokonaisuutena arvostellen törkeä. Vastaaja tuomittiin törkeästä ampuma-aserikoksesta ja kolmesta vähäisemmästä ampuma-aseisiin liittyvästä rikoksesta 8 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

Vaasan hovioikeus 7.3.2019, tuomio nro 19/109947 (R 19/41)

Vastaaja oli laittomasti pitänyt hallussaan starttirevolveria ja yhdessä kahden muun henkilön kanssa laittomasti pitänyt hallussaan haulikkoa ja luovuttanut sen. Valittajan aikaisemmista rikoksista oli kulunut melko pitkä aika. Aikaisemmassa rikollisuudessa oli ollut kyse erityyppisistä rikoksista kuin mihin valittaja oli nyt syyllistynyt. Näihin seikkoihin nähden hänelle kahdesta ampuma-aserikoksesta tuomittu 5 kuukauden vankeusrangaistus voitiin määrätä ehdolliseksi. Valittajan aikaisempi rikollisuus huomioon ottaen ehdollisen vankeuden koeaika oli kuitenkin aiheellista määrätä tavanomaista pidemmäksi.

Turun hovioikeus 1.6.2020, tuomio nro 20/119436 (R 19/1128)

Hovioikeus piti moitittavana, että vastaaja oli tietoisena ampumakuntoisen sarjatuliaseen (konepistooli) vaarallisuudesta hankkinut sellaisen, käyttänyt sitä ja pitänyt sitä hallussaan pitkän ajan siihen saakka kunnes se oli poliisin toimesta otettu häneltä pois. Se seikka, että asetta oli sinänsä säilytetty asianmukaisesti ampuma-aselaisissa edellytetyin tavoin ja että aseeseen sopivat patruunat olivat olleet laillisesti vastaajan hallussa, ei antanut aihetta arvioida asiaa toisin, koska kysymys oli ollut joka tapauksessa laittomasti vastaajan hallussa olleesta erityisen vaarallisesta aseesta. Hovioikeus teon törkeyden kokonaisarviointia punnitessaan päätyi harkinnassaan siihen, kun lieventäviä seikkoja ei ollut ja teon moitittavuutta korostavat seikat olivat merkittävät, että vastaajan teko täytti törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistön. Vastaaja, jolla ei ollut aikaisempia rikosrekisterimerkintöjä, tuomittiin 8 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

Turun hovioikeus 15.12.2020, tuomio nro 20/150073 (R 20/733)

Vastaaja tuomittiin huumausainerikoksesta ja törkeästä ampuma-aserikoksesta yhteiseen 6 kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Jälkimmäisen rikoksen kohdalla kyse oli Maglite-valaisimen runkoon rakennetusta kynäpistoolin periaatteella toimivasta ampuma-aseesta, joka on naamioinnin perusteella erityisen vaarallinen, ja kivääristä sekä 92 erilaisen patruunan hallussapidosta.

Rovaniemen hovioikeus 29.3.2021, tuomio nro 21/113406 (R 20/811)

Hovioikeus katsoi käräjäoikeuden tavoin, että vastaajan ankarimmin rangaistavat yksittäiset teot olivat kaksi ampuma-aserikosta. Toisessa kohdassa vastaaja oli pitänyt ampuma-aselain vastaisesti hallussaan mm. kolmea starttipistoolia ja kahta erimerkkistä pistoolia, toisessa kohdassa mm. pistoolia ja katkaistua haulikko. Vastaajalle olisi tullut yksittäin tuomita molemmista ampuma-aserikoksista noin 6 kuukauden vankeusrangaistus. Rikoslain 7 luvun 6 §:n nojalla rangaistusta alentavat tuomiot huomioon ottaen oikeudenmukainen rangaistus oli yhteinen 5 kuukauden vankeusrangaistus. Tapauksessa päätettiin siihen, että vastaaja tuomittiin ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun.

Vaasan hovioikeus 24.8.2021, tuomio nro 21/134278 (R 21/646)

Hovioikeus totesi, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti rakenteeltaan laillisen pienoiskiväärin luvattomasta hallussapidosta on tuomittava 3–6 kuukauden vankeusrangaistukseen. Oikeudenmukaiseksi seuraamukseksi vastaajan syyksi luetusta ampuma-aserikoksesta katsottiin tuossa tapauksessa 3 kuukauden ehdollinen vankeusrangaistus.

Vaasan hovioikeus 24.11.2021, tuomio nro 21/150148 (R 21/696)

Vastaajan hallusta oli löytynyt kaasuaase, joka oli muunnettu luotipatruunoilla ampuvaksi pistooliksi ja joka ei ollut ollut poliisin testissä toimintakuntoinen. Tekohetkellä juuri vankilasta vapautunut vastaaja, jolla ei olisi ollut mahdollisuuksia saada aseensa kantolupaa, oli säilyttänyt asetta huoneistonsa parvekkeella. Aseen hallussapito ja säilyttämisolosuhteet puhuivat rangaistuksen korottamisen puolesta ja aseensa toimintakuntoisuus sen alentamisen puolesta. Valituksenalaisesta ampuma-aserikoksesta tuomittua 3 kuukauden ehdotonta vankeusrangaistusta ei ollut pidettävä liian ankarana.

Vaasan hovioikeus 30.12.2021, tuomio nro 21/156018 (R 21/977)

Finlex: VaaHO 2021:12

Vastaaja oli laittomasti pitänyt hallussaan pistoolia ja siihen kuuluvia patruunoita. Deaktivoitu ase oli saatettu uudelleen ampumiskuntoon. Laiton hallussa pitäminen oli kestänyt ainakin kaksi vuotta. Pari viikkoa ennen poliisi-kuulustelua vastaaja oli viimeksi ampunut aseella. Vastaajan aikaisempi rikollisuus oli otettava rangaistusta ampuma-aserikoksesta mitattaessa huomioon koventamisperusteena, koska sen ja nyt käsiteltävänä olleen rikoksen suhde osoitti vastaajassa ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Koventamisperuste huomioon ottaen päädyttiin ampuma-aserikoksesta ja huumausaineen käyttörikoksesta tuomittavaan 7 kuukauden yhteiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle oli rikoslain 6 luvun 11 §:n tarkoittama este.

Turun hovioikeus 19.5.2022, tuomio nro 22/121233 (R 21/197)

Reformatio in peius-kieltoa koskevassa ratkaisussaan hovioikeus otti kantaa ampuma-aserikoksen rangaistukseen (ilman asianmukaista lupaa tapahtunut pienoispistoolin ja neljän patruunan hallussapito). Ampuma-ase ei ollut ollut tekoaikana toimintakuntoinen mutta oli todennäköisesti ollut korjattavissa. Muutoin tekoon ei ollut liittynyt rangaistusta lieventäviä seikkoja. Vastaajan rikosrekisteriotteesta ilmeni, että hänellä oli useita tuomioita väkivalta- ja muista rikoksista, joista osa ajoittuu samoihin aikoihin nyt kysymyksessä olevan rikoksen kanssa. Edellä todettu oli osaltaan lisännyt ampuma-aserikoksen potentiaalista vaarallisuutta. Oikeudenmukaisena seuraamuksena hovioikeuden mukaan voitiin pitää 4 kuukauden vankeusrangaistusta.

Vaasan hovioikeus 2.6.2022, tuomio nro 22/123139 (R 22/231)

Vastaaja oli pitänyt pitkän ajan (ostamisvuosi 2008) luvattomasti hallussaan kivääriä ja huomattavaa määrää pääasiassa haulikon patruunoita. Asiassa ei ollut ilmennyt, että aseiden hallussapitoon liittyisi rikollisia tarkoituksia. Oikeudenmukaisena seuraamuksena ampuma-aserikoksesta oli pidettävä aseiden laatuun ja hallussa pidettyjen patruunoiden määrään nähden 4 kuukauden pituisia ehdollista vankeusrangaistusta.

Vaasan hovioikeus 30.8.2022, tuomio nro 326 (E 22/112)

Hovioikeus tuomitsi revolveriaan kärkeäoikeudessa esitelleen kärjätuomarin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta, ampuma-aserikoksesta ja virka-aseman väärinkäytöstä 65 päiväsakon rangaistukseen. Ampuma-aserikos liittyi siihen, että vastaajalla ei ollut ollut hyväksyttävää syytä kuljettaa ja kantaa asetta kärjäoikeudessa, eikä hallussapito ollut liittynyt ase-luvan mukaiseen käyttötarkoitukseen.

Itä-Suomen hovioikeus 16.11.2022, tuomio nro 22/145478 (R 22/620)

Kärkeäoikeus oli tuominnut vastaajan ampuma-aserikoksesta ja määrännyt aikaisemmin tuomitun ampuma-aserikoksen ehdollisen 7 kuukauden vankeusrangaistuksen pantavaksi täytäntöön. Yhteiseksi vankeusrangaistukseksi määrättiin 9 kuukauden vankeusrangaistus. Hovioikeus hyväksyi täydennettyinä kärjäoikeuden tuomion perustelut ja lopputuloksen, mukaan lukien koventamisperusteen soveltaminen (vastaaja oli kuulunut Cannonball MC:hen). Vastaaja oli syyllistynyt vastaavanlaiseen ampuma-aserikokseen alle kahden kuukauden kuluttua siitä, kun hän oli saanut aikaisemman tuomion.

Itä-Suomen hovioikeus 23.3.2023, tuomio nro 23/111776 (R 22/1069)

Finlex: I-SHO 2023:2

Käräjäoikeus oli tuominnut vastaajan ampuma-aserikoksesta, huumausaineen käyttörikoksesta, rattijuopumuksesta ja kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta kolmen kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Ampuma-aserikoksessa oli kysymys siitä, että vastaaja oli ampuma-aselain vastaisesti ilman lupaa pitänyt hallussaan toimintakuntoista 7,65 kaliiperin Browning-pistoolia ja kuutta kappaletta siihen sopivia patruunoita. Pistooli oli löydetty vastaajan kuljettamasta ajoneuvosta poliisin tekemän paikanetsinnän yhteydessä. Hovioikeus totesi, että syyksi luetuista rikoksista vakavin oli ampuma-aserikos. Siitä hovioikeuden mukaan olisi oikeudenmukainen rangaistus erikseen tuomittuna ja ilman koventamisperusteen soveltamista sekä aikaisempien ehdottomien vankeusrangaistusten huomioon ottamista kolme kuukautta vankeutta.

Helsingin HO 24.8.2023, tuomio nro 23/131267 (R 21/2632)

Finlex: HelHO 2023:8 (vahvennettu istunto, ään.)

Vastaaja oli pitänyt hallussaan putkimaista jousitoimista ampuma-asetta. Hovioikeus katsoi, että ase ei ollut ampuma-aselain 9 §:n 3 kohdan ja rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittamalla tavalla erityisen vaarallinen. Vastaaja oli menettelyllään syyllistynyt ampuma-aserikokseen. Ottaen huomioon, että vastaaja oli pitänyt hallussaan käyttökuntoista ampuma-asetta, jonka pesässä oli ollut patruuna, ei teko vaarallisuutensa vuoksi ollut sakolla sovitettavissa. Oikeudenmukainen seuraamus syyksi luetusta rikoksesta oli 30 päivän ehdoton vankeusrangaistus.

Helsingin HO 10.11.2023, tuomio nro 23/145165

Vastaajalla oli ollut hallussaan toimintakuntoinen kynän näköinen ampuma-ase, jota hän oli pitänyt hallussaan huoneistonsa lisäksi myös rappukäytävässä. Vastaajalle tuomittiin hänen aikaisempi rikollisuutensa huomioon ottaen ehdoton vankeusrangaistus, josta syyksi luetun törkeän ampuma-aserikoksen osuus oli noin 6 kuukautta.

2.4.2.3 Korkein oikeus

Korkeimman oikeuden varsinaista ennakkopäätöstä ei ole ampuma-aserikosta koskevasta rangaistuksesta, mutta korkein oikeus on eräissä ratkaisuisaan ottanut kantaa siitä rikoksesta määrättävään rangaistukseen:

Korkein oikeus on törkeätä rahanpesua, rattijuopumusta ja ampuma-aserikosta koskevassa ratkaisussaan KKO 2019:110 todennut (kohta 20), että siinä tapauksessa ampuma-aserikos ei yksin arvioitunakaan olisi ollut sakolla sovitettavissa, vaan siitä mitattaisiin noin 3 kuukauden pituinen vankeusrangaistus. Ampuma-aserikoksessa vastaajan oli katsottu hankkineen ja pitäneen hallussaan ilman asianmukaista lupaa itselataavaa, patruunoilla lipastettua pistoolia, josta tunnistetiedot oli poistettu, ja 23 aseeseen kuuluvaa patruunaa. Korkeimman oikeuden mukaan teon moitittavuutta lisäsivät aseeseen piilottamista helpottava pieni koko, itselataavuus sekä se, että ase on ollut panostettuna.

Korkein oikeus on törkeätä huumausainerikosta ja ampuma-aserikosta koskevassa ratkaisussaan KKO 2021:81 todennut (kohta 25), että vastaajan laittomasti hallussaan pitämän ampuma-aseen laatu (pienoiskivääri) huomioon ottaen ampuma-aserikos ei yksin arvioitunakaan olisi ollut sakolla sovitettavissa, vaan siitä tuomittaisiin vankeusrangaistus. Korkein oikeus katsoi, että ampuma-aserikoksen vaikutus yhteiseen vankeusrangaistukseen oli 20 päivää. Suomessa omaksuttu rangaistuksen määräämiskäytäntö huomioon ottaen se viittaa 60 päivän vankeusrangaistukseen tilanteessa, jossa rangaistus olisi määrätty pelkästään ampuma-aserikoksesta.

Törkeää ampuma-aserikosta koskee korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2024:10:

Ratkaisu koskee tapausta, jossa vastaajan syyksi oli luettu törkeänä ampuma-aserikoksena se, että hän oli hankkinut, pitänyt hallussaan ja myynyt kolme toimintakuntoista sarjatuliassetta ilman näihin toimiin vaadittavia lupia. Lisäksi vastaaja oli syyllistynyt kahteen törkeään ampuma-aserikokseen, joissa rikoksen kohteena oli ollut puutteellisesti deaktivoituja sarjatuliaseita ja tällaisten aseiden toimintakuntoon muuntamiseksi tarvittavia keskeisiä osia.

Vastaaja oli käräjäoikeudessa tuomittu yhteiseen 2 vuoden 2 kuukauden vankeusrangaistukseen. Hovioikeus ei ollut muuttanut käräjäoikeuden tuomion lopputulosta. Vastaajalle myönnettiin valituslupa rajoitettuna kysymyksen rangaistuksen mittaamisesta.

Korkein oikeus toteaa ratkaisussaan, että käytettävissä olevien tilastojen mukaan näistä rikoksista on viime vuosina tuomittu keskimäärin noin 9–10 kuukauden vankeusrangaistuksia (Suomen virallinen tilasto: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset). Korkeimman oikeuden mukaan törkeänä ampuma-aserikoksena voi tulla arvioitavaksi moitittavuudeltaan hyvin erilaisia tekoja. Rangaistuksen mittaamisperusteiden kannalta on merkitystä rikoksen kohteena olevan ampuma-aseen tai aseiden osan vaarallisuuden lisäksi erityisesti sillä, minkälaista teon vahingollisuutta ja vaarallisuutta sekä tekijän syyllisyyttä tekotapa muuten osoittaa. Kuten lain esitöistä ilmenee, laitton asekauppa on ampuma-aserikosten vaarallisimpia ja vahingollisimpia tekotapoja. (ratkaisun kohdat 9 ja 10)

Korkeimman oikeuden mukaan rangaistuksen mittaamisen lähtökohdaksi oli otettava teko, joka koski kolmea sarjatuliassetta, jotka vastaaja oli luovuttanut edelleen myymällä ne toiselle henkilölle osittain velaksi. Sanotusta rikoksesta tulisi tuomita lähtökohtaisesti 1 vuoden 10 kuukauden vankeusrangaistus. (ratkaisun kohdat 12 ja 13)

Korkein oikeus katsoi, että kolmella törkeällä ampuma-aserikoksella oli keskinäinen yhteys. Vastaaja oli yli kahden vuoden ajanjaksolla pitänyt hallussaan useita luvattomia sarjatuliaseita ja tällaisten aseiden osia sekä myynyt aseita muille henkilöille. Vastaajan syyksi luetut rikokset ilmensivät laittomaan asekauppaan liittyvän rikollisen toiminnan jatkuvuutta, ja rikosten välinen yhteys on otettava huomioon rikosten vahingollisuutta ja vaarallisuutta sekä vastaajan syyllisyyttä koskevassa arvioinnissa rangaistusta ankaroitavana. Pitkään jatkuneella puutteellisesti deaktivoitujen pistoolien hallussapidolla ja huumausainerikoksella on yhteiseen rangaistukseen ainoastaan vähäinen vaikutus. (ratkaisun kohta 14)

Korkeimman oikeuden mukaan vastaajan syyksi luettujen törkeiden ampuma-aserikosten vahingollisuus ja vaarallisuus sekä niiden vastaajassa osoittama syyllisyys edellyttäisivät ankarampaa kuin nyt tuomittua 2 vuoden 2 kuukauden vankeusrangaistusta. Vastaajalle tuomittua rangaistusta ei ollut aihetta alentaa. (ratkaisun kohdat 15 ja 17)

2.4.3 Aserikollisuuden yleiskuva ja kehitysnäkymät

Tämän jakson tiedot ja arvioinnit perustuvat pääosin keskusrikospoliisilta ja työryhmän kuulemisissa asiantuntijoilta saatuihin tietoihin siltä osin kuin ei toisin erikseen mainita. Nuorten ryöstöririkoksia koskien keskeinen lähde on ”Nuorten ryöstöririkollisuuden piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstöririkollisuus vuosina 2015–2023” (8.2.2024 julkaistu keskusrikospoliisin raportti).

2.4.3.1 Ampuma-aseet

Tilastotietojen perusteella perusmuotoisen ampuma-aserikoksen ja törkeän ampuma-aserikoksen lukumäärät eivät ole 2020-luvulla kasvaneet. Varsinkin poliisin tietoon tulleissa rikoksissa määrät ovat olleet pikemminkin vähenemään päin. Kuitenkin ennen tätä vuosikymmentä määrät ovat myös kasvaneet, joten näiltä osin ei ole havaittavissa yhdensuuntaista kehitystä. Poliisin tietoon tulleiden törkeiden ampuma-aserikosten lukumäärä on yli kaksinkertaistunut 2010-luvun alkuun verrattuna.

Tilastotietojen merkitystä arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon se, että lukumäärätiedot eivät anna kuvaa rikollisuuden vakavuudesta ja vaarallisuudesta. Ampuma-aserikollisuuden arvioidaan olevan pääosin piilorikollisuutta, joka ei tule poliisin tietoon tai ei kirjaudu poliisin järjestelmiin ampuma-aserikollisuutena. Merkityksensä on myös sillä, katsotaanko tietyt useita esineitä koskevat rikokset yhdeksi vai useaksi rikokseksi.

Löydettävien ampuma-aseiden määrä riippuu suoritetuista toimenpiteistä (esimerkiksi kotietsinnät ja paikanetsinnät). Tämän vuoksi poliisin tietoon tulleiden ampuma-aserikosten määrä voi vaihdella vuosittain suurestikin. Valtaosa luvattomista aseista löytyy muun poliisitoiminnan ohessa, esimerkiksi huumausainerikostutkin-tojen yhteydessä. Aseita ei Suomessa säännönmukaisesti etsitä, aserikollisuus ei ole oma rikostutkinnan laji.

Keskusrikospoliisissa käytiin vuonna 2023 yksitellen läpi kaikki perusmuotoisiin ampuma-aserikoksiin ja törkeisiin ampuma-aserikoksiin liittyvät rikosilmoitukset vuosilta 2020–2022. Suoritetun tarkastelun lopputuloksena todettiin, että ampuma-aserikoksista noin neljännes liittyi vakavaan tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Kyseisistä ampuma-aserikoksista 16 prosenttia oli tapahtunut yleisellä paikalla. Kulkuneuvo oli tekopaikkana 15 prosentissa tapauksista. Noin viidesosassa tapauksista vakavaan tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvään ampuma-aserikokseen liittyi myös väkivaltarikos.

Ampuma-aseisiin liittyvän varautumisen arvioidaan lisääntyneen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden keskuudessa. Rikollisryhmien välisessä kilpailussa ampuma-aseisiin perustuva väkivaltakapasiteetti ja sen osoittaminen ovat ratkaisevan tärkeitä. Suomessa toimii myös vaikutusvaltaisia ja varakkaita henkilöitä, jotka eivät kuulu mihinkään tiettyyn rikollisryhmään, mutta jotka rahoittavat ja hyödyntävät rikollisryhmiä ja muita rikollistoimijoita yhteistyökumppaneina muun muassa ampuma-aserikollisuudessa. Suomessa toimii myös järjestäytyneisiin rikollisverkostoihin kytkeytyviä luvattomia aseseppiä. Järjestäytyneen rikollisuuden puitteissa ampuma-aserikollisuuden kytkentä huumausainerikollisuuteen on merkittävä. Rikoksia tekeviltä nuorilta tai nuorten muodostamilta ryhmiltä ampuma-aseita ei ole juurikaan tavattu.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviltä henkilöiltä tai näiden lähipiiriin kuuluvilta henkilöiltä on aika ajoin takavarikoitu huomattavan suuria asemääriä. Kysymys on ollut useiden kymmenien, jopa yli sadan aseiden eristä. Takavarikoitujen ampuma-aseiden joukossa on ollut runsaasti sarjatuliaseita, lähinnä konepistooleita ja rynnäkkökivääreitä patruunoineen. Rikoksista epäillyiltä tehdyissä asetakavarikoissa yleisimpiä ampuma-aseita ovat olleet eri kaliiperin käsiaseet, haulikot ja kiväärit sekä helposti muunnettavissa olevat kaasuaaseet. Rikoksista epäiltyjen käytössä on myös esimerkiksi aseiden osista koottuja ja reaktivoituja ampuma-aseita.

Poliisi on tunnistanut 10 katujengiksi katsottavaa ryhmää. Ryhmiin liittyvät henkilöt ovat pääasiassa nuoria miehiä. Katujengien rikollinen toiminta muodostuu ennen kaikkea väkivalta- ja huumausainerikoksista. Ryhmiin kuuluvilta henkilöiltä on takavarikoitu erityyppisiä ampuma-aseita. Suomessa tyypillisiä katujengeihin liittyviä aseita ovat erilaiset kaasuaaseet, joista osa on muunnettu luotipatruunaa ampuviksi ampuma-aseiksi, merkinantoaseet sekä pistoolit. Yksittäisissä tapauksissa on takavarikoitu myös sarjatuliaseita.

Kansainvälistymisen seurauksena Suomessa vaikuttavien rikollisryhmien ulkomaiset verkostot ovat aiempaa laajempia, ja ryhmillä voi verkostojensa kautta olla suoria kansainvälisiä yhteyksiä esimerkiksi merkittäviin laittomien ampuma-aseiden rikollisiin myynti-, välitys- ja salakuljetusorganisaatioihin.

Pimeä verkkokauppa on ollut jo pitkään laittoman ampuma-asekaupan yleisin harjoittamispaikka Euroopan unionissa. Enenevässä määrin myynnissä on myös 3D-tulostettuja ampuma-aseita sekä luvanvaraisia aseiden osia ja lippaita.

Uuden ja erittäin vakavan uhkailmiön ampuma-aserikollisuudessa muodostavat juuri 3D-tulostustekniikalla valmistetut aseet. Suomessa niiden määrät ovat olleet vielä pieniä mutta kansainvälisesti mitaten kuitenkin merkittäviä. Suomessa lainvalvontaviranomaisten takavarikoimista 3D-tulostetuista ampuma-aseista lähes kaikki ovat olleet erityisen vaarallisen ampuma-aseiden määrätelmän täyttäviä.

Ampuma-aseita koskevan tilannekuvan kannalta merkityksellisiä ovat myös kaasua-
seet, jotka voidaan helposti muuntaa luotipatruunoita ampuviksi aseiksi. Rikoksista epäillyiltä takavarikoidaan varsin runsaasti luvattomia, usein pistoolimallisia muunnettuja kaasua-
seita. Muunnettuja kaasua-
seita on Suomessa tavattu lähinnä niin sanotun suorittavan tason huumausainerikollisuuteen liittyviltä henkilöiltä. Muunnetuilla kaasua-
seilla on tehty Suomessa myös henkikiroksia.

Äärioikeistolaisen terrorismin uhka on voimistunut Euroopan unionin alueella ja myös Suomessa. Kansainväliseen äärioikeistolaiseen terrorismiin liittyvät olennaisesti ampuma-aseilla varustautuminen ja kasvava kiinnostus 3D-tulostettujen ampuma-aseiden valmistamiseen. Sellaiset aseet liittyivät myös Päijät-Hämeen käräjäoikeuden 31.10.2023 antamaan terrorismirikoksia koskevaan tuomioon. Äärioikeistolaisuus ja ampuma-aseet liittyvät myös terrorismirikoksia koskevaan kokonaisuuteen, josta apulaisvaltakunnansyyttäjä on nostanut syytteet tammi-
kuussa 2024.

Väkivallan käyttöön liittyvän ampuma-aserikollisuuden arvioidaan lisääntyvän. Järjestäytyneiden rikollisryhmien ja katujengien voidaan arvioida jatkavan nuorten rekrytoimista ja opastamista ampuma-aseväkivaltaan. Uhkana on kasvava, ampuma-aseilla tehostettu laiton suojeluliiketoiminta, joka voi ilmetä muun muassa velanperintänä sekä henkeen tai terveyteen kohdistuvana uhkailuna. Ulkomaalaisista rikollisten toimijoiden myötä Suomeen syntyy todennäköisesti aiempaa monipuolisemmin toimivia kansainvälisiä rikollisia verkostoja ja uudenlaisia järjestäytyneen rikollisuuden toimintatapoja, joihin kuuluu keskeisesti myös rajat ylittävä ampuma-aseiden salakuljetus, myynti sekä välittäminen.

Yksi merkittävästä lähitulevaisuuden uhkista tulevat olemaan 3D-tulostetut ampuma-aseet ja niiden nopea laadullinen kehittyminen entistä toimintavarmemmiksi ja tulivoimaisemmiksi. Laittoman ampuma-asekaupan yleisin tekotapa on jatkossakin monimuotoinen salattu digitaalinen kaupankäynti.

Ukrainan sotaan liittyvä keskeinen uhkakuva erityisesti sodan pitkittyessä ja myös sen päättyessä on sotatoimialueelta peräisin olevien luvattomien sotilaskäsiaseiden, erityisesti sotilaspistoolien ja rynnäkkökiväärien, sekä käsikranaattien ja muiden sotilasräjähteiden leviäminen rikollisverkostojen keskuudessa Euroopassa. Ampuma-aseiden merkittävästä leviämisestä sotatoimialueen ulkopuolelle ei ole toistaiseksi tehty havaintoja. Todennäköisesti ampuma-aseita pyritään tuomaan Ukrainasta myös Suomeen.

2.4.3.2 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet

Vaarallisten esineiden sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden kohdalla pätevät samanlaiset lukumäärien kehityskulut kuin ampuma-aseiden kohdalla. Näidenkin rikosten kohdalla on kuitenkin myös samanlaisia lukumäärätietojen kuvaavuuden epävarmuuteen liittyviä seikkoja kuin ampuma-aseiden yhteydessä. Lukumäärät eivät anna kuvaa rikosten vakavuudesta ja vaarallisuudesta. Kysymyksessä on pääosin piilorikollisuus, jonka ilmi tuleminen riippuu suoritetuista rikostutkintaan liittyvistä toimenpiteistä.

Kysymyksessä olevista esineistä olevien käytännön tietojen perusteella korostuvat teräaseet, jotka rikoslain 41 luvun sääntelyn mukaan ovat toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä. Keskusrikospoliisin poliisilaitoksille tekemän kyselyn tulosten perusteella teräaseiden mukana pitäminen on lisääntynyt etenkin nuorten ja nuorten muodostamien ryhmien keskuudessa yhä nuorempien kantaessa sellaisia aseita. Tärkeänä syynä mukana pitämiseksi on itsensä suojaaminen toisten tekemien rikosten varalta. Uhkaa ei kuitenkaan usein osata määritellä. Mukana voi olla myös näyttämisen halua ja tietynlaista kapinointia. Teräaseiden käyttökynnys on lisäksi madaltunut. Huumausainerikoksiin syyllistyneiltä takavarikoidaan enenevässä määrin ampuma-aseiden lisäksi myös vaarallisia esineitä sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita.

Nuorten ryöstöririkollisuus on lisääntynyt merkittävästi vuoden 2021 jälkeen. Tämä koskee niin rikosoikeudellisesti vastuunalaisia 15–17-vuotiaita kuin alle 15-vuotiaitakin epäiltyjä. Väkivallan osuus on pysynyt suunnilleen samana (noin 60 prosentissa teoista) verrattuna vuoden 2015 tilanteeseen. Suurin osa tapauksista on sellaisia, joissa teräaseen käyttämisellä on vain uhkailtu. Nuorten ryöstöririkoksissa

yleinen tekoväline on teräase, joka mainitaan yli kolmasosassa rikosilmoituksista. Luku sisältää myös sellaiset tapaukset, joissa teräase ei ole ollut suoraan näkyvillä, mutta ilmoituksen perusteella uhrille on jäänyt oletus teräaseen mukanaolosta. Teräaseista yleisin on ollut puukko.

Poliisiasian tietojärjestelmän (PATJA) tietojen mukaan 15–17-vuotiaiden ikäryhmässä vaarallisen esineen hallussapidosta epäiltyjä on vuosina 2014–2023 ollut vuosittain keskimäärin noin 10 (eniten eli 16 vuonna 2020 ja vähiten eli 6 vuosina 2016 ja 2021). Samoina vuosina samassa ikäryhmässä on ollut toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta epäiltyjä vuosittain keskimäärin noin 51 (eniten eli 67 vuonna 2015 ja vähiten eli 38 vuonna 2018). Vähäisestä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta epäiltyjä on ollut vuosittain keskimäärin 12 (eniten eli 23 vuonna 2017 ja ei yhtään vuosina 2014–2016).

2.5 Nykytilan arviointi

2.5.1 Arvioinnissa huomioon otettavia yleisiä seikkoja

2.5.1.1 Rikoslainsäädännön käytön yleiset edellytykset ja kriminalisointiperiaatteet

Uusia tekoja rangaistavaksi säädettäessä ja jo olemassa olevien rangaistussäännösten soveltamisalaa laajennettaessa on otettava huomioon rikoslainsäädännön käytön yleiset edellytykset ja kriminalisointiperiaatteet.

Eduskunnan lakivaliokunnan korostamien rikoslainsäädännön käytön yleisten edellytysten mukaan kaikelle rikoslainsäädännölle tulee ensinnäkin olla hyväksyttävä peruste. Toiseksi on kyettävä osoittamaan, että on painava yhteiskunnallinen tarve, joka edellyttää uuden rikostunnusmerkistön säätämistä hyväksyttäväksi arvioidun tavoitteen saavuttamiseksi. Tällöin huomioon tulevat otettaviksi ennestään voimassa oleva muu sääntely samoin kuin mahdolliset tavoitellun päämäärän saavuttamiseen johtavat vaihtoehtoiset menettelyt. Kolmanneksi säädettävän kriminalisoinnin tulee olla ennaltaehkäisevä eli uuden rangaistussäännöksen on voitava perustellusti olettaa edes jossakin määrin vaikuttavan tarkoitettulla tavalla. Neljänneksi jo perustuslain 8 §:ssä säädetystä rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta johtuu, että tunnusmerkistön on oltava täsmällinen ja tarkkarajainen. (LaVL 9/2004 vp, s. 1/II ja 2/I sekä LaVM 15/2005 vp, s. 5/I).

Eduskunnan lakivaliokunta on myös todennut (LaVL 17/2017 vp, s. 5) rangaistavaksi säätämässä huomioon otettavat kriminalisointiperiaatteet, jotka ovat osittain päällekkäisiä rikoslainsäädännön käytön yleisten edellytysten kanssa. Rikosoikeutta on niin kutsutun ultima ratio -periaatteen mukaisesti käytettävä vasta viimesijaisena keinona ja kriminalisoinnista on oltava enemmän hyötyä kuin haittaa. Oikeushyvien suojelun periaatteen mukaisesti rangaistavaksi on perusteltua säätää vain sellainen moitittava menettely, joka loukkaa tai konkreettisesti vaarantaa oikeusjärjestyksen suojaamia oikeushyviä. Ehdotetulle kriminalisoinnille tulee olla myös painava yhteiskunnallinen tarve, joka edellyttää juuri uuden rikostunnusmerkistön säätämistä hyväksyttäväksi arvioidun tavoitteen saavuttamiseksi.

Rikoslainsäädännön muutosten tekemistä harkittaessa tarvitaan tietoja kysymyksessä olevan rikollisuuden nykytilanteesta sen arvioimiseksi, onko muutosten tarvetta vai ei. Tämä liittyy erityisesti painavan yhteiskunnallisen tarpeen selvittämiseen, mutta myös muihin rikoslainsäädännön käytön yleisiin edellytyksiin ja kriminalisointiperiaatteisiin. Mahdollisuuksien mukaan on pyrittävä arviomaan myös sitä, minkälaiseksi tilanne voi tulevaisuudessa kehittyä.

Kriminalisointien ennalta ehkäisevään vaikutukseen liittyy se, että ankarampaan rikoslainsäädäntöön johtavien muutosten vaikutusta rikosten estämisessä on vaikea arvioida. Siihen liittyy myös paljon epävarmuustekijöitä. Tämä koskee niin rangaistusten yleisiä rikoksia estäviä vaikutuksia kuin jo tuomittuun rikosentekijään kohdistuvia erityisiä uusien rikosten tekemistä estäviä vaikutuksia. Mitä tulee yleisestäävyyteen, sillä on merkitystä tilanteissa, joissa tekijöiden voidaan olettaa tekoon ryhtymistä edeltävässä vaiheessa kiinnittävän huomiota rikoksesta seuraavaan rangaistukseen, erityisesti sen ankaruuteen, sikäli kuin heillä on tietoa tai käsitystä siitä. Rangaistusasteikostakaan ei voida suoraan ennakoida, minkälainen rangaistus konkreettisessa tapauksessa tuomitaan.

Rikosten tekemistä edeltävässä mahdollisessa laskelmoinnissa suurempaa merkitystä saattaakin olla esimerkiksi rikosentekotilaisuuksilla ja erityisesti kiinnijäämisriskillä. Merkitystä on myös sillä, kuinka nopeasti rangaistuksen määrääminen tapahtuu rikoksen tekemisen jälkeen. Aserikosten oletetaan olevan merkittävässä määrin piilorikollisuutta. Järjestäytyneissä rikollisryhmissä vakavien rikosten tekemistä ryhmän toimintaan liittyvänä saatetaan joissakin tapauksissa pitää pikemminkin ansiona, jolloin ankarilla rangaistusseuraamuksillakaan ei välttämättä ole merkitystä rikollisuutta ennalta estävänä tekijänä. Tässä suhteessa rikosten välillä voi olettaa kuitenkin olevan eroja, yleistyksiä ei voida tehdä aserikosten suhteen. Rangaistusten ankaroittamisen ampuma-aserikoksia estävistä vaikutuksista ei ole kansallista tutkimustietoa tai selvitystä.

Oikeushyvien suojaamiseen liittyy suhteellisuusvaatimus perusoikeusrajoitusten yleisenä edellytyksenä. Perustuslakivaliokunnan mukaan suhteellisuusvaatimus edellyttää myös sen arviointia, onko kriminalisointi välttämätön sen taustalla olevan oikeushyvän suojaamiseksi (PeVL 1/2021 vp, kappale 6 ja siinä viitattu lausunto PeVL 23/1997 vp, s. 2/II).

Rikoslain käytön viimesijaisuus kriminalisointiperiaatteena tarkoittaa sitä, että ennen uuden rikostunnusmerkistön säätämistä tai jo olemassa olevan soveltamisalan laajentamista taikka rangaistusasteikon muuttamista ankarammaksi on arvioitava muut käytettävissä olevat keinot vahingollisen tai vaaralliseksi arvioitavissa olevien tekojen estämiseksi tai niihin puuttumiseksi.

Kriminalisoinnista saatava hyöty liittyy ennen muuta sen kykyyn ennaltaehkäistä rangaistussäännöksellä suojattavan oikeushyvän loukkauksia. Kriminalisoinnin haittoja voivat puolestaan olla rangaistussäännöksen noudattamisen valvonnasta ja säännöksen rikkomisen aiheuttamista toimenpiteistä eri osapuolille johtuvat kustannukset, rangaistuksen täytäntöönpanosta tuomitulle aiheutuva kärsimys tai muu vastaava haitallinen seuraus sekä tietyn toiminnan rajoittaminen.

Keskeinen rikosoikeudellinen periaate on laillisuusperiaate, jonka lakivaliokunta on katsonut kuuluvan rikoslainsäädännön käytön yleisiin edellytyksiin ja jonka on myös katsottu kuuluvan kriminalisointiperiaatteisiin. Rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta koskevan perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, joka ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi.

Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä laillisuusperiaatteelle on annettu käytännössä vastaava ydinsisältö, jossa on korostettu rikossääntelyn ennustettavuutta eli sitä, että säännöksen sanamuodon perusteella voidaan ennakoita, mikä on rangaistavaa. (PeVL 48/2017 vp, s. 9 ja siinä yhteydessä viitattut aikaisemmat lausunnot).

Perustuslakivaliokunta on terrorismirikoksiin liittyen todennut, että kun rangaistavuus ulottuu aikaisempaan tekoon kuin mikä on säädetty rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna, tällaisen ns. valmistelun valmistelun kriminalisoivassa rikosoikeudellisessa

sääntelyssä korostuu rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen merkitys (PeVL 20/2018 vp, s. 3 ja siinä viitatus aikaisemmat kannanotot). Tämä lähtökohta koskee muitakin rikoksia kuin terrorismirikoksia.

Järjestäytyneen rikollisen toiminnan rangaistavaksi säätämisen osalta merkityksellinen on perustuslakivaliokunnan lausuma siinä yhteydessä, kun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen säädettiin rangaistavaksi rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä. Perustuslakivaliokunta totesi tuolloin (PeVL 10/2000 vp, s. 2/II), että pyrittäessä kriminalisoimaan osallistumista tavalla, joka menee rikosoikeudessa vakiintuneiden osallistumiskäsitysten ulkopuolelle, sääntelyn täsmällisyysvaatimus korostuu tavanomaista enemmän.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate mahdollistaa rangaistussäännösten tulkinnan. Käytännössä rangaistussäännöksiä ja niiden perusteluja ei voida kirjoittaa niin tyhjentyvästi, että tulkinnanvaraa ei syntyisi. Tämä myös todetaan oikeuskäytännössä. Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2019:44 (kohta 15) katsonut käsitteiden tulkinnan olevan välttämätöntä ja oikeutettua myös yksittäisiä rikostunnusmerkistöjä sovellettaessa edellyttäen, että tulos on sopusoinnussa tunnusmerkistöstä ilmenevän, rangaistusuhalla tavoitellun suojan tarkoituksen kanssa ja että lopputulos on kohtuudella tekijän ennakoitavissa, Tuossa yhteydessä korkein oikeus viittasi aikaisempiin ratkaisuihinsa KKO 2018:36, KKO 2014:7 ja KKO 2013:12.

Rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen liittyy rikosoikeuslainsäädännön taannehtivan soveltamisen kielto. Tarkemmin rikosoikeudellisen sääntelyn ajallisesta soveltamisesta säädetään rikoslain 3 luvun 2 §:ssä. Pääsääntöisesti rangaistussäännöksiä sovelletaan niiden voimassaoloaikana tehtyihin rikoksiin. Uutta lakia kuitenkin sovelletaan ennen sen voimaantuloa tehtyihin tekoihin, jos uuden lain soveltaminen johtaa tekohetken lain soveltamista lievempään lopputulokseen.

Kriminalisointiperiaatteena pidetään toisinaan myös ihmisarvon loukkaamattomuutta, jonka valtiosääntö turvaa perustuslain 1 §:n 2 momentin mukaan. Ihmisarvon loukkaamattomuuden periaatteen mukaan ketään ei saa rangaista teosta, jos tällä ei ollut kykyä tai mahdollisuutta toimia toisin. Lisäksi periaate edellyttää, että rangaistavan teon täytyy olla tahallinen tai tuottamuksellinen. Pelkästään seurauksen aiheuttamiseen perustuvaa rangaistussäännöstä ei voida säätää.

Rikoslainsäädännön käyttöä koskeviin periaatteisiin liittyy myös se, että kriminalisointi ei saa synnyttää ylitsepääsemättömiä tai mielivaltaisesti ratkaistavia näyttöongelmia. Rikoslakiin ei pidä myöskään ottaa säännöksiä, joiden noudattamisen valvonta on käytännössä mahdotonta ja jotka jo etukäteen voi arvioida tehottomiksi.

2.5.1.2 Rangaistusasteikot

Myös aserikoksia suhteutetaan vakavuudeltaan toisiinsa ja muihin rikoksiin tekojen rangaistusarvon perusteella. Tämä tarkoittaa sitä, että rangaistusasteikkoja arvioidaan ja muutettaessa sekä uudesta rangaistusasteikosta säädettäessä huomioon on otettava kysymyksessä olevan rikoksen ajateltavissa olevien ilmenemismuotojen osoittama teon paheksuttavuus, vahingollisuus ja vaarallisuus sekä tekotyypin ilmentämä tekijän syyllisyys.

Rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (esimerkiksi PeVL 1/2021 vp, kappale 6 ja siinä viitatus aikaisemmat kannanotot). Rangaistusasteikon tulee olla riittävän laaja vakavuudeltaan erilaisten tekojen kattamiseksi. Rangaistusasteikko tulee suhteuttaa muiden vastaavien rikosten rangaistusasteikkoihin.

Rikosten rangaistusasteikkoja ei säädetä tai muuteta taikka tekoja siirretä ankarammin rangaistavan rikoksen tunnusmerkistöön rikoksen parempien tutkintamahdollisuuksien edistämiseksi. Rangaistusasteikot on asetettava rikosten haitallisuuden ja paheksuttavuuden eli niiden rangaistusarvon eikä rikosoikeudellisten pakkokeinojen käyttämisen edellytysten perusteella (LaVM 3/1998 vp, s. 25/l).

Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä vakiintuneilla rangaistusasteikoilla lainsäätaja ohjaa lainkäyttäjää niin, että oikeuskäytäntö muodostuu mahdollisimman yhtenäiseksi. Yleisimmin Suomessa ovat käytössä seuraavat rangaistusasteikot:

- sakko
- sakko—kuusi kuukautta vankeutta
- sakko—yksi vuosi vankeutta
- sakko—kaksi vuotta vankeutta
- neljä kuukautta—neljä vuotta vankeutta
- yksi—kymmenen vuotta vankeutta
- kaksi—kymmenen vuotta vankeutta.

Näistä asteikoista voidaan poiketa ja on poikettu erityisesti vakavaksi katsottujen rikosten (esimerkiksi terrorismirikokset) kohdalla, mutta poikkeaminen vaatii erityisiä tiettyä rikosta koskevia vahvoja perusteita. Aserikoksia koskevat rangaistusasteikot ovat kansallisessa harkinnassa, koska Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet eivät sisällä asteikkoihin ulottuvia vaatimuksia.

Rangaistusasteikot ja niiden puitteissa tapahtuva rangaistuksen määrääminen ovat olennaisesti sidoksissa siihen, mitä on säädetty rangaistavaksi. Tämä koskee myös aserikoksia koskevia säännöksiä. Rikosten vakavuustasoon liittyvien tunnusmerkistömuutosten täytyy vastaavasti heijastua rangaistusasteikkoihin ja sitä kautta rangaistustasoon vaikuttavina lainsäädäntömuutoksina. Suomessa omaksutun rangaistusten määräämiskäytännön perusteella rangaistusminimin korottamisella on rangaistusmaksimin korottamista suurempi merkitys tilanteissa, joissa lainsäädäntömuutoksilla pyritään ohjaamaan rangaistuskäytäntöä ankarampaan suuntaan.

Rangaistusasteikkoja muuttamalla ja siirtämällä tekoja ankarammin rangaistavien tekojen piiriin lainsäätäjä voi ohjata rangaistuskäytäntöä ankarampaan suuntaan, jos tiettyä tekoa koskeva käytäntö sitä koskevan kattavan tiedon perusteella katsotaan vinoutuneeksi tai jos esimerkiksi muuttuneiden tekotapojen vuoksi käsityksen rangaistusarvosta ja siihen liittyen teon paheksuttavuudesta on muuttunut. Rangaistusasteikkoja voidaan myös muuttaa lievempään suuntaan. Tällaisia muutoksia tehdään harvoin, yleensä laajempien uudistusten tai muiden tiettyä rikostyyppiä koskevien kokonaisarviointien yhteydessä niin, että vältetään pistemäisiä yhtä rikosta koskevia muutoksia. Tällainen arviointitilanne on nyt käsillä.

2.5.1.3 Kansainvälinen vertailu

Suomessa noudatettavien kriminalisointiperiaatteiden ja rikoslainsäädännön käytön yleisten edellytysten näkökulmasta ei keskeistä ole se, onko jokin teko säädetty rangaistavaksi tietyllä tavalla jossakin toisessa valtiossa. Lähtökohtaisesti rikoslainsäädännön käytön perusteltavuutta koskeva arviointi tehdään kansallisten periaatteiden ja edellytysten valossa.

Yhteiskunnallisten ongelmien ja niiden ratkaisukeinojen ollessa pitkälti samoja oikeus- ja muilta perinteiltään samankaltaisissa valtioissa suuntaviivoja on kuitenkin saatavissa kansainvälisestä vertailusta. Jos teon rangaistavaksi säätämiseen päädytään, mallia voidaan ottaa muissa valtioissa ja erityisesti Suomelle vertailuvaltioina keskeisiksi koetuissa valtioissa kuten Ruotsissa, Norjassa ja Saksassa omaksutuista lainsäädäntöratkaisuista.

Kansainvälisten vertailujen hyödynnettävyyttä vaikeuttavat monet seikat. Jo tiettyä rikosta koskevat kriminalisointitarpeet ja -perusteet saattavat vaihdella merkittävästikin valtioiden välillä. Sääntelyn sisältöön voivat vaikuttaa kansalliset rikollisuustilanteet ja sääntelyn historiallinen tausta. Säännösten kirjoitustavat ja lainsäädäntötekniikat myös vaihtelevat esimerkiksi sen suhteen, käytetäänkö yksityiskohtaisesti vai yleisluonteisemmin kirjoitettuja pykäläitä. Lisäksi merkitystä saattaa olla rikosoikeudellisen järjestelmän rakenteella ja järjestelmää käytettäessä

sovellettavilla periaatteilla. Merkityksellisiä voivat esimerkiksi olla tekoon liittyvien rangaistussäännösten kokonaisuudet ja mahdollisuudet soveltaa tekoon useita rangaistussäännöksiä samanaikaisesti sekä se, että voidaan rangaistussäännösten asemesta soveltaa osallisuutta koskevia tai vastaavia yleisesti rikoksiin sovellettavia säännöksiä.

Kansainvälisissä vertailuissa on vaikeata tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä myös vertailuvaltioiden rangaistussäännöksissä olevista rangaistusasteikoista. Rangaistusasteikot ovat kansalliseen rangaistusjärjestelmään sidottuja (esimerkiksi minkälaisia rangaistusasteikkoja valtiossa vakiintuneesti käytetään) ja siinä järjestelmässä muiden rikosten rangaistusasteikkoihin suhteutettuja. Suomessa on pyrittävä käyttämään rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttuja rangaistusasteikkoja. Rangaistusasteikko ei myöskään kerro siitä, minkälaisia rangaistuksia sen puitteissa käytännössä määrätään. Rangaistustaso määräytyy kansallisten rangaistuksen määräämistä koskevien säännösten ja oikeuskäytännössä muodostuneiden rangaistustasojen mukaan. Ankaristakin käytettävissä olevista rangaistusasteikoista huolimatta saatetaan käytännössä soveltaa pikemminkin rikokseen soveltuvia lievempiä asteikkoja tai ainakin yleensä mitata rangaistus merkittävästi enimmäisrangaistusta alempana olevasta rangaistusasteikon osasta.

Tässä yhteydessä tarkastelussa ovat olleet kuuden vertailuvaltion lainsäädännöt (Ruotsi, Norja, Saksa, Viro, Yhdistynyt kuningaskunta ja Ranska; jakso 5.2). Yleisesti ottaen voidaan todeta, että ampuma-aserikoksia koskevat rangaistusasteikot ovat noissa valtioissa merkittävästi Suomea ankarampia. Rangaistusasteikkovertailuja kuitenkin heikentävät edellä todetut seikat, erityisesti rangaistusasteikkojen sidottisuus kansalliseen rikosoikeusjärjestelmään kokonaisuudessaan. Ruotsin kohdalla useasti ja viimeksi vuonna 2023 tapahtunut rangaistusasteikkojen muuttaminen ankarampaan suuntaan johtuu Suomea merkittävästi vakavammasta ampuma-aseisiin liittyvästä rikollisuudesta. Joka tapauksessa vertailuvaltioiden lainsäädännöistä on tehtävissä sellainen johtopäätös, että tarvittaessa ankarat rangaistukset mahdollistavaa rikosoikeudellista lainsäädäntöä pidetään merkittävänä ampuma-aserikollisuuden vastaisena keinona.

Vertailuvaltioiden lainsäädännöistä on tehtävissä myös sellainen johtopäätös, että teon rangaistustason (rangaistusasteikon) kannalta merkitystä on ampuma-asetta koskevan rikoksen yleisellä vaarallisuudella ja liittymisellä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Teon ilmentämä vaarallisuus voi ilmetä esimerkiksi ampuma-aseen pitämisenä hallussa yleisellä paikalla tai ympäristössä, jossa se tyypillisesti voi tulla rikolliseen käyttöön (Ruotsi). Vaarallisuutta saatetaan kuvata myös yleisemmin muotoiluin (Norja).

2.5.2 Ampuma-aserikos

2.5.2.1 Rangaistaviksi säädetyt teot ja niiden suhde toisiinsa

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin mukaiset perusmuotoisen ampuma-aserikoksen tekotavat vaihtelevat, kun rangaistavaa on esimerkiksi valmistaminen, hankkiminen, hallussapito ja luovuttaminen. Tekotavat ovat kiinteästi yhteydessä ampuma-aselain säännöksiin, kun teon on pykälän 1 momentin mukaan tapahduttava ampuma-aselain vastaisesti. Osassa momentin kohdista myös viitataan ampuma-aselain tiettyihin säännöksiin.

Havaittavissa ei ole, että rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin tekotavoista puuttuisi joitakin merkityksellisiä ampuma-aserikoksen tekotapoja ampuma-aselain sääntely huomioon ottaen. Pykälän 2 momentin sääntely tekotapojen osalta perustuu kansainvälisiin Suomen noudatettaviin velvoitteisiin. Sellaiset velvoitteet ovat heijastuneet myös pykälän 1 momentin muutoksina.

Perusmuotoista ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 1 §:n mukaan ampuma-aserikoksena ovat rangaistavia lukuisiin muihinkin esineisiin ja tarvikkeisiin kuin ampuma-aseisiin kohdistuvat teot. Ne voivat koskea esimerkiksi aseiden osia, patruunoita, kaasusumuttimia ja tehokkaita ilma-aseita.

Lisäksi ampuma-aselain 2 §:n 1 ja 2 momentin mukainen ampuma-aseen määritelmä on laaja ja laajentunut ampuma-aserikoksia koskevien nykyisten rangaistussäännösten aikana. Alun perin pykälän 1 momentin mukaan ampuma-aseella tarkoitettiin välinettä, jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaannuttavia aineita siten, että siitä voi aiheutua vaaraa ihmiselle. Pykälän 1 momenttia on muutettu niin, että siitä on poistettu vaaran aiheutumista koskeva loppuosa. Tämä muutos perustui siihen, että Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/853 aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun neuvoston direktiivin (91/477/ETY) muuttamisesta ei sisällä sellaista edellytystä (HE 179/2018 vp, s. 25).

Ampuma-aselain 2 §:ssä ei alkujaan myöskään ollut 2 momenttia vastaavaa sääntelyä. Sanottu momentti muutettiin nykyisen sisältöiseksi asedirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Momentin mukaan ampuma-aseen määritelmän piiriin kuuluvat myös esineet, jotka on suunniteltu paukkupatruunoiden laukaisemista varten, jollei muuttamista 1 momentin mukaiseksi ole teknisesti estetty, ja esineet, jotka muisuttavat ampuma-asetta ja jotka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa puolesta

ovat muutettavissa ampuma-aseeksi. Lisäksi ampuma-aseen määritelmään vaikuttavat ampuma-aselain 2 §:n 3 momentti ja ampuma-aseasetuksen 2 § deaktivoituista aseista.

Rikoslain 41 §:n 1 momentista ei nimenomaisesti ilmene se, että säännöksessä käytetyt esineitä koskevat käsitteet vastaavat ampuma-aselain niitä koskevia määritelmiä. Tämä on jossakin määrin pääteltävissä siitä, että momentin johtolauseen mukaan teon on tapahduttava ampuma-aselain vastaisesti. Ampuma-aselain säätämisen yhteydessä on ollut tarkoitus, että sen lain käsitelmääritelmiä sovelletaan vastaaviin rangaistussäännöksissä oleviin käsitteisiin. Ampuma-aselakiin sen säätämisen yhteydessä sisällytetyissä rangaistussäännöksissä ei ollut omia käsitelmääritelmiä. Myöskään rangaistussäännösten perusteluista (HE 183/1997 vp, s. 128–135) ei ilmene, että rangaistussäännösten käsitteillä olisi joiltakin osin ampuma-aselain määritelmistä poikkeava sisältö. Tällaisia kysymyksiä ei käsitelty rangaistussäännösten rikoslain 41 lukuun siirtämisen yhteydessä (HE 113/2004 vp). Oikeuskäytännössä ampuma-aselain käsitelmääritelmiä, myös rangaistussäännösten säätämisen jälkeen muutettuja, on sovellettu ampuma-aserikoksia käsiteltäessä.

Varsinkin ampuma-aselain ampuma-aseen määritelmän laajennukset herättävät kysymyksen siitä, tarvitseeko ampuma-aselain käsitteitä koskevien määritelmien automaattisesti koskea myös rangaistussäännösten käsitteitä. Näin erityisesti sen vuoksi, että esimerkiksi ampuma-aseen määritelmää laajennettaessa ei ole nimenomaisesti arvioitu muutosten heijastusvaikutuksia ja perusteltavuutta suhteessa rikoslain 41 luvun 1 §:n sääntelyyn.

On kuitenkin huomattava, että rikoslain 41 luvun 1 §:n suhteellisen laaja rangaistusasteikko (sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta) mahdollistaa sen, että tapaus- ja asekohtaisesti voidaan rangaistuksen määräämisessä tehdä merkittäviäkin eroja paitsi tekotapojen myös teon kohteena olevien esineiden välillä. Pykälien perusteluilla voidaan ohjata rangaistuksen määräämistä tilanteissa, joissa rangaistusasteikko on riittävän laaja vakavuudeltaan erilaisten tekojen kattamiseksi. Tämä koskee myös rangaistuksen määräämistä erilaisten ampuma-aseiksi katsottavien esineiden kohdalla esimerkiksi riippuen siitä, onko ampuma-ase ampuma-aselain 2 §:n 1 vai 2 momentin mukainen. Ampuma-aselain 2 §:n 2 momentissa ampuma-aseiksi määritellyt muuttamiskelpoiset sen ominaisuutensa vuoksi myös edustavat potentiaalista vaaraa toisen hengelle ja terveydelle.

Selvää perustetta ei ole havaittavissa sille, että ampuma-aserikosta koskevassa rangaistussäännöksessä tulisi poiketa ampuma-aselain nykyisestä ampuma-asetta koskevasta käsitelmääritelmästä tai muistakaan käsitelmääritelmistä. Määritelmiin liittyy niiden tarkemmasta sisällöstä riippumatta väistämättä tulkinnanvaraisuuksia, joita

joudutaan ratkomaan oikeuskäytännössä ja joiden ratkaiseminen heijastuu rangaistussäännöksen tulkintaan. Tulkintaongelmat ovat ominaisia rangaistussäännöksille periaatteessa yksinkertaisimmiltakin vaikuttavat säännökset mukaan lukien.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentti sisältää tekoja, joita voidaan merkitykseltään ja moitittavuudeltaan luonnehtia erilaisiksi. Tekojen erilainen rikosoikeudellinen kohtelu on sinällään mahdollinen edellä todetun mukaisesti suhteellisen laajan rangaistusasteikon puitteissa. Joka tapauksessa momentin 4-8 kohdan mukaiset teot ovat pääosin luonnehdittavissa hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi. Noiden kohtien teot koskevat esimerkiksi ilmoittamisen, tarkastuttamisen ja merkinnän tekemisen laiminlyömistä ja ovat siinä mielessä lähtökohtaisesti lievemmäksi arvioitavia kuin 1-3 kohdan mukaiset teot, minkä vuoksi ensiksi mainittujen kohtien mukaiset teot olisi perusteltua siirtää rangaistusasteikon mukaan lievemmin rangaistavan rikoksen piiriin. Tämä tarkoittaisi sitä, että 4–8 kohdan mukaiset teot eivät voisi enää muodostaa vakavimmissa tapauksissa törkeän ampuma-aserikoksen perustaa. Käytännön toimijoiden mukaan sillä ei ole kuitenkaan suurempaa käytännön merkitystä viimeksi mainittujen kohtien mukaisten tekojen vähäisyyden ja yleisen vakavuustason perusteella.

2.5.2.2 Sääntelyn tarkkarajaisuus

Rikosoikeudellisen sääntelyn tarkkarajaisuutta edellyttävään laillisuusperiaatteen on kiinnitettävä sääntelyn selkeyden varmistamiseksi erityistä huomiota silloin, kun rangaistussäännös saa merkittävän osan sisällöstään muusta lainsäädännöstä eli tässä tapauksessa ampuma-aselaista. Esimerkiksi lähestymiskiellon tehostamista koskevan hallituksen esityksen HE 143/2022 vp käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta on korostanut muun ohessa sitä, että kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä on oltava jonkinlainen asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi säädetystä teosta. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota tuossa tapauksessa siihen, että ehdotetussa rangaistussäännöksessä ei nimenomaisesti viitattu niihin lain eli tuossa tapauksessa lähestymiskiellosta annetun lain säännöksiin, joista teon rangaistavuus saa asiallisen sisältönsä (PeVL 63/2022 vp, kappale 23).

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentissa on vaihtelua sen suhteen, miten momentissa rangaistavaksi säädetyn menettelyn suhde ampuma-aselain sääntelyyn kuvataan. Kaikilta osin ei esimerkiksi viitata merkityksellisiin ampuma-aselain säännöksiin. Pykälän 2 momentissa rangaistavan käyttäytymisen osalta viitataan tiettyjen kansainvälisten instrumenttien tiettyihin artikloihin. Molemmissa momenteissa on osana tunnusmerkistöä lyhyt luonnehdinta rangaistavaksi säädetystä teosta, siltä osin sääntely voidaan katsoa täyttävän tarkkarajaisuuden vähimmäisvaatimukset.

Sääntelytekniikka ja tekotapojen lukuisuus tekevät rikoslain 41 luvun 1 §:stä nykyisellään raskastekoisen ja osittain vaikeasti hahmotettavan. Pykälän 1 momentti lyhenee kuitenkin merkittävästi, jos 4–8 kohta siirretään esimerkiksi lievää ampuma-aserikosta koskevaan saman luvun pykälään.

Rangaistussääntelyn tarkkarajaisuutta edistäisi ensinnäkin se, että nimenomaan todetaan sovellettavan ampuma-aselain käsitelmäritelmiä. Tämä koskee niin rikoslain 41 luvun 1 §:ään jääviä tekoja kuin sen pykälän 1 momentin 4–8 kohdasta pois siirrettäviä tekoja. Käsitelmäritelmät ovat merkityksellisiä myös rikoslain 41 luvun 2 §:ssä rangaistavaksi säädetyn törkeän ampuma-aserikoksen ja muiden vakavien ampuma-aseisiin liittyvien tekojen kannalta.

Sääntelyn tarkkarajaisuutta edistäisi myös se, että ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1–3 momenttiin jäävissä tekotavoissa viitataan merkityksellisiin ampuma-aselain säännöksiin sikäli kuin se sääntelyä selkeyttävästi on mahdollista, tarpeellista ja tarkoituksenmukaista.

2.5.2.3 Rikokseksi katsomatta jäävä ampuma-aselain vastainen hallussapito

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 4 momentissa säädetään siitä, että ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua hallussapitoa, jos esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun. Momentti koskee siis tekoja, jotka ilman poikkeussäännöstä olisivat rangaistavia ampuma-aseen ampuma-aselain vastaisena hallussapitona eli käytännössä luvattomana hallussapitona.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 4 momentissa olevaa rajausta voidaan pitää riittävän kattavana. Ei ole havaittavissa muita ampuma-aseen luvattoman hallussapidon tapauksia, jotka olisi aihetta saattaa momentin soveltamisalan piiriin.

2.5.3 Vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot

Vakavia ampuma-aserikoksia koskevassa sääntelyssä on kattavasti ja selkeästi säädetty niistä tekotavoista, joita erityisesti tekojen vahingollisuuteen tai vaarallisuuteen sekä tekijän syyllisyyteen liittyen on pidettävä perusmuotoista ampuma-aserikosta lähtökohtaisesti selvästi paheksuttavampina. Sellaisia ovat erityisesti teot, joihin liittyy aseiden rikollisen käyttämisen vaara. Huomiota on kiinnitettävä tilanteisiin, joissa asetta käyttäen tehtävän rikoksen riski on kohonnut.

2.5.3.1 Hallitusohjelmakirjauksen toteuttaminen

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman 16.6.2023 mukaan törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä muutetaan siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena. Tämän mietinnön valmistelleen työryhmän asettamispäätöksen mukaan työryhmän on valmisteltava tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joissa toteutetaan hallituksen ohjelman toimenpidekirjaukset. Tämä toimeksiannon osa on kirjattu ehdottomaan muotoon.

Hallitusohjelmakirjauksen toteuttamista ei voida irrottaa edellä jaksossa 2.5.1.1 käsitellyistä rikoslainsäädännön käytön yleisistä edellytyksistä ja kriminalisointiperiaatteista. Merkitystä on erityisesti painavalla yhteiskunnallisella tarpeella ja siihen liittyen oikeushyvien suojelun tarpeella sekä ennaltaestävyydellä (ankaramman rangaistavuuden pelotevaikutus). Viimeksi mainittu samoin kuin suhteellisuusperiaate, mukaan lukien eri rikosten rangaistusasteikkojen oikeasuhtaisuus verrattuna toisiinsa, liittyy myös hallitusohjelmakirjaukseen törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisesta neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen. Tämän lainsäädäntömuutoksen kannalta merkitystä on myös sillä, että tekoja siirretään ankarammin rangaistavien tekojen piiriin, jos tiettyä tekoja koskeva rangaistuskäytäntö katsotaan vinoutuneeksi tai jos esimerkiksi rikollisuustilanteen muuttumisen perusteella käsitys teon rangaistusarvosta ja siihen liittyen teon paheksuttavuudesta on muuttunut.

Aserikollisuuden yleiskuvan mukaan ampuma-aseiden käyttöön liittyvän varautumisen arvioidaan lisääntyneen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden keskuudessa. Väkivallan käyttöön liittyvän ampuma-aserikollisuuden arvioidaan lisääntyvän. Tämä tilannekuva koskee myös ampuma-aseiden mukana pitämistä. Painava yhteiskunnallinen tarve ja oikeushyvien suojelu liittyvät tarpeeseen suojata ihmisten henkeä ja terveyttä sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Luvatonta ampuma-asetta tahallaan yleisellä paikalla kantava tai sitä kulkuneuvossa yleisellä paikalla tai muualla kuljettava henkilö on vähintäänkin varautunut ampuma-asetta käyttäen turvautumaan väkivaltaan tai se voi jossakin tilanteessa olla jopa hänen tarkoituksenaan, vaikka käytön tarkoitus ei olisikaan vielä tarkasti selvillä. Tällainen teko lähtökohtaisesti merkittävästi eroaa sellaisesta, jossa ampuma-asetta vain säilytetään jossakin paikassa. Myös kansainvälisen vertailun tiedoista on havaittavissa, että sääntelyn ankaruuden kannalta merkitystä on ampuma-aseen hallussapitorikoksen tekopaikalla sekä sillä, että hallussapitotekoon liittyy yleisesti ottaen vaarallisia elementtejä. Ampuma-asetta käyttäen tehdyillä rikoksilla voidaan lisäksi loukata muitakin suojattuja perusoikeuksia, esimerkiksi omaisuudensuojaa.

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus muutettaisiin neljän kuukauden vankeusrangaistuksesta kahden vuoden vankeusrangaistukseen. Muutos tarkoittaisi sitä, että törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentti huomioon ottaen lähes aina ehdoton vankeusrangaistus. Mainitun säännöksen mukaan vain enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdollisena. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisen ampuma-aseen kantamis- tai kuljettamisteon siirtäminen törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteiden piiriin tarkoittaisi teon rangaistustason todella merkittävää ankaroitumista. Vaikka teon rangaistustaso on esimerkiksi rikosentekotilaisuuksien ja kiinnijäämisriskin ohella vain yksi uuden rikollisuuden määrään vaikuttava seikka, teon rikosoikeudellisen arvioinnin merkittäväällä ankaroitumisella voi olla mainittavaa uutta rikollisuutta estävää vaikutusta.

Rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisen rikoksen kokonaisarvioinnin kautta voidaan päästä siihen, että joissakin tapauksissa ei päädytä kohtuuttomiin tuloksiin, kun otetaan huomioon esimerkiksi tekijän tarkoitus ja teko-olosuhteet muutenkin.

2.5.3.2 Muut vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot

Vakavalla ampuma-aserikollisuudella on merkittävät kytkennät järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Jo nykyinen rikoslain sääntely mahdollistaa monin paikoin sen huomioon ottamisen, että ampuma-aserikos liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Ensinnäkin rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentissa on tekotapoja, jotka voivat olla merkityksellisiä järjestäytyneen rikollisryhmän ja myös sen määritelmän piiriin kuulumattoman rikollisryhmän kannalta. Ampuma-aserikoksen voi tehdä törkeäksi esimerkiksi se, että ampuma-aserikoksessa rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase tai suuri määrä ampuma-aseita taikka rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Rikoksen arvioiminen törkeäksi edellyttää tosin sitä, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Momentissa mainitun kvalifiointiperusteiden olemassaolo on käytännössä kuitenkin vahva lähtökohta sille, että teko lopulta myös arvioidaan törkeäksi. Momentin kvalifiointiperusteissa ei nimenomaisesti oteta huomioon esimerkiksi ampuma-aseiden hallussapito- ja luovutustilanteiden mahdollista liittyntä järjestäytyneisiin rikollisryhmiin.

Järjestäytyneisiin rikollisryhmiin liittyy myös sellaisen ryhmän toimintaan osallistumista koskeva rikoslain 17 luvun 1 a §, jonka 1 momentin 2 kohdassa muun ohessa säädetään rangaistavaksi järjestäytyneen rikollisryhmän varustaminen aseilla tai sen yrittäminen. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavuutta rajaa se, että mainitun momentin mukaan edellytetään myös sitä, että

ryhmän tavoitteena oleva vakava rikos tai sen rangaistava yritys tehdään ryhmän toiminnassa. Lisäksi jo kohdan sanamuodosta ilmenee, että sen kohdan mukaisen rangaistavan varustamisen täytyy koskea useita aseita.

Ampuma-aserikosten kohdalla sovellettavaksi voi tulla rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan koventamisperuste koskien rikoksen tekemistä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Koventamisperuste voi vaikuttaa esimerkiksi niin, että jo perusmuotoisesta ampuma-aserikoksesta tuomitaan vankeusrangaistukseen ja myös ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Sellaiseen lopputulokseen voi ilman kyseisen koventamisperusteen soveltamista kaikkien ampuma-aserikoksiin syyllistyneiden kohdalla johtaa myös rikoslain 6 luvun 4 §:n mukainen rangaistuksen mittaamisen yleisperiaate, jota noudatetaan myös rangaistuslajin valinnassa ja jonka mukaan rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan soveltuvina voivat merkityksellisiä olla muutkin rikoslain säännökset, vaikka niiden soveltamisala on rikosentekijöiden suhteen yleinen. Tämä koskee esimerkiksi rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä ja 31 luvun 2 a §:ssä rangaistaviksi säädettyjä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua ja törkeän ryöstön valmistelua. Niihin tekoihin voi liittyä ampuma-aseen hallussapito.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin mukainen järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä on tarkkaan rajattu. Määritelmän mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:ää järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta sovelletaan erittäin harvoin, mikä osaltaan liittyy siihen, että toimintaan osallistuva yleensä katsotaan osalliseksi toiminnassa tehtyyn rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen. Tällöin häntä ei erikseen rangaista osallistumisrikoksesta. Myös järjestäytyneeseen rikollisryhmään liittyvää rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan koventamisperustetta sovelletaan harvoin.

Järjestäytyneen rikollisuuden erityismuoto on rikoslain 34 a luvun 6 §:n 2 momentissa määriteltyyn terroristiryhmään liittyvä rikollisuus. Esimerkiksi terroristiryhmän varustaminen ampuma-aseilla on rangaistava mainitun luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla. Myös ampuma-aseita koskevat terroristisessa tarkoituksessa

tehtävän rikoksen valmistelu, koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten ja kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten voivat liittyä terroristiryhmän toimintaan. Kysymys on erityissäännösten ja niihin liittyvien rangaistavuuden erityisedellytysten kattamasta toiminnasta, jota asioiden lukumäärien perusteella käsitellään vähän rikosprosessissa.

Ampuma-aserikoksiin voivat syllistyä myös sellaiset henkilöiden yhteenliittymät, jotka eivät täytä järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää. Tällaisia yhteenliittymiä voivat esimerkiksi olla pääosin nuorten miesten muodostamat katujengit, joita poliisin arvion mukaan on Suomessa 10, ja nuorempien muodostamat nuorisojengit. Tällaisiin ryhmiin kuuluvat henkilöt voivat olla aseistautuneet vähintäänkin itseään puolustaakseen mutta myös tehdäkseen ryhmässä rikoksia aseita tai asetta käyttäen. Nuorten muodostamissa ryhmissä harvoin tavataan ampuma-aseita.

Ryhmän riittävän tarkkaan sellaiseen määrittelyyn, joka täyttää rikostunnusmerkistöön liittyvän rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimukset, voi olettaa liittyvän merkittäviä ongelmia. Järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmästä olevat kokemukset osoittavat sen, että tällaisiin määritelmiin liittyy myös käytännön tulkinta- ja soveltamisongelmia, jotka voivat vaarantaa tavoitteeseen pääsemisen eli vakavaan ampuma-aserikollisuuteen puuttumisen rikoslainsäädännöllä. Huomioon on tässä yhteydessä otettava se, että katu- ja nuorisojengit voivat olla rakenteeltaan löyhiä, lyhytkestoisia ja jäsenistöltään vaihtuvia.

Rikoslain 5 luvun osallisuutta rikokseen koskevien säännösten kautta erilaisiin rikoksia tekeviin ryhmiin kuuluvat henkilöt myös tietystä määrin joutuvat rikosoikeudelliseen vastuuseen ryhmässä yksissä tuumin yhteisen tavoitteen toteuttamiseksi yhdessä toteutetuista rikoksista. Tämä koskee myös yhdessä tehtäviä ampuma-aserikoksia.

Kun tavoitteena on ihmisten henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten ja muidenkin vakavien, esimerkiksi omaisuuteen kohdistuvien rikosten estäminen, sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaaminen, olennaista on säätää kattavasti vaarallisista ja vahingollisista tekotavoista riippumatta siitä, tehdäänkö ampuma-aserikoksia jollakin tavalla määritellyn ryhmän toimintaan liittyvinä vai ei. Merkittävä vaara ja vakavat seuraukset voivat aiheutua myös yksittäisten henkilöiden toiminnasta. Toisaalta jo yhden ampuma-aseen luovuttamista järjestäytyneelle rikollisryhmälle voidaan pitää varten otettavaa vaaraa ilmentävänä tekona.

Kansainvälisen vertailun tiedoistakin on pääteltävissä, että useiden keskeisten vertailuvaltioiden lainsäädännöissä ei kiinnitetä mainittavaa huomiota siihen, onko ampuma-asetta koskeva rikos tehty ryhmän toiminnassa. Tämä ilmenee niin, että

ei ole säädetty erillisiä järjestäytyneitä tai muita rikollisryhmiä koskevia rangaistus-säännöksiä. Sen sijaan on kiinnitetty huomiota esimerkiksi siihen, voiko ase päätyä rikolliseen käyttöön, ja lisäksi teon vaarallisuuteen. Toisaalta on huolehdittava myös siitä, että sääntely ottaa huomioon järjestäytyneitä rikollisryhmiäkin koskevat erityispiirteet.

Hallitusohjelmakirjaus koskee yleisiin paikkoihin ja kulkuneuvoihin liittyviä tekoja, joissa tekijällä on luvaton ase. On kuitenkin huomattava, että myös luvallisen aseeseen hallussapito yleisellä paikalla tai muussakin paikassa voi tekijän motiiveista tai hallussapidon tarkoituksesta muuten riippuen ilmentää mahdollisen tulevan rikollisen toiminnan vaaraa. Se voi esimerkiksi liittyä varautumiseen väkivallan käyttöön, mikä voi olla merkityksellinen rikollisten välisissä välienselvittelyissä. Kysymys on tällöin teoista, jotka eivät toisaalta ole vielä edenneet asetta käyttäen tehtävän rikoksen yritykseen ja jotka eivät toisaalta ole rangaistavia aseeseen liittyvinä valmistelurikoksina. Ne eivät myöskään ole vielä avunantoa toisen tekemään rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen. Vaaraa ilmentävät tekotavat voivat liittyä myös muihin ampuma-asetta koskeviin ampuma-aserikoksen tekotapoihin kuin ampuma-aseeseen hallussapitoon, esimerkiksi luovuttamiseen tai lainaamiseen.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentti ei tällä hetkellä erottele tekoja esimerkiksi tekijän motiivien ja teko-olosuhteiden perusteella. Törkeää ampuma-aserikosta koskeva rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentti ei kvalifiointiperusteissaan nimenomaisesti kiinnitä huomiota ampuma-aserikoksen vaaralliseen luonteeseen, joskin momentin 1 kohdassa mainitaan yhtenä rikoksen kohteena erityisen vaarallinen ampuma-ase.

Sääntelyn kattavuuden kannalta ei ole riittävää se, että rangaistavaa on tiettyjen rikosten valmistelu tai tiettyihin terrorismirikoksiin liittyvä rikoksen valmistelu tai tekemisen edistäminen niitä koskeviin rangaistussäännöksiin sisältyvine rangaistavuuden rajauksineen, jotka voivat koskea esimerkiksi tekotapoja ja tarkoituksena olevia rikoksia. Lainsäädännön kattavuuden varmistaminen on näiltä osin tärkeää.

Todetut seikat huomioon ottaen on perusteltua täydentää lainsäädäntöä niin, että perusmuotoista ampuma-aserikosta ankarammin rangaistavaksi tulee sellainen ampuma-asetta koskeva rikos, johon liittyy varteenotettava vaara ampuma-aseeseen vakavasta rikollisesta käytöstä.

Uusi nykyistä sääntelyä täydentävä rangaistussäännös ei välttämättä tulisi sovellettavaksi lukuisissa tapauksissa. Rangaistussäännösten merkitystä ja arvoa ei kuitenkaan olennaisesti mitata niiden soveltamiskertojen perusteella. Nyt kysymyksessä olevalla rangaistussäännöksellä pyrittäisiin estämään vakavia rikoksia.

Törkeää ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan ampuma-aserikos katsotaan törkeäksi, jos 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia, 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Teon katsominen törkeäksi edellyttää lisäksi sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Edellä jo vakavista ampuma-aseisiin liittyvistä teoista todettu huomioon ottaen tarvetta lisätä rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin muita kvalifiointiperusteita ei ole ilmennyt.

2.5.4 Lievä ampuma-aserikos

Rikoslain 41 luvun 3 §:ssä säädetään rangaistavaksi lievä ampuma-aserikos tavalla, joka yleisesti ottaen noudattaa rikoslaissa kolmeen eri vakavuustasoon porrastettujen rikosten sääntelyä. Pykälän mukaan tuomitaan sakkoa, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Pykälän muutostarpeet liittyvät jäljempänä jaksosta 4.1.1.5 ilmenevällä tavalla rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa nykyisin ampuma-aserikoksina rangaistaviksi säädettyjen tekojen siirtämiseen.

2.5.5 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet

2.5.5.1 Yleistä

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta. Kirjauksen sanamuodon perusteella kysymys on rikoslain 41 luvun 5 §:stä (vaarallisen esineen hallussapito; sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi) ja 6 §:stä (toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito; sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta). Kirjauksen mukaiseen vaikutukseen päästään muuttamalla niiden pykälien rangaistusasteikkoja ankarampaan suuntaan.

Tämän mietinnön valmistelleen työryhmän asettamispäätöksen mukaan työryhmän on valmisteltava tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joissa toteutetaan hallituksen ohjelman toimenpidekirjaukset. Tämä toimeksiannon osa on kirjattu ehdotettiin muotoon. Hallitusohjelmakirjaus kuitenkin jättää avoimeksi sen, minkälaisia rangaistusasteikkomuutoksia rikoslain 41 luvun 5 ja 6 §:ään tulee tarkkaan ottaen tehdä.

Kuten ampuma-aseiden kohdalla, rangaistussäännösten tarkastelun ei tule näiltäkään osin rajoittua pelkästään hallitusohjelmakirjausten toteuttamiseen. Rikoslain 41 luvun 4–7 § siirrettiin siihen lukuun vuonna 2007 järjestyslaista, joka on tullut voimaan vuonna 2003. Säännöksiä ei ole sisällöllisesti muutettu tai laajemmin tarkasteltu yli 20 vuoteen. Pitkän ajan kuluminen tarkoittaa sitä, että ampuma-aserikoksia koskevien säännösten tavoin kysymyksessä olevan sääntelyn kattavuutta ja sisältöä ei ole arvioitu näitä rikoksia ja rikollisuustilannetta koskevien kehityssuuntausten valossa. Myös kysymyksessä olevia esineitä ja aineita koskien rikoslain 41 luvun sääntelyn tulee muodostaa ajantasainen, riittävän kattava, selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus, jossa otetaan asianmukaisesti huomioon tekojen vahingollisuus ja vaarallisuus.

Merkittävimmät vaarallisia esineitä sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä tai aineita koskevat arviointikysymykset liittyvät siihen, ovatko rikoslain 41 luvun 4–7 §:n rangaistussäännökset riittävän tarkkarajaisia, ovatko niiden mukaiset rikosten tekotavat kattavia, myös tekojen mahdollinen vaarallinen luonne huomioon ottaen, ja ovatko niissä rangaistaviksi säädetyt teot rangaistavuudeltaan (rangaistusasteikoiltaan) suhteutettu asianmukaisesti toisiinsa. Lisäksi erityisesti tekojen mahdolliseen vaarallisuuteen liittyen on arvioitava sääntelyä ja sen muutostarpeita suhteessa eräisiin nykyisiin rangaistussäännöksiin.

2.5.5.2 Sääntelyn tarkkarajaisuus

Rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä viitataan rangaistavan käyttäytymisen kuvauksen osalta järjestyslain 9–11 §:n vastaisiin tekoihin. Lisäksi luvun pykälät sisältävät lyhyen luonnehdinnan rangaistavaksi säädetystä teosta. Tilanne on lainsäädäntöteknisesti pitkälti samanlainen kuin ampuma-aserikoksiin liittyvien tekojen osalta luvun 1 §:n kohdalla. Tämä koskee varsinkin niitä viimeksi mainitun pykälän 1 momentin mukaisia tekoja, jotka aikaisemmin todetun mukaisesti olisi aiheellista siirtää lievemmin rangaistavaa rikosta koskevan sääntelyn piiriin.

Pykäläviittausten ja tekojen lyhyen luonnehdinnan perusteella rikoslain 41 luvun 4–7 §:n voidaan nykyisellään katsoa täyttävän rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämän sääntelyn tarkkarajaisuuden vähimmäisvaatimukset. Tarvetta ei ole ampuma-aseita koskevien tekojen tavoin erikseen viitata toisen lain määritelmät sisältäviin säännöksiin, koska merkitykselliset vaaralliset esineet sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet todetaan rikoslain 41 luvun 4–6 §:ssä jo viitatuissa järjestyslain 9 §:ssä (1 ja 2 momentti) ja 10 §:ssä (1 momentti). Viitatus järjestyslain pykälät kattavat myös ne tilanteet, joissa kysymys ei ole kielletystä hallussapidosta (järjestyslain 9 §:n 3 momentti ja 10 §:n 3 momentti).

Tässä yhteydessä on kuitenkin aiheellista korjata toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevaa rangaistussäännöstä niin, että se vastaa järjestyslain 10 §:n 1 momentin johdantokappaleessa olevaa kieltoa. Kappaleen mukaan rangaistavaa on nimenomaan toisen *vakavaan* vahingoittamiseen soveltuvien esineiden tai aineiden hallussapito yleisellä paikalla. Sama täsmennystarve koskee myös rikosnimikettä, mukaan lukien rikosnimike toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle (rikoslain 41 luvun 7 §), sekä järjestyslain 10 §:n otsikkoa. Koska lähes millä tahansa esineellä voidaan aiheuttaa ainakin vähäistä vahinkoa toiselle ihmiselle, hallussapito yleisillä paikoilla on kielletty ainoastaan sellaisten esineiden osalta, joilla voidaan vahingoittaa toista vakavasti (järjestyslain säätämistä koskeva HE 20/2002 vp, s. 40, lain 10 §:n perustelut).

Sääntelyn tarkkarajaisuuden toteutuminen on erikseen arvioitava ja varmistettava ehdotettavien lainsäädäntömuutosten kohdalla.

2.5.5.3 Sääntelyn kattavuus ja muutostarpeet

Ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten jälkeisissä rikoslain 41 luvun säännöksissä säädetään tekotapoina rangaistaviksi järjestyslain 9–11 §:n säännöksiin sidottuina vaarallisen esineen maahan tuominen, valmistaminen ja kaupan pitäminen (4 §), vaarallisen esineen hallussa pitäminen yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa (5 §), toisen (vakavaan) vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavan esineen hallussa pitäminen yleisellä paikalla (6 §) sekä ilma-aseen, jousitoimisen aseiden tai harppuunan myyminen tai muu pysyvä luovuttaminen alle 18-vuotiaalle (7 §).

Rikoslain 41 luvun 4–7 §:n kattamien rikosten kohteiden kirjo on järjestyslakisidonnaiseen taustansa perustuen laaja. Rangaistussäännökset koskevat järjestyslain 9 §:ään (vaaralliset esineet) liittyen esimerkiksi nyrkkirautoja, sähkölamauttimia ja jousipatukoita ja järjestyslain 10 §:ään (toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet) liittyen esimerkiksi viiltämiseen, pistämiseen ja lyömiseen soveltuvia esineitä, patukoita, ketjuja, ilma-aseita, jousitoimisia aseita ja ritsoja sekä syövyttäviä aineita.

Järjestyslain 1 §:n mukaisesti sillä lailla edistetään yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Tämän tavoitteen saavuttamista varten järjestyslain 9–11 §:ssä on säädetty vaarallisiin esineisiin sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuviin esineisiin ja aineisiin liittyviä kieltoja. Järjestyslain 17 §:n mukaan rangaistus vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta, vaarallisen esineen hallussapidosta, toisen

vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä.

Tässä yhteydessä lainsäädännön arvioinnin piiriin ei kuulu sen arviointi, minkälaisia vaarallisiin esineisiin sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuviin esineisiin ja aineisiin liittyviä tekoja on pidettävä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmasta järjestyksessä kiellettyinä. Tällaista arviointia on tehtävä järjestykseläin tai sen tiettyjen osien arvioinnin yhteydessä. Tuolloin saattaa olla aihetta ottaa arviotavaksi myös se, pitäisikö ilma-aseet ja jousitoimiset aseet siirtää toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden joukosta järjestykseläin 10 §:stä vaarallisia esineitä koskevien esineiden joukkoon sen lain 9 §:ään.

Aikaisemmin omaksutun lainsäädäntöratkaisun mukaisesti järjestykseläin 9–11 §:n mukaisten kieltojen rikkomisesta säädetään rangaistus rikoslain 41 luvun tietyissä säännöksissä, koska kieltojen vastaiset kaikki teot on katsottu aiheellisiksi säätää rangaistaviksi ja koska rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun keskittämisperiaatteen mukaisesti vankeusuhkaiset rangaistussäännökset tulee pyrkiä sijoittamaan rikoslakiin. Tässä yhteydessä ei ole ilmennyt tarvetta arvioida toisin johtopäätöstä, jonka mukaan kieltojen vastaisten tekojen tulee olla rangaistavia. Teot myös teko- tapojensa ja tekojen kohteena olevien esineiden ja aineiden luonteen perusteella edustavat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamiseen liittyen rangaistusarvoltaan sellaisia tekoja, joiden rangaistusasteikossa tulee olla vankeusuhka ja joiden säätäminen sen vuoksi rangaistavaksi nimenomaan rikoslainsäädännössä on perusteltua.

Järjestykseläin sääntelystä riippumatta voidaan mennä nykyistä laajempiin kriminalisointeihin joko laajentamalla nykyisten rangaistussäännösten soveltamisalaa esimerkiksi teko- tapojen tai teon kohteiden suhteen tai säätämällä uusia rangaistussäännöksiä sikäli kuin se on perusteltua rikoslainsäädännön käytön yleisten edellytysten ja kriminalisointiperiaatteiden valossa. Kun yleisen järjestyksen tai turvallisuuden turvaamiseen liittyvät näkökohdat on otettu huomioon jo nykyisessä rangaistussääntelyssä, mahdollisen täydentävän sääntelyn kohdalla korostuvat hengen ja terveyden turvaamiseen liittyvät näkökohdat.

Vaarallisia esineitä sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita koskevien säännösten kohdalla nousee esiin sama näkökohta kuin ampu- ma- aseiden kohdalla. Myös nämä esineet ja aineet voivat liittyä vahingollisuudeltaan ja vaarallisuudeltaan hyvinkin erilaisiin tilanteisiin. Vakavimmissa tapauksissa on kysymys tilanteista, joissa esinettä tai ainetta koskevan kiellon vastainen teko liittyy tai voi liittyä muuhun tulevaan rikolliseen toimintaan, jossa voi olla kysymys esimerkiksi henkeen tai terveyteen kohdistuvista rikoksista. Rikoslain 41 luvun 4–7 §

perustuvat suoraan järjestyslain tietyissä pykälissä säädettyihin kieltöihin, eivätkä pykälät tee eroa esimerkiksi sen suhteen, missä tarkoituksessa tai minkälaisessa tilanteessa pykälissä tarkoitettua esinettä tai ainetta pidetään hallussa yleisellä paikalla ja minkälaista siihen liittyvää vaaraa hallussapito sellaisella paikalla saattaa edustaa.

Ampuma-aseisiin liittyvän sääntelyn tavoin yksi harkittava kysymys myös näiden esineiden ja aineiden kohdalla on se, olisiko sääntelyssä otettava erikseen huomioon teon liittyminen järjestäytyneen rikollisryhmän tai sen määritelmän täyttämättömän rikollisjengin toimintaan. Käytettävissä olevien tietojen perusteella esimerkiksi teräaseiden käyttö ja käytön vaara saattavat pikemminkin liittyä sellaisiin yhdessä toimiviin, erityisesti nuorten henkilöiden muodostamiin henkilöryhmiin, jotka eivät täytä järjestäytyneen rikollisryhmän kriteerejä mutta joiden toimintaan varustautuminen teräaseilla saattaa tuoda merkittävän vaaraelementin.

Myös rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä säänneltyihin rikoksiin jossakin määrin, rikoskohtaisin eroin liittyy rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohta, jonka mukaan rangaistavaa on tietyin reunaehdoin se, että tekijä varustaa tai yrittää varustaa järjestäytyneitä rikollisryhmiä räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Kohdan perustelujen (HE 263/2014 vp, s. 33/II) mukaan muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla tarkoitetaan mitä tahansa esinettä tai ainetta, josta voi olla yleistä vaaraa. Perusteluissa todetaan myös se, että kohdassa ei erikseen mainita teräaseita. Jos teräaseet tai muut näihin vertautuvat esineet poikkeuksellisesti voivat aiheuttaa yleistä vaaraa, niitä voidaan tuossa lain esityökohtassa mainitun mukaan pitää vaarallisina esineinä. Myös näiltä osin kohdassa käytetään teon kohteen osalta monikkoja, joten kohdan sanamuodon mukaan aseita tai vaarallisia esineitä tulee olla useita.

Rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä rangaistaviksi säädettyihin tekoihin voi ampuma-aseisiin liittyvien tekojen tavoin soveltua rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan rangaistuksen koventamisperuste koskien rikoksen tekemistä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Ampuma-aseiden tavoin teräaseita kuten myös muita niihin rinnastuvia hengenvaarallisia välineitä ja välineitä, jotka soveltuvat erityisesti käytettäväksi välineenä (törkeän ryöstön valmistelun osalta apuvälineenä) rikoksessa, koskevat rikoslain valmistelurikoksia koskevat säännökset. Niissä rangaistaviksi säädetään teräaseiden ja muiden edellä todettujen välineiden hallussapito törkeän henkeen tai terveyteen

kohdistuvan rikoksen valmistelua (rikoslain 21 luvun 6 a §), panttivangin ottamisen valmistelua (rikoslain 25 luvun 4 a §) ja törkeän ryöstön valmistelua (rikoslain 31 luvun 2 a §) varten.

Valmistelurikoksia koskevien pykälien esitöistä ilmenee, että teräaseita ovat muun muassa tikarit, stiletit ja pistimet ja teräaseisiin rinnastettavia hengenvaarallisia välineitä ovat esimerkiksi jousipatukka ja nyrkkirauta sekä erilaiset ketjuista, kaapelista, metalliputkesta tai vaijerista valmistetut ja niihin rinnastettavat lyömäaseet (HE 141/2012 vp, s. 36/l). Näiltä osin on kytkentää järjestyslain 9 §:n ja 10 §:n säännöksiin sekä sitä kautta rikoslain 41 luvun 4–6 §:n rangaistussäännöksiin. Rikoksessa erityisesti välineenä käytettäväksi soveltuvia välineitä ovat lain esitöiden mukaan esimerkiksi myrkyt sekä sellaisten aineiden tai välineiden joukko, joista rikosten tekoväline valmistetaan. Aikaisemmin todetun mukaisesti valmistelurikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamista rajaa se, että hallussapidon täytyy liittyä konkreettiseen, jollakin tavalla yksilöityyn tekoon. Lisäksi niiden rikosten piiri, joiden tekemiseen valmistelu liittyy, on hyvin rajattu.

Ampuma-aseiden tavoin myös vaarallisten esineiden sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden kohdalla pitää paikkansa se, että merkittävä vaara ja vahingolliset seuraukset voivat aiheutua myös yksittäisten henkilöiden toiminnasta. Muiden ryhmien kuin järjestäytyneiden rikollisryhmien määrittelyyn liittyvät ongelmat sekä ryhmien määritelmiin liittyvät tulkinta- ja soveltamisongelmat voivat vaarantaa tavoitteeseen pääsemisen eli vakavaan rikollisuuteen puuttumisen rikoslainsäädännöllä. Näin ollen rangaistussäännösten tulisi olla mahdollisimman yleiseen muotoon kirjoitettuja, kuitenkin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamissa rajoissa.

Ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten tavoin vaarallisia esineitä sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltavia esineitä ja aineita koskevien rangaistussäännösten tulee ottaa sääntelyn kattavuuden ja tekojen rangaistavuuden kannalta asianmukaisesti huomioon ne tilanteet, joissa on vaara esineen tai aineen päätyemisestä rikolliseen käyttöön. Nykyään rangaistavaksi säädetty tiettyjen esineiden tai aineiden hallussapito yleisellä paikalla sinänsä jossakin määrin liittyy mahdolliseen vaaralliseen käyttöön, koska esinettä tai ainetta tahallaan mukanaan pitävä voi joissakin tilanteissa ainakin varautua väkivallan käyttöön. Ampuma-aseita ja muita ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten piiriin kuuluvia esineitä voidaan myös pääsääntöisesti ja lähtökohtaisesti pitää nyt kysymyksessä olevia esineitä ja aineita vaarallisempina. Tärkeää on siis rangaistussäännöksissä säilyttää oikea suhde ja painotus rikoslain 41 luvun eri sääntelykohteiden välillä.

Nyt rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä rangaistaviksi säädetyistä teoista ankarin rangaistusasteikko (sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta) on maahan tuomista, valmistamista ja kaupan pitämistä koskevalla vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisella (4 §). Luvun 5 ja 6 §:n pykälän hallussapitorikoksille on säädetty yhden vuoden (5 §) ja kuuden kuukauden (6 §) enimmäisvankeusrangaistukset ja luvun 7 §:n luovuttamisrikokselle on säädetty kuuden kuukauden enimmäisrangaistus. On aihetta huolehtia siitä, että näiden tekojen rangaistusasteikot ovat oikeassa suhteessa toisiinsa nähden.

2.5.6 Ampumaratarikos

Rikoslain 41 luvun 7 a §:n mukaan ampumaratarikoksesta on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi se, joka ampumaratalain vastaisesti 1) perustaa ampumaradan tai ylläpitää sitä ilman mainitun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa taikka 2) perustaa vähäisen ampumaradan tai ylläpitää sitä tekemättä siitä mainitun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta. Ampumaratarikosta koskevan pykälän muutostarpeita ei ole ilmennyt.

Ampumarataan liittyvästä luvanvaraisuudesta säädetään rikoslain 41 luvun 7 a §:ssä viitatussa ampumaratalain 4 §:n 1 momentissa ja vähäiseen ampumarataan liittyvästä ilmoituksenvaraisuudesta viitatussa sen lain 4 §:n 2 momentissa. Ampumarataluvasta puolestaan säädetään ampumaratalain 5 §:ssä ja ilmoituksesta vähäisestä ampumaradasta sen lain 8 §:ssä. Rikoslain 41 luvun 7 a §:ssä voitaisiin viitata kahteen viimeksi mainittuun pykälään. Tarpeellisena rikoslain 41 luvun 7 a §:n muuttamista niin ei voida kuitenkaan pitää, koska tiedossa ei ole viittauksiin liittyviä käytännön soveltamisongelmia.

3 Tavoitteet

Lainsäädäntöehdotusten tavoitteena on ensinnäkin edistää sitä, että säännökset ovat kattavia niiden oikeushyvien suojaamisen kannalta, joiden loukkaamiseen ampuma-aseen käyttö voi liittyä. Tällaisia oikeushyviä ovat henki, terveys, yleinen järjestys ja turvallisuus, seksuaalinen itsemääräämisoikeus sekä omistusoikeus. Tähän tavoitteeseen liittyy ehdotus ampuma-aseen vakavaa rikollista toimintaa varten tapahtuvan käsittelyn säätämisestä rangaistavaksi uuden rikoslain 41 luvun 2 §:ssä.

Useilla ehdotetuilla muutoksilla pyritään siihen, että aserikosten rangaistusasteikot ja sitä kautta myös rikoksista tuomittavat rangaistukset nykyistä paremmin yleisesti vastaavat rikosten paheksuttavuutta ja vakavuutta. Tämä koskee ankarampiin rangaistuksiin johtavina muutoksina törkeää ampuma-aserikosta (uuden kvalifiointiperusteen lisääminen ja vähimmäisrangaistuksen muuttaminen neljästä kuukaudesta kahdeksi vuodeksi vankeutta), vaarallisen esineen hallussapitoa sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa. Mainitut ehdotukset liittyvät olennaisesti hallitusohjelmakirjauksiin. Toisaalta eräitä lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavia tekotapoja siirrettäisiin ankarammin rangaistavaa ampuma-aserikosta koskevasta pykälästä lievemmin rangaistavaa lievää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään kuitenkin niin, että viimeksi mainittuun pykälään lisättäisiin vankeuden uhka.

Uuden rikoksen rangaistavaksi säätämisellä ja ankarampaan rangaistuskäytäntöön johtavilla lainsäädäntömuutoksilla tavoitellaan uusien rikosten tekemistä estävää vaikutusta sekä siitä seuraavaa suojeltavien oikeushyvien tehokkaampaa suojaa. Tämä koskee niin rangaistusten yleisestäävyyttä (yleinen rikoksia ennalta estävä vaikutus) kuin myös jo tuomittuun rikoksentekijään kohdistuvia uusien rikosten tekemistä estäviä vaikutuksia (erityisestäävyys). Yleistävyydessä on ennen kaikkea kysymys siitä, missä määrin kansalaiset kokevat järjestelmän toimivan tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Rikoslaki

4.1.1.1 Ampuma-aserikos

Aikaisemmin todetun mukaan ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momenttiin jäisivät sen 1–3 kohta. Niiden tarkkarajaisuutta edistäisi viittaminen merkityksellisiin ampuma-aselain säännöksiin sikäli kuin se sääntelyä selkeyttävästi on mahdollista, tarpeellista ja tarkoituksenmukaista.

Momenttiin jäävien tekotapojen mukaan nykyisin rangaistavaa on se, että tekijä ampuma-aselain vastaisesti

- 1) siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,
- 2) kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osan tai
- 3) lainaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohtaan liittyen momentin esitöistä (HE 183/1997 vp, s. 128–130) ilmenee ensinnäkin, että ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia koskien kohdassa kuvattu toiminta edellyttää ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan pääsääntöisesti viranomaisen antamaa lupaa. Ampuma-aselain säännöksistä ilmenee, että näitä esineitä koskien viimeksi mainittu kohta ei kuitenkaan yksin ratkaise sitä, mikä toiminta on rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin johdantokappaleen mukaisesti ampuma-aselain vastaista. Esimerkiksi heti seuraavassa pykälässä todetaan poikkeukset luvanvaraisuudesta.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohtaan on vuonna 2015 lisätty maininnat ohjus- tai raketinheitinjärjestelmästä, kaasusumuttimesta ja tehokkaasta ilma-aseesta. Myös niitä koskien ilmenee, että sallitun toiminnan rajat määräytyvät kutakin koskien useiden ampuma-aselain säännösten mukaan. Ohjus- ja

raketinheitinjärjestelmät ovat ampuma-aselain 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti erityisen vaarallisia ampuma-aseita, joiden kohdalla esimerkiksi hankkimisen kannalta merkityksellisiä ovat sen lain 44 b §:n 1 momentti ja siinä viitattu 44 §. Kaasusumutinlupaa koskevia säännöksiä on ampuma-aselain 55 a–c §:ssä, mutta laissa on lukuisia muitakin kaasusumutinta koskevia rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan kannalta merkityksellisiä säännöksiä. Merkityksellisen sääntelyn sijainti useassa ampuma-aselain säännöksessä koskee myös tehokkaita ilma-aseita.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainitaan tekotapana myös kohdassa todettujen esineiden luovuttaminen. Kohdan alkuperäisissä perusteluissa (HE 183/1997 vp) viitataan siltä osin ampuma-aselain 84 §:ään, jonka 1 momentin mukaan ampuma-asetta, aseensa osaa, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia ei saa luovuttaa toiselle, ellei ampuma-aseilla toisin säädetä. Momentissa ei nimenomaisesti mainita rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 kohtaan vuonna 2015 lisättyjä ohjus- ja raketinheitinjärjestelmää, kaasusumutinta ja tehokasta ilma-asetta. Kuten ampuma-aselain 84 §:n 1 momentista myös ilmenee, luovuttamisen osalta sääntely ei siinä ole kattavaa vaan luovuttamisen lainmukaisuuden kannalta merkitystä on myös muulla ampuma-aselain sääntelyllä.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistavia ovat siis kohdassa mainittujen esineiden ampuma-aselain vastainen korjaaminen ja muuntaminen. Lainkohdan perustelujen (HE 183/1997 vp) mukaan kohta liittyy ennen kaikkea ammattimaisesti harjoitettuun toimintaan ja siihen, että asiakkaalla on oikeus luottaa siihen, että aseiden korjaajalla tai muuntajalla on asianmukainen lupa ja myös riittävä pätevyys toiminnan harjoittamiseen. Perustelujen mukaan yksityisessä tarkoituksessa tapahtuva muuntaminen on luvatonta hallussapitoa, jollei lupaa ole hankittu muunnetun aseensa hallussapitoon. Ampuma-aseensa ja aseensa osan muuntaminen ja kaupallinen muuttaminen määritellään ampuma-aselain 12 §:ssä. Aseensa elinkeinon harjoittamista koskevat säännökset ovat ampuma-aselain 3 luvussa. Myös rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan osalta tilanne on siis sellainen, että kohdan kannalta merkityksellistä on ampuma-aselain sääntely laajemmin ja tiettyjen säännösten muodostama kokonaisuus ilman, että voidaan viitata johonkin tiettyyn ampuma-aselain säännökseen.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa olevien tekojen ja niiden kohteena olevien esineiden lukuisuus sekä merkityksellisten ampuma-aselain säännösten lukuisuus ja niiden muodostaman sääntelyn kokonaisuuden merkitys huomioon ottaen kohtia ei ole sääntelyn selkeyttä edistävästi mahdollista täsmentää tyhjentävillä ja tarkoilla viittauksilla johonkin ampuma-aselain säännökseen.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen ampuma-aselain vastainen kohdassa mainittujen esineiden lainaaminen liittyy ampuma-ase 87 §:ään. Pykälässä säädetään noita esineitä koskien lainmukaisesta lainaamisesta. Kohdan perusteluista (HE 183/1997 vp) ilmenee lainaamisessa olevan kysymys esineen luovuttamisesta, joka ampuma-aselain vastaisesti tehtynä säädetään rangaistavaksi rikoslain 41 luvun 1 §:n momentin 1 kohdassa. Lainaamisesta säädetään selvyyden vuoksi erikseen 3 kohdassa.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu lainaamisrikos on suoraan kytkettävissä ampuma-aselain 87 §:ään, minkä vuoksi kohtaa voidaan tarkentaa viittaamalla mainittuun pykälään. Tämän kohdennetun pykäläviittauksen vuoksi kohdassa ei erikseen tarvitse yleisesti todeta sitä, että teon on tapahduttava ampuma-aselain vastaisesti. Se olisi kuitenkin aiheutta erikseen todeta momentin 1 ja 2 kohdassa. Sen vuoksi momentista voitaisiin poistaa johtolause. Näiden muutosten jälkeen 1 momentti kuuluisi seuraavasti (muutoskohdat alleviivattu):

Joka

1) *ampuma-aselain vastaisesti* siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseosan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,

2) *ampuma-aselain vastaisesti* kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseosan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseosan taikka

3) *ampuma-aselain 87 §:n vastaisesti* lainaa ampuma-aseen, aseosan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon,

on tuomittava *ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

4.1.1.2 Ampuma-aseen mukana pitämiseen liittyvän hallitusohjelmakirjauksen toteuttaminen

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä muutetaan siten, että luvattoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena. Hallitusohjelmakirjaukseen liittyy tulkinta- ja rajanvetokysymyksiä.

Hallitusohjelmakirjaus koskee sanamuotonsa mukaan eräitä ampuma-aseen hallussapidon muotoja eli kantamista ja kuljettamista. Ampuma-aselain 13 §:n 4 kohdan perusteella ampuma-aseen hallussapidolla tarkoitetaan kantamisen ja kuljettamisen lisäksi sen säilyttämistä. Saman pykälän 1–3 kohdan perusteella ampuma-aseen

kantamisella tarkoitetaan sen käyttämistä ampuma-aselaisa säädettyihin hyväksyttäviin käyttötarkoituksiin, kuljettamisella ampuma-aseen siirtämistä paikasta toiseen ja ampuma-aseen säilyttämisellä sen hallintaa silloin, kun sitä ei kanneta tai kuljeteta.

Oletettavaa on, että kantamisella hallitusohjelmakirjauksessa tarkoitetaan yleis-kielen mukaisesti ampuma-aseen pitämistä mukana liikuttaessa. Tuolloin sinällään ollaan myös lähellä kuljettamista. Jotta sekaannusta ei tulisi ampuma-aselain 13 §:n käsitelmäseläntsiin nähden, on rangaistussäännöksessä kantamisen ja myös kuljettamisen osalta aihetta käyttää ilmaisua ”pitää mukana”. Luvattoman ampuma-aseen pelkkää säilyttämistä kulkuneuvossa ei voida vielä pitää merkittävää vaaraa ilmentävänä, merkityksellistä on nimenomaan tekijän tarkoituksestakin riippuen luvattoman ampuma-aseen kantaminen esimerkiksi sen kulkuneuvosta ottamisen jälkeen tai sen kulkuneuvossa jossakin tarkoituksessa tapahtuva kuljettaminen.

Hallitusohjelmakirjaus koskee luvattomia ampuma-aseita. Siltä osin on kytkentä ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin edellyttämään luvanvaraisuuteen. Joitakin tilanteita koskien on kuitenkin säädetty poikkeuksia luvanvaraisuudesta. Tämä koskee ampuma-aselain 19 §:n mukaan esimerkiksi ampuma-aseen kuljettamista silloin, kun kuljettaja harjoittaa ammattimaista tavaroiden kuljettamista. Näin ollen rangaistavuuden tulisi selvyuden vuoksi koskea tilanteita, joissa henkilö pitää hallussaan ampuma-asetta ilman oikeutta sen hallussapitoon.

Hallitusohjelmakirjauksessa teon kohteena on ampuma-ase. Aikaisemmin todetun mukaisesti ampuma-aselain 2 §:n mukainen ampuma-aseen määritelmä on laaja. Pykälän 1 momentin kattamien perinteisesti ampuma-aseiksi katsottavien välineiden lisäksi pykälän 2 momentin mukaan ampuma-ase on myös esine, joka on suunniteltu paukkupatruunoiden laukaisemista varten, jollei sen muuttamista 1 momentin mukaiseksi ole teknisesti estetty, ja esine, joka muistuttaa ampuma-asetta ja joka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa puolesta on muutettavissa ampuma-aseeksi. Pykälän 3 momentin mukaan ampuma-aseita ovat myös eräät välineet, jotka ovat muunnettavissa 1 momentin mukaisiksi.

Ampuma-aseen mukana pitämisen tilanteissa voi aiheutua vaaraa toisen hengelle tai terveydelle sekä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle nimenomaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin mukaisista ampuma-aseista, jotka eivät edellytä sen pykälän 2 tai 3 momentin mukaista muuttamista tai muuntamista. Ampuma-aseen mukana pitämisen vaara-elementtiin liittyy se, että ase on mukana pitämisen hetkellä nimenomaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin mukainen ampuma-ase. Muut ampuma-aserikoksen tekotavat koskisivat edelleen ampuma-aselain 2 §:n 2 momentin mukaisia ampuma-aseita ja 3 momentin mukaisia ampuma-aseiksi

muunnettavissa olevia välineitä. Ne voisivat edelleen olla myös törkeän ampuma-aserikoksen kohteita sikäli kuin jokin törkeää ampuma-aserikosta koskevan pykälän kvalifointiperuste täyttyy, kokonaisarvostelu mukaan lukien.

Hallitusohjelmakirjaus koskee ampuma-aseen mukana pitämistä yleisellä paikalla. Tältä osin voidaan uudessa kvalifointiperusteessa viitata järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa olevaan määritelmään. Kulkuneuvolle ei ole yleisesti sovellettavaa lainsäädännöllistä määritelmää, mutta yleisesti ottaen kulkuneuvoksi katsotaan paikasta toiseen kulkemiseen tarkoitettu laite.

Hallitusohjelmakirjauksen voi katsoa koskevan niin yksityiseen kuin yleiseenkin käyttöön käytettäviä kulkuneuvoja. Tämä onkin perusteltua, koska molempiin kulkuneuvoihin voi liittyä ampuma-aseen kuljettamisen mahdollinen vaarallisuus. Hallitusohjelmakirjaus on myös tulkittavissa niin, että kulkuneuvon ei tarvitse olla yleisellä paikalla ampuma-aseen kuljettamisen tilanteessa. Käytännössä niin kuitenkin usein on. Joissakin poikkeustilanteissa kuljettaminen voi tapahtua muussakin paikassa, näin esimerkiksi lentomatkustamisen yhteydessä tai tekijän omistaessa kulkemansa laajan maa-alueen.

Hallitusohjelmakirjaus, työryhmän toimeksianto ja todetut seikat huomioon ottaen törkeää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään tulisi lisätä kvalifointiperusteeksi se, että

ampuma-aserikoksessa rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon.

Rikosten törkeille tekemuodoille ominaisesti ja myös törkeää ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisesti tämänkin teon katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Kysymyksessä oleva teko saattaisi toteuttaa myös jonkin muun nykyisin rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentissa todetun kvalifointiperusteen. Teon kohteena saattaisi esimerkiksi olla erityisen vaarallinen ampuma-ase. Tämä seikka olisi omiaan vahvasti johtamaan teon katsomiseen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Useampi kvalifointiperuste tulisi myös otetuksi huomioon ankarampaan rangaistukseen johtavana seikkana rangaistuksen mittaamisessa rangaistusasteikon puitteissa.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan ampuma-aserikoksena ei pidetä sen momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisiin haltuun. Tämä koskisi myös nyt ehdotettavaa törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperustetta. Momentin mukainen ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ei siis olisi rangaistavaa törkeänä ampuma-aserikoksena eikä myöskään perusmuotoisena ampuma-aserikoksena.

4.1.1.3 Muut vakavat ampuma-aseisiin liittyvät teot

Nykytilan arvioinnissa todetun perusteella perusmuotoista ampuma-aserikosta ankarammin rangaistava tulisi olla sellainen ampuma-asetta koskeva rikos, johon liittyy varteenotettava vaara ampuma-aseen vakavasta rikollisesta käytöstä.

Aikaisemmin todetun mukaan perusteltua olisi, että perusmuotoisina ampuma-aserikoksina rangaistaviksi jäävät rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa nykyisin rangaistaviksi säädettyt teot. Niihin kohtiin sisältyy muitakin tekotapoja kuin hallussapito ja muitakin teon kohteita kuin ampuma-ase. Kaikkiin kohtien tekotapoihin ja kohteisiin ei kuitenkaan yleisesti ottaen liity merkittävää ja suoranaista rikollisen toiminnan vaaraa. Sinällään esimerkiksi ampuma-aseen valmistaminen tai kaupan pitäminen voivat liittyä mahdolliseen tulevaan rikolliseen toimintaan, mutta merkityksellinen vaara liittyy erityisesti aseiden olemiseen sellaisen henkilön hallussa tai saattamiseen sellaisen henkilön haltuun, joka voi syyllistyä rikoksiin.

Tekotapojen osalta korostuvat hallussapidon lisäksi siihen kiinteästi liittyvät momentin 1 kohdassa todettu luovuttaminen ja 3 kohdassa todettu lainaaminen. Törkeää ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin kvalifiointiperusteissa on tekotapoja, jotka soveltuvat valmistamisen ja kaupan pitämisen vakavimpiin tekotapoihin (esimerkiksi rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase tai suuri määrä ampuma-aseita, rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti).

Mitä tulee teon kohteisiin, niiden vaaralliseen luonteeseen liittyvänä keskeinen on ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu ampuma-ase, jonka saaminen sen momentin mukaiseksi ei edellytä 2 momentin mukaista muuttamista tai 3 momentin mukaista muuntamista ja johon liittyvät valmius käyttää ampuma-asetta ja sellaiseen valmiuteen kytkettävissä oleva vaara. Toisaalta hallitusohjelmakirjaukseen perustuvasta uudesta törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteesta uusi rangaistussäännös eroaisi siinä, että tunnusmerkistö ei edellyttäisi ampuma-aseen mukana pitämistä, johon ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin mukaisten

ampuma-aseiden voidaan katsoa erityisesti liittyvän. Tämä tekojen välille tehtävissä oleva ero puoltaisi sitä, että tässä tapauksessa teon kohde voisi olla ampuma-aselain 2 §:n mukainen ampuma-ase kattaen myös sen pykälän 2 ja 3 momentin mukaiset muutettavissa olevat esineet ja muunnettavissa olevat välineet. Ampuma-aseeseen kohdistuvaan tekoon rinnastuu se, että teko kohdistuu kaikkiin ampuma-aseen kokoamisessa tarvittaviin osiin. Tämä tulisi ottaa huomioon uudessa rangaistussäännöksessä.

Uuden rangaistussäännöksen valmistelussa ja rikosten välisessä rajanvedossa huomioon on erityisesti otettava se, että rikoslain 21 luvun 6 a §:n mukaan rangaistavaa on jo törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu esimerkiksi niin, että tekijä pitää hallussaan ampuma-asetta tapon, murhan, surman tai törkeän pahoinpitelyn tekemistä varten. Vakaviin ampuma-asetta tehtyihin valmistelurikoksiin voi kuulua myös rikoslain 31 luvun 2 a §:ssä rangaistavaksi säädetty törkeän ryöstön valmistelu, jonka tekotapoihin kuuluu muun ohessa ampuma-aseen hallussapito törkeän ryöstön tekemistä varten. Huomioon on otettava myös rikoslain 25 luvun 4 a §:ssä rangaistavaksi säädetty panttivangin ottamisen valmistelu.

Mainituille valmistelurikoksia koskeville rangaistussäännöksille on lain esitöiden (HE 141/2012 vp, s. 35/II) mukaan ominaista se, että kyseessä täytyy olla konkreettinen, ainakin jollakin tavalla yksilöity teko. Pelkästään yleinen valmius tarpeen tullen tehdä rikos ei ole riittävää. Kyseiset valmistelurikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat lisäksi rajattuja koskemaan vain tiettyjen rikosten valmistelua ja tekona hallussapitoa. Näille valmistelurikoksille on sinänsä ominaista, että rikoksen tekemiseksi hallussa pidettävä ampuma-ase voi olla laillisesti hallussa.

Rajanvetokysymysten kannalta merkityksellisiä ovat myös ampuma-aseisiin liittyvät rikoslain 34 a luvun terrorismirikoksia koskevat rangaistussäännökset. Kyseiset säännökset koskevat terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua (2 §), terroristiryhmän toimintaan osallistumista (4 §), koulutuksen antamista terrorismirikoksen tekemistä varten (4 a §) ja kouluttautumista terrorismirikoksen tekemistä varten (4 b §). Terrorismirikoksia koskevien pykälien perusteluista on luettavissa, että terrorismirikoksella edistettävän toisen terrorismirikoksen ei tarvitse olla yksityiskohtaisesti yksilöity esimerkiksi tekoajan, teon kohteen, tekopaikan tai muun vastaavan seikan suhteen (HE 89/2021 vp, s. 37). Näiltä osin ero ei ole suuri henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun kanssa mainitun rikoksen edellyttäessä sitä, että ampuma-aseen hallussapito tapahtuu tietyissä pykälissä tarkoitettujen rikosten tekemistä varten.

Todetun perusteella perusmuotoista ampuma-aserikosta lähtökohtaisesti ankaremmin rangaistava tulisi olla sellaisen ampuma-aserikoksen, jossa tekijä pitää hallussaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseensa tai sen mainitut osat toiselle sellaisessa sellaisissa olosuhteissa, joissa tekijän tieteen on varteen otettava vaara aseensa päätyemisestä vakavaan rikolliseen käyttöön.

Rangaistussäännöksessä noudatettaisiin ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 ja 3 kohdan mukaista lainaamisen ja luovuttamisen erottelua, vaikkakin lain esitöiden (HE 183/1997 vp) mukaan lainaamisesta on kysymys luovuttamisesta. Ampuma-aselain 87 §:ssä kuitenkin säädetään ampuma-aseensa lainaamisesta erikseen.

Rangaistusvastuu on aiheellista ulottaa ampuma-aseensa lainaamisen ja luovuttamisen lisäksi hallussapitoon. Hallussapitäjän olosuhteista ilmenevä ampuma-aseensa vakavan rikollisen käytön riski on vähintään yhtä suurta vaaraa ilmentävä kuin se, että ase lainataan tai luovutetaan sellaista riskiä ilmentävälle henkilölle. Hallussapidon jättäminen kriminalisoinnin ulkopuolelle tarkoittaisi myös sitä, että rangaistavaksi ei tulisi lainan- tai luovutuksensaajan suorittama hallussapito hänen olosuhteidensa ilmentäessä varteen otettavaa vaaraa ampuma-aseensa päätyemisestä vakavaan rikolliseen käyttöön. Järjestäytyneen rikollisuuden piirissä omaksutut työnjaot voivat myös johtaa siihen, että henkilö nimenomaisesti pitää ampuma-asetta hallussaan siinä tarkoituksessa, että se on valmiina käytettäväksi rikollisryhmän tekemiä rikoksia varten. Sama voi koskea myös muita yhdessä tehtäviä rikoksia. Edellä jo käsitellyt valmistelukriminalisoinnit kattavat ampuma-aseensa hallussapidon tietyssä tarkoituksessa, mutta ne koskevat vain hallussapitoa konkreettisen ja ainakin jollakin tavalla yksilöidyn rikoksen tekemistä varten ja vieläpä niin, että sellaisten rikosten piiri on hyvin rajattu.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää sitä, että uusi rangaistavaksi säädetty tekotapa on tarkkarajaisesti ja täsmällisesti kirjoitettu. Periaatteen vuoksi on aihetta tarkastella jo todettujen tunnusmerkistötekijöiden lisäksi vielä sitä, onko säännöstasolla tarkemmin määriteltävä, ja jos on, miten, vaaralliseksi katsottavia ampuma-aseensa hallussapito-, lainaamis- tai luovuttamistilanteita ja niihin liittyvän vaaran luonnetta sekä sitä, minkälaiseen mahdolliseen rikolliseen toimintaan hallussapito, lainaaminen tai luovuttaminen liittyy.

Ampuma-aseensa rikolliseen toimintaan päätyminen vaaraa ilmentävät tilanteet niihin liittyvine seikkoineen voivat olla moninaisia. On sinällään erotettavissa tietyjä tyyppitapauksia. Vaaralliseksi katsottava tilanne voi olla esimerkiksi käsillä, kun ase luovutetaan tai lainataan järjestäytyneeseen rikollisryhmään kuuluvalle henkilölle tai

muullekin henkilölle, joka luovuttajan tai lainaajan tietten tekee rikoksia tai jonka on tarkoitus tehdä rikoksia aseita hyväksikäyttäen. Vaaraa ilmentävässä hallussapidossa olisi kysymys erityisesti tilanteista, joissa henkilöllä on mukanaan ampuma-ase niin, että hän on varautunut rikoksen tekemiseen asetta hyväksikäyttäen. Vaikka tiettyjä tyypillisiä tilanteita onkin erotettavissa, niitä ei voida säännellä kattavasti pykälätasolla. Tarvittavat tarkennukset voidaan tehdä pykälän perusteluissa.

Vaaralla tässä yhteydessä ei tarkoitettaisi vaaraa siitä, että ampuma-asetta käyttäen tehty rikos tehtäisiin. Kun on olemassa konkreettinen vaara rikoksen täyttymisestä, ollaan jo rikoksen yrityksessä sikäli kuin yritys on rangaistava. Näissä tilanteissa rikoksen tekeminen on jo aloitettu. Konkreettinen vaara ilmentää läheistä ja todellista vaaraa suojeltavalle oikeushyväille. Nyt kysymys olisi ampuma-asetta käyttäen tehtävän rikoksen yritystä edeltävästä vaiheesta.

Kun ajatellaan vaaraa ampuma-aseen päättymisestä rikolliseen käyttöön, vaihtoehtoina ovat konkreettinen tai abstraktinen vaara. Viimeksi mainitusta puhutaan, kun teko tyypiltään on vaaraa aiheuttava. Abstraktista vaaraa kuvataan rangaistussäännöksissä ilmaisulla ”on omiaan aiheuttamaan”, jota käytetään esimerkiksi liikenneturvallisuuden vaarantamista koskevassa rikoslain 23 luvun 1 §:n 1 momentissa sekä yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä ja kunnianloukkausta koskevissa rikoslain 24 luvun säännöksissä (8 ja 9 §). Rikoslain 34 a luvun 5 e §:ssä säädetään terrorismirikoksiin liittyvänä julkisena kehottamisena rangaistavaksi se, että toimitaan tavalla, joka on omiaan aiheuttamaan värähtymisen terroristiryhmään tai terrorismirikoksen tekemisen. Nyt käsiteltävä rangaistavaksi säädettävä teko muistuttaisi terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista, koska viimeksi mainitussakin on kysymys rikoksella tehtävästä rikollisen toiminnan edistämisestä. Jos edellyttäisiin konkreettista vaaraa sen suhteen, että ampuma-ase päätyy rikolliseen käyttöön, edellyttäisiin niin läheistä vaaraa jo itse asetta käyttäen tehtävän rikoksen tekemisen suhteen, että se heikentäisi uuden rangaistussäännöksen tavoitteiden saavuttamista.

Ampuma-aseen mahdolliseen päättymiseen rikolliseen käyttöön liittyy se, että uuden rangaistussäännöksen tarkoituksena tulisi olla vaikuttaminen ehkäisevästi ampuma-aseita käyttäen toteutettavien ja lähinnä vakaviksi katsottavien rikosten tekemiseen sekä rankaiseminen merkittävää vaaraa ilmentävästä menettelystä. Merkityksellinen rikollisuus voidaan rajata monella tavalla. Sitä voidaan luonnehtia jollakin tavalla (esimerkiksi henkeen tai terveyteen kohdistuvat rikokset), voidaan mainita rikosnimikkeitä, voidaan edellyttää vähintään tiettyä tasoa olevaa enimmäisvankeusrangaistusta tai käyttää jotakin noiden vaihtoehtojen yhdistelmää.

Perustelluimpana ja riittävän tarkkarajaisena voidaan pitää vaihtoehtoa, jonka mukaan mahdollisen rikoksen enimmäisrangaistuksen tulee olla vähintään tiettyä tasoa. Tämä lainsäädäntöratkaisu erottaisi uuden rangaistavaksi säädettyjen rikosten myös edellä käsitellyistä valmistelurikoksista ja terrorismirikoksista, joille on ominaista ampuma-aseen hallussapidon tai luovuttamisen rangaistavuuden sitominen tietyn pykäläviittauksella rajatun rikoksen tekemiseen, ja parantaisi edellytyksiä yleisemmin estää vakavaa ampuma-aseisiin liittyvää rikollisuutta ja puuttua siihen.

Rikoslaisissa ei ole missään yhteydessä määritelty vakavaa rikosta. Sellaiseksi voidaan katsoa esimerkiksi sellaiset rikosten törkeät tekemuodot, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Tämän enimmäisrangaistuksen merkityksellisyyttä vakavan rikollisuuden kannalta korostaa myös sen ottaminen järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää koskevaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momenttiin.

Terrorismissa on kysymys yhteiskunnan perustoimintoja, oikeusjärjestystä sekä ihmisten henkeä, terveyttä ja turvallisuutta hyvin vakavasti uhkaavasta rikollisuudesta, jonka estämiselle ja keskeyttämiselle on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta hyväksyttävät ja hyvin painavat perusteet (PeVL 34/2021 vp, kappale 3 ja siinä viitatuut aikaisemmat kannanotot). Tämän vuoksi on tarpeen huolehtia siitä, että terrorismirikokset on asianmukaisesti otettu huomioon valmisteltavassa rangaistussäännöksessä. Tämä tapahtuisi pääasiallisesti edellä todetun enimmäisrangaistuksen kautta. Kun kysymys on nimenomaan ampuma-aseista, merkityksellisiä ovat rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä rangaistavaksi säädetty terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu ja saman luvun 4 b §:ssä rangaistavaksi säädetty kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Molemmissa pykälissä mainitaan erikseen teon kohteena ampuma-ase. Mainituista rikoksista tuomitaan sakkoon tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen. Tämän vuoksi valmistelurikos ja kouluttautumisrikos tulisi erikseen mainita uudessa rangaistussäännöksessä.

Todettujen seikkojen perusteella uuden rangaistussäännöksen mukaan tuomittaisiin rangaistukseen se,

joka pitää hallussaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle sellaisessa sellaisissa olosuhteissa, joissa tekijän tieteen ase on omiaan päätyämään rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu tai mainitun luvun 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten.

Uuden rangaistavaksi säädettävän rikoksen nimikkeeksi ehdotetaan *ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten*.

Kun törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu, panttivangin ottamisen valmistelu ja törkeän ryöstön valmistelu säädettiin rangaistaviksi, päädyttiin lainsäädäntöratkaisuun, jossa samoihin rangaistussäännöksiin sijoitettiin ampuma-aseisiin liittyvät valmisteluteot ja muut valmisteluteot. Tätä voidaan pitää edelleen perusteltuna ratkaisuna, koska näitä valmistelurikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin sisällytettyjen tekotapojen (ampuma-aseen hallussapidon lisäksi esimerkiksi yksityiskohtaisen suunnitelman laatiminen sekä palkkaaminen ja käskeminen) yleisen vaarallisuuden ja paheksuttavuuden välille ei voida tehdä mainittavia eroja. Tapauskohtaiset erot voidaan rangaistuksen määräämisessä ottaa huomioon riittävän laajan rangaistusasteikon puitteissa. Näin ollen ampuma-aseen hallussapitoon liittyviä valmistelurikosten tekotapoja ei ehdoteta irrotettaviksi erilliseen uuteen rangaistussäännökseen eikä yhdistettäväksi johonkin jo voimassa olevaan rangaistussäännökseen tai nyt ehdotettavaan uuteen rangaistussäännökseen.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisena on rangaistavaa sellaisen ryhmän varustaminen aseilla ja sen yrittäminen. Kohta sanamuotonsa mukaan edellyttää usean ampuma-aseen järjestämistä järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämistä. Saman pykälän 3 momentin mukaan 1 momentissa säädettyä ei sovelleta, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettujen ampuma-aseiden lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle olisi rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvaa järjestäytyneen rikollisryhmän varustamista ampuma-aseella niissä tilanteissa, joissa ryhmää varustetaan usealla ampuma-aseella.

Yhdenkin ampuma-aseen lainaamista tai luovuttamista järjestäytyneelle rikollisryhmälle voidaan pitää uudessa rangaistussäännöksessä tarkoitettua vaaraa ilmentävänä tekona. Kun lisäksi otetaan huomioon seuraavassa jaksossa rangaistusasteikoista todettu, olisi myös ristiriitaista jättää rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä lievemmin rangaistavaksi yhtä useamman ampuma-aseen lainaamiseen ja luovuttamiseen liittyvät teot. Näin ollen ehdotetaan ampuma-aseen lainaamisen tai luovuttamisen tai sen yrittämisen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tulevan rangaistavaksi pelkäämään uuden pykälän perusteella huolimatta lainattavien tai luovutettavien ampuma-aseiden lukumäärästä.

Rikosoikeuden yleisten oppien uudistamisen yhteydessä tehtyjen linjausten (HE 44/2002 vp, s. 132/I) mukaan rikoksen yrityksen kriminalisoiminen on sitä perustellumpaa, mitä vakavammasta rikoksesta on kysymys. Yrityksen rangaistavuus on

perusteltua silloin, kun teko etenee niin, että se on paloittelavissa useisiin objektiivisesti havainnoitaviin osatekoihin. Kysymyksessä oleva rikos voidaan sinällään todeta vakavaksi jäljempänä tehtävän rangaistusasteikkoarvioinnin perusteella. Uusi rangaistussäännös ei kuitenkaan tunnusmerkistönsä perusteella (tekotapoina hallussapito, lainaaminen ja luovuttaminen) olisi selkeästi sellainen, että se etenisi vaiheesta toiseen ennen täyttymistään ja että olisi osoitettavissa jossakin vaiheessa oleva konkreettinen vaara rikoksen täyttymisestä. Kriminaalipoliittisesti ei ole myöskään perusteltua yritys vastuun ulottaminen miten pitkälle tahansa. Huomioon on myös otettava se, että nyt kysymyksessä oleva rikos olisi tunnusmerkistönsä perusteella rinnastettavissa tietyllä tavalla valmistelurikoksiin, joiden yritystä ei säädetä rangaistavaksi. Näin ollen ei ehdoteta uuden rikoksen yrityksen säättämistä rangaistavaksi.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan on siis rangaistavaa myös se, että yritetään varustaa järjestäytyneitä rikollisryhmää ampuma-aseilla. Yritys kohdan perusteella rinnastuu rangaistavuudeltaan täytettyyn tekoon. Tämä onkin perusteltua järjestäytyneisiin rikollisryhmiin liittyvän erityisen vakavan rikollisuuden vaaran vuoksi. Yrityksen täytettyyn tekoon rinnastettavuus tulisi ottaa huomioon uutta rikosta koskevassa sääntelyssä. Uuden rangaistussäännöksen suhdetta järjestäytyneen rikollisryhmän varustamiseen ehdotetaan täsmennettäväksi uuden säännöksen sisältävään pykälään otettavalla 2 momentilla. Siinä ehdotetaan todettavaksi seuraava:

Ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten tuomitaan myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:ään olisi aiheellista selvyiden vuoksi lisätä uusi 4 momentti, jossa todetaan, että ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen tai kaikkien sen kokoamiseen tarvittavien osien lainaamisesta tai luovuttamisesta järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämisestä säädetään 41 luvun 2 §:ssä.

Arvioitavaksi tulee vielä se, sijoitetaanko uusi rangaistavaksi säädettävä teko omaan pykälään vai katsotaanko se siinä määrin rinnastuvaksi johonkin jo nykyisin rangaistavaksi säädettyyn tekoon, että sääntely sijoitetaan viimeksi mainittua tekoa koskevaan pykälään. Rangaistusasteikkoja koskevan arvioinnin tulokset vaikuttavat siihen, miten ampuma-aseita koskevat vakavat teot sijoitetaan eri rangaistussäännöksiin.

4.1.1.4 Vakaviin ampuma-aserikoksiin liittyvien tekojen rangaistusasteikot

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotetaan neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Tämä vähimmäisrangaistusta koskeva muutos tulisi koskemaan rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin sijoitettavaa uutta kvalifiointiperustetta, joka kattaisi ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun ampuma-aseen mukana pitämisen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseiden hallussapitoon. Tämän mietinnön valmistelleen työryhmän asettamispäätöksen mukaan työryhmän on valmistettava tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joissa toteutetaan hallituksen ohjelman toimenpidekirjaukset. Tämä toimeksiannon osa on kirjattu ehdottomaan muotoon. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus ehdotetaankin korotettavaksi kahteen vuoteen vankeutta.

Hallitusohjelmakirjaus ei edellytä törkeän ampuma-aserikoksen enimmäisrangaistuksen korottamista. Rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin nykyisin sisältyvät kvalifiointiperusteet eivät vielä ilmennä sellaista tekoavan yleistä vaarallista ja vakavaa luonnetta, että enimmäisrangaistuksen korottaminen olisi perusteltua. Tämä pääosin koskee myös hallitusohjelmakirjaukseen perustuvaa uutta kvalifiointiperustetta, vaikka ampuma-aseen mukana pitämiseen uudessa kvalifiointiperusteessa kuvatulla tavalla liittyy väkivallan käytön tai sillä uhkaamisen mahdollisuus. Tällaisen teon vaarallisuus voidaan kuitenkin riittävästi ottaa huomioon vähimmäisrangaistuksen korottamisen kautta, koska korottamisen vuoksi tuomittavat rangaistukset ankaroituvat merkittävästi ja koska Suomessa omaksutun rangaistuksen määräämiskäytännön mukaan vähimmäisrangaistus on enimmäisrangaistusta merkityksellisempi.

Vähimmäisrangaistuksen merkityksen näkökulmasta törkeä ampuma-aserikos jatkossa rinnastuisi selvemmin sellaisiin erityisen vakaviin rikoslaisissa rangaistaviksi säädettyihin rikoksiin, joiden vähimmäisrangaistus on kahden vuoden vankeusrangaistus. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi törkeä raiskaus, lapsenraiskaus, törkeä ihmiskauppa ja törkeä ryöstö. Koska mainittujen rikosten enimmäisrangaistus on kymmenen vuoden vankeusrangaistus, laajemman rangaistusasteikon vuoksi niistä jatkossakin tuomittaisiin ankarampia rangaistuksia kuin törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin. Tämä onkin tekojen yleisen luonteen ja suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta perusteltua.

Törkeän ampuma-aserikoksen uusi rangaistusasteikko (vankeutta vähintään kaksi ja enintään neljä vuotta) olisi ainoa sellainen rikoslain asteikko. Rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutuista asteikoista poikkeamisen vaatimat vahvat perusteet eivät ole ilmeisiä tässä tapauksessa. Joka tapauksessa vähimmäisrangaistuksen

korottamiselle on perusteita, kun otetaan huomioon ampuma-aserikollisuuden tilannekuva ja siihen liittyen rikollisuuden liittyminen aikaisempaa enemmän vakaavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Rangaistusasteikon vähimmäisrangaistuksen huomattava korottaminen ja rangaistusasteikon sitä kautta tapahtuva kapeutuminen korostaisivat rikosten törkeisiin tekemuotoihin ja myös törkeään ampuma-aserikokseen rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin kautta liittyvän teon kokonaisarvostelun merkitystä. Sitä kautta vähemmän vakaviksi arvioitavat teot tulisivat edelleen arvioitaviksi ampuma-aserikoksina.

Aikaisemmin todetun mukaisesti rikoslain 41 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi rangaistussäännös, jonka mukaan rangaistukseen tuomittaisiin se, joka pitää hallussaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseensa tai sen mainitut osat toiselle sellaisissa olosuhteissa, joissa tekijän tieteen ase on omiaan päätyämään rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu tai mainitun luvun 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten.

Uuden rangaistussäännöksen mukainen rikos olisi lähtökohtaisesti selvästi vakavampi kuin perusmuotoinen rikoslain 41 luvun 1 §:ssä rangaistavaksi säädetty ampuma-aserikos. Sen sijaan jossakin määrin vaikeampaa on suhteuttaa teko yleisesti rangaistavuudeltaan ja rangaistusasteikoltaan rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin sijoitettavaan hallitusohjelmakirjaukseen perustuvaan uuteen kvalifointiperusteeseen nähden.

Kun suhteutetaan toisiinsa uutta rangaistussäännöstä ja uutta törkeän ampuma-aserikoksen kvalifointiperustetta, lähtökohtaisesti vakavampana voidaan pitää kvalifointiperusteen mukaisia tekoja, joissa rikoksentekijä tahallaan pitää mukanaan yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ampuma-asetta ilman oikeutta sen hallussapitoon. Tällaisiin tilanteisiin liittyy korostunut vaara ampuma-aseen lähestyvistä rikollisesta käytöstä. Uuden rangaistussäännöksen soveltamistilanteissa mahdolliseen ampuma-aseen rikolliseen käyttöön liitettävä abstraktinen vaara olisi lähtökohtaisesti etäisempi.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös valmistelurikoksia koskevat rangaistusasteikot niin, että rikosten rangaistusasteikot muodostaisivat mahdollisimman johdonmukaisen kokonaisuuden. Ampuma-aseen hallussapidosta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua varten tuomitaan enintään neljän

vuoden vankeusrangaistus. Panttivangin ottamisen valmistelusta ja törkeän ryöstön valmistelusta tuomitaan enintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Rikoslain 2 c luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti kyseisten rikosten vähimmäisrangaistus on neljäntoista päivän vankeusrangaistus.

Tässä yhteydessä ei ehdoteta muutettavaksi kolmen valmistelurikoksen rangaistusasteikkoja, kun erityisesti otetaan huomioon tekojen luonne nimenomaan valmistelurikoksina. Kun näitä rikoksia säädettiin rangaistavaksi, lain esitöissä (HE 141/2012 vp, s. 25) kiinnitettiin erityisesti huomiota rikosten valmistelurikosluonteeseen sekä siihen, mitkä valmistelun kohteina olleiden rikosten rangaistusasteikot ovat ja mitä niiden yrityksistä voidaan tuomita. Tuolloin tehty arviointi on edelleen merkityksellinen.

Rikoslain 34 a luvun 2 §:n mukaan terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta tuomitaan sakkoa tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Tämä rangaistusasteikko muiden rikoslain 34 a luvun rangaistusasteikkojen tavoin tulee arvioitavaksi parhaillaan käynnissä olevassa terrorismirikoksia koskevan rangaistussääntelyn kokonaistarkastelussa. Sen vuoksi kyseisen rikoksen rangaistusasteikosta ei voi tehdä pitkälle meneviä vertailussa hyödynnettäviä johtopäätöksiä.

Ampuma-aseen mahdollisen rikolliseen käyttöön päätyminen tilanteissa ei rangaistavuuden kannalta edellyttäisi rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä rangaistavaksi säädetyn törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun tavoin, että ampuma-aseen hallussapito liittyy konkreettiseen, ainakin jollakin tavalla yksilöityyn tekoon. Sama koskee myös rikoslain 25 luvun 4 a §:ssä rangaistavaksi säädettyä panttivangin ottamisen valmistelua ja rikoslain 31 luvun 2 a §:ssä rangaistavaksi säädettyä törkeän ryöstön valmistelua. Toisaalta mahdollista rikollista käyttöä koskevan uuden rangaistussäännöksen soveltaminen edellyttäisi toteen näytettävissä olevaa perusteltua vaaraa ampuma-aseen päätymisestä vakavan rikoksen tekemiseen. Säännöksen mukaisen rikoksen voi lähtökohtaisesti katsoa vakavuudeltaan ja paheksuttavuudeltaan rinnastuvan kolmeen jo rangaistavaksi säädettyyn valmistelurikokseen ja niistä erityisesti rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä rangaistavaksi säädettyyn tekoon, koska uuden rangaistussäännöksen soveltamisalaan kuuluisivat keskeisesti tapaukset, joissa on abstrakti vaara ampuma-aseen päätymisestä vakavan henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekovälineeksi. Näin ollen ehdotetaan, että uudesta rikoksesta voitaisiin tuomita enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Rangaistusasteikkoja koskevan arvioinnin tuloksena ampuma-aseen mahdollista rikollista käyttöä koskeva uusi rangaistussäännös sijoitettaisiin omaan pykälään. Rikoslain 41 luvun sisällön ja rakenteen perusteella säännös olisi perusteltua

sijoittaa ampuma-aserikosta ja törkeää ampuma-aserikosta koskevien pykälien väliin 2 §:ään, jolloin pykälät törkeää ampuma-aserikosta koskevasta pykälästä lähtien siirtyisivät numeroltaan yhdellä eteenpäin.

4.1.1.5 Lievä ampuma-aserikos

Jaksossa 2.5.2.1 todetun mukaisesti ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdan mukaiset teot olisi perusteltua siirtää rangaistusasteikon mukaan lievemmin rangaistavan rikoksen piiriin. Vaihtoehtoja tämän toteuttamiseksi on useita. Ensimmäinen niistä on se, että säädetään ampuma-aserikokselle toinen ja nykyistä lievempi rangaistusasteikko, joka kattaa kyseisten kohtien mukaiset teot. Toinen vaihtoehto on tehdä noiden kohtien mukaisista teoista oma rikoksensa, kolmas vaihtoehto on tekojen lisääminen lievää ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain 41 luvun 3 §:ään, jonka pykälänumero ehdotetaan muutettavaksi numeroksi 4. Neljäntenä vaihtoehtona tulee kysymykseen näiden lievemmäksi katsottavien rikosten lisääminen ampuma-aserikkomusta koskevaan ampuma-aserikoslain 103 §:ään.

Suomessa omaksutun rikoslainsäädännön muotoilutavan mukaista ei ole se, että ampuma-aserikokselle säädettäisiin toinen rangaistusasteikko. Rikosten erotettavuutta toisistaan myös edistää se, että eri vakavuustason rikoksilla on eri rikosnimikkeet.

Suomessa rikoslain sääntelyssä omaksutun lainsäädäntötekniikan mukaista ei olisi myöskään se, että rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdan mukaisista teoista tehtäisiin oma rikoksensa. Jos rikoslaissa rikos jyvitetään pykälätasolla eri vakavuusasteen tekoihin, se tapahtuu vakiintuneesti niin, että on enintään kolme rikosta (perusmuotoinen, törkeä ja lievä). Uutta rikosta kuvaavan rikosnimikkeen valinta myös olisi tässä tapauksessa vaikeata.

Näin ollen jäljelle jäävinä vaihtoehtoina on rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa rangaistaviksi säädettyjen tekojen lisääminen lievää ampuma-aserikosta tai ampuma-aserikkomusta koskevaan pykälään. Valintaan näiden vaihtoehtojen välillä vaikuttaa se, minkälaisiksi momentin kohdissa nykyisin olevat teot yleisesti arvioidaan rangaistusarvoltaan ja minkälaista rangaistusasteikkoa teot sen vuoksi edellyttävät.

Vakiintuneen rangaistussäätelyn muodostamistavan mukaan rikoksen törkeän tekemuodon tunnusmerkistön pohjan muodostaa perusmuotoisen rikoksen tunnusmerkistö. Jos rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa tarkoitettut teot siirretään luvun 3 §:ään (jatkoissa 4 §), ne teot eivät voisi enää tulla kysymykseen

törkeän ampuma-aserikoksen tekoina luvun 2 §:n 1 momentin kvalifiointiperusteisiin liittyvissä tapauksissa. Tämä näkökohta voidaan kuitenkin ottaa huomioon sen rikoksen rangaistusasteikossa, jota koskevaan pykälään kohtien mukaiset teot siirretään.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdan mukaiset teot on ampuma-aserikosta koskevan pykälän 1 momentin säätämisen (ampuma-aselain 101 §) ja täydentämisen yhteydessä arvioitu sellaisiksi, että ne on sijoitettu rangaistussäännökseen, jonka mukaan teosta tuomitaan sakkoa tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Vaikka edellä todetun mukaisesti teot ovat yleisesti ottaen lievemmäksi arvioitavia kuin momentin 1–3 kohdassa rangaistaviksi säädetyt teot, vankeusuhkan säilyttäminen on edelleen perusteltua. Tämä on perusteltua senkin vuoksi, että kohtien mukaiset teot eivät enää muodostaa vakavimmissa tapauksissa törkeän ampuma-aserikoksen perustaa. Todettu lainsäädäntöratkaisu olisi sinänsä poikkeuksellinen kolmeen vakavuustasoon porrastetun rikoksen lievimmän tekomuodon kohdalla. Kuitenkin esimerkiksi lievistä rahanväärennyksestä voidaan rikoslain 37 luvun 3 §:n mukaan tuomita enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Rikoslaisissa on myös rikkomukseksi nimetyille lieville rikoksille säädetty vankeusuhkia (esimerkiksi verorikkomus, lahjusrikkomus ja ympäristörikkomus).

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa nykyisin rangaistaviksi säädettyjen rikosten yleistä rangaistusarvoa on vaikea arvioida. Vertailukohtia näille teoille on vaikeaa löytää muusta rikoslainsäädännöstä. Huomioon on joka tapauksessa otettava esimerkiksi se, että niillä voidaan edistää vakavampien ampuma-aseita koskevien ja ampuma-aseita käyttäen tehtävien rikosten tekemistä. Merkitystä on näin ollen myös teon vaikuttimilla. Tekojen kohteina olevien ampuma-aseiden lukumäärä ja laatu voivat myös vaihdella. Kohdissa mainittujen tekojen rangaistusasteikolta voidaankin edelleen edellyttää tiettyä laajuutta. Suomessa yleisesti käytetyistä rangaistusasteikoista tähän tapaukseen soveltuu parhaiten se, jonka mukaan teosta määrätään sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Tämä rangaistusasteikko myös mahdollistaa kyseisen rikoksen käsittelyn sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa summaarisessa menettelyssä. Koska rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun keskittämisperiaatteen mukaan vankeusuhkaiset rangaistussäännökset tulee pyrkiä sijoittamaan rikoslakiin, kohtien mukaisia tekoja koskeva rangaistussäännös on aiheutta sijoittaa lievää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään eikä ampuma-aselakiin ampuma-aserikkomusta koskevaan pykälään.

Lievää ampuma-aserikosta koskevassa pykälässä säädetään nykyisin sakolla rangaistaviksi kaikkien ampuma-aserikosten tekeminen niin, että rikos huomioon ottaen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Kuten edellä jo todettiin, Suomessa

omaksutun rikoslain muotoilutavan mukaista ei ole se, että samaa rikosta koskien säädetään kaksi eri rangaistusasteikkoa. Kun ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 ja 2 momenttiin jäisivät teot, joita voidaan yleisesti ottaen pitää 4 §:ään siirrettäviä vakavampina ja jotka kuitenkin voisivat lievimmissä tapauksissa olla sen pykälän mukaisia lieviä ampuma-aserikoksia, on perusteltua, että sakon tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistuksen määräämisen mahdollistava rangaistusasteikko ulotetaan koskemaan myös 1 ja 2 momenttiin jääviä tekoja. Niidenkin osalta vankeusuhkan sisällyttäminen rangaistusasteikkoon on perusteltua ampuma-aseisiin liittyvän rikollisuuden yleinen vaarallinen luonne huomioon ottaen.

Rikoslain 41 luvun 4 §:ään siirrettäviä tekoja koskee samanlainen sääntelyn tarkkarajaisuutta koskeva arviointi, joka on ampuma-aserikoksen kohdalla tehty jaksossa 2.5.2.2. Kuten siinä jaksossa todetaan, rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin kohdissa on osana tunnusmerkistöä lyhyt luonnehdinta rangaistaviksi säädettyistä teoista, siltä osin sääntelyn voidaan katsoa täyttävän tarkkarajaisuuden vaatimukset. Tämä koskee myös rikoslain 41 luvun 4 §:ään siirrettäviä momentin 4–8 kohtaa. Kohdista viimeisessä ei ole kuitenkaan viittausta siihen ampuma-aselain pykälään, jota kohdassa rangaistaviksi säädettyt teot koskevat.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan nykyisin ampuma-aserikoksesta on rangaistavaa se, että tekijä tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron. Kohta liittyy eräiden kansainvälisten veloitteiden täytäntöönpanoon (HE 106/2009 vp) ilman, että siinä kuvatut teot koskevat jonkin tietyn ampuma-aselain pykälän vastaista menettelyä. Kun rangaistavaksi säädettyjen tekojen kuvaukset lyhydestään huolimatta ovat tarkasti tekoja kuvaavia, kohta ei vaadi täsmennystä sen rikoslain 41 luvun 4 §:ään siirtämisen yhteydessä.

4.1.1.6 Vaaralliset esineet sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet

Rikoslain 41 luvun 4 §:ssä säädetään rangaistavaksi vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen. Pykälän mukaan rangaistaan sitä, joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan. Tästä teosta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Rikoslain 41 luvun 4 §:n muutostarpeita ei ole ilmennyt. Pykälän numero kuitenkin muutuisi 5 §:ksi.

Vaarallisen esineen hallussapitoa (rikoslain 41 luvun 5 §) ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa (rikoslain 41 luvun 6 §) koskevan sääntelyn kannalta keskeistä on se, nähdäänkö niitä koskevien pykälien välillä tekojen vakavuuden ja rangaistavuuden kannalta merkittäviä eroja, kun otetaan huomioon sääntelyn kohteena olevat esineet. Kummankin pykälän piiriin kuuluvat esineet ovat siinä mielessä vaarallisia, että niillä voidaan vakavasti vahingoittaa toista henkilöä ja jopa surmata toinen.

Kuitenkin rikoslain 41 luvun 5 ja 6 §:ään liittyvien järjestyslain pykälien piiriin kuuluvissa esineissä on nähtävissä lähtökohtaisesti merkityksellisiä eroja niin esineiden kuin saman esinetyypin sisällä. Rikoslain 41 luvun 5 §:ssä viitattu järjestyslain 9 § koskee esineitä, joiden käyttötarkoitus on toisen henkilön vahingoittaminen. Rikoslain 41 luvun 6 §:n piiriin kuuluu siinä viitatus järjestyslain 10 §:n kautta useita tavanomaiseen käyttöön tarkoitettuja esineitä. Perustellulta vaikuttaa edelleen rikoslain 41 luvun 5 ja 6 §:ssä olevan sääntelyn säilyttäminen eri pykälissä. Pykälien numerot muuttuisivat 6 ja 7 §:ksi. Lisäksi toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskeva rikosnimike on järjestyslain 10 §:n sanamuotoon ja tarkoitukseen perustuen aihetta muuttaa toisen *vakavaan* vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidoksi. Sama muutos ehdotetaan tehtäväksi kyseisen järjestyslain pykälän otsikkoon.

Vaarallisiin esineisiin sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuviin esineisiin tai aineisiin liittyy kysymys siitä, miten toteutetaan sellaisten tilanteiden huomioon ottaminen, joissa on vaara esineen tai aineen päätymisestä rikolliseen käyttöön. Tähän liittyvä jatkokysymys on se, pitäisikö vaarallista esinettä koskevien tekojen oltava rangaistavia nykyistä laajemmin. Nyt on rangaistavaa se, että henkilö pitää järjestyslain 9 §:n vastaisesti yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä. Hallussapito muualla ei ole rangaistavaa. Lisäksi vaarallisen esineen luovuttaminen toiselle ei ole rangaistavaa.

Ampuma-aseiden osalta ehdotetaan erillistä rangaistussäännöstä koskien ampuma-aseen käsittelyä vakavaa rikollista toimintaa varten. Teko koskisi sellaisissa olosuhteissa sekä ampuma-aseen hallussapitoa että sen lainaamista tai luovuttamista toiselle. Siitä teosta tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Huomioon on otettava ampuma-aseiden sekä nyt kysymyksessä olevien esineiden ja aineiden lähtökohtaiset vaarallisuuserot. Sen tulee heijastua niin rangaistavaksi säädettyihin ja säädettyihin tekoihin kuin niiden rangaistusasteikkoihinkin. Vaarallisen esineen kohdalla vaarallisten tilanteiden voi katsoa liittyvän erityisesti sellaisen esineen mukana pitämiseen yleisellä paikalla eikä sen hallussa pitämiseen muualla tai luovuttamiseen toiselle. Vaarallisen esineen hallussapitoon sekä toisen vakavaan

vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoon liittyen rikoksen mahdollista vaarallisuutta ei voida ottaa tunnusmerkistössä erikseen huomioon, jos ei säädetä erillistä ankaramman rangaistusasteikon sisältävää rangaistussäännöstä.

Parhaana vaihtoehtona voidaan pitää vaarallisen esineen hallussapidon sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon mahdollisen vaarallisuuden huomioon ottamista rangaistusasteikossa niin, että asteikko on riittävän laaja vakavuudeltaan erilaisia tekoja varten. Tuolloin säännöksen perusteluissa voidaan korostaa teon vaarallisuuden huomioon ottamista rangaistuksen määrittämisessä eli rangaistuslajin valinnassa ja rangaistuksen mittaamisessa. Rangaistusasteikkomuutoksilla enimmäisrangaistuksen korottamisen kautta voidaan myös yleisesti ottaen korostaa kysymyksessä olevien rikosten paheksuttavuutta.

Huomioon on otettava hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta. Tämän työryhmän on toimeksiantonsa mukaisesti valmisteltava tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joissa toteutetaan hallituksen ohjelman toimenpidekirjaukset. Hallitusohjelmakirjauksessa ei erotella joitakin tiettyjä hallussapitotilanteita kirjauksen piiriin, vaan kirjaus on yleiseen muotoon kirjoitettu.

Kun otetaan huomioon hallitusohjelmakirjaus ja Suomessa yleisimmin käytetyt rangaistusasteikot sekä se, että toisaalta ampuma-aseita ja toisaalta vaarallisia esineitä sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevien rangaistusasteikkojen tulee olla asianmukaisessa suhteessa toisiinsa nähden, ehdotetaan vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen muuttamista yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistuksen muuttamista kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen vankeutta. Viimeksi mainitun rikoksen enimmäisrangaistuksen korottaminen tarkoittaisi sitä, että sitä ei voitaisi enää käsitellä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa sakkomenettelyssä.

Sääntelyn tarkkarajaisuuden edistämiseksi vaarallisen esineen hallussapitoa ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi myös niin, että niissä yleisen paikan osalta viitataan järjestyslain 2 §:n 1 kohtaan. Sääntely tulisi näin myös yhdenmukaiseksi törkeää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään sijoitettavan uuden kvalifiointiperusteen kanssa.

Rikoslain 41 luvun 7 §:n mukaan toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuu-kaudeksi se, joka järjestyslain 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen asean tai harppuunan.

Rikoslain 41 luvun 7 §:ssä säädetty, järjestyslain 11 §:ään perustuva luovuttami-sen kohteiden piiri on hyvin rajattu. Kun otetaan huomioon järjestyslain 10 §:n 1 momentissa luetellut vaaralliset esineet, selvää perustetta ei ole laajentaa luovut-tamisrikosten kohteena olevien esineiden piiriä joihinkin muihin momentissa mai-nittuihin esineisiin. Tiettyihin esineisiin liittyvää käytännön tarvetta ei ole myöskään tiedossa.

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen alaikäiselle luovuttamisen rangaistusasteikko on suhteellisen kapea siihen nähden, että kysymys on nimen-omaan luovuttamisesta alaikäiselle, jonka harkintakyky toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen kanssa toimimisen suhteen voi vielä olla kehittymätön. Toisaalta huomioon on otettava se, että kysymys on nimenomaan tietyistä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvista esineistä eikä toisen vahingoittamiseen tarkoi-tetuista vaarallisista esineistä. Myöskään hallitusohjelmakirjaukset eivät edellytä tämän rikoksen enimmäisrangaistuksen korottamista. Tarvetta korottamiselle ei tule myöskään siitä, että rikosten lukumäärän tai sen lisääntymisen vuoksi tarvitsisi ran-gausasteikkomuutoksella korostaa teon yleistä paheksuttavuutta. Toisen vahin-goittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle ei ole viime vuosina käsitelty rikosprosessissa ollenkaan.

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamista alaikäiselle koskevan pykälän numero muuttuisi 8 §:ksi. Rikosnimikettä koskee samanlainen täsmennys-tarve kuin toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa. Rikosnimikkeeseen on aiheellista lisätä sana "vakavan".

Rikoslain 41 luvun 8 §:n mukaan rikesakosta ainoana rangaistuksena vähäisestä 6 §:ssä tarkoitettusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallus-sapidosta ja vähäisestä 7 §:ssä tarkoitettusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikesakkorikkomuksista annetussa laissa. Viimeksi mainitun lain 15 §:n mukaan vähäisestä rikoslain 41 luvun 6 §:ssä tar-koitettusta toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä mainitun luvun 7 §:ssä tarkoitettusta toisen vahingoittamiseen soveltu-van esineen luovuttamisesta alaikäiselle määrätään 70 euron rikesakko.

Jos toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus muutetaan yhdeksi vuodeksi vankeutta, sitä rikosta ei voida enää käsitellä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa sakkomenettelyssä. Rikesakkomenettelystä annetun lain 15 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että kyseisestä rikoksesta ei enää voida määrätä rikesakkoa.

4.1.1.7 Määritelmäsäännös

Jaksossa 2.5.2.2 todetun mukaan ampuma-aseisiin liittyvän rangaistussääntelyn tarkkarajaisuutta edistäisi se, että nimenomaan todetaan sovellettavan ampuma-aselain käsitelmääritelmiä. Näiltä osin merkityksellisiä ovat ampuma-aselain ampuma-aseen (2 §), tehokkaan ilma-aseen (2 a §), aseosen (3 §), patruunan (5 §), erityisen vaarallisen ampuma-aseen (9 §), erityisen vaarallisten ammusten (10 §) ja kaasusumuttimen (11 §) määritelmät. Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin eräissä kohdissa mainittu ohjus- tai raketinheitinjärjestelmä on ampuma-aselain 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan erityisen vaarallinen ampuma-ase, mutta järjestelmää ei määritellä ampuma-aselain säännöksissä.

Koska käsitelmääritelmät koskevat yhtä useampaa pykälää, ampuma-aselain määritelmäpykälään ehdotetaan edellä todetun mukaisesti viitattavan kokoavasti luvun loppuun sijoitettavassa pykälässä.

4.1.1.8 Rikoslain 41 luvun korvaaminen uudella luvulla

Rikoslain 41 luvun säännösten merkittävän muuttamisen vuoksi on aiheellista korvata luku uudella luvulla. Sen otsikko säilyisi vanhahtavassa muodossa "aserikoksista" rikoslain lukujen otsikoiden yhtenäisen kirjoittamistavan säilyttämiseksi, vaikka uudessa luvussa säädettäisiin kattavasti kysymyksessä olevista rikoksista ja vaikka näin ollen perustellumpi luvun otsikkona olisi "aserikokset".

4.1.2 Salaiset pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot

Rikoslainsäädännön käytön yleisistä edellytyksistä ja kriminalisointiperiaatteista seuraa, että uuden rangaistussäännöksen tulee olla ennaltaehkäisevä, että se ei saa synnyttää ylitsepääsemättömiä tai mielivaltaisesti ratkaistavia näyttöongelmia ja että sen noudattamisen valvonta ei saa olla käytännössä mahdotonta. Nämä näkökohdat koskevat kriminalisoinnin käytännön toimivuutta, jota varten viranomaisilla on oltava riittävät ja rikoksen ominaispiirteet huomioon ottavat toimivaltuudet rikosten selvittämiseen, estämiseen ja paljastamiseen.

Toisaalta pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännösten muuttamista harkittaessa on otettava huomioon suhteellisuusperiaate. Pakkokeinolain 1 luvun 2 §:n mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Poliisilain 1 luvun 3 §:n mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

Suhteellisuusperiaatteessa mainittu pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen liittyy siihen, että pakkokeinoilla puututaan perustuslaissa turvattuun perusoikeuksiin, joista tässä yhteydessä keskeisimpiä on sen lain 10 §:ssä turvattu yksityiselämän suoja. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan turvattuja ovat jokaisen yksityiselämä ja kotirauha ja 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä ja 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten tutkinnassa.

Pakkokeinotoimivaltuuksista säädettäessä huomioon on otettava perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp, s. 5), jotka muun ohella edellyttävät, että rajoitukset ovat tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoituserusteet ovat hyväksyttäviä ja rajoittaminen on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, tavallisella lailla ei säädetä perusoikeuden ytimeen ulottuvaa rajoitusta, rajoitukset ovat suhteellisuusvaatimuksen mukaisia ja rajoitukset ovat välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi.

Perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä rajoituksen välttämättömyyteen liittyy se, että pakkokeinon käyttökelpoisuus, hyödyllisyys tai tarpeellisuus jonkin rikoksen selvittämisessä ei yksinään ratkaise sitä, voidaanko pakkokeinon käyttö sallia rikoksen selvittämisessä. Toimivaltuutta ei tee välttämättömäksi pelkkä havainto valtuuden tehokkuudesta (PeVL 36/2002 vp, s. 6/II). Perusoikeusrajoitusta voidaan pitää välttämättömänä, jos rikosta ei pystytä useinkaan selvittämään ilman pakkokeinon käyttämistä (PeVL 32/2013 vp, s. 4/II).

Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöalan laajentamista harkittaessa on merkityksellinen perustuslakivaliokunnan käytäntö, jonka mukaan rikoksen tutkinta käsittelee myös sellaiset toimenpiteet, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei olisi edennyt vielä toteutuneen teon asteelle (esimerkiksi PeVL 49/2014 vp, s. 3/l).

Tämän mietinnön valmistelleen työryhmän oli toimeksiantonsa mukaisesti valmistettava rikoslakiin ehdotettavista muutoksista aiheutuvat muut muutokset, jotka voivat koskea esimerkiksi rikosten estämisessä ja selvittämisessä sovellettavia poliisilain 5 luvun säännöksiä ja pakkokeinolain 10 luvun säännöksiä.

Uutena ampuma-aseisiin liittyvänä rikoksena ehdotetaan säädettäväksi rikoslain 41 luvun 2 §:ssä rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten. Kysymys olisi teoista, joissa ase on omiaan päätymään rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu tai mainitun luvun 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Ilman pakkokeinolain 10 lukuun tehtäviä muutoksia ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten olisi enimmäisrangaistuksensa perusteella lähes kaikkien luvun mukaisten salaisten pakkokeinojen käytön perusterikos. Poikkeuksen muodostaisivat 3 §:n mukainen telekuuntelu ja 17 §:n mukainen asuntokuuntelu, joiden käyttäminen rikoksen selvittämisessä edellyttää rikosnimikkeen mainitsemista kyseisissä pykälissä.

Pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentin 16 kohdan mukaan törkeä ampuma-aserikos on nykyisen rangaistusasteikkonsa (vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta) puitteissakin telekuuntelun perusterikos. Nyt rangaistavaksi säädettäväksi ehdotettava rikos ei yleisen vakavuustason suhteen poikkeaisi siitä, vaikka vähimmäisrangaistus olisikin 14 päivää vankeutta. Suhteellisuusperiaatteeseen liittyen ampuma-aseen käsittelyä vakavaa rikollista toimintaa varten voitaisiin enimmäisrangaistuksensa perusteella pitää vakavana rikoksena, joka vakavuudeltaan rinnastuu useisiin rikoksiin, joiden selvittämisessä telekuuntelun käyttö on nykyisin sallittu.

Vakavaa rikollista toimintaa varten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn säätäminen rangaistavaksi liittyisi vakavien rikosten estämiseen ja sitä kautta painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen. Erityisesti tämä koskisi rikoslain 41 luvun

2 §:n 2 momentin mukaisia tilanteita, joissa ampuma-ase lainattaisiin tai luovutettaisiin järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai jossa yritettäisiin sellaista lainaamista tai luovuttamista. Muutenkin telekuuntelun mahdollistaminen mainitun rikoksen selvittämisessä olisi perustulakivaliokunnan linjaamien perusoikeuksien rajoitusedellytysten mukaista. Telekuuntelun käytön välttämättömyyteen liittyisi se, että rikoksen selvittämisessä olisivat oletettavasti merkittävässä asemassa henkilön tai henkilöiden esittämät lausumat ja uhkaukset. Telekuuntelun asema on merkittävä myös silloin, kun kysymys on henkilöiden välisen kommunikaation selvittämisestä. Tämä voisi ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla koskea esimerkiksi ampuma-aseen lainamis- tai luovuttamistilanteita.

Todetut seikat huomioon ottaen ehdotetaan, että ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten lisätään pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momenttiin niiden rikosten joukkoon, joiden selvittämisessä voidaan käyttää telekuuntelua, muuttamalla momentin 16 kohta koskemaan uutta rikosta. Momentin nykyiset 16–18 kohta siirtyisivät yhdellä eteenpäin. Muutos tekisi kyseisestä rikoksesta luvun 4 §:n 1 momentin nojalla myös telekuuntelun sijasta tapahtuvan tietojen hankkimisen perusterikoksen ja 27 §:n 2 momentin nojalla myös peitetoiminnan perusterikoksen.

Ampuma-aseen käsittelyä vakavaa rikollista toimintaa varten ei kuitenkaan ehdoteta lisättäväksi pakkokeinolain 10 luvun 17 §:ään asuntokuunteluun oikeuttavaksi rikokseksi. Tämä johtuu erityisesti suhteellisuusperiaatteesta ja siitä, että asuntokuuntelu useisiin perusoikeuksiin kohdistuvana toimenpiteenä on kohdehenkilön perusoikeuksiin hyvin olennaisesti puuttuva pakkokeino. Pakkokeinolain 10 luvun 17 §:n mukaiset rikokset ovat lähtökohtaisesti rangaistusasteikkojensa perusteella nyt rangaistavaksi säädettäväksi ehdotettavaa rikosta vakavampia. Tämä ei koske eräitä mainitun pykälän 9 kohdan mukaisia terrorismirikoksia, jotka pääosin kuuluisivat myös rikoslain 41 luvun 2 §:n mukaiseen vakavaan rikollisuuteen, joten siltä osin ei olisi merkittävää eroa asuntokuuntelun perusterikoksiin nähden.

Ampuma-aseen käsittelyä vakavaa rikollista toimintaa varten ei ehdoteta myöskään lisättäväksi poliisilain 5 luvun 3 §:ään ja 5 §:n 2 momenttiin niiden rikosten joukkoon, joiden paljastamisessa saadaan käyttää kyseisen luvun pakkokeinoja (3 §) ja estämisessä telekuuntelua (5 §:n 2 momentti). Törkeä ampuma-aserikoskaan ei kuulu mainituissa säännöksissä lueteltuihin rikoksiin, eikä sitä ole aihetta lisätä kyseisten rikosten piiriin myöskään vähimmäisrangaistuksen korottamisen myötä. Poliisilain 5 luvun 3 §:n ja 5 §:n 2 momentin mukaan niiden soveltamisala koskee tietuutyyppisiä rikoksia (esimerkiksi maanpetos-, vakoilu- ja terrorismirikokset). Huomioon on otettava myös rangaistusasteikkoihin liittyvä suhteellisuusperiaate. Telekuuntelun ja siihen liittyvän rikosten estämisen osalta on lisäksi huomattava,

että ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten olisi korostuneesti vakavien rikosten estämiseen liittyvä rikos, joka sijoittuu ajallisesti esimerkiksi törkeään henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua edeltävään aikaan. Näin ollen riittävänä voidaan pitää telekuuntelun mahdollistamista kyseisen rikoksen selvittämisessä, millä samalla voidaan estää rikoslain 41 luvun 2 §:ssä tarkoitettua vakavaa rikollista toimintaa.

Rangaistusasteikkomuutokset koskisivat vaarallisen esineen hallussapitoa (rikoslain uuden 41 luvun 6 §) sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa (rikoslain uuden 41 luvun 7 §). Ensiksi mainitun rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi yhden vuoden vankeusrangaistuksesta kahden vuoden vankeusrangaistukseksi ja jälkimmäisen rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi kuuden kuukauden vankeusrangaistuksesta yhden vuoden vankeusrangaistukseksi.

Mainittujen hallussapitorikosten osalta ei ehdoteta muutoksia pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännöksiin. Uudet enimmäisrangaistukset eivät vielä ole sellaisia, että ne suhteellisuusperiaatteen mukaisesti oikeuttaisivat perusoikeuksiin tuntuvimmin puuttuvien keinojen käyttämiseen. Näiltä osin on myös otettava huomioon kyseisten esineiden vähäisempi vaarallisuus suhteessa ampuma-aseisiin, joiden kohdalla salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käyttömahdollisuus olisi jatkossakin laajempi.

Vaarallisen esineen hallussapidon osalta on myös huomattava, että enimmäisrangaistuksen muuttaminen kahdeksi vuodeksi vankeutta laajentaisi merkittävästi sen rikoksen selvittämisessä ja estämisessä käytössä olevien salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen piiriä. Enimmäisrangaistuksen muuttamisen myötä käytettävissä olisivat televalvonta telesoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta tietoverkossa, tekninen katselu eräitä vapaudenmenetykseen liittyviä tilanteita lukuun ottamatta, tekninen seuranta henkilön teknistä seuranta lukuun ottamatta, telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, peitetoiminta tietoverkossa ja valeosto.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla voidaan osaltaan estää henkeä, terveyttä, yleistä järjestystä ja turvallisuutta, seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja omistusoikeutta loukkaavien rikosten tekemistä. Tällaisiin vaikutuksiin ovat omiaan

johtamaan uuden rikoksen (ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten) säätäminen rangaistavaksi ja ankarampaan rangaistuskäytäntöön johtavat muutokset.

Ennalta estäviä vaikutuksia voi lainsäädäntömuutoksista aiheutua sen merkityksen vuoksi, mikä teräaseilla ja ampuma-aseilla on väkivaltaan liittyvien rikosten tekemisessä. Vuonna 2012-2021 tehdyistä kuolemaan johtaneista henkirikoksista (lukumäärä vuonna 2022 oli 79; murha, tappo ja surma) teräaseella tehtiin 45 prosenttia ja ampuma-aseella 16 prosenttia. Henkirikoksista 73 prosenttia vuonna 2022 tehtiin yksityisissä tiloissa. (Tiedot julkaisuista ”Rikollisuustilanne 2022”. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 55/2023)

Vuonna 2021 törkeissä pahoinpitelyissä teräaseiden osuus oli merkittävä (48 prosenttia teoista), ampuma-asetta käytettiin 3 prosentissa teoista. Samana vuonna perusmuotoisista ryöstöistä 38 prosenttia oli aseellisia, ampuma-aseiden osuuden ollessa kuitenkin vain 1 prosentti. Tuona vuonna törkeistä ryöstöistä kaksi kolmasosaa liittyi teräaseisiin ja 17 prosenttia ampuma-aseisiin. Kyseisenä vuonna kirjattiin törkeitä pahoinpitelyitä 1 663, ryöstöjä 1 449 ja törkeitä ryöstöjä 444. Ryöstörikoksia tehtiin merkittävässä määrin yleisillä paikoilla (yli 80 prosenttia). (Tiedot julkaisusta ”Rikollisuustilanne 2021”. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 52/2022)

On kuitenkin vaikeaa tarkemmin arvioida, missä määrin uusien rikosten tekemistä estävää vaikutusta lainsäädäntömuutoksilla olisi. Jäljempänä jaksossa 4.2.3.6 käsiteltävää 15 prosentin rangaistusjousto soveltaen ampuma-aseisiin liittyvät lainsäädäntömuutokset voisivat vähentää vuositasolla joitakin henkirikoksia, teräaseisiin liittyvä rangaistusasteikkomuutos merkittävämmässä määrin etenkin törkeitä pahoinpitelyitä ja törkeitä ryöstöjä. Rikoslainsäädännön rikoksia ennalta ehkäisevä vaikutus riippuu tutkimustiedon mukaan rangaistusten ankaruutta enemmän kiinnijäämisriskistä ja rankaisemisen todennäköisyydestä. Ankarampiin rangaistuksiin johtavilla lainsäädäntömuutoksilla kuitenkin korostettaisiin kysymyksessä olevien rikosten paheksuttavuutta ja moitittavuutta. Ehdotetut lainsäädäntömuutokset voivat lisätä kansalaisten luottamusta siihen, että vakaviin turvallisuusuhkiin reagoidaan myös rikoslainsäädännöllä ja siihen liittyvällä viranomaistoiminnalla. Rikoksia ennalta estävään vaikutukseen pääseminen edellyttää, että lainsäädäntömuutokset ovat kansalaisten tiedossa, mihin on pyrittävä tehokkaalla tiedottamisella muutoksista.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotuksilla olisi toteutuessaan poliisi- ja syyttäväviranomaisten ja tuomioistuinten työmäärää lisäävää vaikutusta. Tämä liittyisi lähinnä siihen, että uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa ei voitaisi sitä rikosta koskevan rangaistusasteikkomuutoksen vuoksi käsitellä enää sakkomenettelyssä. Tuomioistuimessa käsiteltävien pakkokeinoasioiden määrä myös oletettavasti lisääntyisi jonkin verran.

Rangaistusten ankaroitumiseen johtavat lainsäädäntöehdotukset johtaisivat toteutuessaan huomattavaan Rikosseuraamuslaitoksen työmäärän lisääntymiseen.

Ehdotettujen lainsäädäntömuutosten ei voi olettaa edellyttävän viranomaisten varsinaista kouluttautumista, mutta muutokset on muuten saatettava tehokkaasti rangaistussäännöksiä soveltavien viranomaisten tietoon.

4.2.3 Taloudelliset vaikutukset

4.2.3.1 Yleistä laskelmien taustatietojen lähteistä

Lainsäädäntömuutoksiin liittyvät taloudelliset vaikutukset on seuraavassa laskettu käyttäen useita lähteitä. Sisäministeriöltä on ensinnäkin saatu vuosien 2020–2022 rikosilmoituksia koskevia ampuma-aserikosta (rikoslain 41 luvun 1 §) ja törkeää ampuma-aserikosta (rikoslain 41 luvun 2 §) koskevia tietoja, jotka perustuvat keskusrikospoliisissa tehtyyn ilmoitusten läpikäymiseen.

Tilastokeskuksen tietokantataulukkoa ”Rangaistukset käräjäoikeuksittain ja rikoksittain” on hyödynnetty koskien vuosina 2018–2022 tuomittuja rangaistuksia. Nämä tilastot koskevat tapauksia, joissa kysymyksessä oleva rikos on ollut ainoa rikos tai rikoskokonaisuuden vakavin rikos (päärikos).

Täydentävien tietojen saamiseksi ampuma-aserikoksista ja törkeistä ampuma-aserikoksista, esimerkiksi alioikeustuomioihin sisältyvien rikosten tekotavoista ja -paikoista, oikeusministeriössä on tehty selvitys, jossa on tarkasteltu kolmen käräjäoikeuden (Helsinki, Oulu ja Pohjois-Karjala) vuonna 2022 antamia tuomioita, joissa ainakin yhtenä syyksi luettuna rikoksena on ollut ampuma-aserikos tai törkeä ampuma-aserikos.

Laskettaessa taloudellisia vaikutuksia, jotka liittyvät toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevan rangaistusasteikon muuttamiseen ja siitä aiheutuvaan asioiden siirtymiseen sakkomenettelystä

täysimittaiseen rikosprosessiin, pohjana ovat laskentaperusteet, joita on käytetty sakkomenettelyyn liittyviä lainsäädäntömuutoksia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 103/2017 vp, s. 53 ja 54) ja maahantuloikiellon rikkomista koskeviin lainsäädäntömuutoksiin liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 146/2018 vp, s. 23 ja 24).

4.2.3.2 Ampuma-aseita koskevat muutokset

Törkeä ampuma-aserikos

Taustatietojen perusteella lähtökohdaksi on otettu, että 20 prosenttia perusmuutoksista ampuma-aserikoksista koskee ampuma-aseen hallussapitoa yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseiden hallussapitoon. Ampuma-aserikosta koskevien vuosittaisten tuomioiden määräksi on arvioitu noin 835, josta päästään todetulla prosenttimäärällä siihen, että törkeää ampuma-aserikosta koskevien tuomioiden määrä voisi lisääntyä vuodessa 167 tuomiolla, jos ampuma-aserikoksen tekeminen mainitulla tavalla lisättäisiin törkeän rikoksen kvalifiointiperusteisiin.

Oikeusministeriön selvityksen ja Tilastokeskuksen tietojen mukaan on arvioitu, että nykyisin törkeitä ampuma-aserikoksia koskevia tuomioita on vuosittain keskimäärin noin 55, että yhdessä sellaisessa tuomiossa on yksi syyksi luettu törkeä ampuma-aserikos ja että tuomioista 57 prosentissa törkeä ampuma-aserikos on päärikos. Edelleen on arvioitu tilanteen muuttuvan ehdotettujen lainsäädäntömuutosten myötä niin, että törkeä ampuma-aserikos on päärikos 80 prosentissa sitä rikosta koskevissa tuomioissa.

Suomen rikoslainsäädännössä vakiintuneen sääntelymallin mukaan rikoksen katsominen törkeän tekemuodon mukaiseksi edellyttää sitä, että rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Tämä tarkoittaa sitä, että kvalifiointiperusteen (esimerkiksi luvattoman ampuma-aseen hallussapito yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa) käsillä oleminen ei automaattisesti johda rikoksen katsomiseen törkeäksi. Jos kvalifiointiperusteen olemassaolo johtaa rikoksen katsomiseen törkeäksi ampuma-aserikokseksi 80 prosentissa tapauksista, siitä rikoksesta annettavien tuomioiden määrä lisääntyisi vuodessa noin 134 tuomiolla (0,8 x 167).

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen vankeutta johtaa pitkiin ehdottomiin vankeusrangaistuksiin. Rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan tuomita ehdollisena. Joissakin lukumäärältään vähäisiksi jäävissä tapauksissa rangaistus voisi olla ehdollinen (esimerkiksi ensikertalaiset, rikoksentekijän nuoruus ja muut rikoslain 6 luvun mukaiset asteikosta poikkeamiseen johtavat tekijät sekä tasan kahden vuoden mittaiset vankeusrangaistukset). Tässä arvioidaan, että

ehdollisena tuomittaviksi tulisi vuosittain 20 vankeusrangaistusta. Niiden vähentäminen huomioon ottaen törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin vuosittain 169 ehdotonta vankeusrangaistusta ($55 + 134 - 20$).

Tilastokeskuksen tuomiotietojen (törkeä ampuma-aserikos on päärikos) mukaan törkeistä ampuma-aserikoksista tuomittavien ehdottomien vankeusrangaistusten keskipituudeksi voidaan arvioida noin 11 kuukautta. Kun vajaassa puolessa tuomioista on mukana lievemmin rangaistavia rikoksia, keskipituutta on aiheellista hieman mataloittaa 10 kuukauden keston.

Myös törkeiden ampuma-aserikosten rangaistusten määrittämisessä noudatetaan sitä linjaa, että ehdottoman vankeusrangaistuksen kesto mitataan rangaistusasteikon alimmasta neljänneksestä. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen nostaminen kahteen vuoteen vankeutta tarkoittaa enimmäisrangaistuksen säilyessä nykyisellään sitä, että asteikon alin neljännes olisi 2 vuotta – 2 vuotta 6 kuukautta vankeutta. Noista pituuksista jälkimmäistä on käytetty tässä laskelman pohjana.

Edellä todettujen seikkojen perusteella törkeistä ampuma-aserikoksista tuomittaisiin vuosittain 169 ehdotonta vankeusrangaistusta. Niitä koskevista tuomioista noin 135 (80 prosenttia) olisi sellaisia, joissa törkeä ampuma-aserikos on päärikos, ja noin 34 (20 prosenttia) sellaisia, joissa törkeä ampuma-aserikos on liitännäisrikos. Kun otetaan huomioon liitännäisrikosten rangaistuksen mittaamisessa käytössä oleva ns. kolmasosäsääntö, ensiksi mainituissa tuomioissa törkeän ampuma-aserikoksen osuus tuomiosta olisi 2 vuotta 6 kuukautta vankeutta ja jälkimmäisissä tuomioissa 10 kuukautta. Näihin lukuihin perustuen lainsäädäntöuudistuksen tultua voimaan törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin vuosittain noin 366 vankeusvuotta.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan törkeän ampuma-aserikoksen ollessa päärikos tuomitaan vuosittain keskimäärin noin 16 ehdotonta vankeusrangaistusta. Törkeän ampuma-aserikoksen osuudeksi niissä tulisi aikaisemmin todetun mukaisesti 160 kuukautta vankeutta. Tuomioita, joissa törkeä ampuma-aserikos on liitännäisrikoksena, on vuosittain keskimäärin noin 24 ($0,43 \times 55$). Niinkin vakavan rikoksen kuin törkeän ampuma-aserikoksen ollessa niissä liitännäisrikoksena, voidaan lähteä siitä, että ne tuomiot ovat ehdottomia. Törkeää ampuma-aserikosta koskevien ehdottomien vankeusrangaistusten osuus niissä on noin 79 kuukautta ($24 \times 1/3 \times 10$ kuukautta). Näin ollen törkeistä ampuma-aserikoksista tuomitaan nykyisin noin 20 (ehdotonta) vankeusvuotta.

Hallitusohjelmakirjausten mukaisista törkeää ampuma-aserikosta koskevista lainsäädäntömuutoksista seuraisi siis ehdottomana vankeusrangaistuksena suoritettavien bruttovankeusvuosien lisääntyminen noin 346 vuodella. Jos lähtökohdaksi otetaan se, että kertalaisuus huomioon ottaen vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, bruttovankeusvuosien lisääntymisestä tulee suoritettavaksi vankilassa 208 nettovankeusvuotta.

Laskelmissa on otettava huomioon myös se, että perusmuotoisesta ampuma-aserikoksesta tuomitaan jo nykyisin jonkin verran ehdottomia vankeusrangaistuksia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan (ampuma-aserikos on päärikos) kyseisestä rikoksesta tuomitaan vuosittain keskimäärin noin 65 ehdotonta vankeusrangaistusta.

Kun otetaan huomioon perusmuotoista ampuma-aserikosta koskevien rangaistusten pisin ja lyhin keskipituus, ehdottoman vankeusrangaistuksen kesto oli keskimäärin 2,6 kuukautta. Jos tässäkin lähdetään siitä, että noista tuomioista noin 20 prosenttia liittyi ampuma-aseen hallussapitoon yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseiden hallussapitoon, sellaisten ehdottomien tuomioiden lukumääräksi tulee nykyisin noin 13 vuodessa. Niitä vastaaviksi bruttovankeusvuosiksi tulee noin 3. Kun lisäksi otetaan edellä todetulla tavalla huomioon se, että vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, vankilassa suoritettavaksi tulee kyseisistä rikoksista nykyisin noin 1,8 nettovankeusvuotta.

Aikaisemmin todetun mukaisesti ampuma-aserikoksia on merkittävä määrä myös liitännäisrikoksina tuomioissa. Tarkempaa tietoa ei ole siitä, minkälaisia nämä tuomiot ovat rangaistuslajiltaan sekä mitä rikoksia ja kuinka paljon niissä on rikoksia ampuma-aserikosten lisäksi. Kun edellä todetun mukaisesti nykyisin ehdottoman vankeuden vankeusvuosien määrä on vähäinen jo niissä tapauksissa, joissa ampuma-aserikos on päärikos, voidaan lähteä siitä, että nykyisin liitännäisrikosten vaikutus on vähämerkityksinen. Näin ollen voitaneen lähteä siitä, että törkeää ampuma-aserikosta koskevista lainsäädäntömuutoksista aiheutuu vuosittain noin 206,2 nettovankeusvuoden lisäys.

Kun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus on 82 000 euroa vuodessa (nykyiset vankilat), vuosittaiset vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat edellä todettujen laskentaperusteiden mukaan noin 16 908 000 eurolla, jos ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseiden hallussapitoon säädettäisiin rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena ja jos törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotettaisiin kahteen vuoteen vankeutta.

Ampuma-aserikoksista törkeän ampuma-aserikoksen puolelle siirtyisi myös sellaisia rikoksia, joista nykyisin tuomitaan yhdyskuntapalvelua, valvontarangaistus tai ehdollinen vankeus. Kun tarkastellaan Tilastokeskuksen tietoja koskien niitä rikostuomioita, joissa ampuma-aserikos on päärikos, voidaan todeta, että mainittujen seuraamusten osuus tässä tapauksessa on kohtuullisen vähäinen. Vuosittain tuomitaan keskimäärin noin 1 valvontarangaistus, 12 yhdyskuntapalvelua (20 prosenttia näistä on noin 2 yhdyskuntapalvelua) ja 214 ehdollista vankeusrangaistusta. Näistäkään määrästä koko rangaistus ei tule pelkästään ampuma-aserikokselle niissä tapauksissa, joissa ampuma-aserikos on vakavin rikos. Ampuma-aserikosten merkitystä liitännäisrikostuomioissa ei voida tarvittavien tietojen puuttumisen vuoksi arvioida. Se voidaan kuitenkin olettaa erittäin vähäiseksi, kun otetaan huomioon päärikostuomioista olevat tiedot.

Kun törkeä ampuma-aserikos on päärikos, Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosittain on tuomittu 0,2 valvontarangaistusta ja 2 yhdyskuntapalvelurangaistusta. Näistäkään määrästä koko rangaistus ei tule pelkästään törkeälle ampuma-aserikokselle niissä tapauksissa, joissa törkeä ampuma-aserikos on vakavin rikos. Myös törkeän ampuma-aserikoksen kohdalla sen merkitystä liitännäisrikostuomiossa ei voida tarvittavien tietojen puuttumisen vuoksi arvioida. Se voidaan kuitenkin olettaa erittäin vähäiseksi, kun otetaan huomioon päärikostuomioista olevat tiedot.

Yhdyskuntapalvelujen väheneminen esimerkiksi 4 tuomiolla vuodessa ei vielä johda merkittäviin kustannussästöihin. Tilastokeskuksen tietojen mukaan ampuma-aserikoksesta tuomittujen yhdyskuntapalvelujen tuntimäärä on ollut keskimäärin noin 81 tuntia, törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittujen yhdyskuntapalvelujen tuntimäärä on ollut keskimäärin noin 177 tuntia. Jos lähtökohdaksi otetaan yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanokustannuksena 60 euroa/tunti sekä yhdyskuntapalvelujen vähentyminen ampuma-aserikoksen kohdalla 2 seuraamuksella vuodessa ja törkeän ampuma-aserikoksen kohdalla samoin 2 seuraamuksella vuodessa, tehtävistä muutoksista aiheutuva yhdyskuntapalvelua koskeva säästö olisi noin 31 000 euroa. Näin ollen törkeätä ampuma-aserikosta koskevien lainsäädäntömuutosten vuosittaiseksi kustannusvaikutukseksi tulisi noin 16 877 000 euroa, mikä vastaa noin 206 vankivuotta.

Ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten

Uuden rikoslain 41 luvun 2 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi ampu-
ma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten, josta tuomittaisiin vankeutta vähintään neljätoista päivää ja enintään neljä vuotta.

Uudesta rikoksesta tuomittavien rangaistusten määrää on vaikea arvioida. Rikoksen luonteesta nykyistä sääntelyä täydentävänä sääntelynä ja tunnusmerkistön sisällystä oletettavasti seuraisi se, että tapauksia ei tulisi runsaasti rikosprosessissa käsiteltäväksi. Tässä arvioidaan vuosittaisten rikosten määräksi 30, joka olisi myös näitä rikoksia koskevien tuomioiden lukumäärä (yksi rikos/tuomio).

Ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten saattaisi olla suurin piirtein saman verran päärikos tuomioissa kuin törkeä ampuma-aserikos tulee olemaan sitä rikosta koskevissa tuomiossa. Tämä tarkoittaisi sitä, että 80 prosenttia olisi sellaisten tuomioiden prosenttiosuus, joissa ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten on päärikos (24 tuomiota).

Muutenkin ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistavaksi säätämisen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa voidaan hyödyntää törkeän ampuma-aserikoksen rangaistuksista olevia tietoja ja arvioita. Kun törkeä ampuma-aserikos on päärikos, Tilastokeskuksen tietojen mukaan törkeästä ampuma-aserikoksesta vuosittain tuomittavista rangaistuksista noin 47 prosenttia on ehdottomia vankeusrangaistuksia, noin 6 prosenttia on yhdyskuntapalveluita ja 47 prosenttia ehdollisia vankeusrangaistusrangaistuksia. Tätä rangaistusten jakaumaa voidaan pitää suuntaa antavana myös ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla. Koska sen rikoksen vähimmäisrangaistus olisi kuitenkin törkeän ampuma-aserikoksen nykyistä vähimmäisrangaistusta matalampi, tässä arvioidaan, että päärikostilanteissa 40 prosenttia rangaistuksista olisi ehdottomia vankeusrangaistuksia, 5 prosenttia yhdyskuntapalveluja ja 55 prosenttia ehdollisia vankeusrangaistuksia.

Edellä todettiin, että kun törkeä ampuma-aserikos on nykyisin päärikos, siitä tuomittavien ehdottomien vankeusrangaistusten keskipituudeksi voidaan arvioida 11 kuukautta. Kun vajaassa puolessa sitä rikosta koskevissa tuomiossa on mukana lievemmin rangaistavia rikoksia, pelkästä törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomitavan ehdottoman vankeusrangaistuksen keskipituus voidaan arvioida 10 kuukauden mittaiseksi.

Koska ampuma-aseen käsittelyrikoksen vähimmäisrangaistus olisi törkeän ampuma-aserikoksen nykyistä vähimmäisrangaistusta matalampi ja koska vähimmäisrangaistus on rangaistuksen määräämisessä enimmäisrangaistusta merkityksellisempi, tässä arvioidaan, että ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten tuomittava ehdoton vankeusrangaistus olisi kestoaltaan 8 kuukautta. Törkeästä ampuma-aserikoksesta olevien yhdyskuntapalvelutietojen perusteella yhdyskuntapalvelun tuntimäärä voisi olla 150 tuntia.

Kun ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten ei olisi tuomiossa päärikos, vaan sellaista lievemmin rangaistava ns. liitännäisrikos (6 tuomiota), voidaan lähteä siitä, että tuomittava yhteinen vankeusrangaistus on ehdoton ja että yhdyskuntapalvelukaan ei tule kysymykseen. Kun otetaan huomioon liitännäisrikosten rangaistuksen mittaamisessa noudatettava ns. kolmasosasääntö, ampuma-aseen käsittelyrikoksen osuus niissä tuomioissa olisi 80 päivää (2 kuukautta 20 päivää).

Ampuma-aseen käsittelyn vakavaa rikollista toimintaa varten säätäminen rangaistavaksi johtaisi bruttovankeusvuosien lisääntymiseen noin 17,4 vuodella (24 x 8 kuukautta + 6 x 2,7 kuukautta). Jos lähtökohdaksi otetaan se, että kertalaisuus huomioon ottaen vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, bruttovankeusvuosien lisääntymisestä tulee suoritettavaksi vankilassa noin 10,4 nettovankeusvuotta. Kun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus on 82 000 euroa vuodessa (nykyiset vankilat), vuosittaiset vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat edellä todettujen laskentaperusteiden mukaan noin 853 000 eurolla, mikä vastaa noin 10 vankivuotta.

Yhdyskuntapalvelusta aiheutuva kustannusten lisäys olisi 60 euron tuntikustannuksella 72 000 euroa. Se lisättynä ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannuksiin tekisi yhteensä noin 925 000 euroa vuodessa.

Uuden rikoksen rangaistavaksi säätäminen aiheuttaisi myös prosessuaalisia kustannuksia, joiden vaikutukset tuntuisivat lähinnä niissä tapauksissa, joissa ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten on päärikos (24 rikosasiaa). Kaikissa niissäkään tapauksissa ampuma-aseen käsittelyrikos ei olisi ainoa rikos, mutta kyseistä rikosasioiden lukumäärää voidaan pitää vaikutusarvioinnin pohjana.

Jos ampuma-aseen käsittelyä vakavaa rikollista toimintaa varten käsiteltäisiin esitutkinnassa 20 tuntia, työmäärän lisäys olisi 480 tuntia eli noin 0,25 henkilötyövuotta. Jos henkilötyövuoden hinta on 56 000 euroa, kysymys olisi noin 14 000 euron vuosittaisesta kustannuserästä.

Syyteharkinnan ja syytteen tuomioistuinkäsittelyn kustannukset syyttäjälaitokselle ovat noin 526 euroa/syyte, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 a luvun mukaisessa kirjallisessa menettelyssä kuitenkin vain 131 euroa. Lähtien siitä, että ampuma-aseen käsittelyrikoksia ei käsiteltäisi kirjallisessa menettelyssä, vuosittainen lisäkustannus syyttäjälaitokselle olisi noin 12 600 euroa.

Jos lähdetään siitä, että pääkäsitelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa kärjääoikeudessa käsiteltävän asian yksikkökustannus on 926 euroa, tuomioistuimille aiheutuisi noin 22 200 euron vuosittaiset lisäkustannukset. Kun tämä lasketaan yhteen esitutkinta- ja syyttäviviranomaisille aiheutuvien lisäkustannusten kanssa, päästään 48 800 euroon eli noin 49 000 euroon.

Pelkästään uuden rikoksen käsittelyyn liittyviä pakkokeinoasioiden käsittelyjä ei voi olettaa olevan useita vuodessa, joten niihin liittyvää kustannuslisäystä voi pitää vähäisenä.

Jos vastaajalla olisi avustaja 24 päärikosta koskevassa rikosasiassa ja jos avustajan toimenpiteistä maksettaisiin oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (290/2008) 6 §:n mukainen 110 euron tuntipalkkio kuudelta tunnilta, tästä aiheutuisi noin 15 800 euron vuosittainen lisäkustannus. Näiden kustannusten lisäksi saattaisi tulla valtion maksettavaksi avustajalle korvattavia kuluja joidenkin tuhansien eurojen edestä. Avustajan käytöstä aiheutuviksi vuosittaisiksi lisäkustannuksiksi arvioidaan 18 000 euroa.

Yhteensä uuden rikoksen rangaistavaksi säätämisestä aiheutuisi noin 992 000 euron vuosittaiset lisäkustannukset.

Muut ampuma-aseita koskevat muutokset

Ampuma-aserikoksia koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi myös niin, että lähinnä hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi luonnehdittavia tekoja siirretään lievän ampuma-aserikoksen puolelle. Samalla viimeksi mainitun rikoksen rangaistusasteikkoon lisättäisiin vankeusuhka niin, että teosta jatkossa tuomittaisiin sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Rikosten siirtämisellä todetulla tavalla toiseen rangaistussäännökseen ei voi olettaa olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Kysymyksessä olevat harvoin rikosprosessissa käsiteltävät teot ovat sellaisia, että niistä tuomitaan sakkoa nykyisen sääntelyn mukaan ja tullaan rangaistusasteikkomuutoksesta huolimatta tuomitsemaan sakkoa myös lainsäädäntömuutoksen jälkeen. Koska rikokset ovat nykyisin ankaramman rangaistusasteikon piirissä, rangaistuskäytännön ei voi olettaa ainakaan ankaroituvan nykyisestä.

4.2.3.3 Vaarallisen esineen hallussapito

Jos vaarallisen esineen hallussapidon rangaistusasteikko muutetaan ehdotuksen mukaisesti vastaamaan ampuma-aserikoksen rangaistusasteikkoa (sakko–kaksi vuotta vankeutta), johtoa tulevaan rangaistustasoon on saatavissa viimeksi mainitun rikoksen nykyisestä rangaistustasosta.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan ampuma-aserikoksen ollessa tuomion päärikos rangaistuksista oli keskimäärin noin 17 prosenttia ehdottomia vankeusrangaistuksia, 3 prosenttia yhdyskuntapalvelua, 23 prosenttia ehdollisia vankeusrangaistuksia ja 56 prosenttia sakkorangaistuksia. Lisäksi oli yksittäisiä valvontarangaistuksia. Noiden tuomioiden mukaan ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittaisen pisimmän ja lyhimmän keskipituuden keskiarvo on noin 2,6 kuukautta. Yhdyskuntapalvelujen tuntimäärä on keskimäärin noin 81 tuntia.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan käräjäoikeuksissa on luettu syyksi vuosittain keskimäärin noin 652 vaarallisen esineen hallussapitoa. Samojen tietojen mukaan mainittu rikos on ollut päärikos keskimäärin noin 353 tuomiossa. Jos lähdetään siitä, että tuomiossa on keskimäärin yksi vaarallisen esineen hallussapito, kyseinen rikos on liitännäisrikoksena 299 tuomiossa.

Taustatietojen mukaan ampuma-aserikosta koskevissa tuomioissa se rikos on 42 prosentissa päärikos. Mainittua prosenttilukua soveltaen vaarallisen esineen hallussapitoa koskevista tuomioista keskimäärin noin 274 tulisi olemaan sellaisia, joissa kyseinen rikos on päärikos, ja keskimäärin noin 378 sellaisia, joissa kyseinen rikos on liitännäisrikos. Rangaistusasteikkomuutoksesta ei kuitenkaan välttämättä seuraa tällaista muutosta koskien suhdetta pää- ja liitännäisrikosten välillä. Pikemminkin vaarallisen esineen hallussapidon rangaistusasteikon muuttuessa ankarampaan suuntaan sen asema tuomioiden päärikoksena oletettavasti korostuu. Tämän vuoksi laskelmien pohjana on seuraavassa se, että vaarallisen esineen hallussapito olisi päärikos vuosittain 400 tuomiossa.

Ei ole mahdollista tehdä perusteltua arviota siitä, minkälaiseksi vaarallisen esineen hallussapitoa koskevan rangaistusasteikon muuttamisen merkitys muodostuu koskien niitä tuomioita, joissa vaarallisen esineen hallussapito on liitännäisrikoksena. Oletettavasti se on kuitenkin merkittävästi vähäisempi kuin päärikostuomioissa jo lähtien ns. kolmasosäsäännöstä. Sikäli kuin liitännäisrikostuomioissa tuomietaan vankeusrangaistus, se ei myöskään välttämättä ole ehdoton. Lisäksi edellä todetun mukaisesti liitännäisrikoksia sisältävien tuomioiden arvioidaan merkittävästi vähenevän.

Kun lähdetään 400 tuomiosta, joissa vaarallisen esineen hallussapito on tuomion päärikos, ampuma-aserikoksen tuomiotietoja hyödyntäen vuosittain keskimäärin noin 68 rangaistuksista tulisi olemaan ehdottomia vankeusrangaistuksia, 12 yhdyskuntapalveluja, 92 ehdollisia vankeusrangaistuksia ja 224 sakkorangaistuksia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vaarallisen esineen hallussapidosta on tuomittu päärikostapauksissa vuosittain keskimäärin noin 15 ehdotonta vankeusrangaistusta, 3 yhdyskuntapalvelurangaistusta, 5 ehdollista vankeusrangaistusta ja 324 sakkorangaistusta. Vaarallisen esineen hallussapidosta tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittaisen pisimmän ja lyhimmän keskipituuden keskiarvo on noin 2,1 kuukautta.

Todettu tarkoittaisi sitä, että nykyisin tuomittaviin 15 ehdottomaan vankeusrangaistukseen tulisi 0,5 kuukauden lisäys ja lisäksi tuomittaisiin 53 uutta ehdotonta vankeusrangaistusta, joiden keskipituus olisi 2,6 kuukautta. Jos lähtökohdaksi otetaan se, että vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, ensiksi mainituista rangaistuksista tulisi ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskien 4,5 kuukauden lisäys ja jälkimmäisenä mainituista rangaistuksista noin 83 kuukauden lisäys eli yhteensä 87,5 kuukauden lisäys. Tämä vastaa 7,3 nettovankeusvuotta. Kun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus on 82 000 euroa vuodessa (nykyiset vankilat), vuosittaiset ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat noin 598 000 eurolla, mikä vastaa noin 7 vankivuotta.

Rangaistusasteikkomuutoksesta aiheutuisi myös yhdyskuntapalvelurangaistusten lisääntyminen. Vaarallisen esineen hallussapidosta on Tilastokeskuksen päärikostietojen mukaan tuomittu vuosittain keskimäärin 3 yhdyskuntapalvelurangaistusta. Ampuma-aserikoksesta nykyisin tuomittavia rangaistuksia seuraten edellä todetun mukaisesti vaarallisen esineen hallussapidosta jatkossa tuomittavista rangaistuksista 3 prosenttia olisi yhdyskuntapalveluseuraamuksia, niiden määräksi tulisi vuodessa noin 12 ($0,03 \times 400$). Nykyisin vaarallisen esineen hallussapidosta tuomittavien yhdyskuntapalvelujen keskimääräinen tuntimäärä on noin 64 tuntia ja ampuma-aserikoksesta tuomittavien noin 81 tuntia. Nykyisiin vaarallisen esineen hallussapidon yhdyskuntapalveluihin tulisi 51 tunnin lisäys (3×17), uusiin yhdyskuntapalveluihin liittyvä tuntien lisäys olisi 729 tuntia (9×81). Kun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanokustannus on 60 euroa/tunti, yhdyskuntapalveluseuraamusten ankaroitumisesta ja lisääntymisestä aiheutuisi vuosittainen noin 47 000 euron lisäkustannus.

Vaarallisen esineen hallussapitoa koskien ehdottomasta vankeusrangaistuksesta ja yhdyskuntapalvelusta aiheutuvat vuosittaiset lisäkustannukset olisivat yhteensä noin 645 000 euroa.

4.2.3.4 Toiseen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

Rangaistusasteikon muuttamisen vaikutukset

Jos toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistusasteikko muutettaisiin vastaamaan vaarallisen esineen hallussapidon nykyistä rangaistusasteikkoa (sakko–yksi vuosi vankeutta), johtoa tulevaan rangaistustasoon on saatavissa viimeksi mainitun rikoksen nykyisestä rangaistustasosta.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vaarallisen esineen hallussapidon ollessa päärikos rangaistuksista oli keskimäärin noin 4 prosenttia ehdottomia vankeusrangaistuksia, 1 prosentti yhdyskuntapalvelua, 2 prosenttia ehdollisia vankeusrangaistuksia ja 93 prosenttia sakkorangaistuksia. Lisäksi oli yksittäisiä valvontarangaistuksia. Noiden tuomioiden mukaan ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittaisen pisimmän ja lyhimmän keskipituuden keskiarvo on noin 2,1 kuukautta. Yhdyskuntapalvelujen tuntimäärä on keskimäärin noin 64 tuntia.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan käräjäoikeuksissa on luettu syyksi vuosittain keskimäärin noin 1 360 toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa. Samojen tietojen mukaan mainittu rikos on ollut päärikos vuosittain keskimäärin noin 206 tuomiossa. Kyseinen rikos on siis merkittävässä määrin tuomioissa liitännäisrikoksena. Lukumääristä ei ole tehtävissä sellaista johtopäätöstä, että toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitorikoksia olisi noin yksi tuomiossa. Sen vuoksi ei ole myöskään arvioitavissa, kuinka monessa tuomiossa kyseinen rikos on liitännäisrikoksena. Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistusasteikon muuttuessa ankarampaan suuntaan sen asema tuomioiden päärikoksena oletettavasti jonkin verran korostuu. Tämän vuoksi laskelmien pohjana seuraavassa on, että kyseinen rikos olisi nykyisten tuomiotietojen valossa päärikos vuosittain 250 tuomiossa.

Koska rangaistusasteikko sen mahdollistaa, toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito käsitellään paljolti sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa sakkomenettelyssä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan sellaisessa menettelyssä on käsitelty vuosittain keskimäärin noin 1 460 kyseistä rikosta koskevaa asiaa. Rikoksen enimmäisrangaistuksen korottaminen yhteen vuoteen vankeutta tarkoittaisi sitä, että näitä rikoksia ei enää voitaisi jatkossa käsitellä sakkomenettelyssä. Ne tulisivat käsitellyiksi täysimittaisessa rikosprosessissa ja siis myös käräjäoikeudessa. Kun mainittu lukumäärä lasketaan yhteen 250 tuomion kanssa, päästään vuosittaiseen 1 710 tuomioon.

Ei ole mahdollista tehdä perusteltua arviota siitä, minkälaiseksi toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevan rangaistusasteikon muuttamisen merkitys muodostuu koskien niitä tuomioita, joissa kyseinen rikos on liitännäisrikoksena. Oletettavasti se on kuitenkin merkittävästi vähäisempi kuin päärikostuomioissa lähtien jo ns. kolmasosasäännöstä. Sikäli kuin liitännäisrikostuomioissa tuomitaan vankeusrangaistus, se ei myöskään välttämättä ole ehdoton. Lisäksi edellä todetun mukaisesti liitännäisrikoksia sisältävien tuomioiden arvioidaan jonkin verran vähenevän.

Kun lähdetään 1 710 tuomiosta, joissa toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito on päärikos, vaarallisen esineen hallussapidon tuomiotietoja hyödyntäen rangaistuksista vuosittain keskimäärin noin 68 tulisi olemaan ehdottomia vankeusrangaistuksia ja noin 17 yhdyskuntapalveluja. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vaarallisen esineen hallussapidosta tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten vuosittaisen pisimmän ja lyhimmän keskipituisuuden keskiarvo on noin 2,1 kuukautta ja yhdyskuntapalvelujen keskimääräinen tuntimäärä on noin 64 tuntia. Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta tuomitaan nykyisin käytännössä vain sakkorangaistuksia sen ollessa tuomion ainoa tai vakavin rikos.

Todetut laskentaperusteet huomioon ottaen lainsäädäntömuutoksen myötä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta tuomittaisiin vuosittain 142,8 kuukautta ehdotonta vankeutta (11,9 bruttovankeusvuotta) ja 1 088 tuntia yhdyskuntapalvelua. Jos lähtökohdaksi otetaan se, että vankilassa suoritetaan 60 prosenttia vankeusrangaistuksesta, vankilassa suoritettavaksi tulee noin 7,1 nettovankeusvankeusvuotta. Kun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus on 82 000 euroa vuodessa (nykyiset vankilat), vuosittaiset vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat noin 582 000 eurolla, mikä vastaa noin 7 vankivuotta. Yhdyskuntapalveluista aiheutuisi 60 euron tuntikustannuksella noin 65 000 euron vuosittainen lisäys. Yhteensä nämä summat tekevät noin 647 000 euroa.

Täysimittaiseen rikosprosessiin siirtymisen vaikutukset

Jos toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus korotetaan yhteen vuoteen vankeutta, rikosta ei enää voida käsitellä sakkomenettelyssä. Edellä todetun perusteella vuosittain noin 1 460 asiaa siirtyisi siitä menettelystä käsiteltäväksi täydellisessä esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä.

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevia asioita voidaan pääsääntöisesti pitää selvinä rikosasioina, joissa lähtökohtaisesti täyttyvät oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvun 1 §:n mukaiset kirjallisen menettelyn edellytykset koskien tuomioistuinkäsittelyä. On kuitenkin vaikeaa arvioida, minkä verran asioista päätyisi kirjalliseen menettelyyn. Tässä lähdetään siitä, että 85 prosenttia (noin 1 240) näistä rikoksista käsiteltäisiin kärjäoikeudessa kirjallisessa menettelyssä.

Sakkomenettelyssä käytettävän suppean esitutinnan kustannukset ovat jossakin määrin pienemmät kuin täydellisen esitutinnan. Jos oletetaan, että toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon täysimittaisessa esitutinnassa yhteen tapaukseen käytetään kaksi tuntia enemmän kuin sakkomenettelyyn liittyvässä suppeassa esitutinnassa, 1 460 tapauksen aiheuttama työmäärän lisäys olisi 2 920 tuntia eli noin puolitoista henkilötyövuotta. Jos henkilötyövuoden hinta on 56 000 euroa, kysymys olisi noin 84 000 euron vuosittaisesta kustannuserästä.

Syyteharkinnan ja syytteen tuomioistuinkäsittelyn kustannukset syyttäjälaitokselle ovat noin 526 euroa/syyte, kirjallisessa menettelyssä kuitenkin vain 131 euroa. Lähden siitä, että 85 prosenttia täysimittaiseen rikosprosessiin siirtyvistä asioista käsiteltäisiin kirjallisessa menettelyssä, vuosittainen lisäkustannus syyttäjälaitokselle olisi noin 278 000 euroa.

Jos lähdetään siitä, että kirjallisessa menettelyssä käsiteltävän rikosasian yksikkökustannus kärjäoikeudessa on 426 euroa/asia ja että pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa kärjäoikeudessa käsiteltävän asian yksikkökustannus on 926 euroa, tuomioistuimille aiheutuisi noin 732 000 euron vuosittaiset lisäkustannukset. Yhteensä kolmen rikosprosessitason lisäkustannukset olisivat noin 1 094 000 euroa vuodessa.

Rikosprosessilajin muuttuessa rikoksen vakavuustaso ei oletettavasti muuttuisi vielä niin paljon, että rikoksesta epäillyillä olisi merkittävästi avustajia, joille maksetaan palkkio valtion varoista. Jos niin olisi 100 tapauksessa ja jos 110 euron tuntipalkkio maksettaisiin vähintään kahdelta tunnilta, siitä aiheutuisi vähintään 22 000 euron vuosittainen lisäkustannus. Jos kulujen korvaus arvioidaan lisäksi yhteensä muutamana tuhannen euron suuruiseksi, tämän rikoksen osalta lainsäädäntömuutosten vuosittaisiksi yhteiskustannuksiksi tulee noin 1 118 000 euroa.

4.2.3.5 Pakkokeinot ja tietojärjestelmämuutokset

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen vankeutta tarkoittaisi sitä, että mainitusta rikoksesta tulisi sellainen, jonka vuoksi epäilty voidaan pakkokeinolain 2 luvun 11 §:n 1 momentin nojalla vangita ja joka voi johtaa saman luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohdalla tuomitun vangitsemiseen tai vangittuna pitämiseen.

Törkeää ampuma-aserikosta koskevista lainsäädäntömuutoksista voi olettaa aiheutuvan jonkin verran lisäystä tutkintavankeuden ja muiden pakkokeinojen käyttöön sekä niitä koskevien asioiden käsittelyyn rikosprosessin eri tasoilla verrattuna siihen, miten pakkokeinoja nyt käytetään ja niitä koskevia asioita käsitellään. On kuitenkin huomattava, että vangitsemista tai vangittuna pitämistä harkittaessa on otettava huomioon muitakin seikkoja kuin vähimmäisrangaistuksen pituus tai tuomitun rangaistuksen kesto. Näitä huomioon otettavia seikkoja ovat esimerkiksi pakkokeinolain 1 luvussa olevat pakkokeinojen käyttöä rajoittavat periaatteet. Esitutkintavaihetta koskien on huomattava, että rikoksen vähimmäisrangaistuksen muuttaminen ei vielä tee rikoksesta vaikeammin selvitettävää tai todistelun turvaamista edellyttävää, joilla seikoilla on merkitystä vangitsemisen käytännön tarpeita harkittaessa myös silloin, kun rikoksen rangaistusasteikko oikeuttaa vangitsemiseen. Oletettava on, että vangitsemisvaatimuksia tehdään lähinnä tilanteissa, joissa on törkeän ampuma-aserikoksen lisäksi muu vielä vakavampi rikos.

Rikoslain 41 luvun muuttamisesta saattaa aiheutua tietojärjestelmäkustannuksia, joiden tarkempi laatu ja määrä kuten eivät myöskään muutoksista aiheutuvat taloudelliset kustannukset ole vielä tällä hetkellä tarkemmin arvioitavissa.

4.2.3.6 Rangaistusjouston taloudellisia vaikutuksia alentava vaikutus

Rangaistustasoa ankaroittavien lainsäädäntömuutosten oletetaan jossakin määrin ennalta estävän rikollisuutta. Estävää vaikutusta voidaan kuvata rangaistusjouston käsitteellä. Sillä tarkoitetaan, kuinka monta prosenttia rikoskäyttäytyminen muuttuu, jos rangaistukset ankaroituvat yhdellä prosentilla (ns. marginaalipreventio). Jos jousto olisi esimerkiksi -1 , merkitsisi 50 prosentin korotus rangaistuksiin rikosten vähenemistä 50 prosentilla. Käytännössä rikoskäyttäytyminen on kuitenkin selvästi joustamattomampaa. Rikoskäyttäytymisen muutokset ovat suhteessa pienempiä kuin rangaistusten muutokset.

Rikosten rangaistusjouston suuruudesta on esitetty lukuisia arvioita. Käytännössä rangaistusjärjestelmää koskevassa kustannus-hyötyanalyysissä voidaan rikosten rangaistusjouston olettaa olevan suuruusluokaltaan $-0,1$. Oletus on luonteeltaan lähinnä suuntaa antava. Jos esimerkiksi tietystä rikoksesta tuomitaan nykyään

1 vuosi vankeutta ja tulevaisuudessa 2 vuotta vankeutta, tämä merkitsee rangaistuksen koventamista 100 prosentilla. Rangaistusjouston ollessa -0,1 rangaistuksen mainittu korottaminen tulisi johtamaan tällaisten rikosten määrän alenemiseen 10 prosentilla.

Esimerkkinä voidaan käyttää törkeätä ampuma-aserikosta. Keskimääräinen ehdoton vankeusrangaistus siitä rikoksesta on aikaisemmin todetun mukaisesti nykyisellään noin 10 kuukautta. Mikäli törkeän ampuma-aserikoksen minimirangaistukseksi säädettäisiin 2 vuotta vankeutta ja keskimääräiseksi vankeusrangaistukseksi muodostuisi esimerkiksi 2 vuotta 6 kuukautta (30 kuukautta), olisi kysymyksessä 200 prosentin korotus rangaistukseen. Rangaistusjoustoja koskeva lähtökohta huomioon ottaen tämä vähentäisi tällaisia tekoja 20 prosenttia.

Arviointi on kuitenkin varsin haastavaa ottaen huomioon ampuma-aserikoksista ja muista kysymyksessä olevista rikoksista tuomittavissa olevat useat rangaistuslajit, mahdolliset vaikuttavat muutokset valvonnassa ja rangaistusjoustoarviointiin liittyvät epävarmuustekijät. Kohtuullisena arviona voidaan pitää sitä, että sääntelymuutoksilla voitaisiin rangaistusjousto huomioon ottaen saavuttaa kaikkiaan noin 15 prosentin vähennys kysymyksessä oleviin rikoksiin ja vastaavasti niihin kustannuksiin, joita sääntelymuutoksista voidaan olettaa seuraavan.

Edellä on arvioitu, että törkeätä ampuma-aserikosta koskeva vuosittainen kustannusvaikutus on noin 16 877 000 euroa, vakavaa rikollista toimintaa varten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn rangaistavaksi säätämisen vuosittainen rangaistusten täytäntöönpanoa koskeva kustannusvaikutus on noin 925 000 euroa, vaarallisen esineen hallussapidon rangaistusasteikon ankaroittamisen kustannusvaikutus on noin 645 000 euroa ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistusasteikon ankaroittamisen kustannusvaikutus on noin 647 000 euroa. Yhdessä nämä neljä summaa tekevät 19 094 000 euroa eli pyöristäen 19,1 miljoonaa euroa. Kun siitä tehdään 15 prosentin vähennys, päästään 16 235 000 euroon, joka olisi todettujen muutosten vuosittainen yhteinen kustannusvaikutus. Mainitusta summasta 16 073 500 euroa koskee ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja loput yhdyskuntapalvelua. Ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannusten vuosittainen kasvu vastaisi noin 196 vankipaikan lisäystä. Kun lisäksi otetaan huomioon rikosprosessiin liittyvät yhteensä 1 185 000 euron kustannusvaikutukset, päästään 17 420 000 euron vuosittaisiin lisäkustannuksiin.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Ampuma-aseita ja myös muita vaarallisia esineitä käyttäen tehtävää väkivaltaa voidaan pyrkiä estämään myös muilla kuin lainsäädännöllisillä keinoilla. Lainsäädännön muuttaminen voi myös koskea muuta kuin rikoslainsäädäntöä. Ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä voidaan tehdä niin yksilö- kuin yhteisötasolla lähtien jo varhaiskasvatuksesta ja sellaisten ohjelmien tuottamisella, joilla on mahdollista vaikuttaa riskikäyttäytymisen piirissä oleviin henkilöihin.

Ruotsissa on vakavaan ampuma-väkivaltaan pyritty puuttumaan erilaisilla projekteilla. Näitä ovat esimerkiksi Malmön alueella rikollisryhmien edustajien kanssa ryhmäkeskusteluina toteutettu Sluta Skjut -projekti ja Tukholmassa yksilökeskusteluina toteutettu Trefas -projekti, jossa tapaamisia on myös kohdehenkilön ollessa vankilassa. Operation Rimfrostin pääasiallinen kohde on Malmö, toimintatapana poliisien siirtäminen ongelma-alueille ja heidän läsnäolonsa ja näkyvyytensä lisääminen. Ruotsissa toimenpiteitä on kohdennettu erityisesti tietyille ongelma-alueille. Ampuma-aserikollisuutta estävistä ei-lainsäädännöllisistä toimista huolimatta vakavien ampuma-aseita käyttäen tehtyjen rikosten lukumäärä on pysynyt korkeana. Merkittävänä keinona ampuma-aserikollisuuden ehkäisemisessä onkin nähty rikoslainsäädännön kiristäminen, johon on turvauduttu useita kertoja.

Ampuma-aseita käyttäen tehtävien rikosten tekemistä voidaan jossakin määrin estää ampuma-aselain sääntelyllä, jonka tarkastelu ei ole kuitenkaan kuulunut tämän lainvalmisteluhankkeen toimeksiantoon. Ampuma-aselain sääntelyllä myös voidaan pääosin ohjata vain lainkuuliaisesti toimivien kansalaisten käyttäytymistä. Ampuma-aselain sääntelystä riippumatta ampuma-aseita on saatavissa ja luovutettavissa rikolliseen käyttöön. Tähän pyritään nykyistä tehokkaammin puuttumaan ehdottamalla uuden rikoksen säätämistä rangaistavaksi (ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten).

Hallitusohjelmakirjauksiin perustuvia törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistön laajentamista ja vähimmäisrangaistuksen korottamista sekä vaarallisen esineen hallussapidon ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistustason ankaroittamista ei voida toteuttaa muuten kuin näitä tekoja koskevien rikoslain säännösten muuttamisella.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö

5.2.1 Ruotsi

Ampuma-aseet

Ampuma-aserikoksia koskevat säännökset ovat aselaissa (vapenlag; 1996:67). Säännöksiä on tiukennettu useita kertoja viime vuosina, viimeksi vuonna 2023. Muutosten taustalla on ollut erityisesti jengirikollisuus ja siihen liittyvät ampuma-aseiden käyttötilanteet.

Aselain 9 luvun 1 §:n 1 kappaleen mukaan se, joka tahallaan oikeudettomasti pitää hallussaan (innehar) ampuma-asetta taikka siirtää, ammattimaisesti välittää tai lainaa sen jollekin, jolla ei ole oikeutta pitää asetta hallussaan, on tuomittava aserikoksesta vankeuteen enintään viideksi vuodeksi. Jos rikos on tehty tuottamuksesta tai on lievä, siitä tuomitaan pykälän 2 kappaleen mukaan sakkoa tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus.

Aselain 9 luvun 1 a §:n 1 kappaleen mukaan törkeästä aserikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään seitsemäksi vuodeksi. Arvioitaessa sitä, onko rikos törkeä, on erityisesti otettava huomioon se, onko 1) asetta pidetty hallussa yleisellä paikalla tai muussa paikassa, jossa ihmisiä tavallisesti kokoontuu tai on kokoontunut, taikka kulkuvälineessä sellaisessa paikassa, 2) ase ollut erityisen vaarallinen, 3) hallussapito, siirtäminen, välittäminen tai lainaaminen koskenut useita aseita, 4) asetta pidetty hallussa sellaisessa ympäristössä, että se tyypillisesti voi tulla rikolliseen käyttöön, tai 5) teko muuten ollut erityisen vaarallinen.

Aselain 9 luvun 1 a §:n 2 kappaleen mukaan, jos 1 kappaleessa tarkoitettu teko on ollut erityisen törkeä, tekijä tuomitaan erityisen törkeästä aserikoksesta vähintään kuuden ja enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistukseen. Arvioitaessa sitä, onko rikos ollut erityisen törkeä, on erityisesti otettava huomioon se, onko hallussapito, siirtäminen, välittäminen tai lainaaminen koskenut suurta määrää aseita tai useita erityisen vaarallisia aseita.

Aselain 9 luvun 1 a §:n 3 kappaleen mukaan 1 ja 2 kappaleen mukaisessa arvioinnissa käsiase on katsottava erityisen vaaralliseksi, jos se on voimakas taikka jos sillä on erityisen vaarallinen rakenne tai muotoilu.

Aselain 9 luvun 2 §:n mukaan sakkoon tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen tuomitaan esimerkiksi se, joka käyttää väärin oikeuttaan ampuma-aseen hallussapitoon käyttämällä sitä muuhun kuin siihen tarkoitukseen, johon hän on oikeutettu.

Ampuma-aserikollisuuteen liittyy rikoslakiin (brottsbalken) heinäkuun 2023 alussa lisätty 29 luvun 2 a §, joka koskee rangaistuksen määräämisessä huomioon otettavia seikkoja. Pykälän mukaan erityisen raskauttavina asianhaaroina rangaistusarvoa arvioitaessa on kuhunkin rikostyyppiin sovellettavien seikkojen lisäksi otettava huomioon, onko rikos loukannut vakavasti jonkun henkeä tai terveyttä taikka henkilökohtaista turvallisuutta, ja 1) käsittänyt ampuma-aseen tai räjähteen taikka muun vastaavan aineen käyttöä ja tehty yleisellä paikalla tai muussa paikassa, jossa ihmisiä tavallisesti kokoontuu tai on kokoontunut, tai 2) taustaltaan liittynyt sellaisten henkilöryhmien väliseen konfliktiin, jossa käytetään ampuma-asetta tai räjähdysainetta tai muuta vastaavaa ainetta, tai ollut omiaan aiheuttamaan sellaisen konfliktin.

Teräaseet ja muut vaaralliset esineet

Veitsien ja muiden vaarallisten esineiden kieltämisestä koskevan lain (lag om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål; 1988:254) 1 §:n 1 kappaleen mukaan veitsiä, muita teräaseita ja muita esineitä, jotka ovat omiaan käytettäväksi aseina henkeen tai terveyteen kohdistuvissa rikoksissa, ei saa pitää hallussa yleisellä paikalla, koulun alueella, jossa suoritetaan perus- tai lukiokoulutusta, eikä ajoneuvoissa yleisellä paikalla.

Kyseisen lain 2 §:n mukaan nyrkkirautoja, heittotähtiä tai muita sellaisia esineitä, jotka erityisesti soveltuvat käytettäväksi aseina henkeen tai terveyteen kohdistuvissa rikoksissa, sekä jousistilettejä tai jousiveitsiä ei saa luovuttaa alle 21-vuotiaalle eikä myydä.

Kyseisen lain 4 §:n 1 kappaleen mukaan 1 tai 2 §:ää tahallaan rikkova tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Mikäli teko on tehty huolimattomuudesta, tuomitaan 4 §:n 2 kappaleen mukaan sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Jos 4 §:n 1 kappaleessa tarkoitettu teko on törkeä, tuomitaan saman pykälän 3 kappaleen mukaan vankeutta vähintään kuusi kuukautta ja enintään kaksi vuotta. Rikoksen törkeyttä arvioitaessa on erityisesti otettava huomioon, onko 1) esinettä pidetty hallussa sellaisessa yhteydessä, että vaarana on ollut sen käyttäminen jonkun henkeen, terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvassa rikollisessa hyökkäyksessä, 2) esine on ollut erityisen vaarallinen, 3) hallussapito, luovuttaminen tai myyminen koskenut useita esineitä tai 4) teko muuten ollut erityisen vaarallinen.

Vähäisissä tapauksissa teko ei ole 4 §:n 4 kappaleen mukaan rikos.

5.2.2 Norja

Rikoslain 189 §:n 1 kappaleen mukaan laittomasta aseistautumisesta yleisellä paikalla tuomitaan sakkoon tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen se, jolla on yleisellä paikalla tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta mukanaan esimerkiksi ampuma-ase, ilma-ase tai asejäljitelmä, jota voidaan erehtyä luulemaan ampuma-aseeksi.

Rikoslain 189 §:n 2 kappaleen mukaan samalla tavalla rangaistaan sitä, joka yleisellä paikalla kantaa veistä tai muuta vastaavaa terävää työkalua, joka on omiaan aiheuttamaan jollekin ruumiinvamman.

Rikoslain 189 §:n 3 kappaleen mukaan 1 kappaleessa olevaa kieltoa ei sovelleta ampuma-aseisiin, veitsiin tai muihin työkaluihin, joita käytetään, kannetaan tai pidetään mukana työn, ulkoilmaelämän tai muun laillisen tarkoituksen yhteydessä.

Rikoslain 189 a §:n 1 kappaleen mukaan törkeästä laittomasta aseistautumisesta yleisellä paikalla tuomitaan sakkoa tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Arvioitaessa sitä, onko aseistautuminen törkeää, erityistä painoa on annettava a) sen aseiden tyypille, jota teko koskee, b) sille, onko ase ladattu tai helposti ladattavissa, ja c) sille, onko aseistautuminen muilla perusteilla erityisen vaarallinen tai yhteiskunnalle vahingollinen.

Laitonta käsittelyä koskevan rikoslain 190 §:n 1 kappaleen mukaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta tuomitaan sille, joka tahallaan tai törkeästä tuottamuksesta ja toistuvasti tai vakavalla tavalla rikkoo aselain tai sen nojalla annettujen ampuma-aseiden, aseiden osien tai ampumatarvikkeiden laitonta tuontia, vientiä, hävittämistä, hankkimista tai hallussapitoa koskevia säännöksiä tai vastaavia aselain nojalla annettuja määräyksiä. Rikoksen törkeää tekemuotoa koskevan rikoslain 191 §:n mukaan teosta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään 6 vuodeksi. Päätettäessä siitä, onko teko törkeä, on kiinnitettävä erityistä huomiota rikkomisen tyyppiin ja laajuuteen sekä siihen, onko se muista syistä erityisen vaarallista tai haitallista yhteiskunnalle.

Ampuma-aseiden tai räjähteiden käsittelyä rikosentekotarkoituksessa koskee rikoslain 191 a §. Sen mukaan enintään kuuden vuoden vankeusrangaistukseen tuomitaan se, joka tarkoituksessa tehdä rikos hankkii, valmistaa tai varastoi esimerkiksi ampuma-aseita tai aseiden osia taikka osia, jotka yksin tai yhdessä ovat olennaisen tärkeitä niiden valmistuksessa tai käytössä.

Ampuma-aseiden yms. käsittelyä törkeän rikoksen tekemisen tarkoituksessa koskee rikoslain 191 b §. Sen mukaan 191 a §:n törkeä rikkominen rangaistaan enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistuksella. Rikoksen törkeyttä arvioitaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota siihen, onko 191 a §:ssä mainittu rangaistava käyttäytyminen, johon käsittely kohdistui, a) voinut aiheuttaa huomattavan vahingon vaaran ruumiille, omaisuudelle tai ympäristölle, ja b) olisi voinut olla erityisen vaarallinen tai haitallinen yhteiskunnalle.

5.2.3 Saksa

Aselain (Waffengesetz) ampuma-aseita koskevissa rangaistussäännöksissä säädetään rangaistavaksi viitattujen saman lain säännösten ja useissa tapauksissa myös lain liitteiden kohtien vastainen menettely. Käytetty lainsäädäntötekniikka tekee sääntelystä erittäin vaikeaselkoisen.

Aselain 51 §:ssä säädetään rangaistavaksi täysautomaattiaseisiin ja pumppuhaukkoihin liittyvät teot. Pykälän 1 kappaleen mukaan on rangaistavaa esimerkiksi hankkia, pitää hallussa, luovuttaa, kantaa, kuljettaa ja valmistaa sellaisia aseita. Rangaistukseksi tuomitaan vankeutta vähintään yksi vuosi ja enintään viisi vuotta. Eriyksen vakavista teoista enimmäisrangaistus on 2 kappaleen mukaan kymmenen vuotta vankeutta. Sellainen tapaus on kappaleen mukaan kyseessä, kun rikoksen tekijä on toiminut hyödyn saamiseksi tai sellaisen ryhmän jäsenenä, joka on muodostettu sellaisten rikosten jatkuvaan tekemiseen, toisen ryhmän jäsenen ollessa mukana. Vähemmän vakavista rikoksista tuomitaan 3 kappaleen mukaan sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta ja huolimattomuudesta tehdyistä rikoksista 4 kappaleen mukaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Aselain 52 §:n 1 kappaleen 1 kohdan mukaan on rangaistavaa esimerkiksi hankkia, pitää hallussa, luovuttaa, kantaa, kuljettaa ja valmistaa sota-aseiden rajoittamista koskevassa laissa tarkoitettuja aseita, jotka eivät enää kelpaa sota-aseiksi, ja eräitä tulipalon tai räjähdysten aikaansaamiseen vaikuttavia esineitä.

Aselain 52 §:n 1 kappaleen 2 kohdan mukaan on rangaistavaa tietyissä tilanteissa luvottomasti a) hankkia ase tai ampumatarvikkeita tarkoituksella luovuttaa ne henkilölle, jolla ei ole niihin oikeutta, b) hankkia, pitää hallussa tai kantaa puoli-automaattiasetta, c) valmistaa, muokata, korjata tai käsitellä aseita tai ammuksia kaupallisessa tai liiketoimintaan liittyvässä tarkoituksessa ja d) siirtää tai viedä ase tai ammuksia aselain soveltamisalaan kuuluvalla alueella tai sen kautta.

Aselain 52 §:n 1 kappaleen 3 kohdassa säädetään rangaistavaksi aseiden, ampumatarvikkeiden taikka teräaseiden tai iskemiseen käytettävän aseiden myyminen tai luovuttaminen kiertävänä jälleenmyyjänä tai tietyissä tapahtumissa, kuten esimerkiksi messuilla, näyttelyissä, markkinoilla ja festivaaleilla.

Aselain 52 §:n 1 kappaleen 4 kohdan mukaan on rangaistavaa yllyttää tai kehoittaa eräiden tulipalon tai räjähdysten aikaansaamiseen vaikuttavien esineiden valmistamiseen.

Aselain 52 §:n 1 kappaleen 1–4 kohdassa rangaistavaksi säädettyistä teoista tuomitaan kappaleen lopun mukaan vankeutta vähintään kuusi kuukautta ja enintään viisi vuotta. Pykälän 4 kappaleen mukaan huolimattomuudesta tehdyistä 1 kappaleen 1 kohdan ja 2b–d) kohdan mukaisista teoista tuomitaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Pykälän 5 kappaleen mukaan erityisen vakavista 1 kappaleen 1 kohdan mukaisista teoista tuomitaan vankeutta vähintään yksi vuosi ja enintään kymmenen vuotta. Sellainen tapaus on kappaleen mukaan kyseessä, kun rikoksentehtyjä on toiminut hyödyn saamiseksi tai sellaisen ryhmän jäsenenä, joka on muodostettu sellaisten rikosten jatkuvaan tekemiseen, toisen ryhmän jäsenen ollessa mukana. Pykälän 6 kappaleen mukaan vähemmän vakavista 1 kappaleen mukaisista rikoksista tuomitaan sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta.

Aselain 52 §:n 3 kappaleessa säädetään rangaistaviksi aselain tiettyjen säännösten vastaisia, muita kuin 1 kappaleessa jo rangaistaviksi säädettyjä tekoja, jotka koskevat esimerkiksi aseiden hankkimista, hallussapitoa, luovuttamista, kantamista, kuljettamista, valmistamista, ampumatarvikkeiden hankkimista ja hallussapitoa, aseiden ja ampumatarvikkeiden siirtämistä toiseen jäsenvaltioon, turvallisuusoperaatioita ja niiden henkilöstöä sekä aseiden kantamista yleisötapahtumissa kuten esimerkiksi festivaaleilla, urheilutapahtumissa, näyttelyissä ja markkinoilla. Näistä rikoksista tuomitaan saman kappaleen mukaan sakkoa tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Pykälän 4 kappaleen mukaan huolimattomuudesta tehdyistä 3 kappaleen mukaisista rikoksista tuomitaan sakkoa tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistus.

Aselain 53 §:ssä säädetään sakolla rangaistaviksi eräitä lieviä tahallisesti tai huolimattomuudesta tehtyjä aseita ja ammuksia koskevia tekoja. Niistä osa on hallinnollistyyppisiä tekoja, jotka liittyvät esimerkiksi ilmoitusten ja merkintöjen tekemisen laiminlyönteihin. Mukana on myös tekoja, jotka esimerkiksi koskevat aseita ja ampumatarvikkeita, joita varten ei tarvita lupaa, ja luvatonta ampumista.

5.2.4 Viro

Rikoslain 418 §:n 1 kappaleen mukaan ampuma-aseiden, niiden olennaisten osien tai ampumatarvikkeiden laittomasta käsittelystä, lukuun ottamatta merkityksettömien ammusmäärien käsittelyä, tuomitaan sakkoa tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Pykälän 2 kappaleen mukaan teosta tuomitaan sakkoa tai enintään viiden vuoden vankeusrangaistus, jos 1) tekoon on syyllistytty vähintään kaksi kertaa, 2) teon kohteena on suuri määrä ampuma-aseita, niiden olennaisia osia tai ampumatarvikkeita tai 3) teon on tehnyt ryhmä.

Rikoslain 418¹ §:n 1 kappaleen mukaan siviilikäytössä kiellettyjen ampuma-aseiden, niiden olennaisten osien tai ampumatarvikkeiden laittomasta käsittelystä, lukuun ottamatta merkityksettömien ampumatarvikemäärien käsittelyä, tuomitaan vähintään yhden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistukseen. Pykälän 2 kappaleen mukaan teosta tuomitaan vähintään viiden ja enintään viidentoista vuoden vankeusrangaistus, jos 1) tekoon on syyllistytty vähintään kaksi kertaa tai 2) teon kohteena on suuri määrä ampuma-aseita, niiden olennaisia osia tai ampumatarvikkeita.

Rikoslain 418² §:n 1 kappaleen mukaan rangaistavaa on laittomasti valmistaa, hankkia, varastoida, toimittaa, siirtää tai muuten laittomasti käsitellä sotilasaseita, niiden olennaisia osia tai sotilasampumatarvikkeita, mukaan lukien sotilasase, jota ei voida laukaista. Tästä teosta tuomitaan vähintään kahden ja enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistukseen. Pykälän 2 kappaleen mukaan teosta tuomitaan vähintään viiden ja enintään viidentoista vuoden vankeusrangaistukseen, jos 1) tekoon on syyllistytty vähintään kaksi kertaa, 2) teon on tehnyt ryhmä, 3) teon kohteena on suuri määrä sotilasaseita, niiden olennaisia osia tai sotilasampumatarvikkeita, 4) teosta on aiheutunut vaara lukuisten ihmisten hengelle tai terveydelle tai 5) tekoon liittyy uhka Viron tasavallan turvallisuudelle, itsenäisyydelle tai alueelliselle koskemattomuudelle.

Rikoslain 419 §:n mukaan ampuma-aseen huolimattomasta säilyttämisestä tuomitaan sakkoon tai enintään kolmen vuoden vankeusrangaistukseen, jos siitä aiheutuu toisen henkilön terveydelle haitta tai jos se johtaa sellaista ampuma-asetta käyttäen tehtyyn rikokseen.

Rikoslain 420 §:n mukaan ampuma-aseen äänenvaimentimen, lasertähtäimen tai pimeätähtäimen laittomasta käsittelystä tuomitaan sakkoa tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistus.

5.2.5 Yhdistynyt kuningaskunta

Ampuma-aseet

Englantia, Walesia ja Skotlantia koskevat ampuma-aserikosten rangaistussäännökset ovat vuoden 1968 ampuma-aselaisissa (Firearms Act 1968). Tarkempia ohjeita siitä, miten rangaistus määrätään rangaistusasteikkojen ja enimmäisrangaistusten puitteissa on rangaistuksen määräämistä koskevissa ohjeissa (Sentencing Guidelines). Joillekin rikoksille on säädetty vähimmäisvankeusrangaistuksia, joiden kesto riippuu moninaisista seikoista.

Ampuma-aselaisissa säädetään rangaistaviksi esimerkiksi seuraavia rikoksia:

- ampuma-aseen tai ampumatarvikkeiden hallussapito, ostaminen tai hankkiminen ilman lupakirjaa tai muuten kuin sen ehtojen mukaisesti (Section 1(1); enimmäisrangaistus on viiden vuoden vankeusrangaistus, katkaistun haulikon tai muunnellun aseiden tapauksessa enimmäisrangaistus on seitsemän vuotta vankeutta),
- ampuma-asetta koskevan lupakirjan ehtojen noudattamatta jättäminen (Section 1(2); enimmäisrangaistukset kuten edellisellä rikoksella),
- ampuma-aseen, ampumatarvikkeiden, haulikon tai ilma-aseiden valmistaminen, myyminen, siirtäminen, korjaaminen tai testaaminen ilman rekisteröitymistä asekauppiaaksi (Section 3(1); enimmäisrangaistus on viiden vuoden vankeusrangaistus),
- haulikon piipun lyhentäminen alle 24 tuuman pituiseksi (Section 4(1); enimmäisrangaistus on seitsemän vuoden vankeusrangaistus),
- muu henkilö kuin rekisteröity asekauppias muuttaa ampuma-aseeksi sellaisen esineen, joka näyttää ampuma-aseelta mutta joka on rakennettu siten, ettei se kykene laukaisemaan ammusta (Section 4(3); enimmäisrangaistus kuten edellisellä rikoksella),
- kiellettyjen aseiden ja ampumatarvikkeiden luvaton hallussapito, ostaminen tai hankkiminen ilman lupaa (Section 5(1) ja Section 5(A); enimmäisrangaistus on kymmenen vuoden vankeusrangaistus),
- kiellettyjen aseiden tai ampumatarvikkeiden luvaton valmistaminen, myyminen, siirtäminen, hallussapito myyntiä varten sekä ostaminen tai hankkiminen myymistä tai siirtämistä varten (Section 5(2A); enimmäisrangaistus elinkautinen vankeusrangaistus),
- ampuma-aseen tai ampumatarvikkeiden hallussapito tarkoituksessa vaarantaa ihmishenki tai mahdollistaa se, että toinen henkilö voi niiden avulla vaarantaa ihmishengen riippumatta siitä, onko henkilövahinko aiheutunut vai ei (Section 16; enimmäisrangaistus elinkautinen vankeusrangaistus),

- ampuma-aseen tai ampuma-aseen jäljitelmän hallussapito tarkoituksessa saada aikaan tai mahdollistaa se, että toinen henkilö aiheuttaa sen, että henkilö uskoo, että laitonta väkivaltaa tullaan käyttämään häntä tai toista henkilöä vastaan (Section 16A; enimmäisrangaistus on kymmenen vuoden vankeusrangaistus),
- henkilö käyttää tai yrittää käyttää ampuma-asetta tai sen jäljitelmää tarkoituksessa vastustaa hänen tai toisen henkilön laillista pidättämistä tai vangitsemista tai estää se (Section 17(1); enimmäisrangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus),
- henkilö pitää hallussaan ampuma-asetta tai sen jäljitelmää silloin, kun hän tekee tietyn liitteessä 1 mainitun vakavan rikoksen tai hänet pidätetään sellaisesta rikoksesta, paitsi jos kyseinen henkilö osoittaa, että ase on hänen hallussaan laillisesti (Section 17(2); enimmäisrangaistus kuten edellisellä rikoksella),
- henkilöllä on mukanaan ampuma-ase tai sen jäljitelmä tarkoituksessa tehdä syytteeseen johtava (indictable) rikos tai vastustaa toisen pidättämistä tai estää se (Section 18(1); enimmäisrangaistus kuten edellisellä rikoksella),
- henkilöllä on ilman laillista valtuutusta tai perusteltua syytä julkisella paikalla mukanaan ladattu haulikko, ilma-ase (ladattu tai lataamaton), mikä tahansa muu ampuma-ase (ladattu tai lataamaton) siihen soveltuvine ammuksineen tai ampuma-aseen jäljitelmä (Section 19; enimmäisrangaistus on seitsemän vuotta vankeutta, jäljitelmän kohdalla yksi vuosi ja ilma-aseen kohdalla kuusi kuukautta vankeutta),
- henkilöllä on ampuma-ase tai sen jäljitelmä ja hän menee sen kanssa ilman hyväksyttävää syytä rakennukseen tai sen osaan tai maa-alueelle (Section 20(1) ja Section 20(2); vakavimmissa tapauksissa enintään seitsemän vuoden vankeusrangaistus),
- Ampuma-aseen tai ampumatarvikkeiden hallussapito koskien henkilöitä, jotka on aiemmin tuomittu rikoksista. Jos henkilö on tuomittu vähintään kolmeksi vuodeksi vankeuteen, kielto on elinikäinen. Jos henkilö on tuomittu vähintään kolmeksi kuukaudeksi mutta alle kolmeksi vuodeksi vankeuteen, kielto on voimassa viisi vuotta vapautumispäivästä (Section 21(4); enimmäisrangaistus on viiden vuoden vankeusrangaistus),
- ampuma-aseen myyminen tai luovuttaminen henkilölle, jonka tekijä tietää tai jonka hänellä on perusteltua syytä olettaa olevan aseiden hallussapitokiellon alainen, tai ampuma-aseen tai ampumatarvikkeiden korjaaminen, testaaminen tai todistaminen sellaiselle henkilölle (Section 21(5), enimmäisrangaistus kuten edellisessä rikoksessa).

Teräaseet ja muut vaaralliset esineet

Rikokseen syyllistyy rikosoikeuslain (Criminal Justice Act, Section 139 ja Section 139(A)) mukaan se, jolla on mukanaan julkisella paikalla tai koulun tiloissa esine, jossa on terä tai joka on teräväkärkinen (paitsi taitettava taskuveitsi, jonka leikkureuna on alle 3 tuumaa). Teosta voidaan summaarisessa menettelyssä tuomita enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus ja syytemenettelyssä enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Rikokseen syyllistyy rikosoikeuslain mukaan se, (a) jolla on edellisissä pykälissä tarkoitettu esine julkisella paikalla tai koulun tiloissa, b) joka laittomasti ja tahallisesti uhkaa esineellä toista henkilöä ja c) joka tekee tämän siten, että toiselle henkilölle aiheutuu välitön vaara vakavasta fyysisestä haitasta (Section 139AA). Enimmäisrangaistukset ovat samat kuin edellisten pykälien teoissa.

Vankeuslain (Prison Act) mukaan rangaistavaa on pitää hallussa vankilassa esinettä, jossa on terä tai joka on teräväkärkinen, tai muuta henkilön kohdistuvaan hyökkäykseen soveltuvaa asetta (Section 40CA(1)). Teosta tuomitaan summaarisessa menettelyssä enintään yhden vuoden vankeusrangaistus ja syytemenettelyssä enintään neljä vuoden vankeusrangaistus.

Rikosten estämistä koskevassa laissa (Prevention of Crime Act) säädetään rangaistavaksi henkilöön kohdistuvaan hyökkäykseen soveltuvan ase (offensive weapon) hallussapito julkisella paikalla ilman laillista valtuutusta tai hyväksyttävää syytä (Section 1). Tällainen ase on sellainen, joka on tehty aiheuttamaan henkilön loukkaantumisen, joka on muokattu aiheuttamaan henkilön loukkaantumisen tai jota kannetaan tarkoituksessa käyttää sitä henkilön loukkaantumisen aiheuttamiseen. Rikoksesta voidaan tuomita enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

5.2.6 Ranska

Ranskan aseita koskevan rikosoikeudellisen sääntelyn kannalta merkityksellistä on se, että sisäistä turvallisuutta koskevan lain (code de la sécurité intérieure) L311-2 artiklassa aseet jaetaan neljään luokkaan: A (sotamateriaali ja aseet, joiden hankkiminen ja hallussapito on kielletty), B (luvanvaraiset aseet), C (ilmoituksenvaeraiset aseet) ja D (vapaasti hankittavat ja hallussa pidettävät aseet).

Saman sisäistä turvallisuutta koskevan lain R311-2 artiklan mukaan ase määritellään esineeksi tai laitteeksi, joka on suunniteltu tai tarkoitettu käytettäväksi tappamisessa, haavoittamisessa, lyömisessä tai toimintakyvyttömäksi tekemisessä tai toimintakyvyttömyyden aiheuttamisessa, sekä aseiden toiminnan kannalta tarpeellisiksi

aseiden osiksi. Artikla erottaa myös toisistaan ampuma-aseet ja teräaseet. Viimeksi mainitut kattavat aseet, joilla on yksinomaan ihmisen voimaan perustuva lävistävä, leikkaava tai murtava vaikutus.

Rikoslain (code pénal) 222-52 artiklan mukaan A tai B luokkaan kuuluvien sotatarvikkeiden, aseiden, aseiden osien tai ampumatarvikkeiden hankkimisesta, hallussapidosta tai siirtämisestä ilman puolustuslain L2332-1 artiklan 1 kappaleessa säädettyä lupaa sisäistä turvallisuutta koskevan lain L312-1 artiklan, L312-4 artiklan, L312-4-3 artiklan, L314-2 artiklan ja L314-3 artiklan vastaisesti tuomitaan viiden vuoden vankeusrangaistukseen ja 75 000 euron sakkoon. Rangaistukset korotetaan seitsemään vuoteen vankeutta ja 100 000 euron sakkoon, jos tekijä on aiemmin tuomittu yhdestä tai useammasta rikosprosessilain 706-73 ja 706-73-1 artiklassa mainitusta rikoksesta vähintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen. Rangaistukset korotetaan kymmeneen vuoteen vankeutta ja 500 000 euron sakkoon, jos rikoksentekijänä tai avunantajana on toiminut vähintään kaksi henkilöä.

Rikoslain 222-53 artiklan mukaan A tai B luokan aseita tai ampumatarvikkeita koskevan varaston pitämisestä voidaan tuomita viideksi vuodeksi vankeuteen ja 75 000 euron sakkoon. Rangaistukset korotetaan kymmeneen vuoteen vankeutta ja 500 000 euron sakkoon, jos tekijä on aiemmin tuomittu yhdestä tai useammasta rikosprosessilain 706-73 ja 706-73-1 artiklassa mainitusta rikoksesta vähintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen. Samoja rangaistuksia sovelletaan, jos rikoksentekijänä tai avunantajana on toiminut vähintään kaksi henkilöä.

Lukuun ottamatta sisäistä turvallisuutta koskevan lain L315-1 ja L315-2 artiklasta johtuvia poikkeuksia, A tai B ryhmään kuuluvien sotatarvikkeiden, aseiden, aseiden osien tai ampumatarvikkeiden kantamisesta tai kuljettamisesta kodin ulkopuolella ilman laillista syytä voidaan rikoslain 222-54 artiklan mukaan määrätä seitsemän vuoden vankeusrangaistus ja 100 000 euron sakko, vaikka ne olisivat laillisesti hallussa. Rangaistukset korotetaan kymmeneen vuoteen vankeutta ja 500 000 euron sakkoon, jos tekijä on aiemmin tuomittu yhdestä tai useammasta rikosprosessilain 706-73 ja 706-73-1 artiklassa mainitusta rikoksesta vähintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen. Samoja rangaistuksia sovelletaan, jos kantamisen tai kuljettamisen suorittaa vähintään kaksi henkilöä.

Rikoslain 222-56 artiklan mukaan sisäistä turvallisuutta koskevan lain L311-2 artiklassa mainittuihin laitteisiin, aseisiin tai niiden olennaisiin osiin kiinnitettyjen tai sisällytettyjen merkintöjen, tarkastusmerkinnän, sarjanumeroiden, tunnuskuvioiden tai muiden merkkien vilpillisestä poistamisesta, peittämisestä tai muuttamisesta voidaan tuomita viideksi vuodeksi vankeuteen ja 75 000 euroon sakkoon. Rikoslain 222-57 artiklan mukaan näissä tapauksissa laitteiden, aseiden tai niiden olennaisten

osien hankkimisesta, myymisestä, siirtämisestä tai kuljettamisesta voidaan tuomita viiden vuoden vankeusrangaistukseen ja 75 000 euron sakkoon. Rangaistukset korotetaan viimeksi mainittua artiklaa koskevassa tapauksessa kymmeneen vuoteen vankeutta ja 500 000 euron sakkoon, jos rikoksen on tehnyt järjestäytynyt rikollisryhmä. Rikoslain 222-58 artiklan mukaan tarkastusmerkinnän väärentämisestä tai vilpillisestä käytöstä voidaan tuomita viiden vuoden vankeusrangaistukseen ja 75 000 euron sakkoon.

Rikoslain 222-59 artiklan mukaan aseiden kokoamisesta tai kunnostamisesta voidaan tuomita viiden vuoden vankeusrangaistukseen ja 75 000 euron sakkoon. Samat rangaistukset määrätään aseiden muuttamisesta ja siten sen luokan muuttamisesta ja rikoslain 222-56 artiklassa tarkoitettujen muutosten kohteena olleiden aseiden tahallisuudesta hallussapidosta. Rangaistukset korotetaan seitsemän vuoden vankeusrangaistukseen ja 100 000 euron sakkoon, jos tekijä on aiemmin tuomittu yhdestä tai useammasta rikosprosessilain 706-73 ja 706-73-1 artiklassa mainitusta rikoksesta vähintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen. Rangaistukset korotetaan kymmeneen vuoteen vankeutta ja 500 000 euron sakkoon, jos rikoksen on tehnyt järjestäytynyt rikollisryhmä.

Sisäistä turvallisuutta koskevan lain 317-1-1 artiklassa säädetään muun ohessa rangaistavaksi se, että tiettyjä lakisääteisiä velvoitteita noudattamatta valmistetaan tai myydään C tai D luokan mukaisia aseita tai niiden osia taikka kannetaan niihin luokkiin kuuluvaa asetta kodin ulkopuolella ilman laillista syytä, vaikka ase on laillisesti hallussa. Teosta voidaan tuomita seitsemän vuoden vankeusrangaistukseen ja 100 000 euron sakkoon. Rangaistukset korotetaan kymmeneen vuoteen vankeutta ja 500 000 euron sakkoon, jos rikoksen on tehnyt järjestäytynyt rikollisryhmä.

Sisäistä turvallisuutta koskevan lain L317-5 artiklan mukaan enintään kahden vuoden vankeusrangaistus ja 30 000 euron sakko määrätään yhden tai useamman C luokkaan kuuluvan aseiden, ampumatarvikkeen tai niiden osien hankkimisesta, siirtämisestä tai hallussapidosta ilman laissa säädettyä ilmoitusta. Rangaistukset korotetaan seitsemään vuoteen vankeutta ja 100 000 euron sakkoon, jos rikoksen on tehnyt järjestäytynyt rikollisryhmä.

Sisäistä turvallisuutta koskevan lain L317-8 artiklan mukaan kodin ulkopuolella aseita, ampumatarvikkeita tai niiden osia ilman laillista syytä kantava tai kuljettava tuomitaan C luokkaan kuuluvien aseiden, ampumatarvikkeiden tai niiden osien osalta kahden vuoden vankeusrangaistukseen ja 30 000 euron sakkoon ja D luokkaan kuuluvien osalta, jos vaara ei ole vähäinen tai jos ase ei ole merkitty asetuksen mukaiseen luetteloon, enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen ja 15 000 euron sakkoon.

Aserikoksia koskevia rangaistussäännöksiä on myös puolustuslaissa (code de la défense). Esimerkiksi sen L2339-2 artiklan mukaan seitsemän vuoden vankeusrangaistukseen ja 100 000 euron sakkoon tuomitaan siitä, että tiettyjä saman lain velvoitteita noudattamatta jättämättä harjoitetaan sotatarvikkeiden, aseiden, ampumatarvikkeiden ja niiden osien valmistusta tai kauppaa.

6 Säännöskohtaiset perustelut

6.1 Rikoslaki

17 luku Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 a §. *Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen.* Pykälään lisättäisiin selventävänä viittaussäännöksenä uusi 4 momentti, jossa todettaisiin, että ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen tai kaikkien sen kokoamiseen tarvittavien osien lainaamisesta tai luovuttamisesta järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämisestä säädetään 41 luvun 2 §:ssä.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan nykyisin on rangaistavaa järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisena järjestäytyneen rikollisryhmän varustaminen aseilla tai sen yrittäminen. Kohdan sanamuodon mukaisesti rangaistava teko koskee vain useiden aseiden luovuttamista. Jatkossa ampuma-aseiden osalta sovellettaisiin ampuma-aseen käsittelyä vakavaa rikollista toimintaa varten koskevaa rikoslain 41 luvun 2 §:ää. Sen mukaan rangaistavaa olisi myös vain yhdenkin ampuma-aseen lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittäminen.

41 luku Aserikoksista

1 §. *Ampuma-aserikos.* Pykälän merkityksellisin muutos koskisi sen soveltamisalan kaventamista, mikä tapahtuisi 1 momentin 4–8 kohdan siirtämisellä lievää ampuma-aserikosta koskevan 4 §:n 1 momenttiin. Lisäksi 1 momenttia muutettaisiin niin, että johtolauseesta poistettaisiin maininta teon ampuma-aselain vastaisuudesta. Maininta siitä lisättäisiin momentin 1 ja 2 kohdan alkuun. Momentin 3 kohtaa täsmennettäisiin niin, että sen alussa todettaisiin kysymys olevan ampuma-aselain 87 §:n vastaisesta lainaamisteosta.

Pykälän 2–4 momentti vastaisivat sanamuodoltaan nykyisen pykälän vastaavia momenteja, niiden merkityssisältö myös säilyisi ennallaan. Momenttien tulkinta-ohjeina toimivien perustelujen osalta viitataan erityisesti hallituksen esityksiin HE 183/1997 vp (s. 128–130), HE 85/2013 vp (s. 8/II ja 9) ja HE 20/2014 vp (s. 52 ja 53/I).

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin edelleen rangaistaviksi eräiden kansainvälisten velvoitteiden vastaiset teot ja ampuma-aserikoksen yritykset. Pykälän 4 momentissa todettaisiin edelleen, että ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseosan, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimien taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä omaaloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun. Tällä momentilla on tärkeä rangaistavuutta rajoittava merkitys esimerkiksi perintöaseiden poliisille luovuttamisen tilanteissa.

Luvun 10 §:n määritelmäsäännöksen mukaan tässä pykälässä tarkoitettuun ampuma-aseeseen sovellettaisiin ampuma-aselain 2 §:n ampuma-aseen määritelmää. Myös 3D-tulostetut aseet ovat määritelmän täyttäessään rikoslain 41 luvun ampuma-aseita koskevien rangaistussäännösten soveltamisalaan kuuluvia. Tämä ei koske pelkästään tätä pykälää, vaan 3D-tulostettu ampuma-ase voi myös olla 10 §:ssä viitattuna ampuma-aselain 9 §:n mukainen erityisen vaarallinen ampuma-ase, jolloin sovellettaviksi voi tulla törkeitä ampuma-aserikosta koskeva rikoslain 41 luvun 2 §.

2 §. *Ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten.* Uuden pykälän 1 momentissa säädettäisiin rangaistavaksi se, että rikoksentekijä pitää hallussaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseosan tai sen mainitut osat toiselle sellaisissa olosuhteissa, joissa tekijän tietten ase on omiaan päätyään rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu tai mainitun luvun 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Teosta tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Vähimmäisrangaistus olisi rikoslain 2 c luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti neljäntoista päivän vankeusrangaistus.

Pykälää sovellettaisiin myös niihin tilanteisiin, joissa ampuma-aseen hallussapitäjällä taikka sen lainaamisen tai luovuttamisen kautta saavalla on sinällään oikeus pitää kyseistä asetta hallussaan. Ampuma-aseita käyttäen toteutettujen rikosten erityisen vaarallinen luonne huomioon ottaen uudella rangaistussäännöksellä täydennettäisiin rangaistussääntelyä siirtämällä tiettyjen ampuma-aseisiin liittyvien tekojen rangaistavuutta jonkin verran aikaisempaan vaiheeseen. Rikoksen mainitusta luonteesta täydentävänä säännöksenä ja tunnusmerkistön sisällöstä oletettavasti seuraisi se, että uuden rangaistussäännöksen piiriin kuuluvia tapauksia ei tulisi runsaasti rikosprosessissa käsiteltäviksi.

Pykälän soveltamisalaan kuuluisivat kaikki ampuma-aselain 2 §:n mukaiset ampuma-aseet, myös sen pykälän 2 momentin mukaiset ampuma-aseeksi muutettavissa olevat esineet ja 3 momentin mukaiset ampuma-aseiksi muunnettavissa olevat välineet. Teon rangaistavuus ei edellyttäisi ampuma-aseen toimintakelpoisuutta, mutta sillä saattaisi olla merkitystä arvioitaessa teon vakavuutta ja vaarallisuutta rangaistuksen määräämisen yhteydessä.

Ampuma-aseen kaikkien osien huomioon ottamisella rangaistussäännöksessä estettäisiin se, että sääntelyä kierrettäisiin purkamalla ase väliaikaisesti osiin. Kaikkien osien ei tarvitsisi kuitenkaan olla saman henkilön hallussa, jos useampi henkilö yksituumaisesti rikoskumppaneina pitäisi hallussaan kaikkia ampuma-aseen kokoamiseen tarvittavia osia tulevaa omaa tai toisten rikollista toimintaa varten. Samanlainen yhteistoiminta voisi koskea myös kaikkien ampuma-aseen kokoamiseksi tarvittavien osien lainaamista ja luovuttamista. Jos kysymyksessä olisi vain joku tai jotkut ampuma-aseen kokoamiseen tarvittavista osista, hallussapito, lainaaminen tai luovuttaminen voisivat tulla rangaistaviksi 1 §:n mukaisena ampuma-aserikoksena tai joissakin tilanteissa jopa 3 §:n mukaisena törkeänä ampuma-aserikoksena. Seuraavassa puhutaan yksinkertaistamisen vuoksi vain ampuma-aseista.

Rangaistussäännöksessä noudatettaisiin ampuma-aserikosta koskevan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdan mukaista lainaamisen ja luovuttamisen erottelua, vaikkakin lain esitöiden (HE 183/1997 vp) mukaan lainaamisessa on kysymys luovuttamisesta. Ampuma-aselain 87 §:ssä kuitenkin säädetään ampuma-aseen lainaamisesta erikseen.

Uutta rangaistussäännöstä sovellettaisiin tilanteissa, joissa ei ole vielä kysymys ampuma-asetta käyttäen tehtävän rikoksen yrityksestä (lähinnä ampuma-aseen hallussapitotilanteita koskien), avunannosta sellaiseen rikokseen tai sen rangaistavaan yritykseen (lähinnä ampuma-aseen lainaamis- ja luovuttamistilanteita koskien) taikka tiettyjen rikosten valmistelusta (rikoslain 21 luvun 6 a §, 25 luvun 4 a § ja 31 luvun 2 a §; lähinnä ampuma-aseen hallussapitotilanteita koskien). Rangaistavasta yrityksestä on kysymys, kun tekijä on aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä. Rangaistavalta avunannolta edellytetään, paitsi tietoisuutta tekijän teosta ja oman toiminnan päätekoa edistävästä merkityksestä, myös sitä, että avunannolla edistettävä rikos tai sen rangaistava yritys tehdään. Nyt kysymyksessä olevan rikoksen kohdalla ampuma-aseen hallussapitäjä ei olisi myöskään vielä edennyt vaiheeseen, jossa näköpiirissä on rangaistavan valmistelun mukainen konkreettinen, ainakin jollakin tavalla yksilöity teko. Rikoksen tekijää ei erikseen tuomittaisi ampuma-aseen käsittelyrikoksesta, jos hän on tehnyt

rikoksen, johon sitä edeltävän ampuma-aseen hallussapidon arvioidaan liittyneen (mukaan lukien rangaistavat valmistelurikokset), taikka syyllistynyt rangaistavaan yritykseen tai avunantoon.

Vaaran aseiden päätyemisestä rikolliseen käyttöön tulisi olla varteenotettava. Teon tulisi tyypillisesti olla sellainen, että siitä seuraa aseiden päätyminen sellaiseen käyttöön. Tätä kuvattaisiin rangaistussäännöksessä abstraktista vaaraa kuvaavalla "on omiaan" -rakenteella. Mainitun vaaran lajin kanssa linjassa on se, että teko-olosuhteiden perusteella on oltava ulkonaisesti havaittavia tai muuten todennettavia seikkoja, joiden mukaan on perustellusti luotavissa yhteys ampuma-aseiden hallussapidon, lainaamisen tai luovuttamisen ja aseiden mahdollisen rikollisen käytön suhteen. Tätä ei voitaisi välttämättä päätellä mistään yksittäisestä seikasta tai tiedosta. Kysymys olisi epäillyn rikoksen tutkinnassa ja myöhemmässä rikosprosessuaalisessa käsittelyssä ilmenneiden seikkojen kokonaisarviointista, joka kohdistuisi erityisesti ampuma-asetta hallussa pitävästä taikka sen lainaavasta tai luovuttavasta henkilöstä oleviin tietoihin. Lainaus- ja luovuttamistilanteissa seikkojen tulisi olla lainaajan ja luovuttajan tiedossa. Näyttövelvollisuus aseiden mahdolliseen rikolliseen käyttöön päätyneen osalta olisi rikosprosessissa normaaliin tapaan syyttäjällä.

Kokonaisarvioinnissa huomioon otettavia seikkoja voisivat olla esimerkiksi ampuma-aseiden hallussapitäjän, lainaajan tai luovutuksensaajan esittämät lausumat ja uhkaukset, niin yleisesti tietoon saatetut kuin pienemmässä henkilöpiirissä esitetyt, joissa henkilö ilmaisee tehneensä, tekevänsä tai aikovansa tehdä vakavia rikoksia. Merkitystä voisi olla myös sillä, että henkilö kehottaa tekemään vakavia rikoksia, jollei kyseessä sitten ole jo rikoslain 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettu yllytys rikoksen tekemiseen. Kun arvioidaan henkilön esittämien lausumien ja uhkausten merkitystä, huomiota on kiinnitettävä myös niihin olosuhteisiin, joissa niitä on esitetty, ja siihen, kuinka vakavasti otettavia lausumat ja uhkaukset ovat niiden esittämisolosuhteet huomioon ottaen. Jos kysymys on siitä, että henkilö on liikkeellä ampuma-aseiden kanssa, ratkaisevia olisivat tiedot nimenomaan tuon hallussapitotilanteen olosuhteista ja ampuma-aseiden mukana pitämisen tarkoituksesta.

Lausumien ja uhkausten lisäksi huomioon voisivat tulla otettaviksi muut ampuma-aseiden hallussapitäjän, lainaajan tai luovutuksensaajan toiminnasta olevat tiedot. Henkilö voi esimerkiksi olla epäiltynä, syytteessä tai tuomittu vakavasta rikoksesta. On kuitenkin samalla syytä korostaa sitä, että säännöksellä ei leimattaisi rikolliseksi esimerkiksi henkilöitä, jotka ovat suorittaneet rangaistuksen vakavasta rikoksesta. Tieto aikaisemmasta rikollisuudesta olisi vain yksi henkilön toiminnasta olevien tietojen kokonaisarvioinnissa huomioon otettava seikka. Merkitystä olisi

myös sillä, minkä verran tuomiosta on kulunut ja onko henkilön toiminnasta olevien tietojen perusteella pääteltävissä, että hän on enää tekemisissä vakavan rikollisen toiminnan kanssa.

Ampuma-aseen hallussapitolanteiden osalta kysymys olisi siitä, että on abstraktinen vaara ampuma-aseen hallussapitäjän syyllistymisestä tekijänä vakavaan rikokseen. Hallussapito pykälän tarkoittamassa mielessä voisi toteutua myös yleisellä paikalla henkilön varautuessa ampuma-aseen käyttämiseen jossakin tietyssä vastaavassa tulevassa tilanteessa (esimerkiksi mahdollinen välienselvittely kilpailevan rikosryhmän kanssa). Pykälän 1 momentin mukaisessa rangaistavassa hallussapidossa voisi olla kysymys myös ampuma-aseen nimenomaisesta säilyttämisestä vakavan rikoksen tulevan tekijän tai tulevien tekijöiden varalle. Henkilö voisi esimerkiksi sovitun työnjaon mukaisesti pitää ampuma-asetta hallussaan järjestäytyneessä rikollisryhmässä tai muussakin ryhmässä tehtävää rikosta varten. Vaara ampuma-aseen päättymisestä vakavaa rikollista toimintaa varten tarkoittaisi sitä, että rangaistaviksi eivät voisi tulla esimerkiksi sellaiset tilanteet, joissa ampuma-ase tullaan luovuttamaan poliisille ja jotka eivät 1 §:n 4 momentin perusteella ole ampuma-aserikoksia.

Lainaamis- ja luovuttamistilanteissa olisi kyse lainaajan ja luovutuksensaajan syyllistymisestä varsinaisena tekijänä vakavaan rikokseen, jolloin hänen osaltaan hänen saatuaan ampuma-aseen voisi puolestaan olla kyseessä tämän pykälän mukainen rangaistava hallussapito, jollei teko olisi hänen osaltaan rikossuunnitelman olemassaolon perusteella jo edennyt rangaistavaan valmistelurikokseen. Kyseeseen voisi tulla myös hallussapitäjän, lainaajan ja luovutuksensaajan kohdalla rikoksen tekeminen toisen henkilön kanssa rikoslain 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna rikoskumppanina. Rangaistusvastuu ei ulottuisi tilanteisiin, joissa mahdollinen rikollinen toiminta olisi rikoslain 5 luvussa tarkoitettua muuta osallisuutta (välillinen tekeminen, avunanto ja yllytys).

Kun rangaistavan käyttäytymisen alaa laajennetaan yhä varhaisempaan rikosta edeltävään vaiheeseen, erityistä huomiota on kiinnitettävä rikoksesta epäillyn oikeusturvaan. On huolehdittava siitä, että kukaan ei päädy liian kevyin perustein epäillyn tai syytetyn asemaan. Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentti edellyttää, että esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa selvitettävä esitutkinnan aloittamisen edellytysten olemassaolo niin, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan. Tämä koskee erityisesti sen selvittämistä, onko esitutkintakynnys ylittynyt eli onko mainitun pykälän 1 momentin mukaisesti syytä epäillä, että rikos on tehty. Asian edettyä esitutkintaan esitutkintaviranomaisia ohjaavat esitutkintalain 4 luvun esitutkintaperiaatteet, joihin kuuluvat muiden ohessa tasapuolisuusperiaate (1 §), syyttömyysolettama (2 §) ja oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen (3 §). Rikosepäilyn asianmukaista ja riittävää selvittämistä, teon oikeudellista

arviointia jo tutkinnan alkuvaiheessa ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista edistää myös se, että syyttäjä voi tarvittaessa osallistua asian selvittämiseen esitutkintalain 5 luvussa tarkoitetun esitutkintayhteistyön puitteissa.

Vähintään neljän vuoden enimmäisvankeusrangaistusta koskevan vaatimuksen asettaminen johtaisi siihen, että uuden rangaistussäännöksen piiriin tulisivat esimerkiksi virkamiehen väkivaltainen vastustaminen (rikoslain 16 luvun 1 §), törkeä raiskaus (rikoslain 20 luvun 2 §), törkeä lapsenraiskaus (rikoslain 20 luvun 13 §), tappo (rikoslain 21 luvun 1 §), murha (rikoslain 21 luvun 2 §), surma (rikoslain 21 luvun 3 §), lapsensurma (rikoslain 21 luvun 4 §), törkeä pahoinpitely (rikoslain 21 luvun 6 §), törkeä varkaus (rikoslain 28 luvun 2 §) ja törkeä ryöstö (rikoslain 31 luvun 2 §) sekä useat rikoslain 34 a luvussa rangaistaviksi säädetty terrorismirikokset sikäli kuin niiden tunnusmerkistöjen mukaiset teot voivat liittyä ampu-aseisiin. Rajanvetotilanteissa voisi olla kysymys useammasta vaihtoehdoisesta mahdollisesta rikoksesta, jolloin mahdollisesti tehtävän rikoksen ei tarvitsisi olla selvillä rikosnimikkeen tarkkuudella. Henkilön kertomasta voisi esimerkiksi päätellä, että hän syyllistyy vakavaan toisen henkeen tai terveyteen kohdistuvaan tai seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvaan rikokseen. Tuleva mahdollinen rikollinen toiminta voisi myös koskea laajempaa rikollista toimintaa ja useita rikoksia, mutta vähintään neljän vuoden vankeusrangaistukseen ei saisi päätyä useita rikoksia koskevan mahdollisen yhteisen vankeusrangaistuksen kautta.

Uuden rangaistussäännöksen soveltamisen ohessa sovellettaviksi voisivat tulla myös ampuma-aserikosta ja törkeää ampuma-aserikosta koskevat rikoslain 41 luvun 1 ja 3 §:n säännökset niiden soveltamisedellytysten täytyessä (esimerkiksi ampuma-ase on luvaton tai se on erityisen vaarallinen). Samoin sovellettavaksi voisi lisäksi tulla jälkimmäisen pykälän 1 momenttiin sijoitettava uusi kvalifiointiperuste (ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta pidetään mukana järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon). Uuden rangaistussäännöksen ja uuden kvalifiointiperusteen soveltamisalat eivät olisi päällekkäisiä, koska rangaistussäännös edellyttäisi nimenomaisesti tiettyä rikolliseen toimintaan liittyvää vaaraa ja kvalifiointiperuste koskisi ilman oikeutta tapahtuvaa aseiden mukana pitämistä yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa.

Ampuma-aseiden käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten voisi olla jatkuvaa toimintaa erityisesti rikollisryhmiin liittyessään. Arvioitaessa sitä, onko kyseessä yksi vai useampi rikos, noudatettaisiin niin sanottua luonnollista katsantokantaa (esimerkiksi KKO 2018:17, kohta 17 ja siinä mainitut oikeuslähteet). Tekojen ykseyden arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti tekojen ajalliseen ulottuvuuteen sekä

siihen, onko kysymys ollut yhtenäisestä toiminnasta vai selvästi erillisistä teoista. Vaikka tekijän katsottaisiin syyllistyneen vain yhteen rikokseen, esimerkiksi aseiden lukuisuus voi johtaa tavanomaista ankarampaan rangaistukseen.

Pykälän 2 momentin mukaan ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten tuomittaisiin myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat.

Pykälän 2 momentti tarkoittaisi sitä, että ampuma-aseita koskien ei enää sovellettaisi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevaa 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohtaa, mihin liittyen lisättäisiin viittaussäännös mainitun pykälän 4 momentiksi. Kohdasta poiketen rangaistavaksi tulisi yhdenkin ampuma-aseen lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittäminen.

Ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Ankaru rangaistusasteikko liittyisi teon vaaralliseen luonteeseen. Rangaistuslajia valittaessa ja rangaistusta mitattaessa tulisi mahdollisuuksien mukaan kiinnittää huomiota siihen rikolliseen toimintaan (siihen rikokseen tai niihin rikoksiin), joihin ampuma-ase tunnusmerkistön mukaisesti on omiaan päätyään. Lähtökohtaisesti erityisen vakavina voitaisiin pitää tekoja, jotka liittyvät järjestäytyneisiin rikollisryhmiin tai muuten ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan.

Teko voisi koskea vakavuustasoltaan erilaisia rikoksia, joille säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Tämän tulisi vastaavasti heijastua ampuma-aseen käsittelyrikoksesta tuomittavassa rangaistuksessa. Erityisen tärkeä tulevan rikollisen toiminnan vakavuustason huomion ottaminen on koskien 1 momentissa mainittuja terrorismirikoksia, joille säädetty ankarin rangaistus on kolmen vuoden vankeusrangaistus eli matalampi kuin nyt rangaistavaksi säädettyä ehdotettavan ampuma-aseen käsittelyrikoksen enimmäisrangaistus.

3 §. Törkeä ampuma-aserikos. Törkeää ampuma-aserikosta koskevat säännökset ehdotetaan uudessa 41 luvussa siirrettäviksi tähän pykälään, koska ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten säädettäisiin edellisessä, nykyisin törkeää ampuma-aserikosta koskevassa pykälässä.

Pykälän 1 momentin 1–3 kohta vastaisivat nykyisen pykälän vastaavia kohtia. Niiden mukaan rikoksen törkeäksi tekevinä kvalifiointiperusteina olisivat edelleen seuraavat: 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia, 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai 3) rikos tehdään erityisesti suunnitelmallisesti. Näitä kohtia käsitellään tarkemmin erityisesti hallituksen esityksissä HE 183/1997 vp (s. 130/II ja 131) ja HE 20/2014 vp (s. 53).

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uutta kvalifiointiperustetta koskeva 4 kohta, jonka mukaan törkeänä ampuma-aserikoksena tulisi rangaistavaksi se, että rikosentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaisella mukana pitämisellä tarkoitettaisiin sitä, että henkilö pitää ampuma-asetta hallussaan liikkeessään kantamalla sitä kädessään, vaatteissaan tai kantovälineessä. Tällainen hallussapito voisi tapahtua myös kuljettamalla ampuma-asetta kulkuneuvossa.

Uusi kvalifiointiperuste koskisi ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin mukaista ampuma-asetta, jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaannuttavia aineita. Näin ollen ulkopuolelle jäävät esineet ja välineet, jotka vasta erillisten muuttamis- tai muuntamistoimenpiteiden kautta ovat mainitun momentin mukaisia ja joista säädetään mainitun pykälän 2 ja 3 momentissa. Teon rangaistavuus ei edellyttäisi sitä, että ampuma-ase on toimintakelpoinen. Mainitulla seikalla voisi kuitenkin olla merkitystä teon törkeyttä koskevassa kokonaisarvioinnissa ja rangaistuksen määräämisessä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan ampuma-aseen mukana pitäminen voisi ensinnäkin tapahtua järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla. Kohdan mukaan yleisiä paikkoja ovat a) tie, katu, jalkakäytävä, tori, puisto, uimaranta, urheilukenttä, vesialue, hautausmaa tai muu vastaava alue, joka on yleisön käytettävissä ja b) rakennus, joukkoliikenteen kulkuneuvo ja muu vastaava paikka, kuten virasto, toimisto, liikenneasema, kauppakeskus, liikehuoneisto tai ravintola, joka on yleisön käytettävissä joko jonkin tilaisuuden aikana tai muutoin.

Kulkuneuvoksi katsotaan paikasta toiseen kulkemiseen tarkoitettu laite. Se voi kuljettaa matkustajia, tavaroita tai molempia. Kulkuvälineitä ovat muun muassa moottoripyörät, autot, veneet, laivat, lentokoneet, helikopterit, junat ja raitiovaunut.

Kulkuneuvo voi olla niin yksityiseen kuin yleiseenkin käyttöön käytettävä. Kulkuneuvon sijaintipaikalla ampuma-aseen kuljettamisen yhteydessä ei olisi merkitystä uuden kvalifiointiperusteen soveltamisen kannalta.

Uuden kvalifiointiperusteen tapauksissa kysymys olisi myös siitä, että rikoksentehtäjä pitää ampuma-asetta mukanaan ilman oikeutta sellaiseen aseeseen hallussapitoon. Siltä osin on kytkentä ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin edellyttämään luvanvaraisuuteen. Joitakin tilanteita koskien on kuitenkin säädetty poikkeuksia luvanvaraisuudesta. Tämä koskee ampuma-aselain 19 §:n mukaan esimerkiksi ampuma-aseen kuljettamista silloin, kun kuljettaja harjoittaa ammattimaista tavaroiden kuljettamista. Lisäksi on huomattava, että ampuma-aselain 87 §:n mukaan siinä tarkemmin säännellyllä tavalla ampuma-aseeseen saa lainata sille, jolla on oikeus kysymyksessä olevan aseeseen hallussapitoon.

Luvun 1 §:n 4 momentin mukaan ampuma-aserikoksena ei edelleenkään pidettäisiin pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseeseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun. Tällainen toiminta ei voisi tulla rangaistavaksi myöskään uuden kvalifiointiperusteen mukaisena törkeänä ampuma-aserikoksena. Rankaisematonta olisi siis se, että henkilö ilmoitettuaan ensin ampuma-aseesta poliisille on menossa luovuttamaan sitä poliisille, ja siinä tarkoituksessa pitää ampuma-asetta mukanaan yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa.

Tässä yhteydessä on aiheellista korostaa sitä, että sellaistaakin asetusta, jonka mukana pitämiseen hallussapitäjällä on oikeus, saa pitää yleisellä paikalla sekä tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy, kantaa ja kuljettaa vain silloin, kun siihen on hyväksyttävä syy. Moottorikäyttöisessä ajoneuvossa ampuma-asetta saa kuljettaa vain lataamattomana suojuksessa tai sijoitettuna suojattuun tilaan sekä kantaa vain silloin, kun siihen on hyväksyttävä syy. Metsästysaseen kuljettamisessa noudatetaan lisäksi, mitä metsästyslaissa ja sen nojalla säädetään. (ampuma-aselain 106 §:n 1 momentti)

Ampuma-aselain esitöiden (HE 183/1997 vp, s. 137) mukaan hyväksyttävänä syynä aseeseen kuljettamiseen voidaan pitää esimerkiksi sitä, että asetusta viedään ampumaradalle tai korjattavaksi taikka tällaisesta paikasta takaisin luvanhaltijan asunnolle. Ampuma-aseeseen kantaminen yleisellä paikalla ja tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy, tulee kysymykseen esimerkiksi silloin, kun asetusta kannetaan työtehtävässä. Lisäksi kantamisen hyväksyttävyyttä arvioitaessa on otettava huomioon muut mahdolliset asiaa koskevat säännökset. Metsästysaseen kuljettamisesta säädetään metsästyslain 35 §:ssä hyvin täsmällisesti.

Rikosten törkeille tekemuodoille ominaisesti kvalifiointiperusteen olemassaolon lisäksi vaaditaan, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, jotta teko voidaan katsoa törkeäksi ampuma-aserikokseksi. Rikoksen lajilla ja teko-olosuhteilla on suuri merkitys sellaisessa törkeysarvioinnissa. Kvalifiointiperusteen käsillä oleminen on sinällään jo vahva teon törkeäksi katsomista tukeva seikka. Näin on varsinkin silloin, kun kvalifiointiperuste itsessään osoittaa teon lähtökohtaista vaarallisuutta. Tämä pitää paikkansa pykälän 1 momentin 4 kohtaan ehdotettavan uuden kvalifiointiperusteen kohdalla sen koskiessa sellaisen ampuma-aseen pitämistä mukana yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa, jonka hallussa pitämiseen rikoksenteikijällä ei ole oikeutta. Joissakin tapauksissa voi kuitenkin olla lieventäviä seikkoja, jotka voivat puhua sen puolesta, että kohdan mukainen rikos kokonaisarvioinnissa kuitenkin katsotaan perusmuotoiseksi ampuma-aserikokseksi. Huomiota on kiinnitettävä erityisesti ampuma-aseen mukana pitämisen tarkoitukseen, esimerkiksi sen hyväksyttävyyteen ampuma-aselain 106 §:n 1 momentin näkökulmasta. Merkitystä lisäksi voi olla myös esimerkiksi sillä, että aseluvan voimassaoloaika on äskettäin päättynyt.

Toisaalta 1 momentin 4 kohdan mukaisen kvalifiointiperusteen soveltaminen ei edellyttäisi sitä, että mukana pidettävää ampuma-asetta on tarkoitus käyttää rikollisiin tarkoituksiin tai että sellaisen käytön vaara on olemassa. Jos kysymys olisi siitä, että rikoksenteikijä pitää hallussaan ampuma-asetta sellaisissa olosuhteissa, joissa tekijän tieteen ase on omiaan päätyämään vakavaan rikolliseen käyttöön, tekijä voitaisiin tuomita sekä kvalifiointiperusteen että 2 §:n (ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten) nojalla yhteiseen vankeusrangaistukseen.

Törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikkoa ehdotetaan muutettavasti merkittävästi, kun vähimmäisrangaistus muutettaisiin neljän kuukauden vankeusrangaistuksesta kahden vuoden vankeusrangaistukseksi. Tämä tarkoittaisi sitä, että törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavat vankeusrangaistukset muodostuisivat pääosin ehdottomiksi. Rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan tuomita ehdollisena. Joissakin lukumäärältään vähäisiksi jäävissä tapauksissa rangaistus voisi olla ehdollinen, lähinnä rangaistuksen jäädessä alle kahteen vuoteen vankeutta esimerkiksi rikoksenteikijän nuoren iän tai muun rikoslain 6 luvun 8 §:ssä säädetyn rangaistusasteikon lieventämisperusteen vaikutuksesta.

Ehdotetun muutoksen johdosta rangaistusasteikko kapeutuisi merkittävästi. Rangaistuksen mittaamiskäytännössä yleisesti omaksutun linjan mukaisesti törkeän ampuma-aserikoksen rangaistus jatkossakin oletettavasti mitattaisiin rangaistusasteikon alimmasta neljänneksestä. Tapauskohtaisten olosuhteiden perusteella tuollaisesta rangaistuksen kestosta voitaisiin poiketa niin ylös- kuin alaspäinkin erityisesti kulloinkin arvioitavana olevan rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen

liittyvien seikkojen perusteella. Rikoksen vähimmäisrangaistuksen muuttaminen tarkoittaisi sitä, että törkeästä ampuma-aserikoksesta ei voitaisi enää tuomita valvontarangaistusta ja yhdyskuntapalvelua.

Rangaistuksen määräämisessä lähtökohtaisesti vakavina voitaisiin pitää tekoja, jotka liittyvät järjestäytyneisiin rikollisryhmiin tai muuten ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan.

4 §. *Lievä ampuma-aserikos.* Lievää ampuma-aserikosta koskeva sääntely ehdotetaan sijoitettavaksi uudessa 41 luvussa tähän pykälään.

Pykälän 1 momenttiin sijoitettaisiin nykyisin ampuma-aserikosta koskevan 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa olevat kohdat. Niiden mukaiset teot olisivat jatkossa rangaistavia suoraan lievinä ampuma-aserikoksina ilman lievälle rikokselle ominaista, nykyisen 3 §:n mukaista teon kokonaisarvostelua. Kohtien mukaiset teot koskevat esimerkiksi ilmoittamisen, tarkastuttamisen ja merkinnän tekemisen laiminlyömiä, ja niitä voidaan yleisesti ottaen luonnehtia hallinnollisten velvoitteiden rikkomisiksi. Kohtia ei niiden siirtämisen yhteydessä muutettaisi, ja niiden merkityssisältö säilyisi ennallaan.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että lievästä ampuma-aserikoksesta tuomitaan myös se, joka tekee jonkin 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun teon, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Luvun 1 §:n 1 momenttiin jäävien 1–3 kohdan ja sen pykälän 2 momentin osalta lievää ampuma-aserikosta koskeva sääntely säilyisi siis entisellään.

Nykyisin 1 §:n 1 momentin 4–8 kohdassa olevien tekojen siirtäminen tämän pykälän 1 momenttiin tarkoittaisi sitä, että niitä koskevissa tapauksissa ei enää tule kysymykseen teon katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi jonkin 3 §:n 1 momentissa säädetyn kvalifiointiperusteen täytyessä ja sen momentin mukaisen teon kokonaisarvostelun perusteella. Törkeän ampuma-aserikoksen pohjan muodostaisi 3 §:n 1 momentin johdantokappaleen mukaisesti edelleen perusmuotoinen ampuma-aserikos.

Koska lievän ampuma-aserikoksen piiriin siirrettäisiin 1 momentin mukaisesti tekoja, jotka nykyisin ovat rangaistavia ankarammin rangaistavana ampuma-aserikoksena ja koska kohtien mukaiset teot eivät enää voisi tulla kysymykseen törkeän ampuma-aserikoksen pohjarikoksena, lievän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoon ehdotetaan lisättäväksi vankeusuhka. Tästä rikoksesta voitaisiin muutoksen jälkeen tuomita sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Vankeusrangaistus

saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi tapauksissa, joissa teko koskee useita ampuma-aseita tai joissa tekijään on perusteltua kohdistaa tavanomaista voimakkaampi moite-arvostelu esimerkiksi taloudellisen hyödyn tavoittelun tai rikoksen suunnitelmallisuuden vuoksi.

Vankeusuhka koskisi lähtökohtaisesti myös niitä 2 momentin mukaisia tekoja, jotka säädettäisiin edelleen rangaistaviksi 1 §:n 1 tai 2 momentissa ja joiden kohdalla teon katsominen lieväksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi kokonaisarvostelua. Teon katsominen jatkossakin useissa tapauksissa kokonaisuutena arvostellen vähäiseksi tarkoittaisi kuitenkin sitä, että 2 momentin mukaisista teoista käytännössä yleensä tuomittaisiin sakkoon.

Tiettyjen tekojen siirtäminen 1 §:n 1 momentista tämän pykälän 1 momenttiin ei tarkoittaisi muutosta suhteessa mahdollisuuksiin määrätä rikoksen perusteella suoritettavia hallinnollisia toimenpiteitä. Tämä koskee esimerkiksi ampuma-aselain 67 §:n mukaista luvan peruuttamista tai 92 §:n mukaista väliaikaista haltuunottoa.

5 §. *Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen.* Pykälä vastaisi nykyisen luvun 4 §:ää. Rangaistavaa olisi edelleen se, että tekijä järjestyslain 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan. Myöskään rangaistusasteikkoa ei tässä yhteydessä muutettaisi, vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta tuomittaisiin edelleen sakkoon tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen.

6 §. *Vaarallisen esineen hallussapito.* Pykälään siirrettäisiin muutettuna nykyisen luvun 5 §:n sääntely. Rangaistavaa olisi edelleen se, että tekijä järjestyslain 9 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä. Sääntelyä täsmennettäisiin niin, että yleistä paikkaa koskien viitattaisiin järjestyslain 2 §:n 1 kohtaan. Muutosta nykyiseen sääntelyyn tarkoittaisi se, että teosta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Nykysäännöksen mukaan enimmäisrangaistus on yksi vuosi vankeutta.

Rangaistusasteikon enimmäisrangaistuksen muuttaminen asteikkoa laajentamalla mahdollistaisi nykyistä paremmin teon vaarallisuuden huomioon ottamisen rangaistuksen määräämisessä. Nämä hallussapitorikokset ovat jo lähtökohtaisesti vaarallisia, koska järjestyslain 9 §:ssä tarkoitettut vaaralliset esineet (nyrkkirauta, stiletit, heittotähti, muuksi esineeksi naamioitu teräase, sähkölamautin ja -patukka, jousipatukka, tarkkuussinko ja -linko sekä teleskooppipatukka) ovat toisen henkilön vahingoittamiseen tarkoitettuja esineitä ja niiden tahalliseen mukana pitämiseen yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa liittyy sen vuoksi vaaraelementti. Muutettu rangaistusasteikko kuitenkin muiden vastaavien asteikkojen

soveltamiskäytännöistä olevien tietojenkin perusteella (esimerkiksi ampuma-ase-rikos) tarkoittaisi sitä, että valtaosasta vaarallisen esineen hallussapidoista tuomittaisiin edelleen sakkoa.

Rangaistuslajin valinnassa ja rangaistuksen mittaamisessa tulee ottaa huomioon vaarallisen esineen hallussapidon olosuhteet ja erityisesti rikokseen syyllistyneen tarkoitus sellaisen esineen hallussapidolle. Vakavimpia ovat ne tapaukset, joissa on abstraktinen vaara rikoksen, erityisesti vakavan rikoksen, tekemisestä vaarallista esinettä käyttäen. Kysymys on tuolloin siitä, että hallussapito on omiaan johtamaan sellaisen rikoksen tekemiseen, vaikka konkreettinen ja ainakin jollakin tavalla yksilöity rikos ei rangaistavan valmistelun tavoin ole vielä tekijän näköpiirissä. Kyse voi näissä tilanteissa olla esimerkiksi varautumisesta vaarallisen esineen käyttöön jossakin tietynlaisessa vastaan tulevassa tilanteessa. Jos rikos taikka sen rangaistava yritys (konkreettinen vaara rikoksen tunnusmerkistön täyttymisestä) tai valmistelu on jo tehty vaarallista esinettä käyttäen, tuomitaan yhteinen vankeusrangaistus vaarallisen esineen hallussapidosta ja vaarallista esinettä käyttäen tehdystä rikoksesta tai sen rangaistavasta yrityksestä.

Järjestylain 9 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään niistä tilanteista, joissa vaarallisen esineen hallussapito yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa ei ole rangaistavaa. Näin on ensinnäkin 2 momentin mukaan teleskooppipatukan osalta silloin, kun hallussapitäjänä on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa oleva vartija tai järjestyksenvalvoja työtehtävässään taikka hallussapitoon on teleskooppipatukan luovuttamiseen liittyvä hyväksyttävä syy tai järjestylain 12 §:ssä muuta säädetään. Rangaistavuutta rajoittaa myös järjestylain 9 §:n 3 momentti, jonka mukaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske valtiota eikä valtion omistamien esineiden hallussapitoa, jos perusteena hallussapidolle on valtion palveluksessa olevan henkilön tehtävien hoitaminen.

7 §. *Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito.* Pykälässä säädettäisiin pitkälti nykyisen luvun 6 §:ää vastaavasti, että se, joka järjestylain 10 §:n vastaisesti pitää mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla hallussaan toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Säännöstä muutettaisiin sen toiseen pykälään siirtämisen yhteydessä niin, että pykälän otsikkoon, tunnusmerkistöön ja rikosnimikkeeseen lisättäisiin sana "vakavaan" (toisen *vakavaan* vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen

hallussapito). Tämä muutos olisi vain täsmennys. Järjestyslain 10 §:n 1 momentista ja sen esitöistä (HE 20/2002 vp, s. 40) ilmenee, että momentissa mainitut esineet ja aineet ovat nimenomaan vakavaan vahingoittamiseen soveltuvia. Täsmennystä tarkoittaisi myös järjestyslain 2 §:n 1 kohtaa koskevan viittauksen lisääminen.

Merkittävämpi muutos nykyiseen sääntelyyn verrattuna olisi se, että rikoksen enimmäisrangaistus muutettaisiin yhdeksi vuodeksi vankeutta. Nykyisin vankeutta voidaan tuomita enintään kuusi kuukautta. Edellisen pykälän muutoksen tavoin tämäkin muutos rangaistusasteikon laajentamisen kautta mahdollistaisi nykyistä paremmin teon vaarallisuuden huomioon ottamisen rangaistuksen määräämisessä. Vakavimmissa ja moitittavimmissa, erityisesti esineen tai aineen mahdolliseen rikolliseen käyttöön liittyvissä tilanteissa voitaisiin määrätä vankeusrangaistus, joita ei nykyisen rangaistusasteikon puitteissa ole käytännössä määrätty. Näkökohdat olisivat näiltä osin pitkälti samoja kuin 6 §:n kohdalla.

Teon rangaistavuutta rajoittaisi edelleen järjestyslain 10 §:n 3 momentti, jonka mukaan, mitä sen pykälän 1 momentissa säädetään, ei koske esineitä tai aineita, joiden hallussapito on työtehtävän tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi tarpeen.

8 §. *Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle.* Pykälässä säädettäisiin rangaistavaksi järjestyslain 11 §:n vastainen ilma-aseen, jousitoimisen aseiden tai harppuunan myyminen tai muu pysyvä luovuttaminen alaikäiselle, mistä teosta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Pykälä vastaisi nykyistä 7 §:ää kuitenkin niin muutettuna, että tässäkin pykälän otsikkoon ja rikosnimikkeeseen lisättäisiin sana ”vakavaan” (toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle).

9 §. *Ampuma-ratarikos.* Pykälään siirrettäisiin muuttamattomana nykyisin 8 §:ssä oleva sääntely.

10 §. *Määritelmät.* Pykälän mukaan tämän luvun 1–3 §:n säännöksiä sovellettaessa noudatetaan ampuma-asetta, tehokasta ilma-asetta, aseiden osaa, patruunaa, erityisen vaarallista ampuma-asetta, erityisen vaarallisia ammuksia ja kaasusumutinta koskevia ampuma-aselain 2 §:n, 2 a §:n, 3 §:n 5 §:n ja 9–11 §:n säännöksiä. Pykälällä selvennettäisiin nykyistä oikeustilaa.

6.2 Pakkokeinolaki

10 luku Salaiset pakkokeinot

3 §. *Telekuuntelu.* Pykälän 2 momenttia muutettaisiin niin, että sen muutetussa 16 kohdassa mainittaisiin ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten, joka näin tulisi telekuuntelun käytön perusterikokseksi. Samalla momentin 16–18 kohta siirtyisivät yhdellä eteenpäin.

Kuten muidenkin luvun salaisten pakkokeinojen kohdalla, myös telekuuntelun käyttäminen edellyttää perusterikosta koskevan edellytyksen lisäksi muiden pakkokeinolaissa säädettyjen pakkokeinon käytön edellytysten täyttymistä. Osa näistä muista edellytyksistä on yleisiä (esimerkiksi suhteellisuusperiaatteen noudattaminen), osa keinokohtaisia. Luvun 2 §:n 2 momentin mukaan telekuuntelua saadaan käyttää vain, jos sillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Suhteellisuusperiaatteesta seuraa, että arvioitaessa pakkokeinon käyttöedellytyksiä on otettava huomioon se, mitä vakavuustasoa rikos konkreettisesti tapauksessa edustaa.

Ehdotettu muutos tekisi ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten luvun 4 §:n 1 momentin nojalla myös telekuuntelun sijasta tapahtuvan tietojen hankkimisen perusterikoksen ja 27 §:n 2 momentin nojalla myös peitetoiminnan perusterikoksen.

6.3 Laki rikesakkorikkomuksista

15 §. *Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin niin, että siitä poistetaan rikesakon määräämismahdollisuus koskien vähäistä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa. Muutos liittyisi kyseisen rikoksen rangaistusasteikkomuutokseen.

Lisäksi muutettaisiin toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamista alaikäiselle koskien rikosnimike (toisen *vakavaan* vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle) ja sitä tekoa koskevan pykäläviittauksen pykälän numero (rikoslain 41 luvun 8 §).

Pykälän otsikko myös muutettaisiin vastaamaan pykälään tehtäviä muutoksia.

6.4 Ampuma-aselaki

12 §. *Ampuma-aserikokset.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen lisätään maininta uudesta rangaistavaksi säädettäväksi ehdotettavasta rikoksesta (ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten) ja pykäläviittaukset rikoslain 41 lukuun muutetaan koskemaan uuden luvun 1–4 §:ää.

6.5 Järjestyslaki

10 §. *Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito.* Pykälän otsikko muutettaisiin lisäämällä siihen sana ”vakavaan”. Tämä olisi vain täsmentävä muutos liittyen siihen, että pykälän 1 momentin sanamuodon mukaan kysymys on nimenomaan toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapidosta.

17 §. *Muut rangaistussäännökset.* Pykälää muutettaisiin niin, että siihenkin lisättäisiin kahteen kohtaan sana ”vakavaan”. Lisäksi pykäläviittaus rikoslain 41 luvun säännöksiin muutettaisiin vastaamaan muuttuvia pykälänumeroita.

7 Voimaantulo

Ehdotettavien lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2025 jälkipuoliskolla tai viimeistään vuoden 2026 alussa.

8 Suhde talousarvioesitykseen

Edellä jaksossa 4.2.3 on päädytty siihen, että törkeitä ampuma-aserikosta koskevien lainsäädäntömuutosten, vakavaa rikollista toimintaa varten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn rangaistavaksi säätämisen aiheuttamien rangaistusten täytäntöönpanokustannusten, vaarallisen esineen hallussapidon rangaistusasteikon ankaroitamisen ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistusasteikon ankaroitamisen kustannusvaikutukset olisivat yhteensä noin 16 235 000 euroa vuodessa. Tästä summasta 16 073 500 euroa koskisi ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa (196 vankipaikkaa) ja 161 500 euroa yhdyskuntapalvelua. Lisäksi rikosprosessiin liittyvät vaikutukset olisivat noin 1 185 000 euroa vuodessa näiden kustannusten koskiessa noin 94-prosenttisesti toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita.

Lain vahvistamisvaiheessa voidaan lain voimaantuloajan määräämisellä säännellä sitä, mistä ajankohdasta uuden lainsäädännön vaikutukset alkavat tuntua. Lainvalmistelun vaiheisiin ja eduskuntakäsittelyyn oletettavasti menevä aika huomioon ottaen lait voivat tulla voimaan vuoden 2025 jälkipuoliskolla tai viimeistään vuoden 2026 alussa. Siltä osin kuin rikosoikeudellinen sääntely ankaroituu, se tulee sovellettavaksi vasta voimaantulon jälkeen tehtyihin tekoihin.

Sääntelymuutosten jaksossa 4.2.3 lasketut rangaistuksia ankaroitavat ja lisäävät kustannusvaikutukset koskevat lähinnä ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannuksia. Rikosprosessissa aikansa vievät esitutkinta, syyteharkinta ja tuomioistuinkäsittely, joihin saattaa kulua noin 10 kuukautta. Epäillyt rikokset myös tulevat ilmi ja päätyvät rikosprosessiin vähitellen, jakautuen eri osiin vuotta. Ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpano ei ala heti tuomion lainvoimaiseksi tulemisen jälkeen, lisäksi valitustapauksissa täytäntöönpanokelpoinen on vasta hovioikeuden ratkaisu. Vaikka lainsäädäntömuutokset tulisivat voimaan nopeastikin vuonna 2025 niiden vahvistamisen jälkeen, rikosasian käsittelyn kesto rikosprosessissa tarkoittaa käytännössä sitä, että vaikutukset eivät mainittavasti voi kohdistua vielä sille vuodelle. Tämä arvio koskee myös niitä tapauksia, joissa täytäntöön pantava rangaistus koskee vaarallisia esineitä sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvia esineitä ja aineita.

Ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanovaikutukset voisivat toteutua merkittävässä määrin (ehkä puolet vaikutuksista eli 98 vankipaikkaa vastaava noin 8,0 miljoonaa euroa) vuonna 2026, jos lainsäädäntömuutokset tulisivat voimaan selvästi vuoden 2025 puolella, ja vähäisemmässä määrin (ehkä kolmasosa vaikutuksista eli noin 65 vankipaikkaa vastaava noin 5,4 miljoonaa euroa) vuonna 2026, jos lainsäädäntömuutokset tulisivat voimaan vuoden 2026 alussa. Vuonna 2027 vaikutukset olisivat arvion mukaan jo täytäntöönpanokustannusten suhteen suurempia, lainsäädäntömuutosten voimaantuloajankohdasta riippuen kaksi kolmasosaa tai puolet kustannuksista, ja vuodesta 2028 lähtien täysimääräisiä.

Vastaavasti yhdyskuntapalvelun osalta kustannukset olisivat lakimuutosten voimaantuloajankohdasta riippuen vuonna 2026 joko noin 81 000 euroa tai noin 54 000 euroa. Sen jälkeen kustannukset olisivat vuonna 2027 kaksi kolmasosaa tai puolet kustannuksista ja vuodesta 2028 lähtien täysimääräiset eli 161 500 euroa.

Rikosprosessiin liittyvät vaikutukset myöskin realisoituisivat vasta sitä mukaa kuin rikosta koskevat asiat etenisivät rikosprosessissa. Jos lainsäädäntömuutokset tulisivat voimaan jo vuonna 2025, vähäisiä kustannusvaikutuksia, joita varten ei vielä oletettavasti tarvittaisi määrärahoja sen vuoden talous- ja menoarvioon, voisi aiheutua jo sinä vuonna. Huomioon on otettava se, että toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa koskevat rikosasiat ovat pääosin yksinkertaisia asioita. Merkittävämmät taloudelliset vaikutukset koskevat vasta prosessin lopussa olevaa tuomioistuinvaihetta. Suurin piirtein täysimittaiset rikosprosessiin liittyvät kustannusvaikutukset voisivat koskea jo vuotta 2026.

9 Suhde perustuslakiin ja sääntämisyjärjestys

9.1 Rikoslakia koskevat ehdotukset

Aserikoksia koskeva rikoslain 41 luku ehdotetaan korvattavaksi uudella luvulla, jossa rangaistavuuden alaa laajennettaisiin nykyisestä ja jossa olisi nykyiseen lukuun verrattuna ankarampaan rangaistuskäytäntöön johtavia muutoksia.

Rikoslain uuden 41 luvun 2 §:ssä säädettäisiin uutena rikoksena rangaistavaksi ampuma-aseen käsittely vaarallista rikollista toimintaa varten. Mainittuun rikokseen syyllistyisi se, joka pitää hallussaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle sellaisissa olosuhteissa, joissa tekijän tieteen ase on omiaan päätyään rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu tai mainitun luvun 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Kyseisestä rikoksesta tuomittaisiin myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa aseiden rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseiden tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavat osat. Ampuma-aseiden käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten tuomittaisiin enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentissa lisättäisiin ampuma-aseiden törkeäksi tekeviin kvalifiointiperusteisiin se, että rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus muutettaisiin neljästä kuukaudesta kahdeksi vuodeksi vankeutta.

Lisäksi uuden luvun 6 ja 7 §:n mukaan vaarallisen esineiden hallussapidon ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineiden tai aineiden hallussapidon rangaistusasteikkoja muutettaisiin ankarampaan suuntaan. Ensiksi mainitun rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi yhden vuoden vankeusrangaistuksesta kahden vuoden vankeusrangaistukseksi ja jälkimmäisen rikoksen enimmäisrangaistus muuttuisi kuuden kuukauden vankeusrangaistuksesta yhden vuoden vankeusrangaistukseksi.

Varsinkin ampuma-aseilla mutta myös muilla rikoslain 41 luvun rangaistussäännösten piiriin kuuluvilla esineillä ja aineilla voidaan tehdä rikoksia, joilla vakavasti loukataan kansalaisten perusoikeuksia. Nämä rikokset voivat kohdistua erityisesti perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojattuihin elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen ja saman lain 15 §:n 1 momentissa suojattuun omaisuuteen. Näiden oikeuksien turvaamiseen liittyy perustuslain 22 §, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Oikeushyvien suojaa toteutetaan kriminalisoimalla niitä koskevia loukkauksia rikoslaissa. Kysymys ei ole kuitenkaan pelkästään yksilöllisten oikeushyvien suojelusta, koska yleisellä paikalla tapahtuva lainvastainen aseiden hallussapito ja erityisesti niiden käyttäminen merkittävästi vaarantavat yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Tekoja rangaistavaksi säädettäessä ja muutettaessa rangaistussäännöksiä ankarampiin rangaistuksiin johtaviksi huomioon on otettava myös perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp, s. 5). Ne muun ohella edellyttävät, että rajoitukset ovat tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteet ovat hyväksyttäviä ja rajoittaminen on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, rajoitukset ovat suhteellisuusperiaatteen mukaisia ja rajoitukset ovat välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten merkitys tässä yhteydessä liittyy siihen, että lainsäädäntömuutokset mahdollistaisivat nykyistä enemmän ja tuntuvammin ehdottoman vankeusrangaistuksen käytön, jolla on merkitystä rikoksista tuomittavien ja heidän perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojatun henkilökohtaisen vapautensa kannalta.

Lainsäädäntömuutosten hyväksyttävyyden ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimuksen kannalta merkitystä on, paitsi aseisiin liittyvän rikollisuuden yleisesti vakavalla luonteella, myös aserikollisuuden yleiskuvalla ja kehitysnäkymillä (jakso 2.4.3). Vaikka tilastotietojen perusteella rikosten määrissä ei ole tapahtunut viime vuosina merkittäviä muutoksia, esimerkiksi aserikollisuuden liittynyt ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan, ase- ja muun rikollisuuden kansainvälistyminen, pimeä verkkokauppa, aseiden 3D-tulostaminen sekä Ukrainan sodasta Suomeen kulkeutuvat aseet muodostavat merkittävän vakavan ampuma-aseita käyttäen toteutettavan rikollisuuden uhkan. Muiden kuin ampuma-aseiden kohdalla korostuvat erityisesti teräaseet, joiden mukana pitäminen on yleistynyt etenkin nuorten ja heidän muodostamiensa ryhmien keskuudessa ja joiden käyttökynnys on madaltunut. Ampuma-aseen vakavaa rikollista toimintaa varten tapahtuvan käsittelyn rangaistavaksi säätämällä ja rangaistustasoja ankaroittavilla lainsäädäntömuutoksilla, paitsi reagoitaisiin nykyistä vakavammaksi muuttuvaan aserikollisuuteen, myös estettäisiin uusien rikosten tekemistä. Samoilla näkökohdilla on merkitystä myös

rajoitusten välttämättömyyden suhteen. Välttämättömyysarviointiin liittyy myös se, että ei ole nähtävissä, että lainsäädäntömuutoksilla tavoiteltaviin vaikutuksiin päästäisiin riittävästi muilla keinoilla kuin rikosoikeuden käytöllä.

Perusoikeuksien rajoittamisperusteista tarkkarajaisuus ja täsmällisyys liittyvät tässä tapauksessa siihen, että lainsäädäntömuutosten tulee olla rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaisia. Periaatetta on jo käsitelty edellä jaksossa 2.5.1.1. Periaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Mitä aikaisempaan tekoon (esimerkiksi ns. valmistelun valmistelu) kriminalisointi kohdistuu, sitä korostuneempi on laillisuusperiaatteen merkitys. Sama koskee sellaisen rikokseen osallistumisen kriminalisoimista, joka menee rikosoikeudessa vakiintuneiden osallistumiskäsitysten ulkopuolelle.

Ampuma-aseen käsittelyä vakavaa rikollista toimintaa varten koskevan rikoksen tunnusmerkistön ja uuden kvalifiointiperusteen muotoilussa on kiinnitetty erityistä huomiota tunnusmerkistön tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen. Ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla tämä liittyy varsinkin siihen, että kyse on rikosoikeudellisen vastuun ulottamisesta varhaiseen vaiheeseen ja myös rikoksen edistämisen säättämisestä rangaistavaksi tavalla, joka poikkeaa vakiintuneesta rikokseen osallistumisen sääntelystä.

Suhteellisuusvaatimus liittyy sen edellyttämiseen, että rikoksesta tuomittavat rangaistukset, joille asettaa rajat rangaistusasteikko, vastaavat rikoksen vakavuustasoa. Rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (esimerkiksi PeVL 1/2021 vp, kappale 6 ja siinä viitatus aikaisemmat kannanotot).

Ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten olisi rikos, jolla olisi liityntä rikollisuuteen, jossa tehdään vakavia rikoksia (säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta) tai eräitä valmisteluluonteisia terrorismirikoksia. Terrorismissa on kysymys yhteiskunnan perustoimintoja, oikeusjärjestystä sekä ihmisten henkeä, terveyttä ja turvallisuutta hyvin vakavasti vaarantavasta rikollisuudesta, jonka estämiselle ja keskeyttämiselle on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta hyväksyttävät ja hyvin painavat perusteet (PeVL 34/2021 vp, kappale 3 ja siinä viitatus aikaisemmat kannanotot). Uuden ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistusasteikkoa määritettäessä (jakso 4.1.1.4) on pyritty siihen, että asteikko on oikeassa suhteessa sitä vastaavien lähirikosten asteikkoihin nähden. Rangaistusta

asteikolta mitattaessa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka vakavaan rikokseen tai kuinka vakaviin rikoksiin se rikollinen toiminta liittyy, jota varten ampuma-aseen käsittely tapahtuu.

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen olisi merkittävä ja johtaisi jatkossa ankarien, pääasiassa ehdottomien vankeusrangaistusten tuomitsemiseen. Asteikkomuutoksessa merkityksellisiä olisivat kuitenkin ne lakimuutoksen hyväksyttävyyteen ja painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen liittyvät syyt, jotka puoltavat myös ampuma-aseen käsittelyrikoksen säätämistä rangaistavaksi ja törkeätä ampuma-aserikosta koskevan uuden kvalifiointiperusteen lisäämistä. Käsitys törkeän ampuma-aserikollisuuden paheksuttavuudesta on rikollisuuden luonteen muuttumisen myötä muuttunut, mikä uuden kvalifiointiperusteen lisäksi koskee nykyisiäkin kvalifiointiperusteita (esimerkiksi rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase tai suuri määrä ampuma-aseita taikka rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti). Ampuma-aserikoksen katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi edelleenkin sitä, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Näin ollen vähemmän vakavaksi katsottavia tekoja rangaistusminimin korottaminen ei koskisi.

Joissakin tapauksissa nykyistä ankarampaan rangaistukseen voisi johtaa myös se, että lievää ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain uuden 41 luvun 4 §:ään lisättäisiin vankeusuhka. Teosta voidaan nykyisin tuomita vain sakkoa, mutta muutoksen jälkeen myös enintään kuusi kuukautta vankeutta. Käytännössä vankeusuhka koskisi lähinnä niitä tekoja, jotka nykyisin kuuluvat ampuma-aserikoksina ankaramman rangaistusuhan (asteikko sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta) piiriin. Muutettukin rangaistusasteikko tarkoittaisi sitä, että lievästä ampuma-aserikoksesta tultaisiin jatkossa tuomitsemaan lähinnä sakkorangaistuksia, myös harvemmin tuomittavat vankeusrangaistukset olisivat pääosin ehdollisia. Huomioon on lisäksi myös lievimpien ampuma-aseisiin liittyvien rikosten kohdalla otettava ampuma-aseisiin liittyvän rikollisuuden yleinen vaarallinen luonne. Rangaistusasteikkomuutosta voidaan pitää suhteellisuusvaatimuksen mukaisena.

9.2 Pakkokeinolakia koskeva ehdotus

Telekuuntelua koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentin 16 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten tulisi telekuuntelun käyttämisen perusterikos, joten mainittua salaista pakkokeinoa voitaisiin käyttää kyseisen rikoksen selvittämisessä. Samalla

kyseisestä rikoksesta tulisi pakkokeinolain 10 luvun 4 §:n 1 momentin nojalla myös telekuuntelun sijasta tapahtuvan tietojen hankkimisen perusterikos ja 27 §:n 2 momentin nojalla myös peitetoiminnan perusterikos.

Ehdotettu muutos liittyy perustuslain 10 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan turvattuja ovat jokaisen yksityiselämä ja kotirauha ja 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luotamuksellisen viestin salaisuus. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä ja 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten tutkinnassa.

Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten (PeVM 25/1994 vp, s. 5) mukaan rajoitusten on oltava muun ohessa tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määritellyjä, rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttäviä, rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia ja rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi.

Perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä rajoituksen välttämättömyyteen liittyy se, että pakkokeinon käyttökelpoisuus, hyödyllisyys tai tarpeellisuus jonkin rikoksen selvittämisessä ei yksinään ratkaise sitä, voidaanko pakkokeinon käyttö sallia rikoksen selvittämisessä. Toimivaltuutta ei tee välttämättömäksi pelkkä havainto valtuuden tehokkuudesta (PeVL 36/2002 vp, s. 6/II). Perusoikeusrajoitusta voidaan pitää välttämättömänä, jos rikosta ei pystytä useinkaan selvittämään ilman pakkokeinon käyttämistä (PeVL 32/2013 vp, s. 4/II).

Perustuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitettuja yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavia rikoksia ovat esimerkiksi törkeät väkivaltarikokset (HE 309/1993 vp, s. 54/II). Momentissa tarkoitettuina rikoksina voidaan myös pitää ampuma-aseita käyttäen tehtäviä vakavia rikoksia, joita rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n mukainen ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten koskisi. Erityisesti tämä liittyy ehdotettavan pykälän 2 momenttiin ja siinä tarkoitettuun ampuma-aseen lainaamiseen tai luovuttamiseen järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämiseen. Ampuma-aseen käsittelyrikos koskisi aseiden käsittelyä myös terrorismirikosten tekemistä varten mukaan lukien ne, joita ehdotettavan pykälän 1 momentissa ei erikseen mainittaisi.

Telekuunteluun liittyvä perusoikeuden rajoittaminen olisi perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostuneiden perusoikeuksien rajoitusperusteiden mukainen. Rajoitus perustuisi laissa olevaan tarkkarajaiseen ja täsmälliseen säännökseen. Rajoitus olisi painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima sekä tarpeellinen vakavien rikosten tehokkaan torjunnan kannalta ja myös kysymyksessä olevan rikoksen selvittämisen kannalta. Ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten myös vakavuudeltaan rinnastuisi useisiin niihin rikoksiin, joiden selvittämisessä telekuuntelua voidaan käyttää.

Telekuuntelun käytön välttämättömyyteen ampuma-aseen käsittelyrikoksen selvittämisessä liittyy se, että rikoksen selvittämisessä olisivat oletettavasti merkittävässä asemassa henkilön tai henkilöiden esittämät lausumat ja uhkaukset. Telekuuntelun asema on merkittävä myös silloin, kun kysymys on henkilöiden välisen kommunikation selvittämisestä. Tämä voisi ampuma-aseen käsittelyrikoksen kohdalla koskea esimerkiksi ampuma-aseen lainaamis- tai luovuttamistilanteita.

Perusoikeuteen puuttumisen merkityksen kannalta on huomattava se, että rikoksen oleminen telekuuntelun käyttöön oikeuttava rikos ei automaattisesti johda siihen, että telekuuntelua saadaan käyttää kunkin epäiltävän perusterikoksen selvittämisessä. Huomioon on otettava pakkokeinolain 1 luvun periaatteet, joista tässä yhteydessä merkittäviä ovat luvun 2 §:ssä säädetty suhteellisuusperiaate ja luvun 3 §:ssä säädetty vähimmän haitan periaate. Suhteellisuusperiaatteesta seuraa, että arvioitaessa salaisen pakkokeinon käytön edellytyksiä on otettava huomioon myös kulloinkin selvitettävänä olevan rikoksen konkreettinen ilmenemismuoto ja ennen kaikkea vakavuustaso. Pakkokeinolain 10 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan telekuuntelun käyttö lisäksi edellyttää, että käytöllä voidaan olettaa erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Asiassa on kuitenkin perusteltua pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

10 Lakiehdotukset

1.

L a k i rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 41 luku ja
lisätään 17 luvun 1 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 564/2015, uusi 4 momentti
seuraavasti:

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 a §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseen tai kaikkien sen kokoamiseen tarvittavien osien lainaamisesta tai luovuttamisesta järjestäytyneelle rikollisryhmälle tai sen yrittämisestä säädetään 41 luvun 2 §:ssä.

41 luku

Aserikoksista

1 §

Ampuma-aserikos

Joka

1) ampuma-aselain vastaisesti siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseosan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,

2) ampuma-aselain vastaisesti kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseosan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseosan taikka

3) ampuma-aselain 87 §:n vastaisesti lainaa ampuma-aseen, aseosan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon,

on tuomittava *ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ampuma-aserikoksesta on tuomittava myös se, joka kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan

täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012 4 tai 9 artiklan vastaisesti 2 artiklassa tarkoitetulla tavalla vie ampuma-aseen, sen osan tai olennaisen komponentin taikka ampumatarvikkeen.

Yritys on rangaistava.

Ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun.

2 §

Ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten

Joka pitää hallussaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle sellaisissa olosuhteissa, joissa tekijän tieteen ase on omiaan päätyään rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu tai mainitun luvun 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten, on tuomittava *ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten tuomitaan myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseiden tai kaikkien sen kokoamiseen tarvittavien osien.

3 §

Törkeä ampuma-aserikos

Jos ampuma-aserikoksessa

- 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampumaseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia,
- 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
- 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti taikka
- 4) rikoksentehtäjä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampumasetta järjestyslain (612/2003) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä ampuma-aserikoksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 §

Lievä ampuma-aserikos

Joka

- 1) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinonharjoittajalle ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisin asetietojärjestelmään ampuma-aseiden, tehokkaan ilma-aseiden, kaasusumuttimen tai aseiden osien yksilöintitiedot, esineen luovuttajan ja luovutuskensaajan nimi sekä esineiden korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainitussa 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa,

- 2) laiminlyö ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat,

3) laiminlyö ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty ase en osaksi poliisilaitokselle,

4) laiminlyö ampuma-aselain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka

5) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron,

on tuomittava *lievästä ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Lievästä ampuma-aserikoksesta tuomitaan myös se, joka tekee jonkin 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun teon, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

5 §

Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen

Joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan, on tuomittava *vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

6 §

Vaarallisen esineen hallussapito

Joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti pitää mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla tai sellaisella yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä, on tuomittava *vaarallisen esineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 §

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

Joka järjestyslain 10 §:n vastaisesti pitää mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla hallussaan toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava *toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

8 §

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle

Joka järjestyslain 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen ase en tai harppuunan, on tuomittava *toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

9 §

Ampumaratarikos

Joka ampumaratalain (763/2015) vastaisesti

1) perustaa ampumaradan tai ylläpitää sitä ilman mainitun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa taikka

2) perustaa vähäisen ampumaradan tai ylläpitää sitä tekemättä siitä mainitun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta,
 on tuomittava *ampumaratarikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

10 §

Määritelmät

Tämän luvun 1–3 §:n säännöksiä sovellettaessa noudatetaan ampuma-asetta, tehokasta ilma-asetta, aseiden osaa, patruunaa, erityisen vaarallista ampuma-asetta, erityisen vaarallisia ammuksia ja kaasusumutinta koskevia ampuma-asettain 2 §:n, 2 a §:n, 3 §:n, 5 §:n ja 9–11 §:n määritelmäsäännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
 kuuta 20 .

2.

L a k i

pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 452/2023, seuraavasti:

10 luku

Salaiset pakkokeinot

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta tai luvattomasta tiedustelutoiminnasta;

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta tai valtiopetoksen valmistelusta;

4) törkeästä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä;

5) lapsenraiskauksesta, törkeästä lapsenraiskauksesta, seksuaalisesta kajoamisesta lapseen, törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta lapseen tai lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä;

6) taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä tai rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua mainitun luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;

- 7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta tai panttivangin ottamisen valmistelusta;
- 8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta tai törkeästä kiristyksestä;
- 9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta tai törkeästä rahanpesusta;
- 10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta tai kaappauksesta;
- 11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta, terroristiryhmän rahoittamisesta tai matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;
- 13) törkeästä petoksesta tai törkeästä kiskonnasta;
- 14) törkeästä rahanväärennyksestä;
- 15) törkeästä tietoliikenteen häirinnästä tai törkeästä tietojärjestelmän häirinnästä;
- 16) ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten;
- 17) törkeästä ampuma-aserikoksesta;
- 18) törkeästä ympäristön turmelemisesta; taikka
- 19) törkeästä huumausainerikoksesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

3.

L a k i

rikesakkorikkomuksista annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikesakkorikkomuksista annetun lain (986/2016) 15 § seuraavasti:

15 §

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle

Vähäisestä rikoslain 41 luvun 8 §:ssä tarkoitetusta toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle määrätään 70 euron rikesakko.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

4.

L a k i

ampuma-aselain 102 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 102 §, sellaisena kuin se on laissa 532/2007,
seuraavasti:

102 §

Ampuma-aserikokset

Rangaistus ampuma-aserikoksesta, ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten, törkeästä ampuma-aserikoksesta ja lievistä ampuma-aserikoksesta säädetään rikoslain 41 luvun 1–4 §:ssä sekä rangaistus varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

5.

L a k i

järjestyslain 10 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan järjestyslain (612/2003) 10 §:n otsikko ja 17 §, sellaisena kuin niistä on 17 §
laissa 533/2007, seuraavasti:

10 §

Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito

17 §

Muut rangaistussäännökset

Rangaistus vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta, vaarallisen esineen hallussapidosta, toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikoslain 41 luvun 5–8 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

11 Rinnakkaistekstit

1.

L a k i rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 41 luku ja
lisätään 17 luvun 1 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 564/2015, uusi 4 momentti
seuraavasti:

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 a §

1 a §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan
osallistuminen

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan
osallistuminen

(uusi)

*Ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoi-
tetun ampuma-aseen tai kaikkien sen kokoa-
miseen tarvittavien osien lainaamisesta tai
luovuttamisesta järjestäytyneelle rikollis-
ryhmälle tai sen yrittämisestä säädetään
41 luvun 2 §:ssä.*

41 luku
Aserikoksista

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Ampuma-aserikos

Joka *ampuma-aselain (1/1998) vastaisesti*

1) siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,

2) kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osan,

3) lainaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon,

4) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinonharjoittajalle *ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisin asetietojärjestelmään ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen, kaasusumuttimen tai aseiden osan yksilöintitiedot, esineen luovuttajan ja luovutuksensaajan nimi sekä esineen korjaamisen tai muuntamisen koskevan toimeksiantajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainitussa 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa,*

5) laiminlyö *ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat,*

6) laiminlyö *ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseiden osa poliisilaitokselle,*

1 §

Ampuma-aserikos

Joka

1) *ampuma-aselain vastaisesti* siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,

2) *ampuma-aselain vastaisesti* kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseiden osan taikka

3) *ampuma-aselain 87 §:n vastaisesti* lainaa ampuma-aseen, aseiden osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon,

Voimassa oleva laki

7) laiminlyö ampuma-asetlain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka

8) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron,

on tuomittava ampuma-aserikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ampuma-aserikoksesta on tuomittava myös se, joka kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012 4 tai 9 artiklan vastaisesti 2 artiklassa tarkoitettulla tavalla vie ampuma-aseen, sen osan tai olennaisen komponentin taikka ampumatarvikkeen.

Yritys on rangaistava.

Ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun.

Ehdotus

on tuomittava ampuma-aserikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ampuma-aserikoksesta on tuomittava myös se, joka kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012 4 tai 9 artiklan vastaisesti 2 artiklassa tarkoitettulla tavalla vie ampuma-aseen, sen osan tai olennaisen komponentin taikka ampumatarvikkeen.

Yritys on rangaistava.

Ampuma-aserikoksena ei pidetä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun.

Voimassa oleva laki

(uusi)

2 §

Törkeä ampuma-aserikos

Jos ampuma-aserikoksessa

- 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia,
- 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka
- 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti

ja rikos on myös kokonaisuutena arvioitun törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä ampuma-aserikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ehdotus

2 §

Ampuma-aseen käsittely vakavaa rikollista toimintaa varten

*Joka pitää hallussaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen aseiden tai sen mainitut osat toiselle sellaisissa olosuhteissa, joissa tekijän tieteen ase on omiaan päätyä rikolliseen käyttöön, jossa tehdään rikos, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu tai mainitun luvun 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten, on tuomittava **ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten** vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.*

Ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten tuomitaan myös se, joka lainaa tai luovuttaa taikka yrittää lainata tai luovuttaa 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulle järjestäytyneelle rikollisryhmälle ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseiden tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat.

3 §

Törkeä ampuma-aserikos

Jos ampuma-aserikoksessa

- 1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseiden osia
- 2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
- 3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti taikka

4) rikoksentehtäjä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain (612/2003) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseiden hallussapitoon

ja rikos on myös kokonaisuutena arvioitun törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä ampuma-aserikoksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Voimassa oleva laki

3 §

Lievä ampuma-aserikos

(1 §:n 1 momentin 4–8 kohta)

Jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava *lievästä ampuma-aserikoksesta* sakkoon.

Ehdotus

4 §

*Lievä ampuma-aserikos**Joka*

1) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinonharjoittajalle ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisin asetietojärjestelmään ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen, kaasusumuttimen tai aseeneen osan yksilöintitiedot, esineen luovuttajan ja luovutuskensaaajan nimi sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiantajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainitussa 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa,

2) laiminlyö ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat,

3) laiminlyö ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseeneen osa poliisilaitokselle,

4) laiminlyö ampuma-aselain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka

5) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron,

on tuomittava *lievästä ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Lievästä ampuma-aserikoksesta tuomitaan myös se, joka tekee jonkin 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun teon, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Voimassa oleva laki

(4 §)

5 §

Vaarallisen esineen hallussapito

Joka järjestykslain 9 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä, on tuomittava *vaarallisen esineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

6 §

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

Joka järjestykslain 10 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla hallussaan toisen vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava *toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

7 §

Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle

Joka järjestykslain 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen asean tai harppuunan, on tuomittava *toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Ehdotus

5 §

Vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkominen

Joka järjestykslain 9 §:n vastaisesti tuo maahan tai valmistaa vaarallisen esineen tai pitää sellaista kaupan, on tuomittava *vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

6 §

Vaarallisen esineen hallussapito

Joka järjestykslain 9 §:n vastaisesti pitää *mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla* yleisellä paikalla tai *sellaisella* yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä, on tuomittava *vaarallisen esineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään *kahdeksi* vuodeksi.

7 §

*Toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito*

Joka järjestykslain 10 §:n vastaisesti pitää *mainitun lain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla* yleisellä paikalla hallussaan toisen *vakavaan* vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava *toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään *yhdeksi* vuodeksi.

8 §

*Toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle*

Joka järjestykslain 11 §:n vastaisesti myy tai muuten pysyvästi luovuttaa alle 18-vuotiaalle ilma-aseen, jousitoimisen asean tai harppuunan, on tuomittava *toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Voimassa oleva laki

(7 a §)

(uusi)

Ehdotus

9 §

Ampumaratarikos

Joka ampumaratalain (763/2015) vastaisesti

1) perustaa ampumaradan tai ylläpitää sitä ilman mainitun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa taikka

2) perustaa vähäisen ampumaradan tai ylläpitää sitä tekemättä siitä mainitun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta,

on tuomittava *ampumaratarikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

10 §

Määritelmät

Tämän luvun 1–3 §:n säännöksiä sovellettaessa noudatetaan ampuma-asetta, tehokasta ilma-asetta, aseosa, patruunaa, erityisen vaarallista ampuma-asetta, erityisen vaarallisia ammuksia ja kaasusumutinta koskevia ampuma-asettain 2 §:n, 2 a §:n, 3 §:n, 5 §:n ja 9–11 §:n määritelmäsäännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20_____.

2.

L a k i

pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 452/2023, seuraavasti:

10 luku

Salaiset pakkokeinot

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta tai luvattomasta tiedustelutoiminnasta;

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta tai valtiopetoksen valmistelusta;

4) törkeästä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä;

5) lapsenraiskauksesta, törkeästä lapsenraiskauksesta, seksuaalisesta kajoamisesta lapseen, törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta lapseen tai lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä;

6) taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä tai rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua mainitun luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta tai luvattomasta tiedustelutoiminnasta;

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta tai valtiopetoksen valmistelusta;

4) törkeästä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä;

5) lapsenraiskauksesta, törkeästä lapsenraiskauksesta, seksuaalisesta kajoamisesta lapseen, törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta lapseen tai lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä;

6) taposta, murhasta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä tai rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua mainitun luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;

Voimassa oleva laki

7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta tai panttivangin ottamisen valmistelusta;

8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta tai törkeästä kiristyksestä;

9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammatimaisesta kätkemisrikoksesta tai törkeästä rahanpesusta;

10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta tai kaappauksesta;

11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta, terroristiryhmän rahoittamisesta tai matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;

13) törkeästä petoksesta tai törkeästä kiskonnasta;

14) törkeästä rahanväärennyksestä;

15) törkeästä tietoliikenteen häirinnästä tai törkeästä tietojärjestelmän häirinnästä;

16) törkeästä ampuma-aserikoksesta;

17) törkeästä ympäristön turmelemisesta; taikka

18) törkeästä huumausainerikoksesta.

Ehdotus

7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta tai panttivangin ottamisen valmistelusta;

8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta tai törkeästä kiristyksestä;

9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammatimaisesta kätkemisrikoksesta tai törkeästä rahanpesusta;

10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta tai kaappauksesta;

11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta, terroristiryhmän rahoittamisesta tai matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;

13) törkeästä petoksesta tai törkeästä kiskonnasta;

14) törkeästä rahanväärennyksestä;

15) törkeästä tietoliikenteen häirinnästä tai törkeästä tietojärjestelmän häirinnästä;

16) *ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten*;

17) törkeästä ampuma-aserikoksesta;

18) törkeästä ympäristön turmelemisesta; taikka

19) törkeästä huumausainerikoksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

L a k i
rikesakkorikkomuksista annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikesakkorikkomuksista annetun lain (986/2016) 15 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15

Toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet

Vähäisestä rikoslain (39/1889) 41 luvun 6 §:ssä tarkoitettua toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä mainitun luvun 7 §:ssä tarkoitettua toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle määrätään 70 euron rikesakko.

15 §

*Toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttaminen alaikäiselle*

Vähäisestä rikoslain (39/1889) 41 luvun 8 §:ssä tarkoitettua toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle määrätään 70 euron rikesakko.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
20 .

4.

L a k i
ampuma-aselain 102 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 102 §, sellaisena kuin se on laissa 532/2007,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

102 §

Ampuma-aserikokset

Rangaistus ampuma-aserikoksesta, törkeästä ampuma-aserikoksesta ja lievästä ampuma-aserikoksesta säädetään rikoslain 41 luvun 1–3 §:ssä sekä rangaistus varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

Ehdotus

102 §

Ampuma-aserikokset

Rangaistus ampuma-aserikoksesta, *ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten*, törkeästä ampuma-aserikoksesta ja lievästä ampuma-aserikoksesta säädetään rikoslain 41 luvun 1–4 §:ssä sekä rangaistus varomattomasta käsittelystä rikoslain 44 luvun 12 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
20_____.

5.

L a k i

järjestyslain 10 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan järjestyslain (612/2003) 10 §:n otsikko ja 17 §, sellaisena kuin niistä on 17 §
 laissa 533/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

*Toisen vahingoittamiseen soveltuvien
esineiden ja aineiden hallussapito*

10 §

*Toisen **vakavaan** vahingoittamiseen
soveltuvien esineiden ja aineiden
hallussapito*

17 §

Muut rangaistussäännökset

Rangaistus vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta, vaarallisen esineen hallussapidosta, toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikoslain 41 luvun 4–7 §:ssä.

17 §

Muut rangaistussäännökset

Rangaistus vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisesta, vaarallisen esineen hallussapidosta, toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja toisen **vakavaan** vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle säädetään rikoslain 41 luvun 5–8 §:ssä.

—————
*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .*
 —————

Lagförslag

1.

Lag om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 41 kap. och
fogas till 17 kap. 1 a §, sådan den lyder i lag 564/2015, ett nytt 4 mom. som följer:

17 kap

Om brott mot allmän ordning

1 a §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet

Bestämmelser om utlåning eller överlåtelse eller försök till utlåning eller överlåtelse till en organiserad kriminell sammanslutning av ett i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) avsett skjutvapen eller av alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen finns i 41 kap. 2 §.

41 kap

Om vapenbrott

1 §

Skjutvapenbrott

Den som

1) i strid med skjutvapenlagen överför eller för in till Finland, överför från Finland, i kommersiellt syfte för ut, transiterar eller tillverkar eller saluför, förvärvar, innehar eller överlåter ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen,

2) i strid med skjutvapenlagen i kommersiellt syfte reparerar ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen eller modifierar ett skjutvapen eller en vapendel, eller

3) i strid med 87 § i skjutvapenlagen lånar ut ett skjutvapen, en vapendel, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen till någon som inte har rätt att inneha ett sådant föremål,

ska för *skjutvapenbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För skjutvapenbrott ska även den dömas som exporterar skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition i strid med artikel 4 eller 9 och på ett sätt som avses i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen

och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition.

Försök är straffbart.

Som skjutvapenbrott anses inte innehav av ett skjutvapen, en vapendel, patroner, särskilt farliga projektiler, ett robot- eller raketuppskjutningssystem, en gasspray eller ett effektivt luftvapen enligt 1 mom. 1 punkten, om den som innehar ett sådant föremål på eget initiativ gör en anmälan till polisen om föremålet och överlämnar det i polisens besittning.

2 §

Hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet

Den som innehar ett skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant skjutvapen eller som lånar ut eller överlåter ett sådant vapen eller nämnda delar av ett sådant vapen till någon annan under omständigheter där gärningsmannen vet att vapnet är ägnat att hamna i brottslig användning där det begås ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller görs i 34 a kap. 2 § avsedd förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte eller i 34 a kap. 4 b § avsedd deltagande i utbildning för ett terroristbrott, ska för *hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet* dömas till fängelse i högst fyra år.

För hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet döms också den som till en i 6 kap. 5 § 2 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutning lånar ut eller överlåter eller försöker låna ut eller överlåta ett skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen eller alla delar som behövs för att montera ett sådant vapen.

3 §

Grovt skjutvapenbrott

Om vid ett skjutvapenbrott

- 1) föremålet för brottet är ett särskilt farligt skjutvapen eller en stor mängd skjutvapen, effektiva luftvapen eller vapendelar,
- 2) betydande ekonomisk vinning eftersträvas,
- 3) brottet begås särskilt planmässigt, eller
- 4) gärningsmannen bär ett skjutvapen som avses i 2 § 1 mom. i skjutvapenlagen på en sådan allmän plats som avses i 2 § 1 punkten i ordningslagen (612/2003) eller i ett trafikmedel utan rätt att inneha ett sådant vapen

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för *grovt skjutvapenbrott* dömas till fängelse i minst två och högst fyra år.

Försök är straffbart.

4 §

Lindrigt skjutvapenbrott

Den som

- 1) helt eller delvis försummar den i 25 § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten för vapennäringsidkare att till polisens vapenregistersystem anmäla identifieringsuppgifter om skjutvapen, effektiva luftvapen, gassprayer eller vapendelar, namnet på överlåtaren och förvärvaren av ett föremål samt namnet på den som gett i uppdrag att reparera eller modifiera ett föremål eller helt eller delvis försummar den i 25 § i den lagen föreskrivna skyldigheten att göra anmälan om patroner och särskilt farliga projektiler eller att i stället för att göra en anmälan föra ett register över dem,

- 2) försummar den i 110 § 1 mom. i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att låta besikta skjutvapen eller patroner som tillverkas, repareras, överförs eller förs in till Finland för försäljning,

3) försummar den i 112 a § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att på polisinrättningen visa upp ett skjutvapen eller en vapendel som försatts i varaktigt obrukbart skick och som överförts eller förts in till Finland,

4) försummar den i 110 b § i skjutvapenlagen föreskrivna skyldigheten att anbringa en tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller lämna in ett skjutvapen till Polisstyrelsen för märkning, eller

5) anbringar en felaktig tillverkningsmärkning, tilläggsmärkning, importmärkning eller förpackningspåskrift eller avlägsnar eller ändrar en sådan märkning eller ett serie- eller identifieringsnummer,

ska för *lindrigt skjutvapenbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

För lindrigt skjutvapenbrott döms också den som begår en gärning som avses i 1 § 1 eller 2 mom., om skjutvapenbrottet, med beaktande av arten och mängden av föremål som brottet riktat sig mot eller andra omständigheter som hänför sig till brottet, bedömt som en helhet är ringa.

5 §

Brott mot bestämmelserna om farliga föremål

Den som i strid med 9 § i ordningslagen inför i landet, tillverkar eller saluför ett farligt föremål, ska för *brott mot bestämmelserna om farliga föremål* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

6 §

Innehav av farligt föremål

Den som i strid med 9 § i ordningslagen innehåller ett farligt föremål på en i 2 § 1 punkten i den lagen avsedd allmän plats eller i ett trafikmedel på en sådan allmän plats, ska för *innehav av farligt föremål* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

7 §

Innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

Den som i strid med 10 § i ordningslagen på en i 2 § 1 punkten i den lagen avsedd allmän plats innehåller ett föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan eller ett föremål som är förvillande likt ett skjutvapen eller en explosiv vara, ska för *innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

8 §

Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

Den som i strid med 11 § i ordningslagen säljer eller annars varaktigt överlåter ett luftvapen, ett vapen med fjäderfunktion eller en harpun till någon som inte fyllt 18 år, ska för *överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

9 §

Skjutbanebrott

Den som i strid med lagen om skjutbanor (763/2015)

- 1) anlägger eller driver en skjutbana utan tillstånd enligt 4 § 1 mom. i den lagen, eller
- 2) anlägger eller driver en småskalig skjutbana utan att göra en anmälan enligt 4 § 2 mom. i den lagen,

ska för *skjutbanebrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

10 §

Definitioner

Vid tillämpningen av bestämmelserna i 1–3 § i detta kapitel tillämpas definitionerna av skjutvapen, effektiva luftvapen, vapendelar, patroner, särskilt farliga skjutvapen, särskilt farliga projektiler och gasspray i 2 §, 2 a §, 3 §, 5 § och 9–11 § i skjutvapenlagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 3 § 2 mom., sådant det lyder i lag 452/2023, som följer:

10 kap

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen eller brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet eller olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi eller förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av bild som på ett sexuellt sätt visar barn,

5) våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn eller sexuellt utnyttjande av barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan eller förberedelse till tagande av gisslan,

8) grovt rån, förberedelse till grovt rån eller grov utpressning,

- 9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri eller grov penningtvätt,
- 10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning,
- 11) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–8 punkten eller 2 mom. i strafflagen, brott avseende radiologiska vapen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, deltagande i utbildning för ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av ett terroristbrott, finansiering av en terrorist, finansiering av terroristgrupp, eller resa i syfte att begå ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff,
- 12) grov skadegörelse eller grov dataskadegörelse,
- 13) grovt bedrägeri eller grovt ocker,
- 14) grov penningförfalskning,
- 15) grovt störande av post- och teletrafik eller grov systemstörning,
- 16) hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet,
- 17) grovt skjutvapenbrott,
- 18) grov miljöförstöring, eller
- 19) grovt narkotikabrott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 15 § i lagen om ordningsbotsförelseer

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om ordningsbotsförelseer (986/2016) 15 § som följer:

15 §

Överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

För ringa överlåtelse enligt 41 kap. 8 § i strafflagen till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan föreläggs en ordningsbot på 70 euro.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag om ändring av 102 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 102 §, sådan den lyder i lag 532/2007, som följer:

102 §

Skjutvapenbrott

Bestämmelser om straff för skjutvapenbrott, hantering av skjutvapen för allvarlig brottslig verksamhet, grovt skjutvapenbrott och lindrigt skjutvapenbrott finns i 41 kap. 1–4 § i strafflagen och bestämmelser om straff för ovarsam hantering i 44 kap. 12 § i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag om ändring av 10 och 17 § i ordningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i ordningslagen (612/2003) rubriken för 10 § samt 17 §, av dem 17 § sådan den lyder i lag 533/2007, som följer:

10 §

Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan

17 §

Övriga straffbestämmelser

Bestämmelser om straff för brott mot bestämmelserna om farliga föremål, innehav av farligt föremål, innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan och överlåtelse till en minderårig av föremål som lämpar sig för att allvarligt skada någon annan finns i 41 kap. 5–8 § i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 _____

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-400-815-0 (PDF)